

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**SİYASİ KATILIM BAĞLAMINDA KADINLARIN KENT
YÖNETİMİNE KATILIMLARI: AYDIN İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
AYKUT KAYA

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ SERGENDER SEZER

EYLÜL, 2018
MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

SİYASİ KATILIM BAĞLAMINDA KADINLARIN KENT YÖNETİMİNE KATILIMLARI:
AYDIN İLİ ÖRNEĞİ

AYKUT KAYA

Sosyal Bilimler Enstitüsünde
“Yüksek Lisans”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 05.09.2018

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 06.08.2018

Tez Danışmanı : DR. ÖĞR. ÜYESİ SERGEDER SEZER

Jüri Üyesi : PROF. DR. GÜLSEN DEMİR

Jüri Üyesi : DOÇ. DR. ZAFER DURDU

Enstitü Müdürü : PROF. DR. TUNCAY ÖĞÜN

EYLÜL, 2018

MUĞLA

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 11/07/2018 tarih ve 846/3 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24/6 maddesine göre, Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi AYKUT KAYA'ın "Siyasi Katılım Bağlamında Kadınların Kent Yönetimine Katılımları: Aydın İli Örneği." adlı tezini incelemiş ve aday 06/08/2018 tarihinde saat 14.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** edildiğine oy birliği ile karar verildi.

DR. ÖĞR. ÜYESİ SERGENDER SEZER

Tez Danışmanı

PORF. DR. GÜLSEN DEMİR

Üye

DOÇ. DR. ZAFER DURDU

Üye

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Siyasi Katılım Bağlamında Kadınların Kent Yönetimine Katılımı: Aydın İli Örneği” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakça’ da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

05/09/2018

ADI SOYADI

İMZASI

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

Soyadı : KAYA

Adı : AYKUT

Kayıt No: 10209997

TEZİN ADI

Türkçe : SİYASİ KATILIM BAĞLAMINDA KADINLARIN KENT YÖNETİMİNE KATILIMLARI:
AYDIN İLİ ÖRNEĞİ

Y. Dil : PARTICIPATIONS OF WOMEN IN THE CONTEXT OF POLITICAL PARTICIPATION
IN CITY MANAGEMENT: AYDIN CITY EXAMPLE

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

Fakülte : EDEBİYAT FAKÜLTESİ

Enstitü : SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Diğer Kuruluşlar :

Tarih : 06.08.2018

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayımlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : SERGENDER SEZER

Ünvanı : DR. ÖĞR. ÜYESİ

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1. Kadının yerel yönetimlerdeki temsiliyeti

2.

3.

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:

1. Yerel Yönetimler

2. Siyasi Katılım

3. Kadın

4. Feminizm

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER: Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstract ve thesaurus'u kullanınız.

1. Local Administrations

2. Political Attendancy

3. Women

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum

2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir

3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir

Yazarın İmzası :

Tarih :05/09/2018

SİYASİ KATILIM BAĞLAMINDA KADINLARIN KENT YÖNETİMİNE KATILIMLARI: AYDIN İLİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Toplumun yönetimi için siyaset önemli bir kurumdur. Türkiye’de ataerkil bir siyasi yapı olduğu bilinmektedir. Kadınlar siyasi yaşamda geri planda kalmaktadır. Siyasetin erkek işi olarak görülmesi bu durumu ortaya çıkarmıştır. Çünkü kadın özel alana konumlanmış, erkek ise kamusal alana konumlanmıştır. Burada toplumsal cinsiyet rolleri etkili olmuştur. Kadınların yerel siyasette de durumları aynıdır. Yerel yönetimler özel alana daha yakın olmasına rağmen eril yapı ağır basmaktadır.

Bu çalışmada kadınların siyasi katılımını engelleyen nedenler ve çözümler, yerel yönetimlerde neden olmaları gerektiği, bunun için neler yapılabileceği, büyükşehir belediye başkanı kadın olan Aydın ilinin kadınların yerel yönetime katılımına nasıl baktığı incelenmiştir. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde siyaset, demokrasi, siyasi katılım, dünyada ve Türkiye’de siyasal katılım ve kadınların siyasi katılımı ele alınmıştır. İkinci bölümünde yerel yönetim, dünyada ve Türkiye’de yerel yönetim, yerel yönetim türleri, yerel yönetimlerde demokrasi ve siyasi katılım, kadınların yerel yönetimlere katılımı ve yerel yönetimlere katılımı artırmak için yapılan çalışmalara değinilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, alanı, kapsamı, yöntemi üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde ise araştırma verilerinin analizi yapılmıştır.

Anahtar Kavramlar: Siyaset, Demokrasi, Siyasal Katılım, Yerel Yönetim, Kadın, Feminizm, Toplumsal Cinsiyet

**PARTICIPATIONS OF WOMEN IN THE CONTEXT OF
POLITICAL PARTICIPATION IN CITY MANAGEMENT:
AYDIN CITY EXAMPLE**

ABSTRACT

Politics is an important institution for administration of the society. It is known that there is a patriarchal structure of politics in Turkey. Women keep in the background in political life. The fact that politics is seen as a man thing brought out this situation. For women have been situated in private space whereas men situated in public space. Social gender roles have been the main reason for this. The position of women are the same in local politics. Although local administrations are closer to the private space, masculine structure overweighs.

In this study, the reasons that restrain the participation of women into politics and solutions; why they should be present in local administrations and what can be done for that; what women think about the participation in local administration in Aydın -where the mayor is a female- have been examined. The study consists of four sections. In the first section, politics, democracy, political attendancy in the world and in Turkey, and political attendancy of women have been handled. In the second section, local administration, local administration in the world and in Turkey, types of local administration, democracy and political attendancy in local administrations, the participation of women in local administration, and studies done to increase participation in local administrations have been mentioned. In the third section, the problem, the objection, the importance, the scope and the method of the research have been emphasised. In the fourth section, the analysis of the research data has been made.

Key Words: Politics, Democracy, Political Attendancy, Local Administrations, Women, Feminism, Social Gender

ÖNSÖZ

Türkiye’de kadınların siyasette fazla görünür olmadıkları bilinen bir gerçektir. Özel alanda kalmış olan kadın, günümüzde biraz daha kamusal alanda aktif olsa da siyasi anlamda büyük artışlar yoktur. Eril bir sistemle yürütülen siyaset yerel yönetimlerde de aynı şekildedir. Türkiye’de kadın muhtar sayısı, kadın belediye meclis üyesi sayısı, kadın ilçe ve il belediye başkanı sayısı ve kadın büyükşehir belediye başkanı sayısı oldukça azdır. Bu çalışmada da nedenler neler, neler yapılabilir buna bakılmıştır. Çalışmanın Aydın ilinde yapılmasında büyükşehir belediye başkanının kadın olması etkili olmuştur.

Çalışmanın danışmanı olan hocam Dr. Öğr. Üyesi Sergender Sezer’e desteği için, sabrı ve anlayışı için çok teşekkür ederim. Tez izleme jürimde yer alan hocam Doç. Dr. Zafer Durdu’ya ve Adnan Menderes Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden hocam Prof. Dr. Gülsen Demir’e çok teşekkür ederim. Ayrıca tüm bölüm hocalarıma da eğitimim boyunca destekleri için teşekkür ederim.

Çalışmada katılımcı olarak yer alan Aydın Büyükşehir Belediyesi Başkanı Sayın Özlem Çerçioğlu’na, Aydın Büyükşehir Belediyesi CHP ve AKP kadın meclis üyelerine, Aydın Efeler Belediyesi CHP ve AKP meclis üyelerine, CHP kadın kolları il başkanına, AKP kadın kolları il ve ilçe kadın kolları başkanlarına, HDP yönetim kurulu üyesine, Aydın Efeler ilçesi Fatih mahallesi muhtarına değerli vakitlerinden ayırdıkları için çok teşekkür ediyorum.

Tüm eğitim hayatım boyunca maddi-manevi her zaman destek olan aileme çok teşekkür ederim. Ayrıca yüksek lisansa başlamam için bana destek veren üniversiteden arkadaşlarıma ve iş yerindeki arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLO LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
<i>DEMOKRASİ VE SİYASAL KATILIM.....</i>	4
1.1. DEMOKRASİ.....	4
1.2. SİYASAL KATILIM.....	7
1.2.1 Siyasal Katılımı Etkileyen Faktörler	10
1.2.1.1. Psikolojik faktörler.....	10
1.2.1.1.1. Siyasal etkinlik	10
1.2.1.1.2. Siyasal ilgi	11
1.2.1.1.3. Vatandaşlık görevi.....	12
1.2.1.1.4. Yabancılaşma.....	12
1.2.1.2. Sosyal faktörler	13
1.2.1.2.1. Aile	13
1.2.1.2.2. Yaş	14
1.2.1.2.3. Cinsiyet.....	15
1.2.1.2.4. Eğitim	17
1.2.1.2.5. Meslek	17
1.3. DEMOKRASİ BAĞLAMINDA SİYASİ KATILIM.....	18
1.4. TÜRKİYE’DE SİYASİ KATILIM.....	20
1.5. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE KADINLARIN SİYASİ KATILIMI.....	26
1.5.1. Dünyada Kadınların Siyasi Katılımı.....	26
1.5.2. Türkiye’de Kadınların Siyasi Katılımı	36

İKİNCİ BÖLÜM	52
<i>YEREL YÖNETİM, DEMOKRASİ VE SİYASİ KATILIM</i>	52
2.1. YEREL YÖNETİM KAVRAMI	52
2.1.1. Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi	55
2.1.2. Dünya’da Yerel Yönetimler	58
2.1.3. Türkiye’de Yerel Yönetimler	62
2.1.4. Türkiye’deki Yerel Yönetim Türleri	66
2.1.4.1. İl Özel Yönetimleri	67
2.1.4.2. Köyler.....	69
2.1.4.3. Belediyeler	70
2.1.5.4. Büyükşehir Belediyesi	72
2.1.5.4.1. Aydın Büyükşehir Belediyesi.....	75
2.1.5.4.1.1. Aydın İli Tarihçesi	75
2.1.5.4.1.2. Aydın İli Coğrafi Özellikleri.....	76
2.1.5.4.1.3. Aydın’da Sosyal ve Kültürel Yaşam.....	77
2.1.5.4.1.4. Aydın İli Siyasi Özellikleri	78
2.1.5.4.1.5. Aydın İli Belediye Hizmetleri.....	79
2.2. YEREL YÖNETİMLERDE DEMOKRASİ VE SİYASİ KATILIM.....	80
2.3. YEREL YÖNETİMLERDE KADIN.....	84
2.4. TÜRKİYE’DE KADINLARIN YEREL YÖNETİME KATILIMI	90
2.4.1. Kadınların Yerel Siyasete Katılımına Yönelik Yapılan Çalışmalar	96
2.4.1.1. “Yarın İçin Bugünden” Kampanyası	96
2.4.1.2. Birleşmiş Milletler Ortak Programı (BMOP) “Kadın Dostu Kentler” Projesi.....	97
2.4.1.3. Yerel Gündem 21	98
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	100
<i>ARAŞTIRMA VERİLERİNİN SUNULMASI VE ANALİZİ</i>	100

3.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	100
3.2. KONUNUN ALANI VE KAPSAMI.....	102
3.3. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	104
3.4. ÇALIŞMANIN YÖNTEMSEL MODELİ.....	105
3.5. EVREN/ÖRNEKLEM	110
3.6. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	110
3.7. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	111
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	112
<i>ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ.....</i>	<i>112</i>
4.1. Kadının Yerel Siyasetteki Konumu Açısından Görüşmelerin Demografik Özellikleri.....	112
4.1.1. Afet ER.....	112
4.1.2. Ayşe ÖZDEMİR.....	112
4.1.3. Emine HAYIRSEVER	113
4.1.4. Gülşah AYDIN	113
4.1.5. Nurcan AVŞAR.....	114
4.1.6. ÖZLEM ÇERÇİOĞLU.....	114
4.1.7. Seda SARIBAŞ.....	114
4.1.8. Selma ÜNER	115
4.1.9. Sema ÇOŞKUN YAYLA.....	115
4.1.10. Sıdıka FAHLİOĞULLARI.....	115
4.1.11. Sümran ÜNAL.....	116
4.1.12. Yıldız KARADAŞ TAŞÇIOĞLU	116
4.2. Kadının Siyasetteki Konumu ve Siyasal ve Toplumsal Yaşama Etkisi.....	116
SONUÇ.....	153
KAYNAKLAR	160
EK 1: SORU FORMU	174

EK 2: GÖRÜŞME FORMU181

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Dünya Ülkelerinde Seçimlerde Kadınların Sahip Olduğu Koltuk Sayıları.....	35
Tablo 2: 1935 Yılında Seçilen İlk Kadın Milletvekilleri.....	40
Tablo 3: 1935-2015 Arası Genel Seçimlerde Kadın Milletvekili Sayıları ve Oranları.....	45
Tablo 4: 1923 – 2015 Arası Belediye Sayıları.....	71
Tablo 5: United Cities and Local Governements”ın yaptığı araştırmada Yerel Meclislerde Kadın ve Belediye Başkanı Kadın Oranları.....	88
Tablo 6: United Cities and Local Governements”ın yaptığı araştırmada dünyada gölgeler bazında Yerel Meclislerde Kadın ve Belediye Başkanı Kadın Oranları.....	89
Tablo 7: 1989-2014 yılları arası yerel siyasette kadın temsili.....	92
Tablo 8: 1930-2017 yılları kadın il belediye başkanları.....	93
Tablo 9: 2009-2014 yılları kadın muhtar ve kadın ihtiyar heyeti oranları....	93
Tablo 10: Kadınların siyasetle ilgilenmelerinin cinsiyet göre dağılımı.....	117
Tablo 11: Kadınların siyasetle ilgilenmelerinin cinsiyet ve eğitim durumuna göre dağılımı.....	117
Tablo 12: Adayın cinsiyetine göre oy verenlerin genel dağılımı.....	119
Tablo 13: Cinsiyete göre oy verenlerin kime oy verdiklerini cinsiyete bağlı olarak dağılımı.....	119
Tablo 14: Siyasetle aktif olarak ilgilenme durumunun yaşa ve cinsiyete bağlı olarak dağılımı.....	121
Tablo 15: Cinsiyete ve yaşa göre siyasi parti üyeliği dağılımı.....	121
Tablo 16: Siyasetle aktif olarak ilgilenme durumunun cinsiyete ve eğitim durumuna göre dağılımı.....	122
Tablo 17: Cinsiyete ve eğitim durumuna göre siyasi parti üyeliği dağılımı.....	122
Tablo 18: Siyasetle aktif olarak ilgilenme durumunun cinsiyete ve gelir durumuna göre dağılımı.....	124
Tablo 19: Cinsiyete ve gelir durumuna göre siyasi parti üyeliği dağılımı....	124

Tablo 20: Siyasetle aktif olarak ilgilenme durumunun cinsiyete ve medeni duruma göre dağılımı.....	126
Tablo 21: Cinsiyete ve medeni duruma göre siyasi parti üyeliği dağılımı..	126
Tablo 22: Cinsiyet ve kota uygulaması dağılımı.....	127
Tablo 23: Kota uygulamasını bilenlere ve cinsiyete göre kota uygulamasının doğruluğunun dağılımı.....	128
Tablo 24: Yerel siyasette kadın erkek eşitliğinin cinsiyete göre dağılımı...	131
Tablo 25: Cinsiyete göre yerel yönetimde kadın bir yöneticinin yaşadığı yere etkisi.....	133
Tablo 26: Cinsiyete göre yerel yönetimde kadının olumlu etkisinin olacağı alanlar.....	134
Tablo 27: Cinsiyete göre yerel yönetimde kadının olumsuz etkisinin olacağı düşüncesinin nedenleri.....	135
Tablo 28: Kadınların siyasi kararlarındaki özgürlüklerinin cinsiyete göre dağılımı.....	138
Tablo 29: Kadınların siyasi kararlarındaki özgürlüklerinin cinsiyete ve eğitim durumuna göre dağılımı.....	139
Tablo 30: Aydın/Efeler de kadınların siyasi aktif katılımlarının cinsiyete ve eğitime göre değerlendirilmesi.....	141
Tablo 31: Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı'nın kadın olmasının cinsiyete göre değerlendirilmesi.....	143
Tablo 32: Kadınların yerel yönetimlere katılımında eğitim faktörünün etkili olmasının cinsiyete göre dağılımı.....	144
Tablo 33: Kadınların yerel yönetimlere katılımında ekonomik faktörlerin etkili olmasının cinsiyete göre dağılımı.....	146
Tablo 34: Kadınların yerel yönetimlere katılımında medeni durumlarının etkili olmasının cinsiyete göre dağılımı.....	147
Tablo 35: Cinsiyete göre kadınların siyasetle ilgilenmelerinin doğruluğunun dağılımı.....	149

Tablo 36: Cinsiyete ve eğitim durumuna göre kadınların siyasetle ilgilenmelerinin doğruluğu.....	149
Tablo 37: Cinsiyete göre kadınların siyasetle ilgilenmelerini doğru bulanların nedenlerinin dağılımı.....	150

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AK PARTİ	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	: Anavatan Partisi
AP	: Adalet Partisi
BM	: Birleşmiş Milletler
BMOP	: Birleşmiş Milletler Ortak Programı
BTP	: Bağımsız Türkiye Partisi
CEDAW	: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DP	: Demokrat Parti
DSP	: Demokratik Sol Parti
DTP	: Demokratik Toplum Partisi
DYP	: Doğru Yol Partisi
ECOSOC	: Ekonomik ve Sosyal Konseyi
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
HP	: Halkçı Parti
KA-DER	: Kadın Adayları Destekleme Derneği
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MDP	: Milliyetçi Demokrasi Partisi
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
M.Ö.	: Milattan Önce
RP	: Refah Partisi
SHP	: Sosyaldemokrat Halkçı Parti

TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UCLG-MEWA	: Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Teşkilatı
WALD	: Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı
YEPP	: Yerel Eşitlik Eylem Planı

GİRİŞ

Türkiye’de kadın-erkek eşitliği yıllardır gündeme gelen konular arasındadır. Her alanda erkeğin üstün tutulduğu bir durum bulunmaktadır. Son dönemlerde kadın-erkek eşitliği sağlanıyor gibi görünse de daha tam olarak bir eşitlikten bahsedilemez. Eşitliğin öncelikle özel alanda başladığı bir gerçektir. Çünkü çocuklara her şey önce anne-baba tarafından evde öğretilmektedir. Kız çocukları ve erkek çocuklarının uyması gereken toplumsal cinsiyet rolleri bulunmaktadır. Bu roller çocuğun doğumundan gelişimine her aşamada değişiklikler göstererek ortaya çıkmaktadır. Bebeklikte oyuncak ve kıyafet renkleriyle başlayan bu durum çocukların meslek seçimlerine kadar, evliliklerine kadar ve sonrasında da devam etmektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerinin yanında ataerkil yapının da kadın ve erkeğin eşitliği anlamında olumsuz etkisi vardır. Erkeğin güçlü olarak, kadının daha zayıf olarak algılanması özel alanda ataerkil aile yapısını ortaya çıkarmıştır. Toplumun erk ağırlıklı olması, evde veya dışarıda her şeyin erkeğin eline bırakılması kadının geri planda kalmasını etkilemiştir. Yıkılmaya çalışılan ancak tam anlamıyla yıkılmayan bu ataerkil aile yapısı toplumsal yaşamı etkilemektedir.

Özel alanda çocukluktan öğretilen toplumsal cinsiyet rolleri ve ataerkil yapı kamusal alana yansımaktadır. Eğitim, ekonomi, siyaset gibi birçok alanda öğretilen bu roller engeller çıkarmaktadır. Bu çalışmanın konusu olan siyasette kadın-erkek eşitsizliği çok fazla görülmektedir. Çünkü geçmişten gelen bir erkek egemenliği bulunmaktadır. Siyaset hiçbir zaman kadının yapabileceği bir iş olarak görülmemiştir. Her zaman erkek işi olarak görülen siyaset kadının bu alanda geri planda kalmasında büyük etkidir. Son dönemler de siyasette kadın sayısı artsa da yeterli değildir. Ayrıca erk egemenliğinin olduğu siyasette kadınların tavırlarının daha erkeksi olmasına neden olmaktadır.

Bu çalışmanın konusu genel anlamda siyasettir. Ancak asıl konusu kadınların yerel yönetimlere katılımıdır. Kadınların ulusal siyasette olduğu gibi yerel yönetimlerde de katılımı oldukça azdır. Kadınların yerel yönetimindeki katılımlarına yönelik yapılan bu çalışma Aydın ilinde yapılmıştır. Aydın ilinde yapılma sebebi büyükşehir belediye başkanının kadın olmasının etkisi büyüktür.

Çalışmanın birinci bölümünde demokrasi ve siyasi katılımıdan bahsedilecektir. Demokrasi, siyasette önemli bir kavramdır. Eşitliğin, adaletin simgesi halindedir.

Demokrasinin tanımı gelişimi bu bölümde yer alacaktır. Sonrasında siyasi katılım tanımı ve siyasi katılımı etkileyen faktörlere yer verilecektir. Siyasi katılımı etkileyen psikolojik ve sosyal faktörlerden sonra demokrasi bağlamında siyasi katılıma değinilecektir. Siyasi katılım ile demokrasi birbirini tamamlayan kavramlar olduğu için önem taşımaktadır. Bunun sonrasında Türkiye'deki siyasi katılımın Osmanlıdan günümüze kadar olan dönemine yer verilmiştir. Osmanlıdan günümüze kadar olan süreç hakkında bilgilere yer verilmiştir. Daha sonrasında ise dünyada ve Türkiye'de kadınların siyasi katılımlarına değinilmiştir. Anaerkil düzenden ataerkil düzene geçiş, feminist kuramın siyasi anlamda etkileri, toplumsal cinsiyet rollerinin etkileri, dünya ülkelerinde seçimlerde kadınların sahip oldukları koltuk sayılarına ilişkin sayısal verilere değinilmiştir.

Bu bölümde ayrıca feminist kuram ayrıntılı olarak incelenmiştir. Erkeklerin sahip oldukları haklara kadınlarında sahip olması gerektiği, toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak ortaya çıkan politik eşitsizliğine yönelik söylemlere ve kadınların oy hakkını elde etmeleri gerektiğine yer verilmiştir. Türkiye'de kadınların siyasi katılımının Osmanlıdan günümüze kadar olan değişimine, bu süreçte ortaya çıkan kadın hareketlerine, feminist kuramın Türkiye'deki etkilerine, kadınların siyasi katılımlarına yönelik sayısal verilere, partilerin seçim beyannamelerinde bulunan kadınların siyasi katılımlarına yönelik söylemlerine ve kadınların katılımını artırmaya yönelik çözüm olarak görülen cinsiyet kotasına uygulamasına değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde yerel yönetim kavramının tanımına, bu kavramın ortaya çıkış nedenlerine, yerel yönetimler konusunda düşünürlerin fikirlerine ve yerel yönetimlerin tarihsel gelişimine yer verilmiştir. Sonrasında dünyadaki yerel yönetimlere değinilmiştir. Oluşturulan yerel yönetim modelleri açıklanmış ve farklı ülkelerdeki yerel yönetim işleyişleri incelenmiştir. Daha sonra Türkiye'deki yerel yönetimin Osmanlıdan günümüze olan sürecine yer verilmiştir. Yerel yönetimlerle ilgili çıkarılan kanunlar, kurulan derneklerle ilgili açıklamalara değinilmiştir. Türkiye'deki yerel yönetim türleri olan il özel yönetimleri, köyler, belediyeler ve büyükşehir belediyelerinin görev ve yetkilerine yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Bu bölümde ayrıca çalışma Aydın ilinde olduğu için, Aydın ilinin tarihçesine, coğrafi özelliklerine, sosyal ve kültürel yaşamına, siyasi özelliklerine, belediye hizmetlerine

değinilmiştir. Bunun sonrasında yerel yönetimler demokrasi ve siyasi katılım bağlamında incelenmiştir ve ünlü düşünürlerin fikirleri belirtilmiştir. Daha sonrasında çalışmanın asıl konusu olan yerel yönetimlerde kadınların durumlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinin etkileri, ataerkil yapının etkisi, kamusal ve özel alan etkileri, cinsiyet eşitliğine yönelik kurulan komisyonlar, dünyada kadınların yerel yönetimindeki durumlarına ilişkin sayılar veriler, dünyadaki cinsiyet kotası incelenmiştir. Türkiye'deki kadınların yerel yönetimlerdeki durumlarına ilişkin sayısal verilerin, gelişim sürecinin ve bu anlamda yapılan kampanyaların incelenmesi devam etmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, araştırma verilerinin sunulmasına ve veri analizlerine yer verilmiştir. Bu bölümde araştırmanın problemine, konun kapsamına, çalışmanın amacına ve neden önemli olduğuna değinilmiştir. Ayrıca, araştırma sırasında yararlanılan feminist kuram ve açıklayıcı-yorumlayıcı yöntemlere yer verilmiştir. Neden bu yöntemden ve kuramdan yararlanıldığı açıklanmıştır. Araştırma da kullanılan görüşme ve soru formu tekniğinin kullanılma sebepleri ve bu tekniklerin tanımları incelenmiştir. Feminist kuramla ilgili bilgiler verilmiş ve feminist kurama bağlı yapılan örnek çalışmalara değinilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise; görüşme ve soru formu tekniğinden elde edilen veriler tablolar oluşturularak teorik bölümden de yararlanılarak yorumlamalar yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DEMOKRASİ VE SİYASAL KATILIM

1.1. DEMOKRASİ

Demokrasi kelimesi, yunanca “iktidar” veya “yönetim” anlamına gelen kratos ve yunanca “halk” anlamına gelen demos kelimelerinden oluşmaktadır (Heywood, 1992: 108). Sartori, demokrasi kavramı çok geniş bir kavram olduğu için sadece “halk iktidarı” tanımının yeterli olmayacağını vurgulamaktadır. Bu konuda Lincoln’un “Halkın halk eliyle, halk için hükümeti” ifadesinin demokrasiye ait tüm özellikleri içinde barındırdığını belirtmektedir. Yunan “polis”inin kent devleti değil, kent topluluğu olduğunu söylemektedir. Sartori buna bağlı olarak Yunan sisteminde bir demokratik yapı olduğunu ifade etmenin yanlış olacağını söylemektedir. Sartori, Yunanlıların devletsiz olmalarının demokrasiyi belirlemede etkili olduğunu ifade etmektedir. Bundan dolayı eski demokrasilerin bugün geniş topraklar üzerinde bir demokratik sistem oluşturulmasında etkili olmayacağını belirtmektedir. Yunan demokrasisi ile modern demokrasi arasında özgürlük farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Yunan demokrasisinde bireysel değil toplumsal bir özgürlük olduğunu söylemektedir (Sartori, 1996’dan alıntılan Bilge, 2011: 51).

Tanımlarda bahsedilen halk kavramı ülke içindeki tüm halkı kapsamı gerekmektedir. Halk, hiçbir farklılık gözetilmeden tüm bireylerin eşit sayıldığı bir topluluk olarak tanımlanmaktadır. Demokrasi kuramının temelinde halk ve eşitlik kavramları bulunmaktadır. Demokrasi eşit bir temsil ve katılım gerektirmektedir (Gökçe, 2013: 66). Demokrasinin temelindeki bu kavramlardan özgürlük kavramı, bireyin eylemlerini yapabilme şansı, bireyin nasıl isterse öyle olması, yapmak istediklerinin engellenmemesi gibi durumları ifade etmektedir. Eşitlik kavramı ise, bireyin siyasal değerler açısından eşit olmasını, siyasal yönetime katılım konusunda bütün bireylerin eşit hakka sahip olduğunu belirtmektedir (Pustu, 2005: 122).

Rousseau, toplum öncesinde insanların savaş durumunda olmaktan çok eşit ve özgür bir biçimde yaşadıklarını buna bağlı olarak da barış ve mutluluk ortamı olduğunu söylemiştir. Mülkiyet ve paranın ortaya çıkmasının zamanla bu durumu değiştirdiğini ve insanların barış ve mutluluk ortamına geri dönebilmek için özgürlükçü ve eşitlikçi siyasal bir düzenin olması gerektiğini belirtmiştir. Rousseau, bu düzen içinde toplum

sözleşmesini önermiştir. Bu sözleşmeyle herkesin özgürlüğünü koruyacak bir gücün ortaya çıkacağını vurgulamıştır. Bu durumla herkes bir yasaya bağlı olacak ve özgür, eşit kalabilecektir. İnsanların bu elde ettikleri özgürlükleri onların genel iradelerini gösterdiğini söylemiştir. Genel iradenin etkili olduğu yerin halk meclisleri olduğunu belirtmiştir. Rousseau, halkın bir araya geldiği meclislerde genel iradeye aykırı düşünceler olabileceğini ve bundan dolayı da demokrasinin işleyebilmesi için çoğunluk idaresinin gerekli olduğunu vurgulamıştır (Arslan, 2007: 211-212). Rousseau, gerçek bir demokrasinin var olmadığını ve var olmayacağını söylemiştir. Buna neden olarak çok sayıda olanların az sayıda olanları yönetmesinin doğal düzene aykırı olmasını göstermektedir. Çünkü halkın kamusal işler için her zaman bir arada bulunamayacağına değinmiştir. Rousseau, her ne kadar tam anlamıyla bir demokrasinin olamayacağını belirtse de demokratik yönetimin olduğu toplumlarda savaşların ve karışıkların daha az olacağını belirtmiştir. Tam anlamıyla demokratik yönetimin insanlara uygun olmadığını, tanrıların oluşturduğu bir halkın olması durumunda gerçek bir demokrasinin olacağını ifade etmiştir (Rousseau, 2015:96). Bakıldığında Rousseau, demokrasiyle ilgili olarak genel demokrasiye benzeşen tanımlamada bulunmaktadır. Halkın iradesine bağlı bir gücün olduğunu ve halkın bununla eşit bir şekilde yönetilebileceğini vurgulamaktadır. Demokrasinin en temelinde özgürlüğü koymaktadır. Çünkü insanların genel iradelerini kullanabilmeleri özgürlüğün getirmiş olduğu bir eylemdir. Rousseau, çoğunluğun azınlığı yönettiği durumda gerçek demokrasinin olacağını; ancak böyle bir durumun mümkün olamayacağı için gerçek bir demokrasinin olmadığını değinmiştir.

Uygulanan siyasal sistemlere göre demokrasi türleri kaynaklarına göre ayrılmaktadır. Benjamin Barber (1995; 185-187)'de "*Güçlü Demokrasi*" adlı eserinde şu şekilde açıklamıştır:

Otoriter demokrasi, kendisini seçen halka ya da "kitlelere" karşı sorumlu kalma bakımından yine de temsili olsa da itaatkâr bir yurttaşlar topluluğuna ve yönetici bir elitin üstünlüğüne dayanır.. Bir başka model olan *hukuksal demokrasi* ise, açık hükümet organları üzerine kısıtlamalar ve zorunluluklar koyarak yönetimi dolaylı olarak üstlenen temsili, fakat bağımsız bir yargıyla hakların belirlenmesi olarak tanımlanır. Bir diğer demokrasi modeli de, *çoğulcu demokrasi* modelidir. Bu model, çatışmanın, taahhütleri bağlayıcı

kılan bir “toplum sözleşmesinin” idaresi altındaki “serbest piyasalar” da pazarlık ve alışveriş yoluyla çözülmesiyle tanımlanır.

Demokrasi, kamusal alanda her şeyin tartışılabildiği, akla ve bilime dayalı, kamusal alanda hak elde edebilmek ve elde edilen hakkı koruyabilmek için örgütlenebilme hakkına sahip olunan bir yönetim biçimidir, şeklinde genel bir tanım yapılabilir (Sezen, 2000: 37). Demokrasinin üç tane uygulama biçimi bulunmaktadır. Bunlar:

Doğrudan demokrasi sisteminde halk egemenliği doğrudan kullanmaktadır. Temsilci olmadan devlet için alınan kararlar vatandaşlar tarafından belirlenmektedir. Halkın halk tarafından yönetilmesini ifade etmektedir. Bu anlamda demokrasinin tanımına en yakın olan doğrudan demokrasidir (Bekcan, 2005: 14). Doğrudan demokrasi de temsil ve bir yasama meclisi olmadığından dolayı seçme hakkına sahip tüm yurttaşlar birlikte karar vermektedirler. Yurttaşlar arasındaki eşitlik tam olarak sağlanmıştır (Sezen, 2000: 37).

Günümüzde sanayinin hizmet bölgelerinde nüfus yoğunluğunu artırmasından kaynaklı birlik olabilecek ortam oluşmamaktadır. Toplumların büyümesi, oy kullanmak için merkezi bir yerde toplanılmayı güçleştirmiştir. Bu durum doğrudan demokrasiye nicel ve nitel açılardan zarar vermeye başlamıştır (Yalçın, 2015: 7). Bu yüzden bu demokrasinin uygulanabilmesi için az nüfus olmalı ve sınıf farkının olmaması gerekmektedir. Bundan dolayı günümüzde İsviçre'nin bazı küçük kantonlarında uygulanmaktadır (Bekcan, 2005: 15).

Yarı doğrudan demokrasi de egemenlik halk ile temsilciler arasında paylaştırılmıştır. Bu tür demokrasilerde egemenlik halkın seçtiği temsilcilerde yer almaktadır (Bekcan, 2005: 15). Halkın seçmiş olduğu temsilcilerden parlamento oluşmaktadır. Önemli konularda alınacak kararlarda halk etkili olsa da yasaları parlamento yapmaktadır. Parlamento ne kadar etkin olursa milli egemenliğe, seçmen ne kadar etkin olursa da halk egemenliğine yaklaşılmaktadır (Sezen, 2000: 38).

Referandum, halkın vetosu ve halkın kanun teklifi durumlarında yarı doğrudan demokrasi uygulanmaktadır. Referandum durumlarında halk

doğrudan katılım sağlamaktadır. Yarı doğrudan demokrasi millet egemenliğinin daha geniş alanlara yayılabilmesi açısından önem arz etmektedir. İsveç ve İtalya yarı doğrudan demokrasinin uygulandığı ülkelerdir (Bekcan, 2005: 15).

Temsili demokrasi de halk egemenliğini seçtiği temsilcilerle kullanmaktadır. Yani halk temsilci seçer ve seçilen temsilci egemenliği halk adına kullanmaktadır. Seçilen temsilciler değiştirilme durumlarının olduğunu bilirler ve halka karşı hesap verme sorumluluklarının olduğunu farkındadırlar (Bekcan, 2005: 15). Bu demokrasi modelinde bir temsilci seçildiğinden dolayı siyasi partiler önem arz etmektedir. Temsili demokrasi önce Büyük Britanya’da ortaya çıkmıştır. Ardından Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve bütün dünyaya yayılmıştır. Günümüzde hala uygulaması devam etmektedir (Bingöl, 2012’den alıntılanan Yalçın, 2015: 9).

Doğrudan demokrasilerde halk egemenliği elinde tutarken, temsili demokrasilerde egemenlik halkın seçtiği temsilcilere verilmektedir. Yarı doğrudan demokrasi ise doğrudan ve temsili demokrasilerin arasında kalmaktadır. Toplumlar büyüdükçe demokrasi anlayışı değişiklik göstermiştir. Toplumların büyümesi tüm insanların bir araya gelmesini engellemesinden kaynaklı doğrudan demokrasinin uygulanamadığı yerlerde yarı doğrudan ve temsili demokrasi uygulanmıştır. Temsili demokrasi ile halkın siyasi katılımı dolaylı bir katılım olmuştur.

1.2. SİYASAL KATILIM

Günümüz çağdaş toplumlarında, nüfusun büyük bir bölümünü siyasi anlamda etkisi altına alan farklı görüşten siyasi partiler, dernekler, farklı kuruluşlar ve medya bulunmaktadır. Nüfusun büyük bir bölümünü etkisi altına alan bu görüşler, uzmanlaşma, iş bölümü ve toplumsal farklılaşma olarak görünmektedir. Bu toplumların çağdaş seviyeye ulaşmalarında sanayi devrimi ile siyasi devrimi birlikte yaşamaları etkili olmuştur. Diğer toplumlar ise, çağdaş toplumları inceleyerek onların benimsemiş oldukları siyasi düzeni kendilerinde uygulamaya çalışmışlardır. Çağdaş toplumların bugünkü düzeye ulaşmaları uzun bir süreci kapsamaktadır.

Siyasal katılım, toplumsal ve siyasi bir durumdur. Çağdaş, demokratik ve anayasal bir temele dayanmaktadır. Bu katılım her siyasi düzende farklılık göstermektedir. Siyasal sistemin oluşumuna göre katılma bir toplumda ya vardır ya

bulunmamaktadır. Eğer yönetilenlere karşı yönetenler bir sorumluluk hissediyorlarsa burada bir siyasal katılma vardır (Çukurçayır, 2012: 37-38). Siyasal katılım demokratik bir oluşumun etkisidir. Geçmişten günümüze uzanan süreçte gelişen toplumlarda ortaya çıkan bir kavramdır. Bu kavram zaman içerisinde birçok toplumu etkilemiştir. Siyasal katılımın olduğu toplumlar, daha çok demokrasi anlayışının varlığını hissettirdiği toplumlardır.

Siyasal katılım, bireylerin düzenle olan ilişkilerini anlatan bir kavramdır. Bu ilişki her bireyde farklı bir şekilde görülmektedir. Siyasal katılımın bireylerde farklılık göstermesi pasif ve aktif katılım olarak değişmektedir. Bazı bireyler siyasi düzeni olduğu gibi kabul ederek pasif bir katılım gerçekleştirmektedirler. Bazı bireyler ise daha aktif katılım sergilemektedirler. Siyasi katılım bireyin herkesin içerisinde yapılabileceği gibi, bireyin sadece kendi çevresinde kapalı bir şekilde de gerçekleşebilmektedir. Ayrıca, siyasi katılım bireyin özerk bir şekilde ya da bir yere ya da bir kişiye bağlı olarak da yapılabilmektedir (Önen, 1994'den alıntılanan Kahraman, 2011: 49-50). Pasif katılım sadece seçmen olarak katılım gösterenlerdir ve günümüzde pasif katılım daha çoktur. Siyasi yaşamın zorluğu ve yoğunluğu bireyleri aktif katılımdan uzak tutmaktadır. Yine siyasi katılım daha çok belirli bir yere bağlı olarak yapılmaktadır. Başarı odaklı özerk katılımlardan çok az oranda başarı sağlanabilmektedir.

Siyasal katılma konusunda farklı tanımlamalar yapılmıştır. Özbudun, siyasal katılmayı hem ulusal düzeyde hem de yöresel düzeyde ele almış ve sadece devlet hayatı içerisindeki eylemlerle sınırlandırmıştır. Ayrıca, siyasal katılmaya hukuk dışı eylemleri de sokar ve eyleme dönüşen siyasal tutumların siyasal katılım olabileceğini savunmaktadır (Özbudun, 1975'den alıntılanan Kahraman, 2011: 49). Kalaycıoğlu ise siyasal katılımı bir davranış türü olarak ele almaktadır. Kalaycıoğlu, "Karşılaştırmalı Siyasal Katılma" adlı eserinde siyasal katılmayı "kişinin otonom olarak yaptığı tercihler ve verdiği kararlar sonucunda siyasal karar mevkilerine gelecek olanları veya bu mevkileri elinde bulunduranları etkilemek üzere yaptıkları eylem ve faaliyetler" olarak açıklamıştır (Kalaycıoğlu, 1983'den alıntılanan Orhan, 2009: 111).

Uysal, siyasal katılımı ilgili evrensel bir tanım yapılamamasını üç temel nedene bağlamaktadır. İlk olarak, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde demokrasinin gelişmesine yönelik adımların atıldığı bir süreç olarak görülmesine bağlamaktadır. İkinci olarak ise katılmayı demokrasiyle özdeşleştirip demokrasiye ait olarak kabul edilmesine bağlamaktadır. Son neden olarak katılmanın uygulamaya yönelik olmasını göstermektedir. Ulusal, yerel yönetimlerde ve farklı alanlarda katılım çıkara ve amaca dayanmaktadır. Siyasal katılım bu şekilde belirli bir alanda sınırlı kalmakta ve buna bağlı olarak ortak bir noktada buluşulmasını engellemektedir (Uysal, 1987'den alıntılan Orhan, 2009: 110).

Uysal'ın siyasal katılım tanımlarının farklı olmasının nedenlerini açıklarken belirttiği, demokrasi ile katılmayı özdeşleştirme durumuna yakın bir açıklamada Kışlalı yapmıştır. Kışlalı, “doğrudan demokrasi olanaksızlaşıp temsili demokrasi zorunlu hale gelince, seçimler siyasi katılmanın vazgeçilmez bir ögesini oluşturmaya başlamıştır. Çağdaş baskı rejimlerinde de görüldüğü gibi, her seçim demokrasi anlamına gelmekle birlikte, seçimsiz bir demokrasi de düşünülemez. Bu nedenle siyasi katılmanın öncelikli ögesi olan seçimlerin yapılması açısından, siyasal partilerin oynadığı rol çok önemlidir” diye belirtmektedir (Kışlalı, 2005: 289).

Siyasal katılımı ilk akla gelen her zaman “seçimle katılım” olmaktadır. Aslında seçimlere katılmak bu kavramın sadece bir boyutu olarak görülmektedir. Bireyler seçimler dışında da siyasal katılımı bulunabilmektedirler. L. Milbrath “Siyasal Katılım” kitabında, zorluk ve yoğunluklarına göre siyasal katılmayı üçe ayırmıştır. Bu sınıflandırmanın ilk aşamasını “gözlemci eylemler” olarak ele almıştır. Bu aşamada, siyasal uyarılara açık olmak, oy kullanmak, tartışmalara girmek gibi eylemlerin olduğu belirtmektedir. İkinci aşamayı “aracı eylemler” olarak ele almıştır. Bu aşamada da mitinge katılmak, siyasi bir liderle ilişki kurmak gibi eylemlerin olduğunu söylemektedir. Üçüncü aşama ve en üst basamak olarak “gladyatör eylemler”i ele almıştır. Aktif parti üyeliği yapmak, seçim kampanyaları içerisinde bulunmak, siyasal mevki için aday olmak gibi eylemlerin bu aşamada yer aldığını belirtmektedir. İlk iki aşamaya göre gladyatör eylemlerin daha zor olduğunu söylemiştir (Nohutçu, 2006'dan alıntılan Şahin, 2011: 12-13).

Weiner da siyasi katılımı, “ulusal ya da yerel hükümetin, herhangi bir düzeyindeki siyasal liderlerin kararlarını yasal ya da yasal olmayan metotlar kullanarak etkilemeyi amaçlayan, sürekli ya da süreksiz, örgütlü ya da örgütsüz olarak yapılan eylemler” olarak tanımlamaktadır (Weiner, 1971’den alıntılan Dilber, 2013: 2).

Siyasi katılımı ile ilgili olarak yapılan tanımlar bir nevi birbirlerine yakın görünmektedir. Kimi tanımlarda aşamalara ayırmışlar ve bu aşamaların zorluklarını belirtmişlerdir. Siyasi düzene en kolay katılma yöntemi seçmen olarak katılmaktır. Daha aktif siyaset içerisinde yer almak daha zorlu bir süreci kapsamaktadır. Daha çok bahsedilen siyasi katılım fiziki bir yapıdadır. Toplumlar da söylem olarak katılım daha fazla yer almaktadır. Daha önce belirtildiği gibi kendi çevresi içerisindeki katılıma bu örnek verilebilir. Bir mitinge katılmak, seçim kampanyalarına katılmak gibi eylemler toplum içerisinde yapılan bir katılımdır. Ayrıca birçok tanımda görüldüğü üzere siyasi katılım ve demokrasi kavramları birlikte kullanılmaktadır. Demokratik yapı siyasi katılımı beraberinde getirmiştir.

Genel olarak siyasal katılım, içinde yaşanan toplumun yönetiminde görev almak için bireylerin ya da bireylerin ya da toplumsal kümelerin seçme ve seçilme gibi yollarla katkı sağlamaları olarak tanımlanabilir. Siyasal katılım bir açıdan bireylerin siyasi anlamda tutum ve davranışlarını ortaya koyan bir kavram kabul edilmektedir (Kapani, 2002’den alıntılan Şahin, 2011: 12).

1.2.1 Siyasal Katılımı Etkileyen Faktörler

Siyasal katılımın gerçekleşmesinde etkili olan faktörler bulunmaktadır. Bunlar psikolojik ve sosyal faktörlerdir.

1.2.1.1. Psikolojik faktörler

Siyasi katılımı da etkili olan psikolojik faktörler dört tanedir. Bu psikolojik faktörler şunlardır: Siyasal etkinlik, siyasal ilgi, vatandaşlık görevi, yabancılaşma.

1.2.1.1.1. Siyasal etkinlik

Siyasal etkinlik duygusu, bireyin kendini güçlü görerek çevresini de kontrol edebileceğini düşünmesinden kaynaklanmaktadır. Birey, siyasi düzene etki ederek bu düzeni kendi çıkarları doğrultusunda kullanabileceği düşüncesine sahiptir (Kalaycıoğlu, 1983’den alıntılan Dilber, 2013: 4). İnsanların siyasi anlamda yol

alıp alamayacaklarını ve yol aldıklarında bu yolları kullanabilme durumları siyasi etkinlik duygusuna dayanmaktadır. Siyasal sürece katılım düzen içerisinde etkili olma durumuna bakılmaksızın bir vatandaşlık görevi olarak kabul edilebilmektedir. Bu düşünceyle siyasal düzene katılım daha fazla olmaktadır (Baykal, 1970'den alıntılan Kahraman, 2011: 68-69).

Siyasal kültür de siyasal etkinlik duygusunun belirlenmesinde etkili olabilmektedir. Siyasal kültür katılım açısından uygun olduğu takdirde siyasal etkinlik daha aktif şekilde gerçekleştirilir ve her kültürde farklılık gösterebilmektedir. Toplumlarda genel olarak sadece etkinlikler izlenir ve insanlar bu süreçte dışarıda kalmayı istemektedirler (Yücekök, 1981'den alıntılan Kahraman, 2011: 69).

Siyasal etkinlik ile ilgili olarak Doğu Ergil ile Türker Alkan, "Yurttaşların siyasal düzeni etkileyebileceklerine olan inancı ve kendilerini siyasal düzeni etkileyebilecek bir siyasal güç olarak görmesi" şeklinde açıklamışlardır (Ergil ve Alkan 1980'den alıntılan Orhan, 2009: 140). Milbrath ve Goel ise, "Siyasal etkinlik, bireyin toplum kararlarını ve karar verme sürecini etkileme yeteneğini hissedebilmesidir" demiştir (Milbrath ve Goel 1977'den alıntılan Orhan, 2009: 140).

Siyasal etkinlik duygusuyla ilgili tanımlara bakıldığında birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Bu duygu genelde kendini güçlü hisseden bireylerde daha etkindir. Bu bireylerin siyasal sistem içerisinde daha aktif yer aldıkları görülmektedir. Siyasal etkinlik duygusunu başaramayacağını düşünen insanlar siyasal düzene daha dışarıdan bakmaktadırlar.

1.2.1.1.2. Siyasal ilgi

Siyasal ilgi, bireylerin siyasi yaşam içerisinde olan her şeyi düzenli olarak izlemesi ve takip etmesi anlamına gelmektedir. Siyasal ilginin artması ile siyasi olaylar daha anlaşılır bir hal almaktadır. Bu durum bireylerdeki siyasi dürtüyü de artırmaktadır. Siyasal ilginin artması bireydeki siyaset algısını artırmakta ve siyasal eylemler içerisinde bulunmasını kolaylaştırmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983'den alıntılan Kahraman, 2011: 69-70).

Demokrasinin bulunduğu bir yapı içerisinde oy vermek için illa ki siyasi ilgi duymak önemli değildir. Bireyler siyasi sistemle ilgili bilgileri araştırarak ve bürokrasiyle ilişki kurarak siyasi katılma eylemini gerçekleştirmektedir. Bireylerdeki siyasi

bilgilerin artması siyasal katılmanın artmasında da etkili olmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983'den alıntılan Dilber, 2013: 4).

Siyasal ilgi, insanda kendiliğinden ya da çevresinin etkisiyle ortaya çıkması mümkündür. İzledikleri ve gördükleriyle insanlarda siyasal ilgi artabilmektedir. Siyasal ilginin artması bireylerin siyasal etkinliğinin artmasına, bu durumda siyasal katılımın artmasında etkili olmaktadır.

1.2.1.1.3. Vatandaşlık görevi

Birey hiçbir şey düşünmeden “vatandaşlık görevi duygusu” ile siyasete katılmaktadır. Siyasal katılma ile bu durum arasında olumlu bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Yüksek eğitim ve yüksek sosyo-ekonomik durum vatandaşlık görevi duygusunu artırmaktadır (Baykal, 1970'den alıntılan Çukurçayır, 2012: 75). Vatandaşlık görevi duygusu, ideolojik bir özellik taşımaktadır. Bu duygunun ortaya çıkardığı siyasal katılma, benimsenmiş olan değer ölçüleriyle belli olmaktadır. Birey, siyasi katılım sağladığında hiçbir çıkar elde etmiyor olsa dahi bu duygu ile siyasal düzende etkili olmaya çalışmaktadır (Tuncay, 1995'den alıntılan Dilber, 2013: 5).

Vatandaşlık görevi duygusuyla siyasi katılım toplumlarda oldukça yaygındır. Hiçbir siyasi düşünce ve siyasi eylem içerisinde olmayan vatandaşlar siyasi katılımı bu duyguyla sağlamaktadırlar. Günümüzde seçim dönemlerinde “oy kullanmak vatandaşlık görevidir” söylemleri birçok yerde kullanılmaktadır.

1.2.1.1.4. Yabancılaşma

Siyasal yabancılaşma siyasal katılımın olumsuz psikolojik etkenlerindedir. Siyasal yabancılaşmayı Çukurçayır, “siyasal sistemin birey için bir anlam ifade etmediği, gerçek gereksinimlerine yanıt veremediği ve kendisini gerçekleştirmesini engellediği durumlarda ortaya çıkabilen bir özelliktir ve bireyin siyasal sistemden tamamen kopması durumudur.” olarak tanımlamaktadır (Çukurçayır, 2012: 76). Bu konuda Baykal, yabancılaşmanın siyasal sistemden uzaklaşma olduğunu söylemektedir. Bu siyasal sistemden kopuşun bireyin kendi isteği veya kendi isteği dışında gerçekleşebileceğinden bahsetmektedir. Siyasal sistemde yaşanan gelişmelerin bireyi aşması ve siyasal sistemdeki yapısal değişikliklerin olması durumunda yabancılaşmaya neden olacağını ifade etmektedir (Baykal, 1970'den alıntılan Dilber, 2013: 6).

Teknolojik ve toplumsal gelişmelerde siyasal yabancılığa neden olabilmektedirler. Mills, bu konudaki gelişmeler sonucunda orta sınıfın sosyal ve ekonomik sorunlarla karşılaşacağını ve bununla siyasal yabancılığa ortaya çıkaracağını söylemektedir (Önen, 1994'den alıntılan Dilber, 2013: 6). Yapılan tanımlamalardan da anlaşıldığı üzere siyasal yabancılığa bireyin kendisini siyasal sistemden uzak tutmasıdır. Yaşanan gelişmelerin, olayların etkisiyle insanlar siyasete yabancılığa isteyebilmektedirler. Bireyler siyasetin kendileri için bir şey ifade etmediğini anladıklarında siyasal yabancılığa başlamaktadır.

1.2.1.2. Sosyal faktörler

Siyasi katılımı etkileyen sosyal faktörler beş tanedir. Bu faktörler; aile, yaş, cinsiyet, eğitim ve meslektir.

1.2.1.2.1. Aile

Siyasal sistem kendi içerisinde yapı, kurum ve ilişkilere sahiptir ve bunlarla varlığını devam ettirmektedir. Bu sistem içerisinde nasıl ki siyasal partiler, seçimler vb. kurumlar ya da yapılar önemliyse aile kurumu da siyasal katılımı önem arz etmektedir. Bunlara bağlı olarak bireyin siyasal katılımı durumundaki hareketlerindeki aile kurumunun etkisinin incelenmesi gerekmektedir. Katılma, öğrenme süreciyle ilgilidir ve bu yüzden çocukluk dönemindeki öğrenme süreci de incelenmesi gerekmektedir. Aile, çocuğa toplumsal norm ve değerleri aktardığı gibi karar verme aşamalarını da aktarmaktadır. Bu karar verme süreci çocuğun siyasal davranışları açısından sosyo-politik bir önem taşımaktadır (Uysal, 1984: 115-116).

Aileden çocuğa siyasal değerler doğrudan verilmeyebilmektedir. Çocukların aileden bazı öğrendikleri ileride siyasal sonuçlara neden olmaktadır. Çocuğun otoriter bir yapıda yetişmesi ileride de çocukta siyasal değerlerin ortaya çıkmasına etki edebilmektedir (Turan, 1986'dan alıntılan Orhan, 2009: 123). Siyasi parti seçimi, siyasi ilgi gibi durumlarda çocuklar aile içindeki tutumlardan etkilenebilmektedirler. Çocukların ailelerden etkilenmesinde aile bireyleri olan duygusal bağları etkili olmaktadır (Kalaycıoğlu ve Sarıbay, 2000'den alıntılan Orhan, 2009: 123).

Siyasal katılımı aile etkisi oldukça yaygındır. Bir takım tutar gibi çocuklarda özellikle babalarının oy verdiği, desteklediği partilere yönelmektedirler. Aileden ayrı siyasi yönelimi olanlarda vardır. Yukarıda da anlatıldığı gibi çocuğa doğrudan siyasi

bir söylemde bulunmasa da aile içindeki etkileşimlerden ve iletişimlerden siyasi bir düzen içine girmek mümkündür.

1.2.1.2.2. Yaş

Bireyler doğumlarından itibaren üyesi oldukları ailenin ve çevrenin sergilediği siyasi davranışlara benzer yaklaşımlarda bulunmaktadır. Birey okul dönemiyle birlikte farklı çevrelerden etkilenecek bilinçli bir şekilde kendini geliştirmeye başlamaktadır. Bireyler ergenlik dönemlerinde fiziksel ve psikolojik değişiklikler yaşamaktadır. Bu değişimlerin içinde siyasal değişimler daha somut hale gelmektedir. Bireyler bu dönemde aile sorumluluğu, kariyer oluşturma çabası gibi durumları söz konusu olmadığı için gösteri yürüyüşü, seçim kampanyası gibi siyasal eylemlerde bulunabilmektedirler (Orhan, 2009: 124-125).

Gençler siyasi partilerle bir bağ kurma konusunda temkinli davranmaktadırlar. İlk kez oy kullanacak olan gençlerin birçoğunun oy vermektan kaçındığı görülmektedir. Bireylerin ilerleyen yaşlarda siyasi katılıma oranları artmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983'den alıntılan Kahraman, 2011: 72). Tecrübeler ve yaşananlar siyasi katılıma etki etmektedir. Bu durum bazen insanların yetişme dönemlerindeki deneyimlerine bağlı olmaktadır. Genç ve ileri yaşıta olan bireylerin siyasi katılımı az olurken, orta yaş kesiminde siyasi katılım daha fazla olmaktadır (Talaşlı, 1996'dan alıntılan Kahraman, 2011: 72).

Siyasi katılım ve yaş arasındaki ilişkinin ortaya konduğu çalışma da Sigelman ve arkadaşları, yaşlı bireylerde siyasi katılımın çok olduğu belirtmektedirler. Ama bu katılım daha çok oy verme davranışı olarak görülmektedir. Wolfinger ve Rosenstone'nun yaptığı bir çalışmada siyasi katılımın yaşlı olan bireylerde çok olduğu belirtmektedir. Burada eğitiminde etkili olduğu vurgulanmaktadır. Yani siyasi katılımında bulunan yaşlı bireylerin eğitim düzeylerinin daha düşük olduğu gözlenmektedir (Milburn, 1998: 56).

Siyasi katılımında yaş etkeni oldukça önemli bir etkidir. Görüldüğu gibi gençler siyasi yaşamdan daha fazla geride duran kitleyi oluşturmaktadırlar. Bu durumun siyasal bilgiyle alakalı olduğunu söylenebilir. Aslında gençler ne kadar siyaset konusunda bilgilendirilirlerse o kadar katılımlarında artış gözlenebilir. Orta yaş ve

yaşlı kesimin siyasi katılımında daha etkin olmasında tecrübeleri ve yaşanmışları etkindir. Çünkü siyasi düzeni zamanla öğrenmişler ve bilinçlenmişlerdir.

1.2.1.2.3. Cinsiyet

Cinsiyet değişkeninin ortaya çıkarmış olduğu tutum ve davranışlardaki farklılıklar tüm toplumlarda görülmektedir. Gelişmiş demokratik toplumlarda bile parlamenterler arasındaki kadın oranının düşük olduğu görülmektedir. Cinsiyete bağlı rol farklılığı bütün toplumlarda bulunmaktadır. Toplumsal hayatın bütün alanlarında bulunan bu farklılık siyasi düzen içerisinde de oldukça belirgin görülmektedir (Bolay, 1996'dan alıntılan Kahraman, 2011: 72). Toplumdaki cinsiyet rolleri çocukluktan itibaren belli tutum ve davranışlarla bireylere aktarılmaktadır. Erkek çocuklara emir verme, yönetme gibi roller verilirken kız çocuklarına ise itaat edici roller verilmektedir. Buna bağlı olarak erkekler daha çok politikaya yönelmektedirler. Bu durumdan kaynaklı kadın kendi sorumluluk alanı olarak ev ve çocuğu görmektedir. Kadına toplum tarafından verilen bu roller, kadının siyasi katılımını olumsuz etkilemektedir (Orhan, 2009: 130).

Kadınlar oy verirken daha çok tutucu partileri desteklemektedirler. Erkeklerde siyasal parti değişikliği çok olmazken kadınlarda bu anlamda kararlılık görülmemektedir. Bunun yanında bekâr kadınlar erkeklerden daha farklı siyasi tavır takınabilirlerken evli kadın genelde eşlerinin yönlendirmesiyle oy kullanmaktadırlar. Tekeli İstanbul'daki bir çalışmada 1973 seçimlerini incelemiş ve oy kullanan kadınların erkeklerden %13,5 oranında daha az olduğunu belirtmiştir. Ayrıca evli kadınlarda oy verme oranının %58,7 çıkmış olduğunu, boşanmış kadınlarda %38,9'lara, hiç evlenmemiş olanlarda da %37'lere indiğini belirtmiştir (Kışlalı, 2005: 168).

Ev kadınlarının siyasete daha az ilgi duymasında siyasal bilgi eksikliği, siyasal ilginin azlığı etkili olmaktadır. Siyaseti daha çok eşlerinin ilgi alanı olarak gördükleri için onların siyasi tercihlerini benimsemektedirler. Birey için bilinmeyen şeyler korkutucu görünmektedir. Kadınlarda siyasi hayatla ilgili çok fazla bilgiye sahip olmadıkları için kendilerini siyasetten geri çekmektedirler (Kışlalı, 2005: 177).

Toplumlar gelişmiş olmasına rağmen kadın hala siyasal yaşamdan uzak durmaktadır. Çünkü toplumda hala kadının yaşam alanı ve ilgisi ev ile sınırlı bir algı

bulunmaktadır. Toplumda “siyaset erkek işidir” anlayışı fazlaca yer edinmiştir. Kadın her ne kadar özel alandan kamusal alana geçmiş olsa da karar alma sürecinde bulunamaz anlayışı devam etmektedir. Bu durum kadınlar tarafından da kabul edilmektedir. Günümüzde yavaş yavaş bu durum değişiklik göstermektedir. Bu anlayış çağdaşlaşmış toplumlarda etkisini daha fazla kaybetmektedir. Kadınların toplumsal yaşamda daha aktif hale gelmeleri siyasi yaşamdaki konumlarına etki etmektedir (Çukurçayır, 2012: 81-82). Kadınların siyasete katılımları kadın-erkek eşitliği açısından ve toplumsal cinsiyet farklılıklarını yok edebilme açısından önem arz etmektedir. Ne kadar çok sayıda kadın siyasete katılırsa siyasal düzende de kadın için daha iyi koşullar sağlanabilecektir (Tekeli ve Koray, 1991’den alıntılanan Kahraman, 2011: 73).

Görüldüğü gibi bireylere ailede ve toplum içerisinde öğretilmiş toplumsal cinsiyet rolleri siyasi yaşama katılımı da etkilemektedir. Kadına verilmiş roller genelde özel alan içerisinde yer almaktadır. Ev işi, çocuk bakımı kadının görevidir anlayışı bulunmaktadır. Erkekte ise, daha otoriter bir kimlik oluşturulmaktadır. Bu sebepten dolayı kadınlar erkeklere oranla siyasi yaşama daha az katılım göstermektedir. Bakıldığında bunun temelinde aile faktörünün olduğunu açıktır. Toplumsal değişimin getirmiş olduğu düzenle kadınlar özel alana çıkmalarıyla az da olsa siyasi katılım sağlamaya başlamışlardır. Önceleri kadınlar eşlerinin yönlendirmesiyle oy kullanırken günümüzde kadınlar için eğitim şartlarının değişmesi, çalışma alanlarının artması, kadının kamusal alanda yer almasıyla siyasi fikirleri ve eylemlerini daha rahat gerçekleştirmeye başlamışlardır. Siyasal yaşamdaki bu eşitsizliğin ortadan kalkması için kadınların siyasi anlamda bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

1.2.1.2.4. Eğitim

Bireyin hiçbir şeyin etkisi olmadan bir siyasal eylemde bulunması onun günlük yaşamda yaptıklarıyla bağlantılıdır. İlişkileri, üstlendiği görev bilinci, aldığı eğitim onun siyasal katılımına etki etmektedir. Eğitimli birey kendine güvenen ve dışsal etmenlerden bağımsızdır. Bu davranış siyasi katılım için ön koşul niteliği taşımaktadır (Tekinöz, 1998’den alıntılanan Kahraman, 2011: 75). Siyasal katılım ve eğitim arasındaki ilişki için Baykal, “Eğitim düzeyi bireyin siyasal tercihlerini daha bilinçli olarak yapmasında önemli rol oynar ve diğer çevresel değişkenlerin belirleme

gücünü azaltır; siyasal içeriklerin kavranmasını, yorumlanmasını ve iletilmesini sağlar” demiştir (Baykal, 1970’den alıntılan Orhan, 2009: 132).

Eğitimin siyasal katılıma ilişkin işlevleri bulunmaktadır. İlk olarak, eğitim düzeyinin artması bireyin siyasete katılmasını bir yurttaşlık görevi olarak görmesine neden olmaktadır. İkincisi, eğitilmiş birey çevresinde değişimlere yol açabilecek beceriye sahiptir. Üçüncüsü, bireyin gelirinde ve sosyal statüsünde değişime uğramasına etki etmektedir. Dördüncü olarak da birey soyut ve genel düşünebilme yetisine sahip olmaktadır. Beşinci ise, bireyin daha rahat iletişim kurmasına olanak sağlar. Son olarak da eğitim ile birey grup içinde davranma alışkanlığı elde etmektedir (Kalaycıoğlu, 1983’den alıntılan Kahraman, 2011: 76).

Türkiye’de siyasal katılım açısından eğitim önemli olan etmenlerdendir. Seçmen olabilmek için bir eğitim sınırı bulunmamaktadır. Ama milletvekili seçilebilmek için en az ilkokul mezunu olmak gerekmektedir. Eğitim sadece seçilme hakkı olarak değil her siyasi hak için önem arz etmektedir. Kamu hizmetlerinde de artık yüksek bir eğitim aranmaktadır. Bu yüzden devlet yönetimde olabilmek için yükseköğrenim ön koşul haline gelmiştir (Eroğlu, 1999:113). Görüldüğü gibi eğitim ve siyasi katılım doğru orantılıdır. Eğitim düzeyi arttıkça siyasi katılım da artmaktadır. Burada bireylerin daha bilinçli hale gelmesi, okuması, araştırması, tartışması oldukça etkilidir. Bireyler aldıkları eğitimle aileden gelen siyasi tutum ve davranışı zamanla değiştirebilmektedir.

1.2.1.2.5. Meslek

Bireyin sosyal statüsünü gösteren ölçütlerden biri meslektir. Birey aldığı eğitim ve yaşadığı çevreyle mesleğini belirlemektedir. Meslek statüsü yüksek olan bireyler siyasete daha etkin katılmaktadır. Meslek statüsü düşük olanlara göre bürokrasiyle daha kolay iletişim kurabilmektedir (Lipset, 1996’dan alıntılan Kahraman, 2011: 76). Bakıldığında meslek olarak iyi yerde olanlar çevreleri sayesinde siyasi ilişkileri daha kolay olmaktadır. Bürokrasiye ulaşma imkânları daha fazla ve daha kolaydır. Çünkü onlara erişebilecek fırsatı her zaman elinde bulunmaktadır.

Robert Lane, mesleğin siyasi katılımı dört durumda etkileyeceğini söylemektedir. Bunlardan ilki, mesleğin siyasal düzenle ilgili beceri kazandırmasında etkili olmasıdır. İkincisi, siyasal görüşü olan farklı bireylerle iletişime geçerek, konuşup

tartışarak siyasi katılımı artırmaktadır. Üçüncüsü, hükümet politikasından çıkarı olan meslek seçmek de siyasi katılıma yönlendirmektedir. Dördüncüsü ise, mesleğin getirmiş olduğu sorumlulukları yerine getirenler siyasi katılımı daha rahat sağlamaktadırlar (Tekinöz, 1998'den alıntılayan Kahraman, 2011: 77).

Meslek statüsü yaş ve cinsiyet kadar olmasa da siyasi katılımı etkilemektedir. Meslek statüsünde yükselmeler oldukça siyasal yaşamda artış göstermektedir. Mesleğin getirmiş olduğu konum, bu konumun getirmiş olduğu çevre, mesleklerin siyasi düzenden etkilenme durumları siyasi katılıma etki etmektedir (Orhan, 2009: 139). Mesleklere bağlı olarak siyasi düzenin getirmiş olduğu ilişkiler vardır. Eğer mesleğiyle ilgili kararlar alınmıyorsa bireyde ona göre siyasi düzenin içinde kendini bulmaktadır. Bazen olmak istenilen mesleki statü içinde siyasi katılım gerçekleştirilmektedir. Ayrıca siyasi partiler tarafından meslek statüsü yüksek olan kişiler milletvekili adayı olarak daha çok tercih edilmektedir. Özellikle mesleğinde tanınan bireyler bu anlamda siyasi partilerin tercih edeceği kişilerin içinde bulunmaktadır.

1.3. DEMOKRASİ BAĞLAMINDA SİYASİ KATILIM

“Halkın iktidarı” olarak tanımlanmış olan demokrasi, siyasi katılım kavramının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Demokrasinin ilk aşaması Antik Yunan'da temellenmiştir (Güldiken ve Kaya, 2004: 106). Demokrasi eski Yunan'dan başlayarak zamanla çeşitli biçimlere girmiş ve değişmiştir. Eski Yunan'da siyasi katılım halkın belli bir kesimine verilmektedir. Kadınlar, köleler ve yabancılar bu hakkın dışında tutulmuştur. Günümüze kadar mülk sahibi olma, vergi verme gibi birçok etken siyasi katılımı etkilemiştir (Gökçe, 2013: 67). Batı da liberalizm ile yükselişe geçen modern devletler siyasi katılımı başka bir yere taşımıştır. Ulusların büyümesi doğrudan demokrasiyi imkânsızlaştırmış ve parlamenter temsili demokrasinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu modern demokrasilerde siyasal katılım sadece temsilci seçme boyutunda kalmamaktadır. Halk, siyasi yaşamın her alanında aktif katılım sağlayabilmektedir (Güldiken ve Kaya, 2004: 106).

Demokrasi zamanla değişime uğrayarak tam anlamıyla siyasi katılımı etkili olmuştur. Demokrasi eski Yunan'da ortaya çıkmış olsa da o dönemde belli bir kesimin siyasi katılımı engellenmiştir. Modernleşmeyle birlikte demokrasi de

değişime uğramış siyasi katılımı engel olunan kesimlerde siyasi yaşama katılmaya başlamışlardır. Temelinde özgürlük ve eşitliği barındıran demokrasi ilk dönemlerinde tutarsız bir yapılanma olarak varlığını sürdürmüştür.

Demokratik düzenin olduğu sistemlerde demokrasi temel alınarak halkın istekleri karşılanmaktadır. Bunu yaparken de seçimler, halk oylamaları, halka uygulanan anketlerden faydalanılmaktadır. Bu yararlanılan seçenekler arasında seçimler en çok önem arz edenidir. Çünkü en fazla katılım seçimlere olmakta ve halkın kendi yararına ya da zararına olan politikaları onayladığı veya reddettiği bir seçenektir. Seçimlerin bir başka önemli özelliği de hem bütün halkın katılımını sağlaması hem de bireysel isteklerin ortaya çıkmasında etkili olmasıdır (Çukurçayır, 2012: 53). Seçimler aslında bir nevi demokrasiyi belirginleştirmektedir. İnsanların eşit ve özgür biçimde hareket ettikleri bir demokratik harekettir. Demokrasi ve siyasi katılım seçimler dışında bireylerin siyasi yaşamın her alanında özgürce düşüncelerini açıklayabilmelerinde etkilidirler. Bu bağlamlarda siyasi katılım ve demokrasi birbirlerini tamamlar niteliktedirler.

Demokratik bir toplumun ortaya çıkması için yurttaşların siyasi alanda katılımcı eylem göstermeleri gerekmektedir. Bu eylemlerin siyasi anlam taşıması için sadece siyasi alanda olması yetmez. Aynı zamanda eylemler bireysellikten çıkıp kamusal alana yayılmalıdır. Benjamin Barber, güçlü bir demokrasi için bekçi gibi izlemekten öte aktif olmak gerektiğini vurgulamıştır. Bekçi konumunda olanların kötü bir film izlerken uykuya dalan bir seyirciyle aynı olduklarını söylemektedir. Güçlü demokrasinin ancak aktif yurttaşlarla gerçekleşebileceği üzerinde durmaktadır. Hegel ise, monarşiler siyasaldan kral ve despotların sorumlu olduğunu ama demokrasilerde tüm yurttaşların siyasal sorumluluğu olduğunu vurgulamaktadır. Yurttaşlar katılımcı siyasal sistemi belirlemede etkin rol oynadığına vurgu yapmıştır (Çukurçayır, 2012: 35). Görüldüğü gibi demokrasi için aktif bir siyasi katılımın gerekliliği üzerinde durulmuştur. Kendi kabuğunuzda kaldığınız sürece ve özel alandan kamusal alana çıkmadıktan sonra bir katılım olmayacağı ve buna bağlı olarak da demokrasiden söz edilemeyeceği vurgulanmıştır.

1.4. TÜRKİYE'DE SİYASİ KATILIM

Türkiye'de siyasi katılım süreci Osmanlı İmparatorluğu ile başlamıştır. Osmanlı da bu süreçte ilk adım Gülhane Hattı Hümayunu'yla 1839 yılında atılmıştır. Bu fermanla başlamış olan Tanzimat döneminde bu anlamda kurulmuş bir siyasi düzen olmasa da siyasi düzen için ilk koşulların oluşması sağlanmıştır. Tanzimat fermanının açmış olduğu bu yolla ilk önce yerel yönetimler kurulmuştur. Bunun ardından 1. Meşrutiyet'in 1876'da ilanı ile ilk anayasa hazırlanmıştır. 1877 yılında da ilk Türk parlamentosu açılmıştır. Bu dönem kısa sürmüş ve 1878 yılında bitmiş ve 2. Abdülhamit dönemi başlamıştır. Bu dönem de 1908'de 2. Meşrutiyet'in ilanı ile sona ermiştir. 2. Meşrutiyet'le toplumda değişiklikler yaşanmış ve halk siyasal katılma isteklerini açıkça söylemiştir. Bu dönem imparatorluğun yıkılışına dek sürmüştür. Dört kez genel seçim yapılmış, siyasi partiler kurulmuş, ilk sendikalar kurulmuş, kadın hakları savunulmaya başlamıştır. Yönetime hesap sorabilen, yönetime görüş bildiren ve yönetime katılma hakkı olduğunu düşünen bireyler ortaya çıkmıştır (Eroğlu, 1999: 32).

1876'daki ilk anayasa, yapı olarak çift meclisli bir düzendedir. Padişahın isteği ile açılıp kapanan "Heyet-i Ayan" ve "Heyet-i Mebusan" dan oluşan "Meclis-i Umumi" adı verilen bir parlamento bulunmaktadır. Parlamenti açma, kapama, toplantıya çağırma ve feshetme gibi yetkiler padişahın elinde bulunduğu için bu anayasada tam bir parlamenter düzen kabul edilmemektedir. Heyet-i Ayan üyeleri padişah tarafından seçilir ve ömür boyu görevde kalmaktadırlar. Heyet-i Mebusan üyeleri ise halk tarafından iki dereceli seçimle seçilebilmektedirler. Bu seçimlere katılabilmek için bazı şartlar bulunmaktadır. Bunlardan belli başlıları; Osmanlı vatandaşı olmak, 30 yaşını bitirmiş olmak, Türkçe bilmek, devlet memuru olmamak, seçildiği yöre halkından olmaktır. Ayrıca Osmanlı vatandaşı olan her 50 bin erkek bir milletvekili seçecektir (Sezen, 2000: 216-217).

Heyet-i Mebusan 19 Mart 1877'de toplanmış ve 28 Haziran 1877'de son toplantılarını yapmışlardır. Abdülhamit'in emriyle bu meclis kapatılmış ve Anayasanın emriyle 1877 Kasım ayında ikinci seçimler yapılmıştır. Bu dönemde kaldırılmak istenen hürriyet ve meşrutiyet kavramları daha da güçlenmiştir. Jön Türkler Kanun-i Esasi'nin yeniden hayata geçirilmesini sağlamışlardır ve böylece 2.

Meşrutiyet dönemi başlamıştır. İkinci meşrutiyet dönemi ilk siyasal partilere rastlanması ve bunlar arasındaki çekişmelerin yaşanması açısından önem taşımaktadır. Bununla birlikte Osmanlı yönetimi parlamenter bir görünüş kazanmıştır. Seçim sisteminde değişiklikler yaşanmış ve oy hakkı daha geniş bir kitleye verilmiştir. Birinci Meşrutiyet parlamentosunun hazırlanmış olduğu seçim düzenlemesi 1908'den 1942'ye kadar yapılan değişikliklerle seçimlerde uygulamaya konulmuştur (Sezen, 2000: 222-223).

Osmanlı İmparatorluğu'nun ardından kurulan Türkiye Devleti'nde Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmış ve siyasal katılım yönünden ilk büyük adım olarak kabul edilmiştir. Ardından 1923 Eylül ayında Halk Fırkası kurulmuştur. Daha sonrasında da 1923 Ekim ayında Cumhuriyet ilan edilmiştir. 1924 Nisan ayında da yeni bir anayasa hazırlanmıştır. Bu dönem demokrasi için hazırlık dönemi kabul edilmiştir (Eroğlu, 1999: 33). Tek partinin etkin olduğu bu dönemde CHP, halkı siyasi anlamda mobilize etmeye çalışmıştır. Hâkim parti olarak kabul edilen CHP fikir olarak hayata geçirilmiştir. Bu partinin kurulmasıyla kitleleri bilinçlendirmesi, kitlelere rehber olması ve siyasal sürece katkı sağlaması gibi misyonlar yüklenmiştir. Ancak 1930'dan önce partinin bu misyonları yerine getirmesinin zor olduğu söylenmektedir. Partinin bu dönemdeki siyasal işlevi "parlamento içi disiplini" sağlamakla sınırlı kalmıştır (Özgişi, 2014: 60).

Cumhuriyet rejimle birlikte halkla iletişim kurabilmek için yeni kurumlara ihtiyaç duyulmuştur. II. Meşrutiyet döneminde kurulmuş olan Türk Ocaklarının faaliyetleri devam etmiştir. Türk Ocaklarının 10-18 Mayıs 1931 tarihinde kapatılması ile halkevlerinin açılması gündeme gelmeye başlamıştır. Modern bir yapının olması için halkın eğitilmesi gerektiğini düşünen siyasi seçkinler bulunmaktadır. Yeni bir toplum oluşturabilmek ve Kemalizm'i yaymak için halkevlerine ihtiyaç olduğu gözlenmiştir. 19 Şubat 1932'de 14 ilde halkevleri kurulmuştur (Obuz, 2015:499-500). Halkevlerinde istenilen amaca ulaşmak için bir temsil şubesi gerekli olduğunu düşünülmüştür. Temsil şubesinde gerçekleştirilen tiyatro oyunları, sinema gösterimleri görsel olmaları nedeniyle önem taşımaktaydı. Halkevleriyle toplumda hareket uyandırmak ve gençlere fikir, sanat anlamında imkânlar sağlamak amaçlanmıştır. Temsil şubesinde kadın rolünü erkek oynamayacağı için karma bir tiyatro grubunun kurulması gerektiği düşünülmekteydi. Kadınlara dikiş, nakış gibi

roller verilmekteydi ve onların sosyalleşmeleri için gerekli bir kurum niteliğindedi (Aktaş ve Özdemir, 2011:193-197). Halkevleri toplumu genel olarak sosyal ve kültürel hayata katma eğiliminin dışında, kadınların kendilerini bu faaliyetler içerisinde yer edinmelerinde etkili olmuştur. Halkevlerinin bugünkü halk eğitim kurumlarıyla aynı niteliği taşıdığı söylenebilir.

1934 yılında Türk kadının seçme ve seçilme hakkının verilmesini topluma duyurma görevi halkevlerine verilmiştir. 7 Aralık 1934'te CHP Genel Sekreterliği kadınların halkevlerinde toplantılar yapmasını istemiştir. Mevhibe İnönü, Afet İnan, Meveddet Özalp gibi kadınlar Ankara halkevinde toplantı yaparak meclise teşekkür edilmiştir. Diyarbakır'da açılan halkevinde Halkevi başkanı Cahit Çubukçu "*Gazi İnkılâbında Kadın Mefhumu*" adlı bir konferans vermiştir. Bu konferansı dinlemek için memur eşleri, kadın öğretmenler ve 500'den fazla Diyarbakırlı kadın gelmiştir (Özer, 2010:198). Halkevleri kadınların toplumdaki görünürlüğü için çaba harcamıştır. Sosyal ve kültürel alan dışında siyasi alanda da halkevleri kadınlar için önem taşımaktadır. Kadının aslında siyasi anlamda söz sahibi olabilmesi iyi bir imkân niteliği taşımıştır.

Tek parti döneminde, siyasal katılmanın siyasal sistem üzerinde etkili olduğu söylenmektedir. Demokratik ve halkçı olduğunu ifade eden siyasal rejimler bu iddialarını halka kanıtlamak zorunda kalmışlardır. Bu dönemde insanların siyaset içerisinde olma sebeplerinden biri olarak da bu görülmektedir. 1930'larda CHP yöneticileri siyasal katılma konusundaki açıklamalarıyla öncelikle bunu hedeflemişlerdir. Bu yıllarda tek parti rejiminin kesinleşmesi seçimleri katılmayı da etkilemiştir. Bu dönemdeki seçime katılma oranları yüksek olarak ifade edilmiştir. Bürokrasi gücünün artması, siyasal fırsat düzenlemeleri katılma düzeyini yükseltmiştir (Özgişi, 2014: 61). Bu dönemde siyasi katılımı artırmak için çalışmalarda bulunulmuştur. Özgişi (2014: 62)'de bu durumu şöyle açıklamıştır:

1931 seçimlerinden itibaren seçime katılımı arttırmak için propaganda faaliyetine önem verildi. Seçim propagandası, rejimi de meşrulaştırmaya yönelik olarak önem kazanmıştı. Seçim dönemlerinde basından yararlanılmıştı. Sinemalarda kısa filmler gösteriliyor, radyodan konuşmalar yapılıyordu. "Halk hatip"leri meydanlarda "nutuk" atıyorlardı. Seçim dönemlerinde kentler

süsleniyor, taklar kuruluyordu. Propaganda afişleri duvarlara yapıştırılıyor, caddelere bez afişler geriliyordu. Amaç seçimleri bir şenlik havasına getirmek ve seçimlere geniş bir katılımı arttırmaktı. Örneğin 1943 seçimlerinde ilk kez propaganda plakları hazırlanmış ve Türkiye'nin çeşitli illerine dağıtılmıştı. Bu plaklar belediye hoparlörlerinden halka dinletirilmişti.

Tek partili dönem ikinci dünya savaşına kadar sürmüştür. Siyasal katılım açısından bu dönemin en büyük adımı 1934 yılında kadınlara seçme ve seçilebilme hakkının verilmesidir (Eroğlu, 1999: 33). Tek partili dönemden çok partili döneme geçiş arasında yapılan seçimler de katılım oranları 1927'de yaklaşık %23, 1931'de yaklaşık %45, 1935'de %68.5, 1939'da %77.8, 1943'de yaklaşık %80 ve 1946'da %75 olarak verilmiştir (Özgişi, 2014: 60).

Türkiye'de çok partili siyasi yaşama geçiş, tek parti dönemindeki bahsedilen demokrasinin toplum için yeterli olmamasının etkisiyle 2. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkmıştır (Küçükylmaz, 2011: 39). Tek parti olan CHP'den ayrılan bazı siyasetçilerin girişimiyle 7 Haziran 1945'te Demokrat Parti kurulmuştur (Özgişi, 2014: 62). Demokrat Parti'nin o dönemdeki işlevinin kısmi demokrasi ile halkın yönetime katılma ihtiyacını bir araya getirmek olduğu söylenmektedir (Küçükylmaz, 2011: 39).

1946 yılında Demokrat Parti'nin kurulmasıyla birlikte tek dereceli seçim sistemi de kabul edilmiştir. 1950 yılı Mayıs ayında yapılan serbest seçimlerle Türkiye'de siyasal katılma açısından en büyük değişim gerçekleşmiştir. Bugünden sonra siyasal erkin yurttaş oylarıyla belirlenmesi kaçınılmaz olmuştur (Eroğlu, 1999: 33). Demokrat Partinin arkasından 1948 yılında Millet Partisi kurulmuştur. 1950 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Millet Partisi ve Bağımsız adaylar katılmıştır. 1950 seçimlerine katılım oranının önceki yıllara göre daha yüksek olduğu söylenmiştir. Katılım oranı %89,3 olarak ifade edilmiş ve Demokrat Parti kazanmıştır. 1954 seçimlerinde ise dört parti ve bağımsız adaylar seçimlere katılmıştır. Bu seçimde katılım oranı bir önceki seçime göre biraz düşüş göstermiştir. %88,6'lık bir katılım sağlanmıştır. Demokrat Parti bu dönemde kendi bünyesinden ayrılarak kurulan Hürriyet Partisi'nin seçimlere katılmasına engel olmak için kanun

çıkarmıştır. Yine dört parti ve bağımsızların katıldığı 1957 seçimlerinde halkın seçimlere katılma oranı %76,6'ya gerilemiştir (Sezen, 2000: 241-245).

1920'de TBMM'nin açılışı, 1923'de Cumhuriyetin ilanı, 1934'te kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi, 1950'de serbest seçimin gelmesi Türkiye'de siyasi katılım açısından önemli adımlar olarak kabul edilmektedir. Bu adımlar gibi bir önemli adımda 1961 Anayasası ile gelmiştir. Bu anayasada özgürlükler genişletilmiş, yurttaşlardan oluşan kümeler kendi görüşlerini siyasal erklerle duyurabilmek için girişimde bulunmuşlardır (Eroğlu, 1999: 33). 1961 seçimleri halkın %81,4'lük katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Seçimlere dört parti ve bağımsız adaylar katılmıştır. 1965 seçimlerine ise altı parti ve bağımsız adaylar katılmıştır (Sezen, 2000: 252-255). Bu seçimde halkın %71,3'ü katılım göstermiştir (Türk, 1968: 79). Sekiz parti ve bağımsızlar 1969 seçimlerine katılmıştır. Bu seçimlerde iki büyük partide aşırı temsil görülürken diğer partilerde eksik temsil görülmüştür. 1969 seçimlerinde halkın % 64,3'ü katılım göstermiştir (Sezen, 2000: 258). Bu dönemden sonra siyasi katılımda düzen dışı yollara sapmalar yaşanmıştır, bu durum da 12 Eylül 1980 darbesiyle son bulmuştur (Eroğlu, 1999: 34). Ancak ülkenin darbeler süreci, doğrudan veya dolaylı olarak hala devam etmektedir. En son 15 Temmuz darbe girişimi buna bir örnektir.

12 Eylül 1980 darbesiyle TBMM feshedilmiş ve siyasi partilerin tümü kapatılmıştır. Bu darbeye 1961 Anayasası yürürlükten kaldırılmış yerine 6 Kasım 1982'de halkoylaması yapılarak %93 oyla yeni anayasa kabul edilmiştir. Darbe sonrasında yapılan ilk seçimlere sadece MDP, HP ve ANAP katılabilmıştır. Bu seçim 6 Kasım 1983'de halkın %92,3'ünün katılımı ile olmuştur (Özgişi, 2014: 90-91). 1980 darbesiyle yasaklanmış olan siyasi partilerin 6 Eylül 1987'de halkoylamasıyla yasakları kalkmıştır. Bu siyasi yasakların kalkmasıyla 29 Kasım 1987'deki seçimlere yedi parti katılmıştır. Bu seçimlere halkın %93,28'i katılım göstermiştir (Turgut ve Erdemil, 2006: 328).

20 Ekim 1991 seçimlerinde hiçbir parti çoğunluğu sağlayamayınca koalisyon hükümeti kurulmuştur (Özgişi, 2014: 94). Bu seçimler halkın %83,9'unun katılımıyla gerçekleştirilmiştir.¹ 1995 yılında seçimler açısından tekrar Anayasada

¹ <http://rapory.tuik.gov.tr/28-02-2017-20:19:45-14227066667479952631171547129.html>? (28.02.2017)

değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliğin ardından 24 Aralık 1995’de seçimler 12 parti ve bağımsız adayların katılmasıyla gerçekleşmiştir. Bu seçimde hiçbir siyasi parti tek başına hükümeti kurabilecek oyu almadığı için koalisyon hükümeti kurulmuştur (Türk, 2015: 428). 1995 genel seçimi halkın %85,2 katılımı ile olmuştur. 1999 seçimlerinde halkın %87,1’i katılım göstermiştir.²

1999 seçimlerindeki koalisyon hükümeti döneminde kriz yaşanmış ve bu yüzden erken seçime gidilmiştir. 2002 yılında yapılan seçimlere halkın %79,08’i katılım göstermiştir. 2007 seçimlerinde katılım oranı %84,16 olmuştur. 2002 seçimlerine göre bir artış gözlenmiştir. 12 Haziran 2011’de yapılan seçimlerde seçmen sayısında artış gözlenmiştir. 2007’de yaklaşık 43 milyon olan seçmen sayısı 2011 yılında yaklaşık 51 milyon olmuştur. 2011 seçimlerinde ise %87,16 oranında katılımı ile seçimler gerçekleşmiştir. 2002-2011 yılları arasında iki halkoylaması gerçekleştirilmiştir. 21 Ekim 2007’de Anayasa değişikliği için halkoylaması yapılmıştır. Bu halkoylamasına katılım %67,51 oranında olmuştur. Bu halkoylamasına katılımın düşük olmasının yaşanacak değişikliğin gündelik sorunları ilgilendirmemesi olarak görülmektedir. 12 Eylül 2010 tarihinde de anayasa değişikliği için halkoylaması yapılmıştır. Bu oylamaya katılım ise %73,71 oranında gerçekleşmiştir (Yücel, 2013: 14-30). Bu seçimlerden sonra Türkiye’de 2015 yılında iki seçim gerçekleşmiştir. İlk seçim olan 7 Haziran 2015 seçimlerinde hiçbir parti tek başına iktidara gelemeyince koalisyon hükümeti kurabilmek için çalışmalar başlamıştır. Bu çalışmalar olumlu sonuç vermeyince 1 Kasım 2015 tarihinde tekrar seçim yapılmıştır (Özkan, 2016: 8). 7 Haziran 2015 seçimlerinde halk katılımı %83,9 olmuştur. 1 Kasım 2015 seçimlerinde ise halk katılımı %85,2 oranında gerçekleşmiştir.³

Türkiye’de siyasal katılım açısından demokratik adımlar Osmanlı döneminde atılmaya başlamıştır. Ancak bu dönemde tam anlamıyla bir demokrasiden bahsedilmez. Çünkü hala meclisi açma ve kapama yetkisi padişahın elinde bulunmaktadır. Demokratik adımlar TBMM’nin açılması ve cumhuriyetin ilanı ile biraz daha güçlenmiştir. Bu dönemde yurttaşlara seçme ve seçilebilme hakları verilmiştir. Ancak bu dönem Osmanlıya göre daha demokratik olsa da tek bir

² <http://rapory.tuik.gov.tr/28-02-2017-20:19:45-14227066667479952631171547129.html>? (28.02.2017)

³ <http://rapory.tuik.gov.tr/28-02-2017-20:19:45-14227066667479952631171547129.html>? (28.02.2017)

partinin olması ve sadece erkeklerin bu haktan yararlanması demokratik hareketi kısıtlamaktadır. 1934 yılında kadınlara seçme ve seçilebilme hakkı verilerek demokrasi biraz daha belirgin hale gelmiştir. Türkiye’de çok partili dönemle birlikte demokrasi daha çok işler hale gelmiştir. Seçimlere birden fazla siyasi parti katılır olmuştur. Türkiye’de yapılan seçimlere bakıldığında katılım oranları sürekli bir artış ya da sürekli bir azalış göstermemiştir. Yıllar arasında seçime katılma oranları düşüşler ve yükselmeler olmuştur. Bu durum seçimlerin yapıldığı yıllardaki şartlara göre değişiklik göstermiş olabilir.

Türkiye’de demokratikleşme ve katılım hareketlerinin geldiği nokta temsili demokrasidir. Egemenlik halka aittir ve halk temsilci seçmektedir. Milli egemenlik anlayışı hâkimdir. Gelişmiş demokrasiler yarı temsili demokrasi ve yarı doğrudan demokrasi kullanılarak seçmenlerin temsilciler üzerindeki etkisi artırılmaktadır. Bunun yanında verilecek olan kararların yurttaşların çıkarlarına uygunluğu sağlanmaktadır. Bunu yapabilmek için erken seçim, dilekçe hakkı, referandum gibi yöntemler kullanılmaktadır. Türkiye’de bazı durumlarda bu yöntemlerden referandum yöntemi kullanılmaktadır. Türkiye’de başvuru referandum yöntemi siyasal temsili çok etkilememektedir. Seçimler Türkiye’de siyasi katılım açısından önem taşımaktadır. Siyasal katılım başka yollarla gerçekleşebiliyor olsa da Türkiye’de bireyler daha çok seçmen olarak katılmaktadır (Altın, 2010: 26-30). Temsili demokrasi siyasi katılım için önem arz etmektedir. Bireyler ülke konusunda kendilerini temsilen birini seçerek siyasi anlamda katılımlarını sağlanmaktadır. Siyasi katılım özgürce yapılabilmektedir. Uygun şartları sağlayan her birey seçme ve seçilebilme hakkına sahiptir. Türkiye’de seçmen anlamında siyasi katılım daha fazladır. Çünkü çoğu birey sorumluluk almaktan çekinmektedir. Temsilci seçmek en rahat ve en zahmetsiz siyasi katılımıdır.

1.5. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE KADINLARIN SİYASİ KATILIMI

1.5.1. Dünyada Kadınların Siyasi Katılımı

Göçebe yaşamın olduğu dönemlerde kadınların cinsiyete göre belirlenen işbölümünde önemli rolü bulunmaktadır. Erkekler avcılık yaparken; kadınlar toplayıcılık, çocukların bakımı, doğaya karşı korunma gibi rolleri üstlenmişlerdir. Kadınların üstün olduğu bu avcı-toplayıcı toplumlarda, kadının üstün olmasında doğurganlığı ve üreticiliği etkili olmuştur. Bu durum ona Tanrısal bir güç de

bahşetmiştir. Zamanla yerleşik düzene geçilmiş ve toplumlarda ekonomik, sosyal, siyasal değişimler ortaya çıkmıştır. Ekonomik faaliyetlerin başlaması insanların birbirleriyle olan mücadelesini de başlatmıştır. Fiziksel güç ön plana çıkınca kadın erkeğe göre daha pasif kalmıştır. Bu dönemde erkekler daha güç gerektiren işlere yönelirken, kadınlar ev işlerine yönelmişlerdir. Bu şekilde anaerkil düzenden ataerkil düzene geçilmiştir (Tanilli, 2006'dan alıntılan Çelik, 2008: 87-88).

Ataerkil düzende toplumun önemli kurumları erkeklerin elindedir. Bu düzende kadın tamamen yok sayılmaktadır. Ancak erkeklerin koyduğu kuralları uygulamak ve benimsemek zorunda kalmışlardır (Çelik, 2008'den alıntılan Yiğit, 2015: 46). Ataerkillik konusunda Weber, ekonomik ve akrabalık temelinde hukukun getirmiş olduğu kurallarla bir kişinin yönetmesi olarak belirtmiştir (Weber, 1995'den alıntılan Yiğit, 2015: 46). Anaerkil düzenden ataerkil düzene geçişte ekonomik güç etkili olmuştur. Yerleşik düzen ekonomik bir savaşı ortaya getirmiş ve güç gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu dönemde erkeklerin daha çok ön plana çıkması ataerkil düzene geçişte etkili olmuştur. Kadının geri planda kalması bu dönemlerden itibaren başlamıştır. Her alanda erkek ön plana çıkmıştır. Erkeklerin getirdiği kurallar çerçevesinde bir hayat yaşanmaya başlamıştır. Ekonomik ve sosyal alandaki ataerkil düzen siyasi alanda da oldukça baksın bir şekilde görülmüştür.

Dünden bugüne siyaset her zaman “erkek işi” olarak kabul görmüştür. Kadınlar siyasi alanda engellemelerle karşılaşmışlardır. Bu engellemelerden dolayı siyasi alanda kadın sayısı erkek sayısından düşüktür. Bunun sebebinin toplumsal iş bölümü olduğunu söyleyebiliriz. Bu iş bölümü kadını “eş, anne ve ev kadını” rollerini yüklemiştir. Bu durum kadının kamusal alanda var olmasını zorlaştırmıştır. Bir başka deyişle, toplumsal iş bölümü kadını özel alanda tutmuş ve pasif bir konuma itmiştir. Erkeğin ise kamusal alanda karar verici bir konumda olmasında etkili olmuştur (Altındal, 2009: 354-355). Erkekler güçlü ve akılcı olarak kabul görmüşlerdir. Bu da onları egemen olmak ve hükmetmek için yaratılmışlar gibi göstermiştir. Toplumda erkeklerin devleti temsil etmek için iyi olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Kadınlar ise, toplum içinde zayıf ve rasyonel yeteneklerinin iyi olmadığı yönünde algılanmışlardır. Bu durumda kadınların siyasi katılım açısından kötü oldukları sonucuna ulaştırmıştır (Doruk, 2005: 162). Kadınların siyasi katılımlarında toplumsal cinsiyet rollerinin etkili olduğunu görmekteyiz. Çocukluktan itibaren öğretilenler

kadınları özel alanda, erkekleri kamusal alanda konumlandırmıştır. Kadının yemek yapmak, çocuk bakmak, ev temizlemek gibi belli görevleri vardır. Bunlar kadınlara çocukluktan itibaren öğretilmiş rollerdir.

Kadına ve erkeğe dair yapılan sınıflandırmalar yapılması kamusal ve özel alanın oluşmasında etkili olmuştur. Feminist eleştirinin ana temalarından biri olarak kabul edilmektedir. Feministler, bu durumun kadının güçsüzlüğünü açıklamak için kullanıldığını belirtmektedirler. Kamusal ve özel alan ayrımının kadınların konumlarını belirtmek için ve bir ideolojinin ürünü olarak ortaya çıktığı ifade edilmiştir (Davidoff, 2016: 189-190).

Şirin Tekeli, demokrasi için kadının olmasını gerektiğini, kadını sadece seçmen olarak görüp karar alma sorumluluğundan uzak tutmanın demokrasiyi erkek demokrasisi yapacaktır demiştir. Buna örnek olarak da Atina Demokrasisi'ni göstermiştir. Gerçek demokrasiye en çok İsveç Demokrasisi'nin yaklaştığını ifade etmiştir. Kadın hareketlerinin 1990'lı yıllardan sonra kadınların seçilme ve karar alma anlamında erkekle eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmaların arttığını söylemiştir.⁴ Siyaset ne kadar demokratik bir hal almış olsa da kadın geri planda tutulduka sadece söylemde kalmaktadır. Tekeli de erkeğin ağırlıklı olduğu siyasette erkek demokrasisine değinmektedir. Tüm dünya da geçmişten bugüne kadının siyasal katılım anlamında geri planda kalması demokrasinin cinsiyetini belirlemiştir. Cinsiyetçi demokrasi, demokrasi kavramı ele alındığında hiçbir şekilde uymadığı görülmektedir.

Catharine A. Mackinnon, (2015: 187), "*Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru*" adlı kitabının "*Liberal Devlet*" adlı bölümünde toplumsal cinsiyetle ilgili olarak şunları belirtmiştir:

Toplumsal cinsiyet iktidarı bölen sosyal bir sistemdir. Bu yüzdende politik bir sistemdir. Nitekim zaman içinde kadınlar ekonomik bakımdan sömürülmüş, evde köleliğe mahkûm edilmiş, anneliğe zorlanmış, cinsel olarak nesneleştirilmiş, fiziksel açıdan taciz edilmiş, aşağılayıcı eğlencelerde kullanılmış, oy hakkı verilmemiş, toplum hayatından uzaklaştırılmıştır. Susturulmuşlar,

⁴ <https://bianet.org/bianet/kadin/75723-erkek-demokrasiden-gercek-demokrasiye> (08.07.2018)

sorunlarını dile getirmeleri, çıkarlarını temsil etmeleri engellenmiştir. Genelde erkeklere, erkek oldukları için bunların hiçbiri yapılmamıştır; erkeğin böyle şeylerle karşılaşması için siyah veya eşcinsel olması gerekir. Erkekler bütün bu sayılanları kadınlara uygulamıştır.

Görüldüğü gibi toplumsal cinsiyet rollerinin getirmiş olduğu yaptırımlar kadının toplum içinde geride kalmasına neden olmuştur. Erkeklere ise bu roller, egemen olma hakkını vermiştir.

Feminizm 17. yüzyılda İngiltere’de özel koşullar sonucu ortaya çıkmış tarihsel bir olgu olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde kadınların aslında düşünce açısından erkeklerden farklı olmadığını, eğitimle bu eşitliğin somut hale geleceği ifade edilmiştir. Bir protesto hareketi olarak ortaya çıkmış ve eşitlik temel ilke kabul edilmiştir. Ancak 17. yüzyıl feministlerinde var olan durumu değiştirecek bir örgütlenme olmamıştır. Kadınların bilinçli bir şekilde toplumsal bir savaşa girmeleri Fransız Devrimi ile gerçekleşmiştir. Fransa’da 1789’da yaşanan kıtlık Fransız kadınlarını olumsuz etkilemiştir. Birçok kadın yaşamını devam ettirmek için fuhuş yapmıştır. Açlığın artmasıyla Fransız kadınları Versailles’ya saldırarak devrimi başlatmışlardır. Bu devrimle birlikte kadınlar birçok hakkı elde etmişlerdir. (Arat, 2017: 37-39).

18. yüzyılda Batı dünyasında yaşanan devrim coşkusuna bu dönemin feministleri de uymuşlardır. Aydınlanma çağı diye geçen bu dönemde toplumu anlamaya, açıklamaya ve geçirdiği derin değişimleri çözümlenmeye yönelik kuramlar ortaya konmaya başlamıştır. Bu dönemde feministler erkeklerin sahip olduğu haklara kadınların da sahip olabileceği konusunda umutlanmışlardır. Fransız bakanı Talleyrand ithaf ettiği eserinde Mary Wollstonecraft, kadınların yeni anayasa dışında kaldıklarında ülkenin tiranlık olarak kalacağını belirtmiştir. Feministlerin savunmuş oldukları fikirler, Doğal Haklar Doktrini’nin erkekler tarafından hazırlanmış olduğundan kabul edilmemiştir (Donovan, 2015: 22). Aydınlanma çağı düşünürleri insan haklarının sadece erkekler için olduğunu söylemişlerdir. Kadını ise evin malı olarak görmüşler ve kamusal hayatın dışında tutmuşlardır. Kamusal alanın erkek için olduğunu ve kadınların erkeğin hegemonyasında olması gerektiğini belirtmişlerdir (Donovan, 2001’den alıntılan Öztürk, 2011: 38). Buradan kadınlara verilmiş olan

cinsiyet rolleri doğal bir durum olarak görülmektedir. Bu dönemde kadının kamusal alandaki varlığı için adımlar atılsa da başarılı olmamıştır.

Aydınlanma dönemi liberal erkek kuramcıları kadının kocasının himayesi altında olduğu düşüncesinde birleşmişlerdir. Doğal hakların tüm insanlar için olduğunu söyleyen John Locke da kadının erkek himayesinde olduğu görüşünü savunmuştur. John Locke doğal haklarla ilgili insanın doğal özgürlüğünün yasa yapanın otoritesiyle engellenemeyeceğini ve insanın sadece doğanın yasasına itaat edeceğini belirtmiştir. Ancak Locke, kullanmış olduğu insan sözcüğüyle tek ve özel bir tür olarak gördüğü erkekleri kastetmiştir. Erkeklerin eşleri ve çocukları üzerinde bir otoriteye sahip olmaları gerektiğini düşünmüştür. Aynı zamanda Locke, kamusal işlerin rasyonellik gerektirdiğini bu yüzden erkeklerin kamusal işlerde vatandaşlık hakkına sahip olduğunu söylemiştir. Onun için kadınlar akıldan yoksundur bundan dolayı kamusal işlerin dışında kalmalıdır (Donovan, 2015: 26-27-28).

Rousseau, Locke'dan daha farklı bir doğal durumu savunmuştur. Kadını erkekten daha aşağı bir konumda görmesine rağmen erkeğin mutlak otoritesini kabul etmemektedir. Rousseau, evlilikte karşılıklı saygı ve sevgiyi savunmaktadır. Kadınların eşleriyle güzel ve akıllıca konuşabilecek kadar eğitilmiş olmaları gerektiğini söylemektedir. Kadın böylelikle kocasının evde vakit geçirmesini sağlayacağını dile getirmektedir. Kadınların eğitimlerinin bağımsız fikirlere sahip olacakları kadar bir eğitim olmaması gerektiğinin üzerinde durmaktadır. Kadının değerinin erkeğin duygularına bağlı olduğunu, erkeğin istekleri ve yardımı olmadan amacını gerçekleştiremeyeceğini belirtmektedir. Kadının bu yüzden özel alanda kalması gerektiğini, çocukların bakımını, ev işlerini ve erkeğin duygusal ve cinsel ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini söylemiştir (Arat, 2017: 60-61).

Bu konuda kadın ve erkeğin konumuyla ilgili Friedrich Engels'in *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni* (1884) adlı eserinden alınan; editörlüğünü Nancy Holmstorn'un (2012: 41) yaptığı "Sosyalist Feminist Proje" adlı kitabın tarihsel metinler kısmındaki pasajda şu şekilde dile getirilmiştir:

Kadının, toplum yaşamının başlangıcında, erkeğin kölesi olduğu yolundaki fikir, bize Aydınlanma yüzyılından kalan en saçma fikirlerden biridir. Analık hukukunun yıkılışı, kadın cinsin büyük

tarihsel yenilgisi oldu. Evde bile, yönetimi elde tutan erkek oldu; kadın aşağılandı, köleleşti ve erkeğin keyif ve çocuk doğurma aleti haline geldi. Kadının özellikle Helenler'in kahramanlık çağında, sonra da klasik çağda görülen bu aşağılanmış durumu, giderek süslenip püslendi, aldatıcı görünümlere sokuldu; bazen yumuşak biçimler altında saklandı ama hiçbir zaman ortadan kaldırılmadı.

Kadınların bu döneme kadar olan durumlarından kurtulmalarına feminist hareketler başarı sağlayamamıştır. Çünkü doğal haklar doktrininin erkekler tarafından hazırlanmış olması da buna engel olmuştur. Kadın özel alanda evde konumlandırılmış, kamusal alan tamamen erkeğe bırakılmıştır.

Bakıldığında erkeklerle kadınlar arasındaki toplumsal cinsiyet rollerine bağlı politik eşitsizlik devlet uygulamaları ve yasalar yokken doğal olarak ortaya çıkmıştır. Bu sebeple feminizm cinsel politika konusunda devletin rolünün ne derece olduğunu tartışmıştır. Feminizm bu konuda devletin bazı tavırlarını sergilerken, devletin toplumsal cinsiyet içerisindeki rolünü incelememiştir. Yasalar kadınlara erkeklerin davrandığı şekilde davranmıştır. Devlet kendi elinde olan yetkilerini erkek cinsinin çıkarları için kullanmıştır. Bunlara dayanarak devlet feminist anlamda eril kabul edilmiştir (Mackinnon, 2015: 187-188). Yani doğal haklar doktrini devletin eril olmasını da getirmiştir. Burada kamusal alan ve özel alan ayrımı tekrar ortaya çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyetin getirmiş olduğu bu ayrım erkeklerin devlet üzerindeki etkisini de gözler önüne sermektedir.

Doğal haklar doktrinini, Elisabeth Cady Stanton, 1848 tarihinde kaleme almış olduğu ve New York'ta yayımlanan "Duygular Bildirgesi" ile kadınlara uyarlamaya çalışmıştır. Bu bildirge için bir tarihçi radikal bir belge olduğunu ve toplumsal düzenin değişmeden taleplerin yerine getirilmeyeceğini söylemiştir (O'Neill, 1968'den alıntılan Donovan, 2015: 29). Duygular bildirgesindeki 15 şikâyetin ilk ikisi oy kullanma hakkı üzerinedir. Daha sonraki şikâyetler ise erkek vesayeti altında olma durumuyla ilgilidir. Oy hakkı ile ilgili teklif Seneca Falls Kongresi'nde kabul edilmiştir. Bu teklif az bir oy farkı ile köleliğin kaldırılması hareketi liderleri ve kadın hakları destekçileri Stanton ile Frederick Douglass destekleri ile kabul edilmiştir (Donovan, 2015: 31-32). Kadınların oy kullanma hakkı ile liberal feminizm kuramcılarında Harriet Taylor 1851 yılında "*The Enfranchisement of*

Women” (Kadınların Özgür Kılınması) makalesini yazmıştır. Taylor bu konuyla ilgili, kadınların çıkarlarını koruyabilmesi için onlara da seçme hakkının verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Demokrasiden bahsediliyorsa halkın yarısını oluşturan kadınların da bu siyasi haklara sahip olmasını savunmuştur. Kadının demokrasi dışında bırakılmasının nedeni olarak kadınların fiziksel zayıflığı gösteriliyorsa bunun anlamsız olduğunu; çünkü oy kullanmak için bir güce sahip olunması gerektiğini söylemiştir (Altınbaş, 2006: 29-30).

Jane Addams 1909’da yazdığı “*Why Women Should Vote?*” (Kadınlar Neden Oy Kullanmalı?) adlı makalesinde kamusal alanda olup bitenin özel alanı etkilediğini ve bu yüzden de kadının sadece özel alanda yaşamaması gerektiğini belirtmiştir. Kadınların ev içinde yaptıkları idarenin bir nevi kamusal alana açılımın gerekliliğini gösterdiğini söylemiştir. Addams, kentli kadınların yaşamlarına bakıldığında ev sahipleri ve etkisiz sosyal düzenlemelerle etkileşim içinde olduklarını belirtmiştir. Bodrumu su basması, ev tesisatı gibi durumları kadınların sorguladığını bu yüzden düzgün ve sağlıklı yaşamak için bile belediye yönetiminde yer almalarının gerekliliğini vurgulamıştır. Ayrıca annelik rolünden dolayı okul aile birliği toplantılarında ve çocuk işçiliği düzenlemelerinde söz hakkının olması gerektiği üzerinde durmuştur (Donovan, 2015: 116-117). Kuramcılar genel olarak kadının güçlü olduğunu ve özel alan becerilerini kamusal alana yansıtabileceğini vurgulamışlardır. Aslında bir bakıma kadınlara öğretilmiş olan toplumsal cinsiyet rollerinin getirdikleriyle onların kamusal alanda iyi bir şeyler yapabileceğine işaret edilmiştir. Kadının oy kullanma hakkının kamusal alandaki yansımalarıyla ilgili Crystal Eastman’ın “*Program for Voting Women*” (Oy Veren Kadının Programı) adlı eserinden Donovan (2015: 120) şöyle aktarmıştır: “Umudumuz o ki, oy hakkıyla birlikte binlerce ve binlerce kadın –enternasyonal düşünebilen kadınlar- yeni kazandıkları siyasal gücü yerel reformlara, kişisel hırslara ya da demokratlarla cumhuriyetçilerin farklarına değil, dünya savaşını önlemeye kullanacaklardır.”

Siyasi çalışmalar yapan ve siyasetle ilgilenen Rosa Luxemburg, içinde bulunduğu partide kadınlarla ilgili konulara uzak durmuştur. Rosa’nın feminizmle yakın bir bağı olmamıştır. Partideki erkeklerin ayrımcılığına maruz kalmasına rağmen feminizmden geri durmuştur. Ara sıra kadınlarla ilgili söylemlerde bulunmuş; ancak partiye zarar gelir düşüncesiyle üzerine düşmemiştir. 1912 yılında Almanya’da “Kadınların Oy

Hakkı ve Sınıf Mücadelesi” adlı bir sunusunda kadınların oy hakkını dile getirmiştir. Burada proleter ve burjuva kadının ayırımına dikkat çekmiştir. Rosa için proleter kadınları üretken; burjuva kadınları da asalak kadınlar olarak nitelendirmiştir. Proleter kadınların seçim dönemlerinde çok emek harcadıkları için oy hakkına sahip olmaları gerektiğini belirtmiştir. Rosa, seçim dönemlerinde birçok kadın gibi katılım sağlamış ve oy kazandırmıştır. Kadınların seçim süreçlerinde etkili olduklarını ve oy hakkını hak ettiklerini söylemiştir. Yani proleter kadın kapitalist sistemde üretiyor, bu yüzden oy hakkına sahip olmalıdır, demiştir. Daha iyi emek için kabul edilmesini ve bu durumun sınıfsal olduğuna dikkat çekmiştir. Rosa burjuva kadınlar oy hakkı isteselerdi, bunun kabul edileceğini savunmuştur. Kadınla erkek arasındaki bu siyasi eşitsizliğin sınıfsal bir durum olduğunu dile getirmiştir (Elçik ve Öztürk, 2011:137). Rosa Luxemburg’un söylemlerine bakıldığında siyasi eşitsizliğin cinsiyetle ilişkisi olduğu kadar sınıfsal durumla da ilgili olduğu görülmektedir. Aslında insanların ekonomik gücü ne kadar iyiye oy kullanma hakkını elde etmesinin de o kadar kolay olduğunu dile getiriyor. Ayrıca erkeklerin, kadınlardan daha üst sınıfta olduğunu vurgulamaktadır. Luxemburg, kadınların siyasi katılımları konusunda daha aktif olması gerekirken, pasif kaldığını iddia etmektedir.

Kadınların siyasi yaşama katılmaları uzun zaman ve uğraşlar sonucunda yaşanmıştır. Feminizmi savunanların yaptıkları çalışmalarla kadınlar kamusal alanda görünür olmaya başlamışlardır. Hala siyasi alanda kadın erkek eşitliği tam olarak sağlanabilmiş değildir. Bu durumu değiştirmek için erkeklere ve kadınlara kotalar uygulanması bir yoldur.

Birçok ülkede kadınların siyasetteki temsil durumlarını artırmak için özel önlem politikaları uygulanmıştır. Bu politikada amaç kadınların önünde bulunan engelleri kaldırabilmektir (Ağırbaş, 2010’dan alıntılanan Çağlar, 2011: 72). Kadınların siyasete katılımlarında eşit haklara sahip olabilmesi için toplumsal cinsiyet kotalarının uygulanması gerekmektedir. Çünkü kadınlar kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasi açıdan öne çıkamamaktadırlar. Kamusal ve özel alanın cinsiyetçi öğeler taşıması, siyasetin erkek alanı olarak görülmesi, kadının hane içindeki yükümlülükleri gibi nedenler parlamento içerisinde yer almalarına engel olarak gösterilmektedir. Bu sebeplerle kadınlar siyasetten uzaklaşmıştır. Bunlara karşılık kota uygulaması bu eşitsizliği ortadan kaldırabilmek için uygulanmaya

çalışılmaktadır (Ayata ve Gölgeioğlu, 2010: 137). Bu uygulama cinsiyet eşitliğinin yanında kadın hakları ve demokrasi açısından da önem arz etmektedir. Kadınlar toplum içindeki nüfuslarıyla orantılı bir Şekilde temsil edilmemektedirler. Temsil sorunu aynı zamanda toplumsal cinsiyet sorunu olduğu için çözüm olarak kadın katılımını artıracak düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Erkeklerin konumu ve kadınların dışlanmasına karşı pozitif ayrımcılık ve kota uygulamalarının yer aldığı düzenlemelerin yapılması önem taşımaktadır (Kılınç, 2000 ve Güldü, 2009'dan alıntılanan ağlar, 2011:73).

Kota uygulamaları yasal bir dayanakla seçim sistemleriyle sunulursa daha etkili bir uygulama olacağı ifade edilmektedir. Yasal düzenlemenin yanında ayrıca sıralamalarda da kurallar oluşturulması gerekmektedir. Kadınların seçilemeyecek sıralamalarda olmaları bir Şey ifade etmemektedir (ağlar, 2011: 75). Hukuki çerçevede kota uygulamalarında yapılan sınıflandırmaya, kim tarafından yapıldığına ve hangi düzeyde yapıldığına bakılmaktadır. “Anayasal Kota”, “Seçim Yasası Kotası” ve “Siyasi Parti Kotası” olmak üzere üç kota bulunmaktadır. Dünya üzerinde anayasal kotayı 16 ülke, seçim yasası kotasını 46 ülke ve siyasi parti kotasını da 69 ülke uygulamaktadır. (Uysal, 2010: 168). Dünyada toplumsal cinsiyet kota uygulamalarına bakıldığında 1990'larda görülmeye başlanmıştır. Bu kota uygulamaları sayesinde %11,3'ler de olan kadının temsil oranı, %17,4'lere yükselmiştir. Kadınların aktif olmaları, siyasi elit kısmın bu konudaki tutumlarının bu konuda etkili olduğu söylenmektedir (Ayata ve Gölgeioğlu, 2010: 142). Kota uygulamaları olsa da yeterli derecede olmamıştır. Bazı lkeler uygulamaya çalışsa da tam anlamıyla uygulayamamışlardır. Ülkelerin verilerine bakıldığında parlamentolarda bulunan koltukların hala çoğunluğunda ya da tamamında erkeklerin oturduğunu görülmektedir. Bunu aşağıdaki tablo net olarak göstermektedir.

Tablo 1: Dünya Ülkelerinde Seçimlerde Kadınların Sahip Olduğu Koltuk Sayıları (Veriler kadınların sahip oldukları koltuk sayılarının ülkeden ülkeye farklılığını göstermek için karışık alınmıştır. Tablodaki veriler 1 Eylül 2016 yılına aittir.)

Rütbe	Ülke	Seçimler	Koltuklar	Kadınlar	Kadınların Yüzde Oranı
1	Ruanda	2013/09/16	80	51	%63.8
2	Bolivya	2014/10/12	130	69	%53.1
3	Küba	2013/03/02	612	299	%48.9
4	Seyşeller	2011/09/29	32	14	%43.8
5	İsveç	2014/09/14	349	152	%43.6
6	Senegal	2012/07/01	150	64	%42.7
7	Meksika	2015/07/06	500	212	%42.4
8	Güney Afrika	2014/07/05	393	164	%41.7
9	Ekvador	2013/02/17	137	57	%41.6
10	Finlandiya	2015/04/19	200	83	%41.5
17	Belçika	2014/05/25	150	59	%39.3
18	İspanya	2016/06/26	350	137	%39.1
22	Hollanda	2012/12/09	150	56	%37.3
26	Almanya	2013/09/22	631	230	%36.5
87	Bulgaristan	2014/10/05	240	49	%20.4
95	Yunanistan	2015/09/20	300	59	%19.7
112	Azerbaycan	2015/11/01	125	21	%16.8
121	Özbekistan	2014/12/21	150	24	%16
122	Şili	2013/11/17	120	19	%15.8
123	Hırvatistan	2015/11/08	151	23	%15.2
134	Paraguay	2013/04/21	80	12	%15
125	Çad	2011/02/13	188	28	%14.9
126	Mısır	2015/10/17	596	89	%14.9
127	Türkiye	2015/11/01	550	82	%14.9
128	Nijer	2016/02/21	171	25	%14.6

129	Venezuela	2015/12/06	167	24	%14.4
130	Gabon	2011/12/17	120	17	%14.2
135	Rusya Federasyonu	2011/12/04	450	61	%13.6
143	Hindistan	2014/07/04	543	65	%12
184	Solomon Adaları	2014/11/19	50	1	%2
185	Kuveyt	2013/07/27	65	1	%1.5
186	Umman	2015/10/25	85	1	%1.2
187	Haiti	2015/09/08	92	0	%0
188	Mikronezya	2015/03/03	14	0	0

Kaynak: <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> (30.10.2016)

1.5.2. Türkiye’de Kadınların Siyasi Katılımı

Eski Türk toplumlarında kadın önemli bir konumdadır. Çoğu konuda erkekler kadınların fikirlerini almışlardır. Toplumsal, kamusal alanlarda kadınları aşağı gören, küçümseyen tutum, söz ve davranışların olmadığı bilinmektedir. O zamanlar cinsiyet ayrımı olmadığı ve kadının erkeği tamamladığı düşünüldüğü için kadınlar da toplumsal alanların tamamında söz sahibi olmuşlardır. Bu toplumlarda kadınlar dini törenlere katılırlar ve başkanlık da etmektedirler. Devlet başkanlığını da ‘hatun ve hakan’ birlikte yürütmüşlerdir. Hükümdar emirnameleri hatun onayı olmadan geçerli olmamıştır. Türk kitabelerinden elde edilen bilgilere göre, Türk kadını sosyal ve siyasi açıdan önem arz etmektedir. Çin kaynaklarında Asya Hunları’nın hakan ve hatunun devleti birlikte temsil ettikleri yer almaktadır. Avrupa Hunları’nda da kadın eşile birlikte ordu içinde yer almıştır. Uygur devletlerinde hatunlara ayrı saray yapmışlardır. Aynı zamanda kadınlar devlet meclislerine katılmışlardır (Görgülü, 2014: 21-22). Görüldüğü gibi İslamiyet kabul etmelerinden öncesi ve İslamiyet’i kabullerinden sonraki dönemlerde Türk toplumlarında kadınlar devlet yönetiminde etkili olmuşlardır. Kadın erkek eşitliğine dayalı bir toplum düzeni bulunmaktadır. Devlet yönetimi sadece eril bir sistemle oturtulmamıştır. Erkekler kadar kadınların düşüncelerine de önem verilmiştir. Toplumda kadın sadece “anne veya eş” olarak algılanmamıştır.

İslamiyet sonrasında da Türk kadınının sosyal ve siyasal konumu devam etmiştir. Devletin siyasi, idari, askeri ve kültürel alanlarında kadınlar görev almıştır. Hakan eşlerine “melike” unvanı verilmiştir. Selçuklu hükümdar ailesinde isimleri bilinen kadınlar olması devlet işlerinde etkili oldukları göstermektedir. Selçuklu döneminde Erzurum çevresindeki Saltuklu Beyliği'nin başında bir dönem İzzuddin Saltuk'un kızı Mama Hatun yer almıştır. Devlet yönetmiş, adına hutbe okunmuş, para bastırılmış Türk kadınları vardır. Hindistan'da Sultan Razziye, Kutluk Devlet'in de Türkan Hatun, İran Salgurlu Devlet'in de Ebeş Hatun bunlardan birkaçıdır (Görgülü, 2014: 22). Osmanlı Devleti'nde kadınlar, kuruluş döneminde kısmen de olsa sosyal hayatta yer almaktadırlar. İslamiyet'in etkisi ve dış etkilerle birlikte kadınlar özel alana çekilmeye başlamıştır. Kadına karşı benimsenmiş olan bu tutumlardan dolayı kadın peçe altına girmeye başlamıştır (Kurnaz, 1991; Göksel, 1993 ve Altındal, 1994'den alıntılanan Coşkun, 2013: 39). Osmanlı Devleti'nde padişahın mutlak otoritesi artmıştır. Kadın ve erkek için dini inanca dayalı farklılıkların olması diğer alanları da etkilemektedir. Osmanlı toplumunda mali, idari, adli, siyasi alanlarda kadın erkek farklılığı bulunmaktadır. Bu geleneksellikten çıkış 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı'yla mümkün olmuştur. Bu fermanla birlikte Osmanlı toplum yapısı değişmeye başlamıştır (Çakır, 1994: 302-3003). İslamiyet'in kabulü ilk başlarda kadınların sosyal statüsünü etkilemese de zamanla etkilemeye başlamıştır. Çünkü İslamiyet dışında başka etkenlerde işin içine girmeye başlamıştır. Osmanlı'nın kuruluş döneminden sonra, devlet merkezileştikçe kadın toplumsal hayatta görünmez duruma gelmiş ve özel alanda kalmıştır.

Daha önce bahsedildiği gibi Tanzimat Fermanı değişim açısından etkili olmuştur ve kadın hareketleri başlamıştır. Kadın hareketlerini karşı çıkanlarda olmuştur. Emine Öztürk “Feminist Teori ve Tarihsel Süreçte Türk Kadını” (2011: 159) adlı eserinde, bir Tercüman gazetesi yazısı olan Said Halim Paşa'nın “Buhranlarımız” adlı yazısından bu konuyla ilgili şöyle aktarmıştır:

Osmanlı dönemi kadın hareketini fazlasıyla yapmacık ve taklitçi bulduğunu ifade etmekte ve Osmanlı toplumunda kadınlara eğer bir takım haklar verilmemiş ise bunun onların haklarını aramamalarından kaynaklandığını söylemektedir. Yoksa hiç kimsenin kadınların ellerinden bir takım haklarını almadığını örneğin taşra çiftliklerinde

kadınların erkeklerle aynı şartlarda tarımda çalıştıklarını eğer isterlerse şehir kadınlarının da çalışabileceklerini ancak onların ev hayatının rahatlığını tercih ettiklerini sonra da taşra kadınının yapmadığı bir biçimde sokaklarda hak talebinde bulduklarını söylemektedir. Ayrıca kadınların tam bir hürriyete kavuşmasının tarih boyunca toplumların çöküşünün önemli bir sebebi olduğunu da belirtmektedir.

Kadın hareketlerine karşı çıkanlar olsa da Osmanlı döneminde Birinci Meşrutiyet ile kadınların siyasi yaşama katılımları başlamıştır. İkinci Meşrutiyette siyasi katılım ve kadın hareketlerinde çok büyük adımlar atılmıştır. Özgürlük ve eşitlik hareketi olarak dünyadaki kadın hareketleri 1900'ler de Osmanlı toplumunu etkileyebilmiştir. Bu dönemde kadınlar her yönleriyle değişmeye başlamışlardır. Kadınlar içinde buldukları toplumu sorgulamaya ve kadın erkek eşitliğine karşı mücadele etmeye başlamışlardır. Kadınlar hem aile yaşamında, hem toplumsal yaşam içerisinde hem de siyasi alanda düzenlemelerin olması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu anlamda dernek ve dergileri araç olarak kullanmaya başlamışlardır (Gökçimen, 2008: 9). İkinci meşrutiyet kadınların kendilerini daha çok göstermeye başladıkları dönem olmuştur. Dünyadaki modernleşme çabalarının Osmanlıyı etkilemesi kadınların kendilerini daha görünebilir kılmaları için bir araç olmuştur.

İkinci Meşrutiyet döneminde kadınlar siyasi hayatın öneminin bilincine varmışlardır. Seçme-seçilme hakkına sahip olabilmek için kendilerini yeterli bulmamaktadırlar. Bundan dolayı önce toplumsal hayatta aktif rol oynamak istemişlerdir. Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti'nin programında kadınlar, erkeklerin siyasi dünyalarına akıl erdiremeyeceklerini ama toplumsal hayatta yer alarak kendilerini yükseltebileceklerini vurgulamışlardır. 1913'de kurulan bu cemiyetin kuruluş programında seçim hakkı talebi yer almamıştır. Ancak 1921'deki programda "memleketimizde dahi kadınlara hakk-ı intihab verilmesi" diye yer almıştır (Çakır, 1994: 304-311). Görüldüğü gibi kadınlar adım adım toplumsal yaşamda kendilerinin de var olduğunu göstermeye çalışmışlardır. Bu dönemde artık özel alanın dışında yer almak istediklerini açıkça beyan etmişlerdir. Kadınlar başlarda siyasi dünya içerisinde yer alabilecek bir bilgi birikimine sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Ancak zamanla kendilerini geliştirmeleri, eğitim almaları siyasi dünyayı onlar için etkili kılmaya başlamıştır.

Cumhuriyet'in 1923 yılında ilan edilmesi modern devlet ve toplum olabilme yolunda kapsamlı bir değişim yaşanmaya başlamıştır. Toplumsal yaşamda Birinci Dünya Savaşı'yla birlikte aktif rol oynamaya başlayan Türk kadınları, Cumhuriyet'in ilanı ile daha da desteklenmişlerdir. Batı da kadınlara tanınmış olan haklar Türk kadınlarına da tanınmaya başlamıştır. Laik hukukla birlikte kadınlar kamusal alana girmiştir. Kamu politikalarıyla katılımları artırılmaya çalışılmıştır (Say, 1998'den alıntılan Arslan, 2012: 75-76). Kadınlara seçme hakkının verilmesi konusu 1924 Anayasa tartışmalarında kabul edilmemiştir. Bu tartışmaların ardından yapılan seçimlerde Halide Edip ve Latife Hanım İzmir'de birer oy almışlardır. Konya da ise Halide Edip otuz yedi oy almıştır. Bu yaşananlardan sonra Halide Edip kadınların ayrı bir kadın partisi kurmamasını, mevcutta bulunan partilerden aday olunmasını söylemiştir. Kadınların siyasal yaşama katılımları konusu 1925'te yayımlanmaya başlayan "Türk Kadın Yolu" gazetesi ile yeniden gündeme gelmiştir. Kadınlar Birliği Derneği'nin 1927'de yaptıkları toplantıda ana gündemi kadınların seçme ve seçilme hakları oluşturmuştur. Dernek bu konuyu tüzüğe almak istemiş ve valilik karşı çıkmıştır. Ancak hükümet valiliğin izin vermesini istemiştir. Dernek başkanı Nezihe Muhiddin, seçim haklarını elde etme mücadelelerinden vazgeçmeyeceklerini; vazgeçtikleri takdirde derneğin var olmak için bir nedeninin kalmayacağını söylemiştir (Tokuroğlu, 2004: 111). Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte kadınlar kamusal alandaki görünürlüklerini artırsalar da siyasal anlamda istediklerini hemen elde edememişlerdir. Kadınlar dernek kurarak seslerini daha çok duyurmaya çalışmışlar; ancak yine engellerle karşılaşmışlardır. Kadınlar her türlü karşı çıkışa karşı direniş göstermişlerdir. Burada kadınların güçlü olduğunu görüyoruz. Toplumsal cinsiyet rollerinin getirmiş olduğu kadınlar güçsüz algısının yanlış olduğunu söyleyebiliriz.

Kadınlara 3 Nisan 1930 yılında uğraşlar sonucunda belediye seçimlerine hem seçmen hem de aday olarak katılma hakkı tanınmıştır. 1933'te yapılan belediye seçimlerinde oy kullanmışlar ve belediye meclislerine seçilmişlerdir. Ayrıca yine o yıl muhtar da seçilebilmişlerdir. 5 Aralık 1934 yılında da cinsiyet ayrımı olmaksızın 22 yaşını dolduran herkes seçmen olma hakkı verilmiştir. Aynı tarihte 30 yaşını bitiren her Türk vatandaşına milletvekili seçilebilme hakkı verilmiştir (Görgülü,

2014: 31). Atatürk kadınlara bu hakların tanınmasıyla ilgili şöyle demiştir: “*Bu kararlarla Türk kadınları siyasal ve sosyal alanda pek çok batı ülkesindeki kadınlardan daha üstün bir durum kazanmışlardır. Bundan sonra peçe altında, kafes altında kadın kalmayacaktır. Türk kadınları bugün en önemli haklarını kazanmışlardır. Bundan ötürü ben bu kararı en önemli reformlarımızdan biri sayıyorum*” (Arat, 1986’dan alıntılanan Sağ, 2001: 22). 1934’te kadınlara verilen bu hakla 1935 seçimlerinde bazı kadınlar milletvekili olarak mecliste yer almıştır. İlk milletvekillerinin anlattıklarına bakıldığında milletvekili olan kadınların Atatürk tarafından belirlendiği görülmektedir. Atatürk seçmiş olduğu kadın milletvekillerini toplumun okumuş-egitimli kadınlarından seçmiştir. Bu seçimlerde 18 kadın milletvekili parlamento da yer almıştır (Tokuroğlu, 2004: 112-113).

Tablo 2: 1935 Yılında Seçilen İlk Kadın Milletvekilleri

İsim	Seçildikleri il	Meslekleri
Mebrure Gönenç	Artvin	Adana Belediye Meclisi Üyesi
Hatı (Satı) Çırpan	İstanbul	Muhtar
Sabiha Gökçül	Balıkesir	İzmir Kız Öğretmen Okulu Müdürü
Türkan Başbuğ	Antalya	İstanbul Kız Teknik Okulu Müdürü
Şekibe İnsel	Bursa	Çiftçi
Huriye Öniş	Diyarbakır	Öğretmen
Fatma Memik	Edirne	Doktor
Nakiye Elgün	Erzurum	İstanbul Belediye Meclisi Üyesi
Fakihe Öymen	İstanbul	Bursa Kız Lisesi Müdürü
Benal Arıman	İzmir	CHP İdare Heyeti Üyesi
Ferrup Güpgüp	Kayseri	CHP İdare Meclisi Üyesi
Bediz Morova	Konya	Ev Hanımı
Mihri Pektaş	Malatya	Yabancı Dil Öğretmeni
Meliha Ulaş	Samsun	Lise Öğretmeni
Esmâ Nayman	Seyhan ⁵	Yabancı Dil Öğretmeni
Sabiha Görkey	Sivas	Edirne Kız Öğretmen Okulu Müdürü
Seniha Hızal	Trabzon	İlk Kadın Müfettiş
Hatice Özgener	Çankırı	Ortaokul Müdürü

Kaynak: Tokuroğlu, 2004: 113-115

⁵ Seyhan ilinin adı, 25 Ocak 1956 tarihli ve 6644 sayılı Kanunla Adana olarak değiştirilmiştir.

1935 seçimlerinden sonra 1939'da bu isimler tekrar seçilememiştir. Tek parti dönemi içerisinde 1935 seçimlerindeki 18 kadın milletvekili sayısı düşmüştür. 1939-1943 döneminde 15, 1943-1946 döneminde 16 kadın milletvekili mecliste yer almıştır (Tokuroğlu, 2004: 116).

1930'lu yıllardan 1945'lere gelindiğinde kadın imgesi yine değişmeye başlamıştır. Özellikle 1930'larda ders kitaplarında yer alan kadın imgesi ile 1945'lerde ders kitaplarındaki kadın imgesi arasında farklar ortaya çıkmıştır. 1945 öncesinde kadının ülkenin kuruluşuna katkıda bulunması vurgulanırken aile içi rolleri üzerinde çok durulmamaktadır. Bu tarihten sonra kadının aile içi rolü üzerinde durulmuştur. Kadının çalışmasından, kazanmasından, siyasi görevler üstlenmesinden kadının yeniden eş ve anne rolüne gelinmiştir (Öztürk, 2011: 172). Kadının kamusal alandaki konumundan yine sadece özel alana geri konumlandırılmasının altında yatan nedenler önemlidir. Çünkü kadının daha ileriki zamanlardaki konumunu da oldukça etkileyecektir.

Tek partili dönemde, kadınlara siyasi haklar tanınırken bazı simgesel kaygılarda olmuştur. Bu dönemdeki yöneticiler, kadınlara tanınan siyasi hakları siyasi rejimlerinde kullanmışlardır. Bir anda kadınlara sunulan bu hak, 1924 yılından itibaren kadınlara tanınan birçok hakkın son halkası olarak anılmaktadır (Tekeli, 2017: 179).

Çok partili yaşama geçildiği bu dönemlerde özellikle 1950-1960 yılları arasında iktidarı CHP'den alan Demokrat Parti (DP)'nin parti programında kadınların sorunlarına yönelik herhangi bir şeye yer verilmemiştir. Tek parti dönemi gibi kadınların oyları alınmaya devam edilmiştir. Ancak kadının simgesel olarak varoluşu dikkate alınmamıştır (Köker, 1998'den alıntılan Tokgöz, 1994: 101). Bu durum çok partili döneme geçişle birlikte meclisteki kadın milletvekili sayısı ile belli olmaktadır. Çok partili döneme geçildiği 1946 yılında kadın milletvekili sayısı dokuzaya düşmüştür. 1950'de üç olan kadın milletvekili 1954'te dört, 1957'de sekiz olmuştur (Kırkpınar, 2001: 236). Çok partili dönemde iktidar partisi olan DP ve muhalefet partisi olan CHP kadınların siyasi durumlarıyla ilgilenmemişlerdir. Bir nevi kadın seçmeni görmezden gelmişlerdir. Millet Partisi ve Türkiye Köylü Partisi parti programlarında aile ve kadın vurgusu yapmışlardır. Türkiye Sosyalist Partisi de

kadın konusu üzerinde durmuştur. Bu partilerin aile sorunu üzerinde durması ve kadın konusunu ele almaları artık kadın seçmenin varlığının sorgulanmaya başladığını göstermektedir. Aile önemi üzerinden kadın konusunu ele almaları kadının aile içindeki eş ve anne olma rolünü gündeme taşımıştır. Bunların gündeme gelmesiyle aile kadını ile kadın seçmen birbiriyle özdeşleşmeye başlamıştır (Tokgöz, 1994: 102). Siyasi alanda kadınların varlığı Atatürk döneminden sonra düşmeye başlaması bu konunun tam olarak kabul edilmediğini göstermektedir. Atatürk'ün kadın konusunda düşüncelerinden dolayı onun döneminde kadınlar siyasi alanda daha aktif olmuşlardır. Çok partili dönemle bu durum sadece siyasi alanda değil sosyal hayatta da kadın özel alana konumlandırılmaya çalışılmıştır.

27 Mayıs 1960 ihtilali ile DP döneminin son bulması ve 1961 Anayasası demokrasiyi tekrar gündeme getirmiştir. Bu anayasa 1924 anayasasına göre hak ve hürriyetlere daha fazla önem verirken kadın sorununa hiç değinilmemiştir (Köker, 1998'den alıntılan Tokgöz, 1994: 102-103). Bu durum bu dönemdeki meclisteki kadın sayılarından anlaşılmaktadır. 1961 kurucu meclisinde sadece üç kadın üye yer almıştır. 1962'de ki Cumhuriyet Senatosunda ve mecliste beş kadın üye girebilmiştir. 1965'de sekiz ve 1969'da beş kadın mecliste yer almıştır (Kırkpınar, 2001: 237).

12 Mart 1971'den sonra ara rejim reform hükümetleri kurulmuştur. Bu hükümetlerde ilk kadın bakan atanmıştır. Ancak yine kadının siyasallığına yönelik çalışmalara yer verilmemiştir. Cumhuriyet Halk Partisi ve Milli Selamet Partisi'nin birlikte kurduğu koalisyon hükümeti sosyal devlet üzerinde durmuş; ama kadına yer vermemiştir. İlk kez çalışan kadın sorunlarının vurgusunu Süleyman Demirel tarafından kurulan Milliyetçi Cephe Hükümeti yapmıştır. Bu kadın sorunlarına yeni bir bakışı getirmiştir. 12 Eylül 1980'e kadar Milliyetçi Cephe Hükümeti gibi 1977'de kurulmuş olan Ecevit Hükümeti de çalışan kadın konusunda çalışmalar yapmıştır (Tokgöz, 1994: 103).

1970'lerin sonlarına doğru kadın sorunları yeniden gündeme taşınmaya başlamıştır. Partiler bu dönemde kadınlara karşı tutucu bir tavır sergilemişlerdir. İşin ilginç tarafı CHP'nin ilk başlarda kadınların kamusal alandaki görünürlüğü taraftarırken zamanla bu fikrinin değişmesidir. Bu duruma neden olarak DP'nin kadınlara karşı tutumuna rağmen iktidar olması büyük ihtimalle CHP'yi de etkilemiştir. 1950'ler de başlayan

kadınlara karşı bu tavır hiçte önemsiz sayılmayacak uzun bir zaman devam etmiştir. Atatürk döneminde başlayan kadınların kamusal alan sorunlarına yaklaşım aynı şekilde devam etseydi bugün bu anlamda daha iyi yerlerde olunabilirdi.

Kadın konusu 1980’li yıllarda Türkiye gündeminde yer almıştır. Kadın için toplumsal katılım tanımları yapılmış ve kadına yeni roller yüklenmiştir. Kadının toplumsal katılımı konuşulurken siyasal katılımı geri planda kalmıştır. Bu durumdan dolayı siyasi partiler farklı söylemlerle kadının siyasal katılımını sağlamaya yönelmişlerdir. 1983 genel seçimiyle siyasi partiler parlamentoda daha çok kadın bulunmasını istemişlerdir. Siyasi partiler iktidar olabilmek için erkek oylarının yanında kadın oylarını alabilme düşüncesine girmişlerdir. Bu dönemdeki feminist hareketler ve söylemler, bunun yanında da siyasal partilerin kadın konusundaki söylemleri toplumda oldukça konuşulmuştur. Siyasal partiler kadınlar için örgütlü etkinliklerde bulunmuşlardır. Bunun için Anavatan Partisi, Türk Kadını Destekleme ve Tanıtma Vakfı’ni kurmuştur. Doğru Yol Partisi de Doğru Yol Gönüllüleri’ni kurmuştur. Sosyal Demokrat Halkçı Partisi ise kadın temsili için kadın kotası konulması yönünde çalışma yapmıştır (Tokgöz, 1996: 56). Bu yıllarda hem siyasi partiler aracılığıyla kadının aktifliği artırılmış hem de feminist hareketler kadının aktifliğinde etkili olmuştur. Siyasi partiler derneklerle ve kota uygulamalarıyla kadın imgesini görünür kılmaya çalışmışlardır.

Şirin Tekeli, feminist hareketlerin Türkiye’de seksenlerden daha önce başladığını belirtmiştir. Osmanlının son dönemlerinden itibaren bu sürecin başladığını söylemiştir. Osmanlının son zamanlarında kadınların risale ve roman yazdıklarını, gazetelere mektuplar gönderdiklerini, erkeklerle polemiklere girdiklerini ve dernekler kurduklarını ifade etmişlerdir. Yirminci yüzyılın başlarında feminist derneklerin sayısının arttığını ve çeşitlendiğini söylemiştir. Kadınların balkan savaşı ve birinci dünya savaşıyla siyasallaştıklarını ifade etmiştir. Türkiye’de kadınların oy hakkını 1919 yılından itibaren talep ettiklerini dile getirmiştir. Cumhuriyetin ilan edilmesiyle kadınların “Kadınlar Halk Fırkası” adlı partiyi kurmayı istediklerini, o dönem sadece dernek kurmalarını izin verildiğini ifade etmiştir. Ancak 1935-1975

yılları arasında bir kadın hareketi yoktur. Bu dönemde kadınlar daha sessiz kalmışlardır. 1980'li yıllarda yeniden feminizm hareketleri başlamıştır.⁶

90'lı yıllarda Türkiye'de daha çok görülmeye başlayan bu feminist hareket, toplumsal cinsiyet rollerini sorgulamıştır. Kadınlık ve erkeklik kimliklerini eleştirerek ataerkil değerlere karşı bir tavır almıştır. Feminist hareket kadınlar için yeni alanlar yaratması, kadınlık imgeleri ve kimlikleri yaratılması açısından önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca bu konuları kamuoyu gündemine taşımıştır. Bu yıllardan itibaren kadınlara kendi yaşamları için söz sahibi olabilmelerinde yeni olanaklar sağlamıştır. Bu feminist hareketler kadınlarla ilgili yapılan araştırmalarda, devlet ve sivil toplum kuruluşlarında, politik alanlarda daha da yoğunlaşmıştır. Buna bağlı olarak da Türkiye'de kadınların seslerini daha rahat duyurabilecekleri bir ortam oluşmuştur (Berktaş, 2004: 21). Türkiye'deki feminist hareketlerin sonuç vermeye başladığı 1987 yılında Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi için imza kampanyası başlatılmıştır. Bu sözleşme için toplanmış olan dilekçeler 8 Mart 1987'de meclise verilmiştir. 11-12 Şubat 1989 tarihinde tüm kadın grupları toplanmıştır ve 19-21 Mayıs 1989'de Birinci Kadınlar Kurultayı düzenlenmiştir (Öztürk, 2011: 186). Tüm bu feminist çalışmalar ve partilerin yeni düzenlemeleri kadınları siyasi yaşama yöneltmiştir. Siyasi partiler oy alma mantığı taşımış olsalar da kadınlara hak tanıyarak ilerisi için adım atmışlardır. Feminist hareket de siyasi partiler üzerinde etkili olmuş olabilir. Kadınların kamusal alanda görünürlükleri için çabaları siyasi partileri de bu yönde hareket etmeye yöneltmiş olabilir. Bu dönem Cumhuriyet'in kurulmasından sonra kadınlar için yeni bir dönemin başladığını göstermektedir.

1990'larda Türkiye'de feminizm hareketi yükselmeye başlamıştır. Kadınlar kamusal alanda daha çok dikkat çekmeye başlamışlardır. Artık kadınlar siyasette, derneklerde ve vakıflarda varlıklarıyla dikkat çekmişlerdir. Kadın hareketlerinde etkili olan geleneksel muhafazakâr kadınlar, siyasi yaşamın içinde aktif olarak yer almalarının yanında kamu kurumlarında da var olma hakkı için çalışmışlardır. Bu yıllarda kadınlar hem dernekler kurmuş hem de dergiler çıkartmıştır (Çaha, 2013 ve Yılmaz, 2006'dan alıntılan Coşkun, 2013: 68). Anavatan partisi 1991 genel seçimlerinde

⁶ <https://bianet.org/bianet/kadin/43145-on-maddede-turkiyede-kadin-hareketi> (08.07.2018)

kadın haklarına yönelik en çok vurguda bulunan parti olmuştur. Bu partinin sekiz yıllık iktidarında hükümet sözcüsü, futbol hakemi ve vali olan kadınlar olmuştur. Bu durum için “kadının hak ettiği yerin sadece birkaç örneği” diye belirtmişlerdir. 1987 genel seçiminde ANAP, DYP ve SHP kadın haklarıyla ilgili net bir görüş belirtmezken, 1991 genel seçimlerinde kadın erkek eşitliğinden bahsetmeye başlamışlardır (Tokgöz, 1994: 113). 1990’lı yıllarda kadının kamusal alandaki görünürlüğü artmış. Siyasi partiler de bu anlamda aşamalar kaydetmiştir. Türkiye’de bu şekilde iyi gelişmeler yaşanıyor, siyasi anlamda yeni adımlar atılmış olsa da meclisteki kadın milletvekili sayıları hala azdır.

Tablo 3: 1935-2015 Arası Genel Seçimlerde Kadın Milletvekili Sayıları ve Oranları

Seçim yılı	Milletvekili sayısı	Kadın milletvekili sayısı	%
1935	399	18	4,5
1939	429	16	3,7
1943	455	16	3,5
1946	465	9	1,9
1950	487	3	0,6
1954	541	4	0,7
1957	610	8	1,3
1961	450	3	0,7
1965	450	8	1,8
1969	450	5	1,1
1973	450	6	1,3
1977	450	4	0,9
1983	399	12	3,0
1987	450	6	1,3
1991	450	8	1,8
1995	550	13	2,4
1999	550	23	4,2
2002	550	24	4,4
2007	550	50	9,1
2011	550	79	14,4 ⁷

⁷ www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=152 (15.11.2016)

7 Haziran 2015	550	98	19,6 ⁸
1 Kasım 2015	550	81	16,2 ⁹

2000’li yıllara geçmeden önceki dönemlere bakacak olursak kadınların ve erkeklerin milletvekillikleri arasında orantısızlık bulunmaktadır. Atatürk döneminde 18 olan kadın milletvekili sayısı 1999 yılına kadar hep düşüktür. 1999 yılındaki kadın milletvekili sayısı da maalesef yeterli değildir. 1980’li ve 1990’lı yıllarda gerek feminist hareketler gerekse siyasi parti girişimleri olmuş olsa da kadının siyasi yaşamdaki eşitliği sağlayabilmesi açısından etkili olmamıştır. Özellikle 1990’lı yıllarda siyasi partiler kadın erkek eşitliğini vurgulamışlar ama bunun için yeterli çabayı göstermemişlerdir. Kadınların milletvekili olarak TBMM’ye girmelerinde bir artış gözleniyor olsa da bu durum yine de oransal olarak bakıldığında çok düşüktür. Yukarıdaki Tablo 1’de dünya ülkeleri arasında Türkiye’nin sıralamasına da yer verilmişti. 193 ülke arasında parlamentodaki kadın oranları sıralamasında 127. sırada yer almaktaydı. 1 Eylül 2016 tarihli bu bilgiye göre bu durum kadınların Türkiye’deki siyasi katılımları açısından iyi bir durum değildir.

2000 sonrası siyasi katılıma partilerin seçim beyannamelerini inceleyerek bakacağız. 2002 yılındaki seçimlerde iktidara gelen AK PARTİ Hükümeti seçim beyannamesinde kadınların erkeklerle aynı yükü paylaştığını ancak olmaları gereken yerde olmadıklarını belirtmiştir. “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”ndeki ilkelere göre bir düzenleme olacağı vurgulanmıştır. Kadının ev içi emeği saygınlığının korunacağını, şiddete ve istismara karşı korunmalarına yönelik çalışmaların olacağı üzerinde durmuştur (AK PARTİ Seçim Beyannamesi, 2002: 123). Ana muhalefet partisi olan CHP ise 2002 seçimlerindeki beyannamesinde; kadın-erkek eşitliğini vurgulamıştır. Kadın hakları ile ilgili olan sözleşmelerin toplumsal hayata yansıtılacağı belirtilmiştir. Cinsiyet eşitliği konusunda Anayasa değişikliği yapılarak “Çerçeve Eşitlik Kanunu”nun çıkartılacağı söylenmiştir. Bunların yanında kadının eğitim, ekonomi, sağlık, aile konularında destekleneceği üzerinde durulmuştur (CHP Seçim Beyannamesi, 2002: 86-87). Bu dönemde meclise giremeyen MHP ise, kadının ve haklarının korunacağını, toplumda saygınlığının

⁸ <http://rapory.tuik.gov.tr/15-11-2016-23:52:02-6730365102113897963205777153.html?> (15.11.2016)

⁹ <http://rapory.tuik.gov.tr/15-11-2016-23:57:59-8353224372984003691748921831.html?> (15.11.2016)

artıracağını belirtmiştir. Ayrıca kadına iş ve eğitim konusunda destek verileceğini vurgulamışlardır (MHP Seçim Beyannamesi, 2002: 79). Bu dönemki beyannamelerde kadın erkek eşitliği üzerinde durulmuştur ve iş, eğitim gibi konularda destekleneceği vurgulanmıştır. Kadınların siyasi katılımlarıyla ilgili bir söylem kullanılmamıştır. Tablo 3'e bakıldığında meclisteki kadın sayısının 24 olması bu konuda girişim olmadığını açıkça göstermektedir. Cinsiyet eşitliği savunulurken kadın milletvekili sayısının düşük olması eşitlikçi yapının olmamasını açıklamaktadır.

2007 genel seçimlerinde iktidara gelen AK PARTİ Hükümeti seçim beyannamesinde şiddete ve istismara karşı kadın konuk evlerinin sayısının artacağını belirtmiştir. Kadınların sosyal hayatın her alanında yer almalarının destekleneceği ve kadın girişimcilere destek sağlanacağı vurgulanmıştır (AK PARTİ Seçim Beyannamesi, 2007: 108). 2007 genel seçimlerinde de ana muhalefet partisi olan CHP'nin 2007 seçim beyannamesi, 2002 seçim beyannamesiyle benzerlik taşımaktadır. Beyannameye ek olarak; kadın veri merkezi, ulusal kadın konseyi, kadın merkezleri, kadın kütüphanelerinin kurulacağı belirtilmiştir (CHP Seçim Beyannamesi, 2007: 56). 2007 seçimlerinde meclise giren MHP'nin seçim beyannamesi 2002 yılı ile benzerlik taşımaktadır. Buna ek olarak kadınlara karşı olan ayrımcılığın kalkacağını, kadına karşı şiddeti önleme konusunda çalışmaların olacağı belirtilmiştir (MHP Seçim Beyannamesi, 2007: 18-104). Partilerin 2007 seçim beyannameleri de 2002 beyannameleri ile benzerlik taşımaktadır. Kadının siyasi katılımına yönelik bir yaptırım olacağına dair bir söylem bulunmamaktadır. Meclisteki kadın sayısı bir önceki seçime göre artmış olsa da tatmin edici bir rakam değildir. Bu dönemde mecliste 550 vekil içerisinde 50 kadın vekil bulunmaktadır. Cinsiyet eşitliğinden bahsederken mecliste kadın erkek arasında bu kadar fark olması hala kadının siyasi katılımının tam olarak desteklenmediği görülmektedir.

2011 genel seçimlerindeki beyannamelerde AK PARTİ 2023 yılı için düşündüğü "Güçlü Toplum" projesi için kadınların vazgeçilmez bir unsur olduğunu; çünkü kadının toplumun ve ailenin vazgeçilemez merkezi olduğunu vurgulamıştır. Seçim beyannamesinde şu şekilde bir ifade de bulunmaktadır: "Hayatın her alanında kadınlara yeteri kadar yer ve önem vermeyen toplumlar akıllarının yarısını kaybetmiş demektir." Ayrıca bu beyannamede cinsiyet ayrımcılığına değinmiş ve Anayasanın

10. maddesinde “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir” ifadesinin yer aldığını belirtmiştir. 2009 yılında da bu konuda TBMM bünyesinde Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kurulduğunu vurgulamıştır (AK PARTİ Seçim Beyannamesi, 2011: 157-158). CHP’nin 2011 seçim beyannamesinde ise şu ifade dikkat çekmektedir: “Kadınların siyasi partilerde ve siyasette doğrudan veya daha aktif olarak yer alabilmelerinin önündeki engelleri kaldıracak, bu amaçla kadın kotasını yasalaştıracamız. Hedefimiz kotanın üzerinde temsil sağlamak olacaktır” (CHP Seçim Beyannamesi, 2011: 14). Bu ifade dışındaki kadına dair diğer söylemler daha önceki yıllarla benzerlik göstermektedir. MHP’nin 2011 beyannamesi, 2007 yılı ile benzerlik taşımaktadır. Önceki söylemlerine ek olarak başörtüsü sorununu çözüme kavuşturacağını ve çalışma hayatında kadınlara karşı olan negatif ayrımcılığı kaldıracaklarını belirtmişlerdir (MHP Seçim Beyannamesi, 2011: 151). 2011 seçim beyannameleri de daha önceki beyannamelerle benzerlik göstermektedir. Siyasi partiler yine cinsiyet eşitliği üzerinde durmuşlardır. 2011 beyannamelerinde ilk defa kadınların siyasi katılımlarına yönelik bir söylemi CHP bulundurmıştır. Her zaman siyasi partiler tarafından kadın erkek eşitliği söyleminin arkasına saklanan kadınların siyasi katılımları bu defa açıkça beyan edilmiştir. Kota uygulaması olmadığı için mecliste yine bir eşitlik sağlanamamıştır. Kadın milletvekili sayısı 79 olmuş, %10’nun üzerinde kadın temsil edilmiştir.

7 Haziran 2015 genel seçimlerinde AK Parti seçim beyannamesinde; kadınların karar alma etkinliğinin artacağı, siyasetten bürokrasiye kadar kadınların etkinliklerini güçlendirileceği vurgulanmıştır (AK PARTİ Seçim Beyannamesi, 2015: 112). Bunun dışındaki söylemler önceki yıllardaki beyannamelerle benzerlik taşımaktadır. Bu dönemdeki seçim beyannamesinde CHP, önceki yıllara benzerlik taşıyan söylemlerinin yanında kadınlara mahalli düzeyde kadın komisyonlarına katılabilme, belediye meclis toplantılarına katılabilme hakkı verileceği ve kent konseyi kadın meclislerinin güçlendirileceği, sendika ve sivil toplum kuruluşlarına katılımın artmasının sağlanacağı vurgulanmıştır (CHP Seçim Beyannamesi 2015: 85). Bu seçimle hükümet kurulamaması üzerine 1 Kasım 2015 erken genel seçimlerde AK PARTİ’nin seçim beyannamesi kadınlara yönelik söylemlerde 7 Haziran 2015 seçimleri ile aynıdır. CHP’nin de aynı şekilde benzerlikler taşımaktadır. 7 Haziran 2015 seçimlerindeki beyannamesine ulaşılamayan MHP’nin 1 Kasım 2015 erken

seçimlerdeki beyannamesinde; toplumsal cinsiyet eşitliğin politikaya yerleştirileceği, politika süreçlerinin her aşamasın kadın ve erkeğin eşitliğinin dikkate alınacağı vurgulanmıştır (MHP Seçim Beyannamesi, 2015: 197). MHP'nin seçim beyannamesindeki diğer söylemleri önceki yıllarla benzerlik göstermektedir. 2015 seçimlerinde HDP seçim beyannamesinde kadınlara yönelik söylemelere en çok yer ayıran siyasi partidir. Seçim beyannamesinde; kadınların giyiminden tacize uğramalarına, eğitimden erkek şiddetine, özel alandaki yüklenen cinsiyet rollerinden ataerkil toplum yapısıyla mücadeleye birçok konu yer almıştır. Kadına karşı erkek şiddet yanında devlet şiddetinin de olmadığı bir toplum vurgusu yapmıştır. Kadınların siyasi alanda istedikleri gibi var olabileceğini, meclisin yarısının kadın olacağını, kadın vekillerin kadın mücadelesini temsil edeceğini belirtmiştir. Ayrıca kadın sorunlarıyla doğrudan kadınların ilgilendikleri “Kadın Bakanlığı” kuracaklarını söylemişlerdir (HDP Seçim Beyannamesi, 2015: 20-23). 2015'teki her iki genel seçimde de kadınların siyasi katılımlarına yönelik söylemler meclise girebilen siyasi partilerin seçim beyannamelerinde yer almıştır. Haziran 2015 genel seçimlerinde 98 kadın meclise girebilmişken; Kasım 2015 genel seçimlerinde 81 kadın meclise girebilmiştir. Daha önceki yıllara göre artışlar yaşansa da hala siyasi alanda kadın temsilinin yeterli olmadığı görülmektedir. Siyasi parti söylemleri ile yaşananlar arasında bir tutarsızlık bulunmaktadır. Bu duruma çözüm için siyasi partilerin seçilme şansının yüksek olduğu sıralardan eşit şekilde kadın ve erkek kotaları uygulamaları gerekmektedir.

Buraya kadar olan bölümde Türkiye'deki kadınların siyasi katılımları incelenmiştir. Şimdi ise Türkiye'deki kota uygulamalarına bakılacaktır. Türkiye'de cinsiyet konusu 1980'li yıllarda gündeme gelmiştir. O dönemlerde sadece sosyal demokrat partiler cinsiyet konusunu sahiplenmiştir. Toplumda kadınların konularıyla ilgili tartışmalar çıkınca 2000'li yıllarda cinsiyet kotası yeniden gündeme gelmiştir. Bu konuların görece yıllarda gündeme gelmesi Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecinde eksikliklerini giderme yönündeki adımlarından biri sayılmaktadır (Cansun, 2012: 81). Türkiye'de büyük partiler istekli davranmazken küçük partiler tabanlarını artırmak için daha çok önem vermişlerdir (Sistembölükbaşı, 2007'den alıntılan Çağlar, 2011: 75).

Cinsiyet kota uygulamalarının önündeki ilk engelin siyasi partilerin bu konuda kendi tavırlarından kaynaklandığı görülmektedir. Türk siyasetinde aday gösterme konularında söz parti liderlerindedir ve ataerkil bir bakış olduğu için kadınlara çok fazla yer vermemektedirler. Bu durum parti içinde demokrasi eksikliğinin olduğunu göstermektedir. Kadınların karşılattıkları siyasi sorunlar kota uygulaması ile azalacaktır (Ayata ve Gölgelioğlu, 2010: 149). Bu eril siyaseti azaltabilmek için Türkiye’de siyasette cinsiyet kotası uygulanması gerekmektedir. Bu yüzden siyasi partiler cinsiyet kotası uygulaması için istekli olmalıdırlar. Siyasi anlamda kadınların sorunu oldukça büyüktür. Türkiye’de cinsiyet rollerine bağlı olarak kadın güçsüz gösterilerek fırsat eşitliği verilmemektedir (Çağlar, 2011: 76).

Cinsiyet kotası uygulamaya yönelik son seçimlerdeki meclise giren siyasi partilerin seçim beyannamelerine ve kadın milletvekili sayılarına bakalım. AK PARTİ, seçim beyannamesinde kadının siyasi hayattaki varlığını destekler söylemlerde bulunduğunu ancak cinsiyet kotasına yer vermediği belirtilmişti. Zaten en son seçim sonuçlarına bakıldığında 317 milletvekili olan AK PARTİ’nin sadece 34 kadın milletvekili vardır. Yüzde 11 oranında kadın temsili sağlayabilmiştir. Cinsiyet kotası uygulamasına seçim beyannamesinde en çok yer veren CHP’nin son seçimlerde 134 milletvekilinden sadece 21’i kadındır. Yüzde 15,5 oranında kadın temsili sağlayabilmiştir. Kadına yönelik siyasi söylemleri seçim beyannamesinde daha yeni yer veren MHP’nin 40 milletvekilinden sadece 3’ü kadındır. Yüzde 7,5 oranında kadın temsili sağlayabilmiştir. Seçim beyannamesinde kadına yönelik siyasi katılım söylemlerini en çok yer veren HDP’nin 59 milletvekilinden 23’ü kadındır. Yüzde 38,9 oranında kadın temsilini sağlamıştır.¹⁰

Geçmişten bugüne Türkiye’de cinsiyet kotası söylemlerde kalmıştır. Seçim beyannamelerinde bu konudan bahseden siyasi partiler bile aday gösterirken demokratik davranmamışlardır. Kadınlar genellikle seçilemeyecek sıralardan aday gösterilerek meclise girebilmeleri engellenmiştir. Siyasi anlamda kadınların bu denli görmezden gelinmesi toplumun temelinde eril düşüncelerin olduğunu söyleyebiliriz. Çocuklukta öğrenilen roller her alanı olduğu gibi siyasi alanı da etkilemektedir. Siyasi alandaki bu cinsiyet eşitsizliği ‘demokrasi’ kavramını yok sayabilir. Aslında bir bakıma özgürlüğü kısıtlayan bir durumdur. Siyasi partilerin liderleri genelde

¹⁰ <http://bianet.org/bianet/siyaset/168890-kadin-vekil-orani-dustu-43-ilden-sadece-erkek-vekil-cikti>

erkek olduğu için ataerkil bir bakış bulunmaktadır. Tüm bu yargılar cinsiyet kotası uygulandığında yıkılacaktır. Kadınların siyasi temsilde daha çok görünebilir olmaları bu kota uygulamasına bağlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİM, DEMOKRASİ VE SİYASİ KATILIM

2.1. YEREL YÖNETİM KAVRAMI

Çağdaşlaşmış toplumlardaki en önemli özellik kentleşmenin görülmesidir. Gelişmekte olan ülkelerde ise kent nüfusunun artmasından dolayı sosyal-yapısal anlamda bir değişme gözlenmektedir. Köylerde ve kentleşme sürecinde olan bölgelerde halka hizmeti ya özel yerel birimler ya da merkezi yönetime bağlı yerel yönetimler gerçekleştirmektedir. Bu hizmetlere bağlı olarak vatandaşlar ve yerel yönetim birimleri sürekli etkileşim halinde bulunmaktadır. Bu yüzden insanlar için yerel yönetimler önemli bir yere sahiptir (Göymen, 1997: 15). Yani belli bir yerde toplanan yönetim gücünün alt düzeylere aktarılmasını anlatabilmek için yerel yönetim kavramı kullanılmaktadır. Kamusal hizmetlerin kamu tüzel kişiler tarafından gerçekleştirilebilmesi için yetkisi az olan otoriteye yetki sunmaktadır. Yerel yönetimler de otorite seçimle yönetime gelmektedir. Belli bir fiziksel alanda yaşayan topluluğa hizmet üretilebilmesi için kurulmuştur. Yerel yönetimlerin özel gelirleri ve devletin bütçesinden ayrı bir bütçesi bulunmaktadır (Kaya, 1992'den alıntılanan Çukurçayır, 2012: 93).

Yerel yönetimlerin yürütülmesine işsizlik, toplumsal sorunlar, yaşlılık, engelli sayısının artması, konut sorunu gibi durumlar etki etmektedir. Bu sorunların çözümüne ilişkin olarak yerel halk, yerel yönetimden hizmet beklemektedir. İnsan ihtiyaçlarının fazla olması sebebiyle yerel yönetimler geniş bir hizmet üretme çabası içerisine girmektedirler (Kocaoğlu, 2015: 9). Yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin taşraya doğrudan ve daha hızlı ulaştırılmasında en iyi yol kabul edilmektedir. Birçok devlet bu hizmetlerin taşraya ulaşması için yerel yönetimleri kullanmaktadır. Yerel yönetimler, yüzyıllardır merkezle taşra arasında bir köprü görevi üstlenmektedirler. Bunun için yerel yönetimler de yenilikler yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir (Ökmen ve Özer, 2013: 15). Yerel yönetimler merkezi yapının daha geniş bir alana ulaşabilmesini sağlamaktadır. Merkezi yapının doğrudan ulaşamadığı yerlere dolaylı yoldan ulaşmasında aracı konumdadır. Halkın da isteklerini daha rahat iletebildiği bir

yapıdır. Kamusal hizmetlerin daha iyi yapılabilmesi ve özellikle taşrada yaşayan halka daha kolay ulaşılabilmesi yerel yönetimler ile sağlanmaktadır.

Yerel yönetimlerin ortaya çıkma nedenlerini Keleş, yönetsel, toplumsal ve siyasal olmak üzere üçe ayırmıştır. Keleş (1994: 17-18) yönetsel nedenleri şöyle açıklamıştır:

Yerel yönetimlerin varlık nedenleri arasında yönetsel nitelik taşıyanların payı büyüktür. Çok küçük ülkeler bir yana bırakılırsa, tüm kamu hizmetlerinin özekten yürütülmesi olanak dışıdır. Vatikan, Monako, San Marino, Singapur gibi kent devletleri dışında, sorun, gerçekte yerel yönetimin var olup olmaması sorunu değil, bunların ne ölçüde geliştirileceği, görev alanlarının ne kadar geniş tutulacağı sorunudur. Bu konu Yönetim Bilimindeki etkenlik kavramıyla yakından ilgilidir... Yerel yönetimde etkenliğin artırılmasına üç yoldan çalışılmıştır: Birincisi, en uygun hizmet alanının büyüklüğünün ve sınırlarının gözden geçirilmesidir. İkincisi yerel yönetim birimlerinin sayısının azaltılması ve bu yoldan para ve kaynak savurganlığının önlenmesidir. Üçüncü olarak da yerel birimlerden her birine, en iyi yerine getirebilecekleri işlerin bırakılmasıdır.

Keleş, toplumsal gelişmelerin yerel yönetimlerin gelişmeleri sürecinde önemli olduğu söylemiştir. Bir ülkede sanayinin gelişmesi ve kentleşmenin artmasının yerel yönetimlerin gelişmesine neden olabileceğini vurgulamıştır. Böyle bir gelişmenin yaşanmasını gelişme sürecinin bir bütün olmasına bağlamıştır. Keleş, bir yörede yaşayan halkın demokratik, eşitlikçi ve katılımcı olmasının yerel yönetimlerinden gelişmesinde toplumsal bir neden olduğunu belirtmiştir (Keleş, 1994: 20). Siyasal neden olarak ise Keleş, yerel yönetimlerin halka ulaşabilmesini ve siyasal birliğin sağlanmasında ülkeye katkı sağlamasını göstermiştir. Yerel yönetimlere merkezi güçlendirdikleri ve ulusal birliği bütünlüğü sağladıkları takdirde izin verileceğini söylemiştir. Ayrıca bu duruma ek bir başka neden olarak da yerel yönetimlerde demokrasinin önemli bir yer tutmasını göstermiştir. Çünkü yerel yönetimlerin halkın kendi kendisini yönetebilmesinde imkân sağladığını vurgulamıştır

(Göymen, 1997: 16). Bakıldığında yerel yönetimlerle ilgili verilen her bilgi birbiriyle benzeşmektedir. Yerel yönetimlerin artmasında en büyük etken olarak kentleşme gösterilebilir. Kentleşmeyle halka yapılan hizmetlere daha çok ihtiyaç duyulmuştur. Merkezi yönetim en uç noktalara ulaşmada zaman sıkıntısı olduğu için yerel yönetimleri aracı olarak kullanmıştır. Böylelikle yerel yönetimler merkezi yönetimin ulaşmakta zorlandığı taşralara da hizmet sunabilmiştir.

Yerel yönetimler konusunda Max Weber'in ve Karl Marx'ın çok fazla fikir beyan etmedikleri söylenmektedir. Bu duruma neden olarak ise, her iki düşünürün de kent ile kırsal birbiriyle bağdaştıramadıklarından dolayı yerel yönetim yapılarını keşfedemedikleri gösterilmektedir; ancak yerel yönetim için tanımlamalar yapmışlardır. Bu konuda Marx'ın, devletin elinde bulunan iktidar gücünün topluma geri kazandırılması olarak yorum yaptığı belirtilmiştir. Marx'ın yerel yönetimi sınıf kavramıyla evrensel boyutta şekillendirebileceğini düşünemediği belirtilmektedir. Weber ise yerel yönetimleri iradi bir yetkiyle ortaya çıkmış oluşum veya ortak olan mallardan yararlanmak amacıyla oluşturulmuş komşuluk toplulukları olarak tanımlamıştır. Kendi oluşturmuş olduğu tipolojisi içerisinde geri planda incelemiş ve bürokratik bir idareye sahip yasal otorite olarak görmüştür (Blickle, 2005'den alıntılanan Özel, 2014: 160). Hegel, yerel yönetimleri sivil toplumun parçası olarak kabul etmiş ve bireylerin ortak mülkiyetleri olan beldeleri kendilerinin yönetmesi gerektiğini söylemiştir. Yerel yönetimlerin kendi yönetimlerini yürütürlerken merkezi idareyi de güvence altına almaları gerektiğini belirtmiştir. Hegel, yerel yönetimlerin aslında devletten önce de var olduklarının farkında olduğunu ve devlet içinde devlet gibi davrandıklarını söylemiştir (Schöber, 1999'dan alıntılanan Özel, 2014: 161). Marx, yerel yönetim için halkın elinde bir güç bulundurulması şeklinde tanımlamıştır. Aslında yerel yönetimden çok burada merkezi gücün temelini halk olduğunu vurgulamak istediğini söyleyebiliriz. Weber ise, bir otorite olarak görmüş ama bu otoritede bir yararın bir çıkarın olduğunu kast etmiştir. Daha önce belirtilen yerel yönetimlerin halkın kendi kendisini yönetmesinde sağladığı katkıyı Hegel de belirtmiştir. Bir nevi yerel yönetimleri demokratik

alan olarak görmüştür. Aynı zamanda yerel yönetimlerin merkezi yönetim için temel bir kaynak olduğunu da belirtmiştir.

Yerel yönetimlerin hem merkezi sistem için hem de halkın yönetime katkı sağlaması için bir önem arz ettiği söylenebilir. Aynı zamanda halka hizmet sağlamakta çok büyük bir rol oynamaktadır. Kır ve kent yönetimi üstlenerek merkezi yönetimin işini kolaylaştırmaktadır. Buradan şöyle bir sonuç çıkarabiliriz: Yerel yönetimler bir devletteki toplumsal, siyasal ve yönetsel düzende oluşabilecek bir karışıklığı önlemektedir. Toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve topluma hizmet için önemlidir. Toplumsal bir gerekliliği olduğu için sosyolojik bir konudur. Özyörük (1997)'ün "*İdare Hukuku Ders Notları*" adlı kitabından alıntılan Görmez (1997: 44)'de yerel yönetimlerin sosyolojik bir tip olarak ortaya çıktığını söylemiştir.

2.1.1. Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

Yerel yönetimler bir anda ortaya çıkmış yönetimler değildir. Daha önce bahsedildiği gibi yüzyıllardır olan ve zamanla değişime uğramış yönetimlerdir. İlk yerel yönetimler günümüzde merkezi yönetimlerin yapmış olduğu askeri örgütlenme, ulusal savunma ve suçluların cezalandırılması gibi görevleri yerine getirmekteydiler. Hükümdarların denetim altında tuttukları alanların sayısı arttıkça etkisini halk üzerinde tutabilmesi için yerel yardımcı bulundurması gerekmiştir (Keleş, 1994: 24). Antik çağlar olarak da bilinen köleci toplumlar genelde göçebe hayat yaşamışlardır. Bu dönemlerdeki kentleşme genelde su kenarlarında başlamıştır. Buraya yerleşmede amaç ticaret düşüncesinin olmasıdır. Bu sebeple buralarda nüfusa artmış ve kent kalabalıklaşmaya başlamıştır. Buna bağlı olarak da kentin gereksinimlerine yönelik belirli düzenlemeler yapılmasına gerek duyulmuştur (Erten, 1999: 51-52). Yerel yönetimler antik çağda, bir toprak parçası üzerinde yaşayan insanların kendi kendine yönetmeleri doğrultusunda demokratik bir yönetim şekli olan "site"ler olarak ortaya çıkmıştır. Roma'da ise yerel ve siyasal bazı yetkileri elinde tutan ve yönetsel özerklikten fayda sağlayan "municipe"ler olarak bilinmektedir. Antik Yunan'da ise, toplumsal yaşamdaki en iyi örgütlenme biçimi ve siyasal düşüncenin temelinde bulunan "polis" kent devletleri yerel yönetimin ilk örneklerindedir (Keleş, 2012'den alıntılan Çiçek, 2014: 54-55). Kent yönetimleri ve kent devletleri antik çağlardan

Roma'nın yıkılışına kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Aynı zamanda bu kentler demokratik yönetim birimleridir (Bumin, 1990'dan alıntılanan Çukurçayır, 2012: 95).

Batılı toplumlarda yerel yönetimlerin ortaya çıkması, bir bölgenin mali ve yönetsel özerklik elde ederek merkezi hükümete karşı güç kazanmasıyla gerçekleşmiştir (Eryılmaz, 2000'den alıntılanan Çiçek, 2014: 54). Şöyle ki; Avrupa'nın tarihsel gelişimine bakıldığında yerel yönetimler sivil toplum kurumu olarak görülmektedir. İkinci yüzyılda feodal beylerin Avrupa'da denetimi ellerinde bulundurulmaları ve buna bağlı olarak feodal beylikleri kurmaları yerel güç odaklı bir siyasal yapıyı ortaya çıkarmıştır. Ancak bu şekilde oluşmuş düzende kralın denetimi altında olmuşlardır. Bu yapılanmada yerel izler görülse de özerk bir yerel yönetimden bahsedilmemiştir (Tekeli, 1983: 5). Bu feodal dönemde gelişebilecek olan kentler yok edilmiş ve bazı kentlerinde gelişmesi engellenmiştir. Feodal dönemin yıkılmaya başlaması kentlerin ve yerel özerklerin gelişmesinde etkili olmuştur (Keleş, 1994: 25). Bugünkü anlamda yerel yönetimlerin ilk adımları Ortaçağ'a dayanmaktadır. Bu dönemdeki kentsel özgürlüğün simgesi haline gelen komünler yerel yönetimlerin ortaya çıkışında önemlidir. Birlik anlamına gelen komün, güvenliğin, barışın ve geleneklerin devam etmesi anlamını taşımaktadır (Hamamcı, 1981'den alıntılanan Çukurçayır, 2012: 96).

Ortaçağda ticari anlamda önemli olan yerleşim yerleri zamanla kent olma özelliğini kazanmıştır. Bu dönemde ticari ve üretim yerlerinin denetim altında olması ve kralların vergileri toplamakta güçlük çekmemesi kralların da kentlerin oluşumuna destek olmasında etkili olmuştur. Kralların bu desteğiyle kendi kendine yönetme hakkını elde ettiler. Ancak bu kendi kendine yönetmeyi elde eden burjuvazilerdir. Çünkü kentlerde yargılama hakkı ve ekonomik denetim konularında onlar karar almaktadırlar. Kentteki ihtiyaçları karşılamak vergi sistemini oluşturmuşlardır. Bu gelişmelerin hemen arkasından 1789 yılında "belediye" sözcüğü ilk kez Fransa'da kullanılmıştır (Erten, 1999: 55).

Bakıldığında yerel yönetimler Ortaçağ'a kadar farklı şekillerde ortaya çıkmış ve günümüzdeki yerel yönetimlerden farklı oluşum göstermişlerdir. Aslında günümüze en uzak feodal dönemdir. Feodal dönemde yerel yönetim daha çok bir siyasi güç

olarak ortaya çıkmıştır. Kral denetiminde olmaları feodal dönemde kent yönetimi engellemede etkili olmuştur. Oysaki burjuvaziye kentin yönetimini teslim eden yine kraldır. Feodal dönemde yerel yönetim gelişmemesinde siyasi bir güç olarak ortaya çıkmış olması neden olabilir. Ortaçağdaki burjuvazilerle yönetim anlamında bir yerelleşme görülmektedir.

Daha önce kentlere göre ikinci planda kalan ulus-devletleri 16. yy'da gelişme gösterince ön plana çıkmaya başlamışlardır. Kentlerin etnik düşmanlıkları, savaşları ve kültürel çatışmaları yarattığı düşünülmektedir. Ulus-devletle birlikte köktenci düşünürlerde ulusçuluğun kentten daha üstün olduğunu savunmuşlar ve siyasi ideolojilerini ulusal kavramlarla açıklamışlardır. Bentham ve Turgot, yerel yönetimlere önem veren yararçı düşünürler bir ülkede genel yararlar ile bireysel yararlar arasında bir bağ olması gerektiğini savunmuşlardır. Bu düşüncelerden sonra da çağdaş anlamda yerel yönetimler gelişmeye başlamıştır. Turgot, ara kurumların tek başına bir şey ifade etmediğini, toplum yararına kurulduklarını ve yararlı olmadıkları anda da bu ara kurumlara gereksinim duyulmayacağını söylemiştir (Keleş, 1994: 27-28). Yerel yönetim reformu için İngiltere'de yaşayan Turgot, bütün krallığı belediye ve köylere ayırmayı düşünmüştür. Bu ayırdığı birimlerden bir çember içinde kalan ve 15 kilometreden az olanlardan otuzunun belediye seçim çevresi olması gerektiğini söylemiştir. Köyde taşınmaz malı olanların en tepede bulunan belediyeyi seçmeleri gerektiğini savunmuştur. Turgot, 1780 ile 1850 yılları arasında bu planını Amerika ve Avrupa'da uygulama imkânı bulabilmiştir (Görmez, 1997: 29-30).

Bir diğer yararçı düşünür Bentham önermiş olduğu yerel yönetim biçiminde ülkenin 20 eyalete ayrılmasını, bunlarında kendi içinde tek tek 20 ilçeden meydana gelmesini belirtmiştir. Bentham, bu 20 ilçenin de aynı sayıda alt bölümlere ayrılması gerektiğini söylemiştir. Her birimde seçimle başa gelmiş bir başkanın ve bir meclisin bulunmasını vurgulamıştır. Yerel yönetimlere sağlık, bayındırlık, eğitim, suçluluğun önlenmesi gibi görevler verilip vergi koyma ve kamusallaştırma yetkilerinin verilmesini öngörmüştür. Ayrıca yerel yönetimlerin parlamentoya bağlı olmasını gerektiğini belirtmiştir. (Keleş, 1994: 29). Bentham'ın yerel yönetim konusundaki bu

görüşleri İngiltere ve Fransa'da etkili olmuştur. Amerika'yı bu öngörüsü etkilememiştir (Görmez, 1997: 30).

Yerel yönetiminin asıl yükselişi kapitalist sistemle olmuştur. Endüstri ve sanayinin kentlerde kurulması bu durumu tetiklemiştir. Modern belediyeçiliğin oluşması, kentlerin düzenin planlanması ve kent içinde sorunların artması kapitalist sistemin getirdiği durumlardır. Kapitalizmle birlikte kentler ekonomik, kültürel, siyasal ve psikolojik sorunların kaynağı haline gelmiştir (Baran, 2003: 102). Fransa'da yerel yönetim için başa kimin geleceği konusundaki tartışmalarda Napolyon, belediye başkanlarının seçimle değil atamayla başa gelmelerinde etkili olmuştur. Bu alanda uygulamış olduğu yöntemlerle Fransa, Avrupa'yı etkilemiştir. İngiltere ise ilk defa yerel yönetim terimini 1835'de kullanmıştır. Bu dönemde Fransa'da belediye başkanları yeniden seçimle başa gelmeye başlamışlardır (Erten, 1999: 56).

Yerel yönetimlerde küresel düzeyde ilerleme 20. yy'da yaşanmaya başlamıştır. Yerel yönetimlerin gelişmesi ve güçlenmesinde etkinlik alanlarının genişlemesi etkili olmuştur. Yerel yönetimlerin yatırımları özendirceği ve ekonomiye katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Göçlerin olması, nüfusun artması kentleşmeyi artırmıştır. Bu durumda ekonomik, sosyal ve siyasal rolleri gereksinimi arttırmış ve yerel yönetimler daha çok önem kazanmıştır (Çukurçayır, 2012: 97). Toplumların gelişmesi ve özellikle kentleşme oranında artış gözlenmesi merkezi yönetimin her yere ulaşımını zorlayan bir durumdur. Bu anlamda yerel yönetim merkezi yönetimin temsili konumunda bulunması sebebiyle önem taşımaktadır. Yönetimin halka ulaşmasında, halkın yönetime ulaşmasında yerel yönetimlerin payı büyüktür. Çünkü özel alana yerel yönetimler daha yakındır.

2.1.2. Dünya'da Yerel Yönetimler

Dünya üzerinde yerel yönetimlerin oluşumunda ülkelerin tarihsel gelişimlerinin, sömürgeciliğin ve ülke içerisindeki yapısal durumların önemli etkisi bulunmaktadır. Bunun yanında yapılmış olan savaşların ve barış antlaşmalarının, ikinci dünya savaşının getirmiş olduğu bölgesel değişimlerde yerel yönetimlerin yapılanmasında önemli bir yere sahiptir. Avrupa Konseyi ile Avrupa Birliği bu konuda oldukça önemli çalışmalar yapmıştır (Keleş, 1994: 61). İkinci Dünya Savaşı'ndan sora

kurulan Avrupa Konseyi'nin kollarından biri *Yerel ve Bölgesel Yönetimler Sürekli Konferansı*, yerel ve bölgesel yönetimleri temsil etmektedir. Bu konferansın görevi yerel birimlerin Avrupa Konseyi'nin çalışmalarına katılmalarını sağlamaktır. Halkın çıkarlarına yönelik özerk olan yerel ve bölgesel planlar oluşturmasıdır. Ayrıca Orta ve Doğu Avrupa'da yerel demokrasiye destek vermek ve bölgeler ile belediyeler arasındaki ilişki güçlendirmektir (Keleş, 1994: 65-66). Avrupa Birliği ise, halka hizmet konusuna önem verdiği için halka en yakın olan yerel yönetimlerin gelişmesine önem vermiştir. Yerel yönetimlerin daha iyi çalışabilmesi için AB fonların çoğunluğu buralara aktarılmıştır. AB üye ülkelere baskı uygulamadığı için birden fazla yerel yönetim vardır (Kalko, 2010: 50). Dünyada yerel yönetimlerin farklı modelleri bulunmaktadır. Bunlar:

Fransız Modeli; bu yerel yönetimde anayasal güvence bulunmaktadır. Merkezi hükümet adına yerel yönetimin denetimi valiye bağlıdır. Bu model Fransa da aynı kişinin belediye başkanı, meclis üyesi, il genel meclis üyesi ve milletvekili olabilmesi şeklinde görülmektedir. Fransa dışında bu model, İtalya, Belçika, İspanya, Portekiz ve Yunanistan'da da görülmektedir. Türkiye'deki yerel yönetim uygulamalarında da bu model etkili olmuştur (Erten, 1999: 57-58). Bazı düşünürler bu modeli benimseyen bazı ülkelerde yerel yönetimlerin işlevsel değil de siyasal olduğu söylemişlerdir. Yani halkın kendi kendisi yönetmesi amacını değil de o çevreyle özdeşleşme amacını taşıdıkları belirtilmiştir (Keleş, 1994: 62).

Anglo-Sakson Modeli; anayasal güvence bu yerel yönetim modelinde bulunmamaktadır. Yerel yönetimler parlamento ile yani yasa ile kurulmaktadır. Bu modelde devletle yerel yönetimler arasında yatay nitelikli bir ilişki bulunmaktadır (Keleş, 1994: 62). Merkezi bir denetim ve alt-üst ilişkisi bulunmamaktadır. Başta İngiltere olmak üzere Kanada, İrlanda, Avustralya, ABD ve Yeni Zelanda bu modelin farklı biçimlerini kullanmaktadır (Erten, 1999: 58).

Kuzey ve Orta Avrupa Modeli; yerel demokrasiye önem verilmeye başlanan modeldir. Yerel yönetimler sadece yasa ile verilen yetkilere değil genel bir yetkiye sahiptir. Daha önceki yerel yönetim modellerini benimsemiş ülkelere göre bu modeldeki ülkeler yerinde yönetime daha çok bağlıdırlar (Keleş, 1994: 62). Anayasal bir durumları bulunmaktadır. Sıkı bir merkezi hükümet denetimi yoktur. Bu modeli

İsveç, Norveç, Danimarka, Avusturya, İsviçre, Almanya, Hollanda, Japonya uygulamıştır (Erten, 1999: 58).

Bakıldığında ülkeler farklı yerel yönetim modellerini benimsemişlerdir. Ancak her ülkenin tarihsel gelişimi farklı olduğu için örnek alınan model temelde bulunsa da tam anlamıyla bir örnek alma olmamış olabilir. Bazı ülkelerin yerel yönetim işleyişlerine bakalım.

Fransa; yerel yönetim yapısı komünler (belediyeler), iller ve denizaşırı topraklar olmak üzere üçe ayrılmıştır. Bu yönetim birimlerine yenilerinin eklenebilmesi ancak kanunlara bağlıdır. Fransa'daki bu 3 yerel yönetim birimi seçimle gelmiş yerel meclis tarafından yönetilmektedir. Yerel yönetimlerde 1982 yılından sonra değişiklikler yapılmış ve en büyük değişimde vali etkisinin kalkması olmuştur (Toksöz, 2009: 58-59). Fransa'daki Millet Meclisinde yerel yönetimler iyi bir şekilde temsil edilmemektedir. Çünkü milletvekili olup belediye başkanlığı yapanlar bulunmaktadır. Fransız parlamentosu, yerel yönetimlerin güçlü bir şekilde temsilini sağlamaktadır (Yerel Yönetim Yapıları, 1993: 41).

Almanya; federal bir devlet olup 16 eyaletten oluşmaktadır. Federal parlamentonun üstlenmediği her konunun yasama ve yürütme yetkisi eyaletlere bırakılmıştır (Keleş, 1994: 70). Yerel yönetim ise federal yapı içerisinde son kademe de bulunmaktadır. Eyaletlere ayrılmış olan ülke de yerel yönetim düzenlemeleri eyaletlerin yetkisine bırakılmıştır. Düzenlemeler eyaletlere bırakıldığı için Almanya'da yerel yönetimler birbirinden farklıdır. Yerel yönetim birimleri ise belediyeler ve ilçelerden oluşmaktadır (Erten, 1999: 67-68). Almanya'daki belediyeler geniş ve çeşitli hizmetleri yerine getirmektedirler. Çünkü federal devlet birçok sorumluluğu belediyelere bırakmıştır. Bir bakıma belediye idari bir şube olarak görevleri yerine getirmektedir (Yerel Yönetim Yapıları, 1993: 50).

İngiltere; yerel yönetimler parlamentonun vermiş olduğu görev ve yetkilerle hareket etmektedir. Yerel yönetimler üzerinde parlamento sınır değiştirme ve tamamen kaldırma yetkisine sahiptir. İngiltere'de her bakanlığın kendine ait bölgesi ve hizmet alanı bulunmaktadır. Bakanlıklar, himayesi altında olan bölgeler için belirli düzeyde yargı yetkisine sahiptir (Wilson ve Game, 2011'den alıntılan Yamaç, 2014: 4).

İngiltere’de yerel yönetimlerde karar almak için konseyler kurulmuştur. Bu konseyin üyeleri dört yıllığına halk tarafından seçilmektedir. Tüm yetkiler konseye ait olup, ayrı bir yürütme organına sahip değildir (Erten, 1999: 80).

ABD; eyaletlerde yerel yönetimler, kent yönetimleri, County yönetimleri ve özel amaçlı ilçe yönetimleri olarak üçe ayrılmaktadır. Kent yönetimlerinin yetkileri eyaletlere göre değişiklik göstermektedir. Statülerine bağlı olarak farklı yetkileri bulunmaktadır. County yönetimleri ise, kendi bölgelerinde eyaletten gelen idari görevleri yerine getirirler. Özel amaçlı ilçe belediyeleri ise farklı sorunların çözümü için kurulmuşlardır (Yerel Yönetim Yapıları, 1993: 80-81).

Hindistan; federal bir yönetime bağlı 15 eyalet ve 8 bölge bulunmaktadır. Eyaletler cumhurbaşkanının atamış olduğu vali tarafından yönetilir. Her eyalet kendi içinde illere bölünmüş ve illerde ilçelere bölünmüştür. İlçelerde “tahsil” ve “blok” diye birimlere ayrılmıştır. Köy, ilçe ve il olarak da yerel yönetimler kurulmuştur (Erten, 1999: 79).

Japonya; yerel yönetimlerin anayasal bir dayanağı bulunmaktadır. Meclis üyeleri ve yöneticiler doğrudan seçilmektedir. Yerel yönetim birimleri valiler ve belediye başkanlarıdır. Ülke de 47 valilik vardır ve belediyeye göre daha büyüktür. Merkezi yönetim ve yerel yönetimler birbirleriyle etkileşimli çalışmaktadır. Halkın seçimine, yasalara ve yönetim bağımsızlığına saygı duyan merkezi yönetim yerel yönetime çok fazla karışmaz (Erten, 1999: 91-92).

Dünya’da her ülke kendi yapısına ve yaşam şartlarına bakarak yerel yönetimleri yaratmıştır. Yerel yönetimlerin oluşmasında geçmişinde etkisi olmuştur. Bakıldığında tüm yerel yönetimler merkezi yönetime bağlıdır. Ancak bazı ülkelerde merkezi yönetimin etkisi yerel yönetimlerde fazlayken bazı ülkelerde azdır. Çünkü bazı ülkeler yerel yönetim konusunda demokrasiye önem vermektedir. O yörede yaşayan halkın seçimine saygı duyarak yerel yönetime saygı duyan merkezi yönetimler bulunmaktadır. Bunların yanında bazı ülkelerde anayasal bir dayanağı varken yerel yönetimlerin bazı ülkelerde anayasal dayanak bulunmamaktadır.

2.1.3. Türkiye’de Yerel Yönetimler

Türkiye’de yerel yönetimler 19. yy’da görülmeye başlamıştır. Yerel yönetimler anayasal bir kuruluş olduğu için 1864’den sonra Türkiye’nin yönetim birimleri içerisinde yer almıştır (Bilgisay, 2010’dan alıntılanan Çiçek, 2014: 54). Öncelikle Osmanlı’ya bakılacak olursa; günümüz yerel yönetiminden bahsedilemez. Çünkü devletin monarşik yapısı buna izin vermemektedir (Baran, 2003: 259). Osmanlı’da demokratik bir temelde yönetsel ya da siyasal kent sorunlarına yönelik bir çözüm yaşanmamıştır. Tanzimat dönemine kadar yerel hizmetleri vakıflar yapmaktadır. Belediye hizmetleri kadılar tarafından yürütülmüştür. Kentteki imar işleri hariç her sorunla kadılar ilgilenmektedir. Osmanlı’da batılı tarzda bir yerel yönetim olmamıştır. Batılı tarzdaki yerel yönetim daha çok kendi kendine yönetme temeline dayanmaktadır. Kendi kendine yönetme şekli Osmanlı siyasal sisteminde gecikmeli ve taklitçi bir şekilde görülmektedir. Kent yönetimleri dışında köy yönetimleri de halka dayalı bir yönetim değildir (Çukurçayır, 2012: 175).

Tanzimat döneminde devlet adamları, Osmanlı’nın şehirlerinin düzenli olmamasından yakınmaktadırlar. Avrupa elçiliklerinde bulunduğu dönemde Mustafa Reşid Paşa raporlarında bu konulara yer vermiştir (Ortaylı, 1974: 113). Belediye ile ilgili ilk çalışmalarda tazminat döneminde yapılmıştır. Belediye ile ilgili çalışmalar yabancılar tarafından yapılmıştır. Bu nedenle de daha çok yabancıların yaşadığı kentlerde oluşmaya başlamıştır. İstanbul’da İntizam-ı şehir adında yabancıardan oluşan bir kent komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon başka ülkelerdeki yerel yönetimlerle ilgili modelleri Osmanlı’ya önermekle görevlendirilmiştir (Erten, 1999: 101). Şehirde oluşturulacak belediye modeli için komisyon bir teklifte bulunmuştur. Ortaylı (1974: 126) bu teklifi şöyle aktarmıştır:

İstanbul sınırları içindeki alan, on dört belediye dairesine ayrılacaktır. Komisyon bunun için bir Nizamname-i Umumi hazırlayarak Bab-ı aliye sundu ve Padişaha tasdik ettirilen Nizamname 1274 yılı Cemaziyelevveli başında yürürlüğe girdi. Hükümet İstanbul’u on dört daireye ayırmakla beraber, “Altıncı Daire-i Belediye” olarak adlandırılan Beyoğlu-Galata semti dışında ciddi bir teşkilat kurulamadı. Diğer semtlerde eski Şehremaneti bütün düzensizlik ve

fakirliği içinde bocalarken; Altıncı Daire bölgesi, doğrudan sadarete bağlı, yarı özerk yönetimi ve özel mali kaynaklarıyla imtiyazlı bir bölge olarak gelişmeye başlayacaktı.

Görüldüğü gibi Osmanlı için Tanzimat, batılılaşma için ilk adımların atıldığı dönemdir. Avrupa'daki yerel yönetim şeklide bu dönemde örnek alınmaya başlanmıştır. Ülkenin yönetiminin daha rahat sağlanması için gerekli bir yönetim birimiyken Osmanlı yönetim yapısından dolayı yerel yönetim düzenine geçmekte geç kalmıştır.

Birinci Meşrutiyet'le Osmanlı'da gerçek anlamda belediyeler ortaya çıkmıştır. Parlatentonun istememesine karşın hükümet hem İstanbul hem de diğer iller için iki kanun hazırlamıştır. Belediye bu dönemde tüzel kişilik kazanmıştır. Belediye meclisine ait görevler ve belediyenin hukuki konumu yapılandırılmıştır. Kentlerin büyüklüğü göz önüne alınarak belediye meclisleri oluşturulmuştur. Belediye işleriyle karar almak ve ona göre bütçe hazırlamak meclise ait görevdir. Beldenin ileri gelenlerinden ve Türkçe bilen kişilerden belediye meclis üyeleri seçilmiştir (Çukurçayır, 2012: 179-180). 1877'de çıkarılan Dersaadet Belediyesi Yasası ile ilgili ikinci Meşrutiyet'ten sonra 1912'de geçici bir yasa hazırlanmış ve bu yasa da geçmişten gelen özekçilik geleneği bulunmuştur. Bu yasayla İstanbul'da bulunan belediye daireleri kaldırılarak belediye şubeleri kurulmuştur. Bu yeni yasa da Şehremaneti Meclisi yerine Encümen geçmiş ve dokuz belediye şubesi kurulmuştur (Keleş, 1994: 112). Osmanlı'ya bakıldığında yerel yönetimler tam anlamıyla oluşturulmuş değildir. Farklı yasalar ve uygulamalarla bir düzene sokulmaya başlanmıştır. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kalan bu dönem yerel yönetimlerin geliştirilmesinde bir temel niteliğindedir.

Osmanlı döneminden sonra Cumhuriyet dönemine bakıldığında; yerel yönetimlerin Osmanlı yerel yönetiminin bir devamı olarak görülmektedir. Şu anda yerel yönetimler bir evrim geçirmiş olsa da ilk yıllardaki yapı korunmaya çalışılmıştır (Al, 1996'dan alıntılan Güllüce, 2004: 13). Cumhuriyet'in kurulduğu ilk zamanlar yerel yönetimlerde amaç Kurtuluş Savaşı'nın verdiği zararı temizlemek ve temel hizmetleri verebilmektir. Ayrıca nüfusu artırmaya yönelik çalışmalar yapmak ve sağlık sorunlarına çözümler bulmaktır. Yerel yönetimlere Cumhuriyet'le Ankara'nın

başkent olmasından dolayı burada düzenlemelerin yapılması görevleri de verilmiştir. Osmanlı'dan kalan mevcut yerel yönetimler bu çalışmalarını yapabilecek güce sahip değillerdir. Bu sebeple 1930 yılında günümüzde de hala geçerli olan 1580 sayılı Belediye Yasası çıkartılmıştır (Göymen, 1997: 19-20).

Bu kanun hazırlanmasında beş nokta temel alınmıştır. Bu beş noktada ilki tüm belediyeler arasında eşitliğin savunulduğu "eşitlik" kavramıdır. İkinci olarak belediyeleri çalışmalarında rahat olmasının temel alındığı "serbest" kavramıdır. Üçüncü kavram ise belediyeler üzerinde "denetim" bulunmasıdır. Dördüncü nokta "tek dereceli seçim"le halkın denetiminin olabilmesidir. Beşinci nokta da belediyelerin hizmet yapabilecekleri "alanların genişlemesi" kavramıdır (Güllüce, 2004: 13-14). Bu kanuna bakıldığında yerel yönetimlere yetki verilmek amaçlandığını görüyoruz. Bu yetkiler verilse de bir denetim altında olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu kanunda demokrasi de göz önünde bulundurulmuştur. Halkın siyasi sistem içerisinde yer alabilmesi amaçlanmıştır.

1580 sayılı Belediye Yasası, çağdaş bir kentleşmenin yapılması amacını taşımaktadır. Burada belediyenin önceliğinin imara yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir. Yasanın ilk maddesinde belediyelerin tüzel kişiliği olduğu yer almıştır. Özerk yönetsel yapı da olduğu vurgulanmıştır. Bu yasa, belediyelerin halkı toplumsal ve siyasal anlamda eğiterek demokratikleşme de belirgin bir şekilde yer almalarını öngörmüştür (Çukurçayır, 2012: 185). Bu kanunda belediye başkanı daha önce de olduğu gibi belediye meclisince seçilmiştir. Belediye meclisinin ise halk tarafından seçilmesi karara bağlanmıştır. Bunun yanında Ankara'da belediye başkanını merkezi hükümet atamıştır. İstanbul'da ise belediye vali sorumluluğunda olmuştur (Gül vd., 2014: 115-116). 1934 yılında da ilk kez kadınlara yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Batı'daki bazı kadınlardan önce Türk kadını bu hakkı elde etmiştir (Göymen, 1997: 20). Görüldüğü gibi Cumhuriyet'in ilk yıllarında yerel yönetimler Osmanlı'dan kalan izleri taşımaya devam etmiştir. Bu yıllarda yerel seçimler için demokratik adımlar atılmış olsa da tam anlamıyla demokratik bir dönem başlatılamamıştır. Yerel yönetimler daha çok imar üzerine kurulmuş ve kentleşme için çaba sarf edilmiştir.

Yerel yönetimlerde demokratikleşmeyle ilgili çalışmalar çok partili dönemle başlamıştır. 1945 yılında Türk Belediyecilik Derneği kurulmuştur. Bu dernek demokratikleşmeyi, özerk olmayı ve belediye başkanlarının halk tarafından seçilmesini savunmuştur. Demokratikleşme için bir adım daha atılmış ve 1946 yılında seçimleri bir hafta süren belediye meclis üyelerinin seçim süreci bir güne inmiştir. Seçim güvenliği sağlanarak çok partili siyasi yaşama uygun hale gelmiştir. Bunun yanında belediye başkanının atamayla gelmesi devam etmiştir (Çukurçayır, 2012: 185). Bu dönemde 5237 Belediye Gelir Kanunu çıkarılmıştır. Devlet gelirlerinden belediyelere de hak verilmiştir. 1981 de 2464 sayılı yasayla bu kanun kaldırılmıştır (Güllüce, 2004: 14).

27 Mayıs 1960'da askeri darbe gerçekleşmiştir. Bu darbe siyasal ve yönetsel açıdan zor bir dönem getirmiştir. Düzeni korumaya çalışan merkez ile çevre arasında kopukluklar olmuştur (Mardin, 2000'den alıntılan Kocaoğlu, 2015: 176). Yerel yönetimler 1961 anayasası ile demokratik bir anlayışla ve anayasal güvenceyle yeniden tanımlanmıştır. Bu anayasada yerel yönetim karar organlarının halk tarafından seçilmesi onaylanmıştır (Çukurçayır, 2012: 186). Bu anayasaya göre belediye başkanı halk tarafından dört yılda bir seçilecektir (Göymen, 1997: 21). 1963'te yapılan seçimlerle belediye başkanı halk tarafından seçilmiştir. Bu seçimlerde belediye ve il genel meclisi seçimlerinde çoğunluk sistemi bırakılmıştır. Bunun yerine nispi temsil sistemi geçerli olmuştur (Çitçi, 2001'den alıntılan Gül vd., 2014: 116).

12 Eylül 1980 darbesinden sonra birçok belediye başkanı görevden alınmışlardır. Belediye meclisleri de dağıtılmış ve atama yoluyla belediye başkanı ile encümenler göreve gelmiştir. 1983 seçimlerine kadar bu durum böyle devam etmiştir. Bazı belediyeler belediye şubesi olmuş, küçük olan belediyeler büyüklerle birleştirilmiştir. Belediye sayısı 1980'de 1717 iken 1981'de 1587 olmuştur ve 1985'e kadar yeni belediye kurulmamıştır (Dursun, 1996'dan alıntılan Güllüce, 2004: 15). Bu döneme kadar belediye kurulmamış olsa da 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı kanunla "büyükşehir belediyeleri" kurulması için bir temel oluşturulmuştur. Bunun sebebi ise etkinlik ve katılımdır. Kentleşmenin artmasıyla büyüyen sorunlara çözümlerin yetersiz kalması daha etkin yerel yönetimlerin oluşmasında etkili

olmuştur. Yöre halkının katılımını kolaylaştırmak için de yeni çalışmalar yapılmıştır (Görmez, 1993'den alıntılan Kocaoğlu, 2015: 183).

1991 yılında yerel yönetimlerin özerkliği 3723 sayılı kanunla kabul edilmiştir. 2003 yılında 5018 sayılı kanunla yerel yönetimlerin mali yönetimi ve denetimi yeniden yapılandırılmıştır. 2004 yılında Büyükşehir Belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluklarının düzenlendiği 5216 sayılı kanun kabul edilmiştir. 2005 yılında 5302 sayılı kanunla İl Özel İdaresinin, 5393 sayılı kanunla Belediyelerin, 5355 sayılı kanunla Mahalli İdarelerin görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir. Ayrıca 2005 yılında 5286 sayılı kanunla Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü kaldırılmıştır ve buralara yapılacak hizmetlerin yerine getirilmesine yönelik esaslar belirlenmiştir. 5747 sayılı kanunla 2008 yılında Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yeni ilçeler kurulmuştur. 2008 yılında 5779 sayılı kanunla da İl Özel İdareleri ile Belediyelerin aldıkları vergi payları yükseltilmiştir. 12.11.2012'de TBMM tarafından 13 Büyükşehir Belediyesi ve 26 İlçe kurulması 6360 sayılı kanunla kabul edilmiştir. Bu kanunla birlikte Türkiye'de 29 Büyükşehir Belediyesi, 52 İl Özel İdaresi, 1394 Belediye, 18.201 köy bulunmaktadır. 6447 sayılı kanunla 14.03.2013 tarihinde Ordu ili Büyükşehir Belediyesi olmuştur (Onuncu Kalkınma Planı, 2014: 11-13). Böylelikle Büyükşehir Belediyesi sayısı 30'a yükselmiştir. Görüldüğü gibi Cumhuriyet'ten sonra yerel yönetimlerde farklı düzenlemeler devam etmiştir. Yerel yönetimler 1961 anayasası ile güvence altına alınmış ve bu dönemden sonra daha net varlığı hissedilmiştir. Türkiye'de yerel yönetimler daha önce genel olarak imara yönelik çalışmış olsalar da günümüzde yaşayan bölge halkına birçok alanda hizmet etmektedir. Merkezi yönetim için yerel yönetimler önemli bir konumdadır. Merkezi yönetimin yerel halka hizmeti getirebilmesi yerel yönetimler sayesinde.

2.1.4. Türkiye'deki Yerel Yönetim Türleri

Türkiye'de İl Özel Yönetimi, Köyler, Belediyeler ve Büyükşehir Belediyeleri olmak üzere dört tane yerel yönetim birimi bulunmaktadır. Bu yerel yönetim birimleri özelliklerine oluşturulmuştur.

2.1.4.1. İl Özel Yönetimleri

İl Özel Yönetimleri, bir yerin il statüsünde olduğuna yönelik yasanın çıkmasıyla kurulabilmektedir. İl kurulduğunda doğrudan İl Özel Yönetimi de kurulmuş sayılmaktadır. 100'den fazla belediye ve 10.000'e kadar köy İl Özel Yönetimi sınırı içerisinde yer alabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında bölge yönetimi kabul edilmektedir (Keleş, 1994: 122-123). İl Özel Yönetimlerinin bugünkü dayanağı 1870 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesidir. 1913 yılında İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkat' in ilk 74 maddesi ile il yönetimi yeniden düzenlenmiştir (Aytaç, 1995'den alıntılan Ökmen ve Özer, 2013: 26). İl Özel Yönetimi'nde zamanla değişiklikler olmuştur. Bu değişikliği Çukurçayır (2012: 189) *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi* adlı kitabında şöyle anlatmıştır:

1913 tarihli geçici yasa ile 1987 yılına kadar görevlerini sürdüren İl Özel Yönetimleri 1987 3360 sayılı yasa ile yeniden düzenlenmiştir. Ancak, 1913 tarihli geçici yasa ile bu yasanın çok önemli farklılıkları bulunmamaktadır. Bu yasa ile il özel yönetimlerinin etkinliklerinde bir farklılık olmadığı gibi yapılarında da bir değişikliğe gidilmemiştir. AK PARTİ Hükümeti'nin 3 Kasım 2002'de iktidara gelmesiyle başlayan süreçte yasama çalışmaları yoğunluk kazanmıştır. Bu çerçevede genel ve yerel yönetimle ilgili birçok yasa tasarısı hazırlanmış ve meclise sunulmuştur. Yeni il özel yönetimi yasa tasarısı 2004 yılında meclise sunulmuş ve kabul edilmiştir. Ancak, Cumhurbaşkanı yasanın bazı maddelerini Anayasaya aykırı bularak veto etmiştir. 5197 sayılı yasa mecliste yeniden görüşülmüş ve veto konusu olan maddeler düzenlenerek yeniden Cumhurbaşkanı'na gönderilmiştir. 5302 sayılı İl Özel Yönetimi Yasası 4 Mart 2005 tarihinde Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu yasaya göre İl Özel Yönetimleri, il sınırları içerisinde sağlık, tarım, sanayi, ticaret, ilin çevre düzeni, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, çocuklar için yuva ve yetiştirme yurtları, okullara arsa temini, binaların yenilenmesi gibi hizmetlerle yükümlüdürler. Belediye sınırları dışında da imar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım, kültür, turizm gençlik ve spor, orman köylerine destek, ağaçlandırma, park gibi hizmetlerle yükümlüdürler (Ökmen ve

Özer, 2013: 27-28). 5302 sayılı yasaya dayanarak bu görevlerdeki 7. madde de yetkileri şu şekilde belirtilmiştir:

Kanunlarla verilen yükümlü oldukları hizmetleri yapabilmek için faaliyetlerde bulunmak. Gerçek ve tüzel kişilerin eylemleri içinde kanunlar çerçevesinde izin ve ruhsat vermek.

Kanunların el verdiği ölçüde yönetmelik çıkarmak, yasa koymak ve ceza kesmek.

Yükümlü olduğu hizmetlerin gerçekleşmesi için taşınır taşınmaz malları satmak, kiraya vermek, takas etmek.

Borç almak ve gelen bağışları kabul etmek.

Vergi, resim ve harç dışındaki 25 milyar Türk lirasına kadar olan dava konularını anlaşma ile tasfiyesine karar vermek.

İl Özel Yönetimine ait harç, resim ve vergilerin işlemlerini gerçekleştirmek.

Halka açık yerlerdeki eğlence yerlerine ruhsat vermek ve denetlemek (Ulusoy ve Akdemir, 2010'dan alıntılan Ökmen ve Özer, 2013: 28-29).

İl Özel Yönetimlerinin Vali, İl Genel Meclisi ve İl Daimi Encümeni olmak üzere üç organı bulunmaktadır. Vali, hem genel yönetimin ildeki temsilcisi hem de İl Özel Yönetiminin yürütme organı görevindedir. İl Özel Yönetimi tüzel kişiliği temsilcisi validir. Vali alınacak kararları hazırlamak ve alınmış olan kararları yürütmekle yükümlüdür. Yıllık çalışma planı hazırlar, Meclis ve Encümene başkanlık eder. İl Genel Meclisi ise İl Özel Yönetiminin karar organı görevini üstlenmektedir. İl Genel Meclisi, İl Özel Yönetiminin bütçe ve kesin hesap kabulünden, bayındırlık, eğitim ve sosyal yardımlaşma görevlerinden, İl Özel Yönetim mallarının yönetiminden, bağışların kabul edilmesinden, borçlanma kararlarının alınmasından sorumludurlar. İl Daimi Encümeni ise, İl Genel Meclisi toplantıda olmadığında meclisin yerine geçmektedir. Görev süreli bir yıldır ve süresi dolan üyelerin yeniden seçilebilme şansları vardır. Encümene ya Vali ya da Vali Yardımcısı başkanlık etmektedir. Başkanın vermediği konuları görüşemez ve verilen konuları ise karara bağlamaktan sorumludur. Yönetmelik verme yetkisi bulunmaktadır (Keleş, 1994: 126-129). İl

Özel Yönetimleri görüldüğü gibi bir yerel yönetim türü olarak genel yönetimin bir aracı konumundadır. İl hakkında karar alma ve uygulama bu yönetim birimine aittir.

2.1.4.2. Köyler

Köyler, Osmanlı'dan Türkiye'ye miras kalan yönetim birimleridir. 1829 yılında İstanbul'da muhtarlık kurumunun kurulmasıyla ortaya çıkmıştır. Köy idaresinin organlarının oluşturulması ve köylere tüzel kişilik verilmesi 1864 Vilayet Nizamnamesi ile olmuştur. 1876 yılındaki Nizamname ile köylere nahiye oluşturma hakkı tanınmıştır. Ancak, 1913 yılında yapılan düzenlemeyle köylere verilen bu haklar geri alınmıştır (Keleş, 2009'dan alıntılan Ökmen ve Özer, 2013: 52). Köy yönetimlerinde 1924 yılındaki 442 sayılı kanunla yasal bir düzenleme olmuştur. Çukurçayır (2012: 190), köy yönetimleri için şöyle bir tanım yapmıştır: “Köy yönetimleri, eski bir toplumsal katılma ve dayanışma modeli olan, fakat bugün daha geçerli olan imece yöntemiyle yurttaş katılımına en fazla yer veren ve bunun yasal zorunluluk olarak düzenlendiği yönetimlerdir.”

442 sayılı Köy Kanununun da köyün görevleri isteğe bağlı ve zorunlu olarak iki grupta belirtilmiştir. Köyün zorunlu işleri arasında sağlık, temizlik, yol, su, okul işleri bulunmaktadır. İsteğe bağlı işleri arasında ise hamam, çamaşırlık, Pazar yeri, çarşı gibi hizmetler bulunmaktadır. Bunlar köyün görevleri arasında olsa da bu hizmetler ya doğrudan genel yönetim tarafından ya da köyle ortak olarak genel yönetim tarafından gerçekleştirilmektedir (Ulusoy ve Akdemir'den alıntılan Ökmen ve Özer, 2013: 53). Kamu tüzel kişiliği olan köy yönetimleri kimi haklara sahip ve kimi ödevlerin dışındadır. Köyün taşınır ve taşınmaz mallarına devlet kuruluşları yasanın verdiği yetki haricinde sahiplenmemektedir. Köy yönetimi çoğu harç ve vergilerinde dışında tutulmuştur (Keleş, 1994: 158).

Köy yönetimi organları bulunmaktadır. Köyde yaşayan kadın ve erkek seçmelerin tümünün oluşturduğu köy derneği bu organlardan biridir. Köy halkının doğrudan yönetime katılmasında etkilidir. Köy derneği demokrasinin yerel yönetimlerde uygulandığına bir göstergedir. Bir diğer köy yönetim organı ihtiyar meclisidir. İhtiyar meclisi köy öğretmeni ile köy imamının olduğu doğal üyelerden ve de 5 yıllığına köy derneği tarafından seçilmiş üyelerden oluşmaktadır. Bu seçilmiş üyeler

siyasi parti tarafından aday gösterilmez (Kavruk, 2004'den alıntılanan Ökmen ve Özer, 2013: 53). Köy yönetimin başı olan ve köy derneği tarafından seçilen muhtar da diğer bir köy yönetim organıdır. Muhtarın da görev süresi 5 yıldır ve bir siyasi parti tarafından aday gösterilmez. İhtiyar heyeti ile birlikte köy işleri muhtar tarafından gerçekleştirilir. Genel yönetimin temsilcisi konumunda olduğu için hükümet emirlerini köy halkına duyurur. Muhtarın köy için aldığı kararlarda sıkıntı varsa bunu ancak vali veya kaymakam bozmaktadır (Keleş, 2009'dan alıntılanan Ökmen ve Özer, 2013: 54). Bakıldığında köyler diğer yerel yönetimlere göre daha az kısıtlanmış gibi durmaktadır. Çünkü birçok ödevden muaf tutulmuş ve köye ait olanlar köylünün olarak kabul edilmiştir. Muhtar ve ihtiyar heyetinin köy halkı tarafından seçilmesi demokrasinin burada olduğunun en iyi kanıtıdır. Demokrasinin belirgin olmasında köylerin küçük yönetimler olması etkili olmuş olabilir.

2.1.4.3. Belediyeler

Türkiye'de modern anlamda belediyecilik için adımlar 1580 sayılı Belediye Kanunu ile 1930 yılında atılmıştır. Bu kanun 03.07.2005 yılında kabul edilen 5393 sayılı kanunla değiştirilmiştir. Ama bundan önce 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı kanunla normal belediye yapılarına Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri de eklenmiştir (Keleş, 2009'dan alıntılanan Ökmen ve Özer, 2013: 33).

Çok partili döneme geçiş belediyelerdeki demokratikleşmeye yönelik adımların atılmasını sağlamıştır. Demokratik anlamda ilk değişiklik 1946 yılında 4878 sayılı kanunla kaç gün süreceği önceden açıklanan belediye seçimlerinin bir güne düşürülmesi olmuştur. 1950 yılında da belediye meclis seçimlerinin iki yılda bir ve eylül ayının ilk pazarı yapılmasına karar verilmiştir (Tekeli ve Ortaylı, 1978'den alıntılanan Gül vd., 2014: 139). Belediye seçimlerinde demokratikleşme anlamda bir başka değişiklik 1961 Anayasası ile olmuştur. 27 Temmuz 1963'de 307 sayılı kanunla belediye başkanlarının belediye meclisi içerisinde değil doğrudan halk tarafından seçilmesine karar verilmiştir (Dönmez, 1999 ve Adıgüzel, 2012'den alıntılanan Gül vd., 2014: 140).

Belediyelerin görev ve yetkilerine geçmeden önce Cumhuriyet'ten günümüzde Türkiye'deki belediye sayılarına bakılacak olursa;

Tablo 4: 1923 – 2015 Arası Belediye Sayıları¹¹

Yıl	Belediye Sayıları
1923	421
1950	628
1970	1303
1980	1727
1990	2061
2000	3215
2010	2950
2013	2950
2014	1396
2015	1397

Verilen tarihlere bakıldığında Türkiye’deki belediye sayısında 2000 yılına devamlı artış olduğu görülmektedir. 2000 yılından sonra belediye sayısında azalma olmuştur. 2013 yılından sonraki azalma sebebi 2012 yılındaki 6360 sayılı belediye yasasıdır. Çünkü bu dönemde yeni Büyükşehir belediyeleri oluşturulmuş ve nüfusu 2000 altında olan yaklaşık 500 belediye olmuştur (Gül vd., 2014: 158).

5393 sayılı kanunda belediyelerin görevleri arasında; imar, su, kanalizasyon, çevre sağlığı, temizlik, katı atık, zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma, şehir içi trafik, defin işleri, ağaçlandırma, park, konut, kültür ve sanat, turizm, gençlik ve spor, sosyal hizmet, öğrenim öğrenci yurtları, ekonomi ve ticaret gelişmesine yönelik hizmetler vardır. Bunların yanında Büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 100.000 üstünde olan belediyelerin açması gerektiği kadın ve çocuklar için koruma evleri görevleri arasındadır. Belediyelerin faaliyette bulunma yetkileri ise şöyledir:

- Devlete ait olan okul binalarının tamiratını, inşaatını yapmak ve araç gereçlerini temin etmek,
- Sağlıkla ilgili tesisler açmak,
- Kültür ve tarih açısından önem taşıyan mekânların aslına uygun olarak yenilenmesini sağlamak,

¹¹http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/YAYINLAR/FAAL%C4%B0YET%20RAPORLARI/2015_MAHALLI_IDARELER_GENEL_FAALİYET_RAPORU.pdf (25.01.2017)

- Amatör spor kulüplerine maddi ve manevi destek sağlamak,
- Yurt içinde ve yurt dışında başarı sağlamış olanlara belediye meclisi kararıyla ödül vermek,
- Mabetlerin yapım ve bakımını sağlamak.¹²

Görüldüğü gibi belediye kanunlarında belirli zamanlarda değişiklikler yapılmıştır. En önemli değişikliğin 1963 yıllarında olduğunu söyleyebiliriz. Bu dönemde belediye başkanının doğrudan halk tarafından seçilecek olması halkın siyasi katılımının daha çok önemseneceğe başladığının bir göstergesi olarak kabul edebiliriz.

Belediyeler, Belediye Meclisi, Belediye Encümeni ve Belediye Başkanı olmak üzere üç karar organından oluşmaktadır. Belediyenin en büyük karar organı olan belediye meclisi, 5 yılda bir halk tarafından doğrudan seçilmektedir. Kentin nüfusuna göre üye sayısı değişmektedir. Bir diğer karar organı olan ve aynı zamanda danışma organı vasfını da taşıyan belediye encümen üyeleri hem seçimle gelmektedir hem de doğal üye olarak var olmaktadır. Bu doğal üyeleri belediyedeki bazı görevliler oluşturmaktadır (Keleş, 1994: 201-212). Belediye başkanı ise, belediye idaresinin başında bulunmaktadır. Belediye sınırları içerisinde oturan halk 5 yıllığına seçmektedir. Belediye başkanları meclise ve encümene başkanlık etmektedir. Belediyeyi temsil etmekte, belediye personelini atamakta, belediyeye bağlı kuruluşları denetlemektedir (Gül vd., 2014: 164).

2.1.5.4. Büyükşehir Belediyesi

Kentsel alanlarda yaşanan küreselleşmenin getirmiş olduğu nedenlerden kaynaklanan kentsel alanlardaki hizmeti geliştirebilmek için birçok ülke yeni yönetim modelleri denemiştir. 1980'lerin başında yaşanan askeri darbe ve sonrasındaki ANAP hükümetinin düzenlemeleriyle Türkiye'de iki aşamalı bir büyükşehir modeli kurulmuştur (Gül vd., 2014: 174). Türkiye'de 1981'de 2561 sayılı kanunla büyükşehir çevresinde yer alan küçük belediyelerle köyler büyükşehir ile birleştirilmiştir. Bu dönemde İstanbul, Ankara ve İzmir büyükşehir olmuştur. Ancak 25 Mart 1984 tarihinde büyükşehir kapsamında 195 sayılı kanun hükmünde

¹²http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/YAYINLAR/FAAL%C4%B0YET%20RAPORLARI/2015_MAHALLI_IDARELER_GENEL_FAALİYET_RAPORU.pdf (25.01.2017)

kararname çıkartılmıştır. Bu KHK 9 Temmuz 1984'de yürürlüğe girmiştir (Keleş, 2009'dan alıntılanan Ökmen ve Özer, 2013: 41). Bu tarihten sonra 1986'da Adana; 1987'de Gaziantep, Bursa, Konya; 1988'de Kayseri; 1993'de Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin, Samsun ve 2000 yılında da Sakarya büyükşehir olmuştur. 12 büyükşehirin yönetim sınırları 2008 yılında çıkarılan 5747 sayılı kanunla genişletilmiş ve 283 belde belediyesi ile köyler birleştirilmiştir. Bu yasayla böylece 43 yeni büyükşehir ilçe belediyesi kurulmuştur. 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı kanunla önce Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van büyükşehir olmuştur. Sonrasında 6447 sayılı kanunla Ordu büyükşehir olmuş ve 27 yeni ilçe belediyesi kurulmuştur. Böylece Türkiye'de büyükşehir belediye sayısı 30 olmuştur (Gül vd., 2014: 176-177).

Büyükşehir belediyesinin görev ve yetkileri şöyledir:

- İlçe belediyelerinden aldığı bilgilerle plan hazırlamak ve buna uygun bütçe oluşturmak,
- Çevre düzenine uygun imar planı yapmak, bu konuda denetleme yapmak imar uygulamasına ruhsat vermek,
- Büyükşehir belediyesi tarafından işletilen ya da büyükşehir sorumluluğunda olan yerlere ruhsat vermek,
- Kentsel dönüşüm ile ilgili belediyelere verilen yetkileri kullanmak,
- Büyükşehir ulaşım planını yapmak, uygulamak ve toplu taşıma hizmetlerini planlamak,
- Büyükşehir sorumluluğunda bulunan bulvar, cadde, meydan ve ana yolları yapmak, düzenlemek,
- Coğrafi ve kentsel bilgi sistemlerini kurmak,
- Tarım alanlarını, su havzalarını korumak,
- Park, spor, hayvanat bahçesi, kulüp hizmeti sunmak,

Bunlar dışında eğitim, kültür, tarihi değerleri koruma, su, kanalizasyon, mezarlık alanlarının tespiti, toptancı halleri, doğal afetlere karşı planlamalar yapmak, sağlık merkezleri kurmak gibi görev ve yetkileri vardır.¹³

Büyükşehir belediyelerinin karar organlarını Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye başkanı oluşturmaktadır. Büyükşehir belediye meclisi karar organıdır. İlçe belediye meclisi üyelerinden üye sayısının beşte biri alınarak bulunacak sayı kadar üyeden oluşmaktadır. Büyükşehir belediye meclisinin başkanı büyükşehir belediye başkanı iken, büyükşehir içindeki belediyelerin başkanları da doğal üyeleridir. Meclis kendi belirlediği zamanda bir ayda tatil yapmaktadır. Büyükşehir belediye başkanı meclisi bir yılda üçten fazla çağırılmamaktadır. Her toplantı sadece bir birleşim şeklinde olmaktadır. Büyükşehir belediye başkanı nedenini belirterek yedi gün içinde meclise yeniden gönderebilmektedir.

Karar ve yürütme organı olan büyükşehir belediye encümeni belediye meclisi üyelerinin içinden gizli oyla bir yıllığına seçilen 5 üye, bir genel sekreter ve bir mali hizmetler birim başkanıyla her yıl belediye başkanının birim amirlerinden seçtiği 5 üyeden oluşmaktadır. Encümene başkanlık büyükşehir belediye başkanı yapmaktadır. Belediye başkanı toplantılara katılmazsa genel sekreter encümene başkanlık yapmaktadır. Haftada en az bir kere toplanmaktadır. Acil durumlarda belediye başkanı encümeni çağırabilmektedir. Üye sayısının salt çoğunluğu ile katılan üyelerin salt çoğunluğuyla karar verebilmektedir. Encümen görüşülen konuyu bir haftada karara bağlamaktadır.

Büyükşehir belediye başkanı ise büyükşehir belediyesinin idaresinde en üstüdür. Kanunlar doğrultusunda seçmenlerin çoğunluk oyuyla seçilmektedir. Belediye başkanı çeşitli nedenlerle görevi başında bulunamadığı zamanlarda belediye meclisi üyelerinden birisi yerine başkan vekili olarak geçmektedir. Belediye meclisi doğal üyesi olan ilçe belediye başkanları büyükşehir belediye başkanına vekillik edememektedir. Büyükşehir ve ona bağlı ilçe belediye başkanları görev süresinde siyasi parti etkinliklerinde yer alamamaktadır. Profesyonel spor kulübü başkanlığı da

¹³http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/YAYINLAR/FAAL%C4%B0YET%20RAPORLARI/2015_MAHALLI_IDARELER_GENEL_FAALİYET_RAPORU.pdf

yapamamaktadır. Feshine sebep olacak eylemlerde bulunan büyükşehir be ilçe belediye başkanlarının görevleri Danıştay tarafından son verilmektedir. Nüfusu 2 milyon üstü olan büyükşehirlerde 10 danışman diğerlerinde en fazla 5 danışman bulunmaktadır. Danışmanlar 4 yıllık yükseköğrenim görmüş olmaları gerekmektedir (Gül vd., 2014: 187-190).

2.1.5.4.1. Aydın Büyükşehir Belediyesi

Türkiye'deki yerel yönetim türleri açıkladıktan sonra şimdi çalışma alanı olan Aydın iline bakacağız. Aydın ili bir büyükşehir yerel yönetimidir. Aydın iliyle ilgili olarak tarihçesi, coğrafi özellikleri, yaşam hayatı, siyasi özellikleri ve belediye hizmetleri ele alınacaktır.

2.1.5.4.1.1. Aydın İli Tarihçesi

Aydın ili adını bölgede kurulan Aydınoğlu beyliğinden almıştır. Aydın ili Türkiye'nin Batı Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. Tarih içerisinde farklı kültürlerin birikimlerinin olduğu bir yerleşim yeridir. M.Ö. 7000 yılına dayanan bir tarihi vardır. Aydın iline yerleşen ilk insanlar ve onların nerelere yerleştiklerine dair el yapımı kanıtlar bulunmuştur. M.Ö. 5000 yıllarında koy kültürü varken; M.Ö. 3000 yıllarında şehir devleti haline gelmiştir. Buraya yerleşen insanlar, M.Ö. 2000 yılında ise devlet kurarak Anadolu kültürüne katkı sağlamışlardır. Ege ve Doğu Akdeniz'de bulunan topluluklar kavimler şeklinde Ege kıyılarına M.Ö. 14. ve 12. yy. da gelmişlerdir. Bu duruma bağlı olarak da Hitit devleti, Troia Krallığı ile Miken kolonileri yıkılmış ve bunların arasından Atoller ve İonlar Büyük ve Küçük Menderes ovaları çevresine yerleşmişlerdir. Lidya Krallığına bağlı site denilen 12 kıyı kenti kurarak deniz ticaretinin gelişmesinde etkili olmuşlardır. Sanat, felsefe, siyaset gibi alanlarda gelişim göstermişlerdir.¹⁴ Bu alanlarda Thales, Anaksimandros, Anaksimenes, Hekataios, Hippodamos, İsidoros gibi önemli isimler bu topraklardan çıkmıştır. Yöreye yerleşen Trakyalı kavimler, Tralles adını vermişlerdir. Roma döneminde Andropolis, Selçukluların gelmesiyle de Güzelhisar adını almıştır. Osmanlı döneminde Nefs-i Güzel Hisar der Liva-i Aydın, Cumhuriyetle birlikte adı Aydın olmuştur (Aydın Çevre Durum Raporu, 2011:15).

¹⁴ <http://aydin.bel.tr/detail/4376/kent-tarihi> (31.01.2017)

Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarında şu anda Aydın ilinin tanıtımında önemli rol oynayan “efeler” ortaya çıkmıştır. Efeler genelde kırsal kesimlerde yaşamışlardır. Efeler için yapılan tanım gözü pek, dürüst ve mert kişiler olmalarıdır. Başkanlarına “efe”, yardımcılarında da “zeybek ve kızan” adı verilmiştir. Bilinen ilk efeler ise 10. yy. da Yusuf Paşa, 17. yy. da Sivri Bölükbaşı, 19. yy. da Atçalı Kel Memet, 20. yy. da ise Yörük Ali Efe'dir. Efeler adaletsizliğe uğradıklarını öne sürerek hükümete karşı ayaklanmışlar ve zenginden alıp fakire vermişlerdir. Milli mücadele döneminde aydın ve din adamların çağrısıyla kurtuluş yanlısı olarak savaşmışlardır. Yörük Ali Efe grubunu oluşturmuş ve Yunan askeriyle mücadeleye girmiştir. Demirci Mehmet Efe ile Yörük Ali Efe Yunan askerlerinin geri çekilmesinde etkili olmuşlardır. 5 Eylülde Nazilli, 6 Eylülde Söke ve 7 Eylülde Aydın işgalden kurtulmuştur.¹⁵ Aydın ili çevresinde bulunan diğer illere göre tarım havzası durumdadır. Hammadde bakımından zengin olması ilk tren yolu hattının yapılmasında etkili olmuştur (Kiriş, 2011: 177). 1866 yılında Fransızlar İzmir-aydın arasında ilk demir yolu hattını yapmışlardır (Aydın Çevre Durum Raporu, 2011: 15).

2.1.5.4.1.2. Aydın İli Coğrafi Özellikleri

Aydın'ın orta ve batı kesiminde verimli ovalar bulunmaktadır. Güneyinde ve kuzeyinde dağlarla çevrelenmiştir. 8007 km²lik alanda Büyük Menderes Havzası üzerinde yer almaktadır. Doğusunda Denizli, batısında Ege Denizi, güneyinde Muğla ve kuzeyinde de İzmir vardır. Aydın ili 37°- 44' ve 38°- 08' kuzey enlemleri ile 27°- 23' ve 28°-52' doğu boylamları arasında bulunmaktadır (Aydın Durum Çevre Raporu, 2012: 16) Birinci dereceden deprem bölgesidir ve yıkıcı depremler gerçekleşmiştir.¹⁶

Aydın'ın ova kısmında incir, zeytin ve portakal bahçeleri oldukça çoktur. Bağlar, bahçeler ve pamuk tarlaları da geniş yer tutmaktadır. Doğal bitki örtüsü makidir ve il topraklarının %37'si ormanlık alandır.¹⁷

¹⁵ <http://aydin.bel.tr/detail/4376/kent-tarihi>

¹⁶ <http://aydin.bel.tr/detail/4377/kentin-cografyasi> (31.01.2017)

¹⁷ http://aydin.bel.tr/Content/files/2015-2019_stratej%C4%B1k_plan.pdf

2.1.5.4.1.3. Aydın'da Sosyal ve Kültürel Yaşam

Aydın'ın ekonomik olarak gelişmesinde Aydın-İzmir demiryolu hattı önemli rol oynamıştır. Demiryolu yapımında pamuk pazarı arayışı etkili olmuştur. Aydın'da beyaz ve renkli ipek ve bez dokumasının yapıldığı 1890 Salnamesi'nde anlatılmıştır. Aydın'ın ilçelerinden Karacasu'da o yöreye ait dokumalar; Nazilli'de peştamal, havlu, battaniye, ipek gömleklik, astar bez; Bozdoğan'da kıldan çorap, çul, torba dokunduğu bilinmektedir. Aydın Salnamesi'nde buharla çalışan meyan kökü fabrikası, zeytinyağı fabrikası pamuk fabrikası, meyanbalı fabrikası, buhar ve su ile çalışan un fabrikasından bahsedilmektedir. Bunların yanında değirmen ve zeytin işleme tezgâhlarının bulunduğu anlatılmaktadır. Aydın ili tarıma dayalı Osmanlı ekonomisi için önemli bir yere sahipmiş Osmanlı topraklarındaki incir ağaçlarının yarısından fazlası Aydın ilinde bulunmaktaymış. Osmanlı döneminde Aydın ilinde hayvancılıkta yapılmıştır. Bu dönemde zımpara taşı ve linyit kömürü bu yöreden çıkmıştır.

Cumhuriyet'in kurulduğu yıllarda Türkiye'nin dışa bağımlılığı vardır ve yoksul bir bir ülke konumuna gelmiştir. Bu yüzden İzmir İktisat Kongresi 1923 yılında toplanmıştır. Bu kongreyle Türkiye'de yeni bir ekonomik yapılanma başlamıştır. Bu yapılanmaya bağlı olarak incir, pamuk, zeytin, tütün gibi ürünler Aydın ile Nazilli'de toplanarak İzmir'de ayıklanarak ambalajlanmıştır. Nazilli'de 1937 yılında basma fabrikası kurulmuştur. Bu fabrika birinci beş yıllık kalkınma planına göre kurulmuştur. Aydın'da 1970'li yıllarda da dokuma sanayi gelişim göstermiştir. 1960 sonrasında ise gıda sanayide gelişim göstermeye başlamıştır.¹⁸

Günümüzde aydın ilinin Sanayi Odasına kayıtlı 750 sanayi tesisi bulunmaktadır. Aydın toplam nüfusunun %55'i geçimini tarımdan sağlamaktadır. Tarımdan sonra Aydın'ın gelir kaynağı turizm sektörüdür. Aydın'da Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı 5 müze ve Belediyeler ile Adnan Menderes Üniversitesine bağlı 3 müze bulunmaktadır. Aydın ilinde 23 tanede ören yeri vardır. Deniz turizmi açısından Dilek Yarımadası Milli Parkı, Kuşadası ve Didim önem taşımaktadır. Aydın ilinde termal turizmi de bulunmaktadır. Termal turizm yerleri Davutlar, Germencik,

¹⁸ <http://aydin.bel.tr/detail/4379/sosyo-ekonomik-yapi> (31.01.2017)

Sultanhisar ve Ortaklardadır.¹⁹ Kültür turizmi yerleri, Milet, Didyma, Priene, Alinda, Alabanda, Tralleis, Nyssa ve Aphrodisias'tır. Ayrıca;  ine'de Ahmet Gazi Camii, Ahi İbrahim Türbesi, Arpaz Kalesi, K rteke Kalesi, Cincin Kalesi vardır. İç turizm açısından deve güreŐleri festivali bulunmaktadır.²⁰

2.1.5.4.1.4. Aydın İli Siyasi  zellikleri

Aydın ili siyaset içerisinde olan birçok kişi çıkarmıştır. Aydın ilinden Dr. Mazhar Germen tek parti döneminde en uzun milletvekilliği yapan kişidir. Çok partili dönemde en uzun milletvekilliğini İsmet Sezgin yapmıştır. Bu iki siyasetçi TBMM içinde yediŐer yasama döneminde bulunmuşlardır. İsmet Sezgin, Yüksel Yalova, Nahit MenteŐe, Cengiz Altınkaya, Atilla Koç gibi bazı siyasetçiler milletvekilliği de yapmışlardır. İsmet Sezgin, DP döneminde Aydın'da belediye başkanlığı da yapmıştır. Daha sonrasında parti başkanlığı ve TBMM başkanlığı da yapmıştır. Aydınli siyasetçiler arasından önemli bir diğer isim 1930-1961 yılları arasında kesintisiz milletvekilli olan ve 1950-1960 arasında beş h k mette başbakanlık yapan ve 27 Mayıs sonrasında idam edilen Adnan Menderes'tir. Menderes'in iki oğlu da farklı zamanlarda Aydın milletvekilliği yapmıştır (Kiriş, 2011: 177-180).

Çok partili dönemle birlikte Aydın'da milletvekili seçimlerinde DP-AP daha g cl  olmaya başlamıştır. 1980'e kadar bu Şekilde devam etmiştir. 1980-2000 yılları arasında Aydın'da merkez sağ ve merkez sol partilerden diğer partilere kaymalar başlamıştır. 1990'larda RP ve MHP daha göz önüne çıkmaya başlamıştır. 2002 yılındaki seçimlerde iktidar ve muhalefet partisi eşit sayıda milletvekili çıkarmıştır. 2002 seçimlerinde MHP, Aydın'dan milletvekili  ıkaramamıŐken 2007 seçimlerinde MHP ikinci CHP  c nc  parti olmuştur (Kiriş, 2011: 182-183). 2011 seçimlerinde Aydın'da AKPARTİ ve CHP eşit sayıda milletvekili çıkarmış, MHP bir milletvekili çıkarabilmiŐtir. 7 Haziran 2015 seçimlerinde AKPARTİ 2, CHP 4, MHP 1 milletvekili çıkarmıştır. Bu se inden sonra erken seçime gidilmiŐ ve 1 Kasım 2015 tarihinde yapılan seçimlerde AKPARTİ ve CHP 3, MHP 1 milletvekili çıkarmıştır.²¹

¹⁹ http://aydin.bel.tr/Content/files/2015-2019_stratej%C4%B1k_plan.pdf

²⁰ <http://aydin.bel.tr/detail/4381/kente-turizm> (31.01.2017)

²¹ <http://www.tuik.gov.tr> (01.02.2017)

Görüldüğü gibi son dönemlerde yerel seçimlerde Aydın'da iktidar ve muhalefet partisi eşit sayılarda milletvekili çıkarmıştır.

Aydın'ın yerel siyasi durumuna baktığımızda; son seçimlerdeki sonuçlar halkın seçimlere ilgili olduğunu göstermektedir. 6360 sayılı kanunla 2012 yılında büyükşehir olan Aydın ilinde büyükşehir olmadan önceki 2009 yerel seçimlerine katılım %87 oranında olmuştur. 2009 döneminde CHP ve AK PARTİ 20, MHP 14, DP 1 il genel meclis üyesi çıkarmıştır. Bu dönem 53 belediyesi olan Aydın ilinde CHP 23, AKPARTİ 17, MHP 7, DTP 2, DP 3, BTP 1 belediye başkanlığı alabilmiştir. Belediye meclis üyesi ise CHP 217, AK PARTİ 173, MHP 98, ANAP 3, DSP 13, DTP 14, DP 53, BTP 2 çıkarmıştır. 2014 yerel seçimlerine büyükşehir olarak katılan Aydın ilinin büyükşehir belediye başkanlığı CHP kazanmıştır. Seçimlere %90 oranında katılım olmuştur. Bu dönemde 3 siyasi parti belediye başkanlığı kazanabilmiştir. Büyükşehir olmasıyla belediye sayısı 17'ye düşen Aydın ilinde CHP 9, AK PARTİ ve MHP 4'er belediye başkanlığı kazanabilmiştir. Yine bu yerel seçimlerde CHP 135, AK PARTİ 97, MHP 88, DSP 3 belediye meclisi üyesi çıkarmıştır.²² Aydın ilinde genel seçimlerde sağ parti ve sol parti birbirine yakın bir çizgideyken, yerel seçimlerde sol parti daha ağır basmaya başlamıştır. Son dönemdeki yerel seçimlerde CHP birinci parti, AK PARTİ ikinci parti, MHP üçüncü parti olmuştur. Aydın ilinin zamanla siyasi anlamda değişiklikler yaşadığı söylenebilir.

2.1.5.4.1.5. Aydın İli Belediye Hizmetleri

Aydın büyükşehir belediyesinin dar gelirli olanlara, yaşlılara, engelli vatandaşlara ve öğrencilere yönelik sosyal yardım hizmetleri bulunmaktadır. Bu hizmetler; sıcak yemek yardımı, kömür yardımı, hasta bezi ve havalı yatak yardımı, yiyecek yardımı, engelliler için normal ve akülü tekerlekli sandalye, eşya yardımı, kıyafet yardımı, kırtasiye yardımı, kadın konuk evi, huzurevleri, ev temizlik hizmetleri, berber ve kuaför hizmetleri ve mabetlere yapılan hizmetlerdir.²³

Belediye yerel hizmet merkezleri, kültür merkezleri, yaşlı ve engelli hastalar için evde sağlık hizmeti, sokak hayvanları bakımı için veterinerlik hizmeti, Alzheimer ve

²²<http://www.tuik.gov.tr>

²³ <http://aydin.bel.tr/detail/6657/sosyal-yardimlar> (01.02.2017)

demans hastası olan yaşlılar için psikolojik ve sosyal destek vermek için Alzheimer Hastaları ve Aileleri Buluşma ve Danışmanlık Merkezi hizmetleri vermektedir.²⁴

2.2. YEREL YÖNETİMLERDE DEMOKRASİ VE SİYASİ KATILIM

Yerel yönetimler ve demokrasi arasındaki ilişkiyi açıklama noktasında karmaşık bir durum vardır. Aralarında komünlerden gelen sıkı bir bağ bulunmaktadır. Komünler baskıcı iktidarlara karşı özgürlüğü, eşitliliği ve kendi kendini yönetme konusunda örnek niteliğindedir. Ortaçağ Avrupa'sında ortaya çıkan komünler, o dönemin demokratik topluluklarıdır. Komünler, 16. yüzyılda merkezi devletle bir hareket etmişler ve demokratik yapılarını belli edememişlerdir. 19. yüzyıla kadar böyle devam etmiştir. Bu dönemden sonra yerel yönetimler tekrar demokratik bir yapılanmaya girmiştir (Görmez, 1997'den alıntılan Özbek, 2015: 4). Ortaya çıkışı komünlere dayanan yerel yönetimler ile demokrasi arasındaki ilişki farklı kesimlerce sürekli dile getirilmiştir. Ancak bu ilişki kurallara uygunluk, şeffaflık, erişim ve etkileme, açıklık, çoğulculuk, denetim ölçütleriyle açıklanmaya çalışılmıştır. Kurallara uygunluk ölçütü yerel yönetimlerin hizmetler konusunda hukuk kurallarına uygunluğunu açıklamaktadır. Şeffaflık ölçütü yerel yönetim birimlerinin aldığı kararları kapalı değil açık bir şekilde almasını ve uygulanmasını belirtmektedir. Aksi durumun yerel yönetimlerin demokratikliği konusunda şüpheye düşülebileceğinden şeffaflık olması gerektiği söylenmiştir. Erişim ve etkileme ölçütü şehirde yaşayanların karar odaklarına ulaşmasını ve onları etkilemesini vurgulamaktadır. Açıklık ölçütü bireylerin katılma eylemini gerçekleştirme olanakları ve yerel yönetim birimlerinin bu duruma açık olup olmadığıyla ilgilidir. Çoğunluk ölçütü ile farklı kesimlerin görüşlerine değer verilerek yaşanan yerde iyi bir yaşam için çaba sarf etmeyi belirtmektedir. Denetim ölçütü ise, yerel yönetimlerin özgürleri engellenmeden zamanında denetimlerinin yapılması üzerinedir (Tekeli, 1992'den alıntılan Kocaoğlu, 2015: 21-22).

Yerel halkın ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılayabilen yerel yönetimler, çağdaş demokratik bir yönetim için önemli bir unsur kabul edilmektedir. Yerel yönetimlerde demokratik mekanizmaların işletilmesiyle yerel demokrasinin işlevsellik kazanabileceği belirtilmektedir. Yerel demokrasinin sağlanabilmesi için katılımın en

²⁴ <http://aydin.bel.tr/detail//4374/merkezlerimiz> (01.02.2017)

önemli unsur olduğu söylenmiştir. Yerel demokrasi için katılımın olması zorunludur. Halkın yönetime katılmasının en fazla olduğu ve halka en yakın yönetim olarak yerel yönetimler kabul edilmektedir. Yönetimde halk katılımının olmasının ulusal birlik ve dayanışma açısından önemli olduğu vurgulanmıştır Kaypak, 2011'den alıntılan Oruç, 2013: 27). Yerel yönetimlerin demokrasi için önem taşımasında yerel yönetim organlarının halkın katılımının sağlanmasıyla seçilmiş olmalarının etkisi bulunmaktadır. Belli zamanlarda gerçekleştirilen seçim tek başına yerel yönetimlere katılım için yeterli görülmemektedir. Bunun için farklı halk kesimine katılım için gerekli olan neyse sağlanmalıdır (Çukurçayır, 2012: 114).

Demokratik olan tüm sistemlerde katılım ortak bir amaç olarak yer edinmiştir. Demokratik yerel yönetimlerde katılım siyasal açıdan önemi bireylerin kendilerini yönetecek kadrolarını seçmesindedir. Yönetimsel açıdan önemi ise, bireylerin ve kuruluşların alınan kararlarda yönetime katılabilmesidir. Yerel yönetimlerin demokratik bir görünüm kazanmasında sadece seçimlerin yeterli olmayacağı; bu yüzden halkın yönetime katılmasının sağlanması gerektiği söylenmiştir (Görün, 2006'dan alıntılan Özbek, 2015: 24). Yerel yönetimlerde demokratik yönetim ve katılım ile ilgili olarak Dolu (2014: 99) Katılımcı Yerel Yönetimler ve Kent Konseyi makalesinde şöyle aktarmıştır:

Yerel yönetimlerde, demokratik yönetim ve katılım değerlidir. Bu sürecin demokratik niteliği, demokrasi mücadelesinin bir parçası olmasına, başta insan hak ve özgürlükleri olmak üzere tüm demokratik hakların ve kent haklarının savunulmasına işaret eder. Barınma hakkı, ücretsiz ve nitelikli sağlık hizmetlerine erişim hakkı, eğitim hakkı, temiz bir çevrede yaşama hakkı ve ulaşım hakkı gibi tüm hakların savunulmasına, kullanılmasına ve geliştirilmesine taraf olmayı gerektirir. Bu hakların gasp edilmesine, ticarileştirilmesine ve "piyasa" koşullarına göre düzenlenmesine karşı durmayı içerir. Özellikle kentsel alanlarda tehdit altında olan yoksullar, çocuklar, gençler, yaşlılar, etnik azınlıklar, göçmenler, cinsel ayrımcılığa maruz kalanlar, kadınlar gibi dezavantajlı toplumsal kesimlere pozitif ayrımcılık uygulamayı, onları öncelikli olarak korumayı hedefler. Demokratik yönetimin içeriği, aynı zamanda, yerel yönetimler dahil

tüm kurumlar içerisinde demokratik işleyişin sağlanmasıdır. Katılım, bu demokratik içerik ve biçimle anlam kazanır.

Bakıldığında komünlerle birlikte görülmeye başlayan yerel yönetimler, iktidara karşı kendini yönetebilmek ihtiyacıyla ortaya çıkmıştır. Bu anlamda zaten demokrasinin kendisini en kolay gösterebildiği bir yapı konumundadır. Yerel yönetimlerde halkın hem siyasal hem yönetsel açıdan katılımının sağlanması daha kolaydır. Sadece siyasal bir katılım yerel yönetimlerdeki demokrasiyi güçlü kılmayabilir. Bireylerin siyasal katılımın yanında gerektiğinde yönetsel katılımı sağladığında yerel yönetimlerde demokrasi daha güçlü hale gelecektir.

Yerel yönetimler ile demokrasi arasındaki ilişkiyle ilgili farklı görüşler ortaya atılmıştır. John Stuart Mill, yerel yönetimler için demokrasinin bir eğitim yeri olduğunu söylemiştir. Vergi ödeyen insanların yönetimde söz sahibi olması gerektiğini vurgulamıştır (Mill, 1963'den alıntılanan Kocaoğlu, 2015: 23). Yerel düzeyde olan işlerin yerel halk tarafından görülmesi konusundaki özgürlüğün halka tanınması gerektiğini belirtmiştir. Bir başka düşünür Alexis de Tocqueville'de yerel yönetimleri siyasal eğitim aracı olarak görmüştür (Keleş, 1994: 51). Demokrasiyi halk yönetimi olarak kabul etmiş ve bir halkın hükümet kursa da belediye kuruluşu olmadığında bağımsızlık haklarının olmayacağını vurgulamıştır. Yerel anlamda halk yönetiminin demokrasi için önemli olduğunu Sidney ve Beatrice Webb değinmiştir. Halka hizmet etmek için yerel yönetimlerin gerekli olduğunu söylemişlerdir. Yerel anlamda farklı hizmetler sunularak kamu hizmeti anlayışının öneminin görüleceğini belirtmişlerdir (Yıldız, 1996'dan alıntılanan Kocaoğlu, 2015: 23).

Yerel yönetimler ve demokrasi arasındaki ilişkinin olumlu olduğunu söyleyenler kadar olumsuz olduğunu söyleyen düşünürlerde bulunmaktadır. Bu görüşü savunanlardan biri Tolman Smith'tir. Smith, yerel yönetimlerin temelinde geleneklerin olduğunu ve demokratik seçimin yerel yönetimler için aykırı bir durum olduğunu söylemiştir (Görmez, 1997: 62). Olumsuz düşünen bir başka düşünür de Langrod'dur. Langrod, Mill ve Tocqueville'nin aksine yerel yönetimlerin demokrasinin eğitim alanı olamayacağını savunmuştur. Siyasetin ulusal düzeyde öğrenilmesinin daha kolay olacağını söylemiştir (Tekeli, 1992'den alıntılanan Kocaoğlu, 2015: 23).

Görüldüğü gibi düşünürlerin yaptığı açıklamalar genelde demokrasinin yerel yönetimlerde daha belirgin olduğu ve halkın yönetime katılmasının daha belirgin olduğu yönündedir. Düşünürlerin söylemleri demokrasi için yerel yönetimin bir eğitim alanı gibi olduğunu vurgulamışlardır. Ancak bu görüşlerin tam tersini savunanlarda mevcuttur. Ters görüşte olanlar yerel yönetimlerin demokratik bir seçime uygun olmadığını ve ulusal siyasetin daha kolay olduğu yönündedir.

Türkiye’de yerel yönetimlerde demokrasi ve siyasi katılıma bakacak olursak; yerel yönetimler gelişim gösterirken Türk demokrasisi için önemli gelişmeler oluşmuştur. Tanzimat döneminde ilk defa seçilmiş olanların olduğu bir meclis deneyimi yaşanmıştır. Birinci Meşrutiyet döneminde taşrada idare meclisi, Mebusan Meclisi üyelerini seçmiştir. Kadınlara 1930 yılında belediye seçimlerine katılma hakkı verilmiştir. 2000’li yıllarda ise katılımcılığın artması Türk demokrasi oldukça katkı sağlamıştır. Türkiye’de birçok siyasetçi önce yerel yönetimlerde var olmuştur. Bu anlamda yerel yönetim siyasetçiler için okul görevi görmüştür. Tüm bunlar Türkiye’de yaşanmış olsa da hala Batı’ya göre yerel yönetimlerde katılımcılık ve demokrasi açısından geride kalmıştır (Koçak ve Ekşi, 2010’dan alıntılanan Oruç, 2013: 17). Türkiye’de demokrasi için farkındalık yaratılmalı ve bu konuda destek sağlanmalıdır. Toplumun her kesiminin bu anlamda katkısı olsa da en büyük katkıyı siyasi partiler ve yerel yönetimler sağlayacaktır. Politikalarıyla ülke yönetiminde söz sahibi olmak isteyen siyasi partilerin yerel yönetimler konusunda toplumla bütünleşebilen bir görüşleri olması gerekmektedir. Yerel yönetimlerde demokrasiyi yaygınlaştırabilmek için siyasi partilerin katılımcı yerel yönetimin ne olduğunu bilmelidirler (İzci, 2014: 37-38).

Türkiye’de yerel yönetimlerde katılımcı demokrasi geri kalmıştır; ancak 2013 yılında İstanbul’da yaşanan Taksim Gezi Parkı olayı bu açıdan önemlidir. Bu olayda gençler kendi yaşamlarını ilgilendiren konularda siyasetçilerin vermiş olduğu kararları demokrasiyle bağdaştıramadıklarını göstermişlerdir (Tekeli, 2014: 39). Gezi parkı olayıyla insanlar hiç olmadığı kadar kentlerine sahip çıkmışlardır. Karar aşamasında bulunmadıkları kararlara itiraz edebilmişlerdir. Gezi parkı katılımcı, demokratik bir yerel yönetimin var olduğu düşüncesini artırmıştır (Kahraman, 2014: 75-77).

Görüldüğü üzere Türkiye katılımcı ve demokratik yerel yönetim konusunda tam anlamıyla bir gelişim gösterilememiştir. Geçmişten bugüne çok yol ilerlenmiş olsa da hala eksiklikleri bulunmaktadır. Türkiye’de sadece seçimlere katılarak katılımcı ve demokratik yerel yönetimin sağlanmış olduğu düşünülmektedir. Oysaki bireyler sadece seçimle değil yeri geldiğinde yönetsel olarak da yerel yönetimler içinde söz sahibi olabilmelidir. Gezi parkıyla karar alma sürecinde söz sahibi olmak istendi. Başlarken kentsel bir olay olarak başladı; ancak tüm ülkede yankılanan bir olay oldu. Yine de katılımcı, demokratik yerel yönetim için önem taşımaktadır.

2.3. YEREL YÖNETİMLERDE KADIN

Yerel yönetimlerde kadın-erkek eşitliğinden söz etmenin ne kadar mümkün olduğu önemli bir durumdur. Dünya genelinde bakıldığında yerel yönetimlerde erkek egemen bir yapı olduğu görülmektedir. Dünyada bazı ulusal parlamentolarda kadın temsilci yerel yönetimlerden daha fazla olduğu bilinmektedir (Öztürk, 2012’den alıntılanan Coşkun, 2013: 77). Kadınların siyasal haklarını kullanabilmeleri için yerel yönetimdeki temsilleri önemlidir. Yerel hizmetler yeniden üretime uygun toplu tüketim hizmetleri olarak gündelik yaşamlarında kadınlar için etkilidir. Buradan hareketle yerel hizmet anlamında kadınların yerel yönetimdeki temsilinin etkili olacağı söylenmektedir. Yerel siyasette kadınlar ya siyasal açıdan söz sahibi olarak ya da kent ihtiyaçlarına göre yerel yönetimlerin kararından etkilenenler olarak katılmaktadırlar (Cerit ve Mazlum, 2008’den alıntılanan Şahin 2011: 24).

Ulusal ve yerel siyasi kararlarla yeniden üretilen toplumsal düzende siyasete katılımında cinsiyetler arasında eşitliği sağlamaya yönelik çabalar olursa kadın-erkek eşitliği sağlamak için bir başlangıç olacaktır (Sancar ve Üşür, 2000’den alıntılanan Pınarcıoğlu, 2011: 75). Bu durumla ilgili Wedel (2013: 36-37) *Siyaset ve Cinsiyet* adlı eserinde şu şekilde bahsetmektedir:

Schild, kentsel toplumsal hareketler tartışılırken kadınların rolünün ihmal edilmesinin nedenleri olarak, olaya çok dar bir siyasal anlayışla bakılmasını ya da kolektif faaliyetlerin anlamının bu faaliyetlerin ortaya çıktığı bağlamdan, dolayısıyla yeniden üretim alanından kopuk değerlendirilmesini ve boşuna bir çabayla başka yerlerde aranmasını göstermektedir.

Yeniden üretilen toplumda kadınların geri kalmasında toplumsal cinsiyet rolleri etkilidir. Çalışmanın ilk bölümünde sıkça bahsedilen bu toplumsal cinsiyet rolleri bireylerin ne yapmaları ve ne yapmamaları gerektiğini vurgulamaktadır. Bu roller kadını özel alanda tutmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rollerinin getirmiş olduğu ataerkil yapı, kadınların hem ulusal hem de yerel siyasi katılımlarını olumsuz etkilemektedir. Kamusal alanın erkek egemenlik alanı olarak kabul edilmesi her düzeydeki siyasetin eril bir yapıya sahip olduğu göstermektedir. Yerel siyasette ulusal siyaset gibi erkeklere göre iktidar olmak ve rant paylaşmak içindir. Bu sebeple kadınlara yönelik demokratik bir katılım gerçekleştirilememektedir. Bundan dolayı yerel siyasetin güç almış olduğu demokrasi, eşitlik gibi kavramlarla yeniden üretilmesi gerekmektedir (Pınarcıoğlu, 2011: 75). Toplumsal cinsiyet rollerinin getirmiş olduğu bu durumların devam edebileceğini göz önünde bulunduran bazı kadın yazarlar yerel eylemlerin başka toplumsal hareketlerle bağ kurması gerektiğini söylemişlerdir. Kadın yazarlardan Barrig, sendikalarla bir ilişki içinde olmayı önermiştir. Bir başka yazar Alvarez de feminist kadın hareketleriyle ilişki kurmayı savunmuştur (Wedel, 2013: 46).

Kamusal alan özel alanı sürekli etkileyeceği için kadının kamusal alandan kopuk bir şekilde yaşaması zordur. Özel alan içerisinde kentli bir kadının sosyal düzenlemelerle bir şekilde etkileşimi olacaktır. Bu anlamda sadece ev yaşamını düzgün ve sağlıklı bir şekilde idare edebilmek için bile olsa belediye yönetimine katılmalıdır (Donovan, 2015: 117). Görüldüğü gibi kadın toplumsal cinsiyet rolleriyle özel alanda konumlandırılmıştır. Ancak bazen özel alandaki sorunlar kamusal alanı bazen de kamusal alandaki sorunlar özel alanı ilgilendirmektedir. Böyle durumlarda aslında kadına iş düşmektedir. Çünkü bu şekilde sorunların çözümüne kadınlar daha rahat ulaşacaktır. Eğer yerel yönetimler halka hizmet alanında bir yönetimse, bu anlamda kadınların yerel katılımını sağlamalıdır.

Oy hakkı kazandıktan sonra kadınlar toplu halde hareket etmemişlerdir. 1920 başkanlık ve 1921 ile 1922 yerel seçimlerinde birçok kadın oy kullanmamıştır. Ancak kadın seçmenler barışı ve reformu benimseyen adayları tercih etmişlerdir (Donovan, 2015: 128). Özellikle alt tabadaki kadınlar siyasi katılım anlamında geride durmuşlardır. Bunu şu şekilde açıklayabiliriz: Moser, kentsel alt tabakadaki

kadınların üçlü bir iş yükünün olduğunu söylemektedir. Bu iş yükünde cinsiyete dayalı işbölümüne bağlamaktadır. Bu üçlü iş yükünün yeniden üretim, üretim ve cemaat idaresi olduğunu belirtmektedir. Cemaat idaresiyle evle ilgili görevlerde artışın olması sebebiyle yerel protesto gruplarının örgütlenmesini kastetmektedir. Yani kadınların eş ve anne rolünün yanında mahalleyi de idare etmeye çalıştığını vurgulamaktadır. Cemaat idaresini kabul etmesiyle kadının örtük bir şekilde cinsiyete bağlı işbölümünü kabul ettiğini ifade etmektedir. Erkeklerin de işinin üretim olduğunu ve yeniden üretim rollerinin belirlendiğini söylemektedir. Erkeklerin siyasal düzeyde bir cemaat liderliği rolü olduğu vurgulanmaktadır. Erkeklerin bu durumunun değer görmüş; ancak kadınların bu durumunun görmezden gelindiği belirtilmektedir. Kadınların özel alandaki yeniden üretimleri ve yerel faaliyetlerinin karşısına erkeklerin kamusal alandaki ülke çapında olan faaliyetleri konmaktadır (Wedel, 2013: 41-42). Eğer siyaset için yeniden üretim söz konusuysa kadınlarda bunu yapmaktadır. Bu konuda Losa Luxemburg, proleter kadınların erkekler gibi fabrikada, atölyede, tarımda, bürolarda vb. alanlarda çalıştıklarını söylemektedir. Kadınların tam anlamıyla bugün üretken olduklarının üzerinde durmaktadır. Bu nedenle politik haklar konusunda proleter kadınlara haksızlık yapıldığını ve bunun bir adaletsizlik olduğunu ifade etmiştir (Holmstorm, 2012: 44).

Yerel yönetimlerde kadınların bulunması cinsiyetler arası ilişkilerde dönüşüme katkı sağlayabilmektedir. Yerel katılım kadının farklı şekillerde güçlenmesini sağlamaktadır. İlk olarak; kadınlar kendilerine güvenmekte ve bazı durumları değiştirebileceklerini görmektedirler. Kendilerini siyasi bir özne olarak kabul edip, iktidar ilişkilerinin farkına varmaktadırlar. İkinci olarak; kadınların yerel lider olabilme ve yerel siyasi görevler için aday gösterilme durumları ortaya çıkmaktadır. Üçüncü olarak ise; kadınlar evin dışına çıkmakta ve iktidar ilişkilerindeki eşitsizliğin farkına varmaktadırlar (Wedel, 2013: 232-233). Kadınların yerel yönetimlere katılımı, kadınlara farkındalık kazandıracaktır. Toplum içerisinde aktif olmaları aynı zamanda kadınlara özgüven kazandıracaktır. Anlatıldığı gibi kadınların yerel yönetimde aktif olması her şeyi yeniden gözden geçirilmesinde etkili olacaktır. Ayrıca kadın ve erkek arasındaki ilişkide her anlamda değişiklik yaşanacaktır.

Afganistan, Azerbaycan, Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri, Filistin, Irak, İran, Katar, Kuveyt, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Libya, Lübnan, Mısır, Pakistan, Suudi Arabistan, Suriye, Türkiye, Türkmenistan, Umman, Ürdün, Yemen²⁵ ülkelerinin üyesi olduğu Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı (UCLG – MEWA); toplumsal cinsiyet eşitliğini temel hak olarak görmektedir. Teşkilat, toplumsal cinsiyet eşitliğinin iyi bir gelecek için gerekli olduğunu savunmaktadır. Toplumsal gelişim için toplumsal cinsiyet eşitliğinin olmasının; bu anlamda yerel yönetimlerin rolünün önemli olduğu vurgulamaktadır. Siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda kadının var olmasını yerel yönetimlerin sağlayacağını belirtmektedir. UCLG – MEWA, kadınların yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde karar alma süreçlerine katılmalarını demokrasi için bir önkoşul olarak kabul etmektedir. Cinsiyet eşitliği konusunda fikirlerin paylaşılması ve politikalar üretilmesi için UCLG –MEWA, Cinsiyet Eşitliği Komitesi'ni kurmuştur. Bu komite UCLG – MEWA Yönetim Kurulu ve Konsey Ortak Toplantısında 19 Aralık 2014'de kurulmuştur. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi, kadınların siyasi katılımı için kota uygulamasını sağlamaya çalışmaktadır. Yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki uygulamalarını paylaşmakta ve yaymaktadır. Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı'nı uygulamaya geçirmektedir. Kadınları yerel politikalarda yetki sahibi yapmaya çalışmaktadır.²⁶

UCLG – MEWA Cinsiyet Eşitliği Komitesinin başkanı Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi (Türkiye)'dir. Eş başkanları ise Sarıyer Belediyesi, Şişli Belediyesi ve Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı (WALD) (Türkiye)'dir. Bu komitenin diğer üyeleri ise; Bağdat Belediyesi (Irak), Bait Lahia Belediyesi, Jericho Belediyesi, Nablus Belediyesi (Filistin), Büyükçekmece Belediyesi, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Karesi Belediyesi, Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mezitli Belediyesi, Silivri Belediyesi ve Zeytinburnu Belediyesi (Türkiye)'dir.²⁷

Genel olarak bakıldığında ulusal siyasette olduğu gibi yerel siyasette de kadınlar katılım konusunda cinsiyet eşitsizliğiyle karşılaşmaktadır. Yerel yönetimler,

²⁵ <http://uclg-mewa.org/uclg-mewa-sunum/> (25.02.2017)

²⁶ <http://uclg-mewa.org/uclg-mewa-cinsiyet-esitligi-komitesi/> (25.02.2017)

²⁷ <http://uclg-mewa.org/uploads/file/a0d3b9bba21c4c5b93e4bcf7691a89ad/6.%20UCLG%20Cinsiyet%20E%20E%20C5%9Fitli%20C4%9Fi%20C3%9Cye%20Listesi.pdf> (25.02.2017)

kadınların siyasi katılımı için çok önemli olmasına rağmen, ulusal siyasette kadın temsili daha fazladır. Yerel yönetimler kadınların kendilerini daha iyi ve daha kolay ifade edebilecekleri bir temsil organıdır. Şöyle ki; her kesimden kadın kolaylıkla yerel yönetimler içinde söz sahibi olabilir. Çünkü yerel yönetimlere ulaşmak daha kolaydır ve yerel siyasetin katılım için uygun mekanizmaları daha etkindir. Toplumsal cinsiyet rolleri burada da kendini göstermektedir. Toplum içinde öğretilmiş roller kadını ulusal siyasetten olduğu gibi yerel siyasetten de uzak tutmaktadır.

Yerel siyasette genel olarak durum böyleyken, ulaşılabilen ülkelerin ve dünyadaki farklı bölgelerin yerel siyasetteki kadın oranları şu şekildedir;

Tablo 5: “United Cities and Local Governements”ın yaptığı araştırmada Yerel Meclislerde Kadın ve Belediye Başkanı Kadın Oranları²⁸

Ülke	Yerel Meclislerde Kadın Oranı %	Belediye Başkanı Kadın Oranı %
Hindistan	38	-
Finlandiya	34,4	10
Fransa	33	10,9
Uganda	33,3	2,5
İsveç	29,4	16,7
Güney Afrika	29,1	15,5
Danimarka	27	9,2
Pakistan	25,2	0,8
Belçika	22,5	7,1
Arjantin	-	7,1
Çek Cumhuriyeti	22,7	-
Tunus	20,5	1,6
İspanya	20,2	11
Bulgaristan	20	9,5
Ürdün	18,8	1
Kıbrıs Rum Kesimi	18,6	3
Meksika	15,9	3,5
Macaristan	14,5	12,3

²⁸ <http://akademikperspektif.com/2013/03/08/kadinin-siyasi-temsil-yetersizligi/> (25.02.2017)

Malta	14,5	8,1
Filipinler	14,2	18
Estonya	14	9,5
Brezilya	12	5
Malezya	8,9	0,7
Türkiye	2,32	0,56
Lübnan	1,8	0,4

Tablo 6: “United Cities and Local Governements”ın yaptığı araştırmada dünyada gölgeler bazında Yerel Meclislerde Kadın ve Belediye Başkanı Kadın Oranları²⁹

Bölge	Yerel Meclislerde Kadın Oranı	Belediye Başkanı Kadın Oranı
Dünya Ortalaması (67 ülke)	20,9	9
Avrupa (30 ülke)	23,9	10,5
Latin Amerika (9 ülke)	26,1	5,5
Afrika (4 ülke)	30,1	12,2
Asya – Pasifik (12 ülke)	17,5	5,6
Orta Amerika (8 ülke)	24,1	4,8
Orta Doğu ve Akdeniz (8 ülke)	2,1	0,8

Anlatılanlarla tablolar birbirini destekler niteliktedir. Hem ülke bazında hem de bölge bazında kadınların yerel siyasette temsili düşüktür.

Kadınların yerel siyasetteki temsilinin artırılabilmesi için yapılması gerekenler sanıldığı gibi çok da kolay değildir. Her şeyden önce ataerkilliğin toplumun her alanındaki güçlü etkisi ve bu durumun kadınlar tarafından da içselleştirilmesi temel zorluklardan biridir. Özellikle gelişmiş ülkelerde siyasal kararlarda kadınların eşit temsilini sağlamak için ulusal politikalar oluşturulmuş ve gerçekleştirilebilmek için olumlu ayrımcılık stratejileri yapılmıştır. Kota uygulamasının da içinde olduğu bu ayrımcılıklar, demokrasinin uluslararası kabullenilmiş bir kriteri olmuştur. CEDAW’ı ve Pekin Eylem Planı’nı imzalayan ülkeler bu demokrasi kriterine de

²⁹ <http://akademikperspektif.com/2013/03/08/kadinin-siyasi-temsili-yetersizligi/> (25.02.2017)

uyacaklarını belirtmişlerdir. BM – Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC), 1990 yılında %30 kadın temsiline kabul edilmesini bütün üye ülkelerden istemiştir. 1995 yılından bu yana BM – Kadının Statüsü Komisyonu bu durumun dünya çapında benimsenmesi için çalışmaya başlamıştır (TÜSİAD ve KAGİDER, 2008: 257-258).

Yerel siyasette işlevsel bir kota uygulamasına ihtiyaç vardır. Dünya’da yerel siyasette uygulanan kotalar, ulusal kotaların yansıması gibi görünmektedir. Kadınların siyasi anlamda ilk adımı yerel siyasette olduğu için daha sistematik bir kota gerekmektedir. Avrupa’da yerel siyasette kota uygulamaları gönüllü olarak parti düzeyinde bir de yasal olarak ulusal düzeyde yasalarla korunmaya alınmıştır. Avrupa’daki ülkeler yerel siyasette nispi temsili uygulamaktadırlar. Kısmi temsil başarılı sonuçlar elde edilmesinde etkili olmuştur. Belçika’da yerel kotalar etkin olarak kullanılmaktadır. AB ülkelerinde yerel, ulusal ve bölgesel olarak fermuar sistemi uygulaması vardır. Bu sistemde adaylar bir kadın ve bir erkek olarak sıralanmaktadır. Bu sistem %50 oranında kadın katılımını sağlamaktadır. İsveç bunu en iyi uygulayan ülkedir. Güney Asya ülkelerinde ise koltuk ayırma yöntemiyle yerel siyasette kotalar uygulanmaktadır. Bu yöntemin ardından yasal ve gönüllü kotalar uygulanmıştır. Hindistan, Pakistan ve Bangladeş kota uygulamasında öncü olmuşlardır (Aydemir, 2013: 73-74-75). Yerel seçimlerde anayasal ya da yasal kota uygulayan bazı ülkeler şunlardır: Arjantin, Hindistan, Bangladeş, Makedonya, Kosta Rika, Pakistan, Brezilya, Filipin, Fransa, Güney Afrika, Yunanistan, İspanya. Toplam 32 ülke vardır ve ülkelerin ortalaması %21,4’tür (TÜSİAD ve KAGİDER, 2008: 262).

Bakıldığında genel olarak ulusal kota uygulamalarından bahsedilmektedir. Oysa ulusal kota uygulamalarından önce yerel siyasette kota uygulamaları yapılırsa kadınların siyasi alanda eşitliği daha kolay ve daha hızlı olabilir. Bu yüzden yerel siyasette kadın temsiline önem verilmelidir.

2.4. TÜRKİYE’DE KADINLARIN YEREL YÖNETİME KATILIMI

Kadınların siyasal haklarını kullanabilmeleri için yerel yönetim ve yerel siyasette temsilleri önemlidir. Çünkü kadınların gündelik yaşamlarında yerel hizmetler etkilidir. Yani kadınların yerel siyasette yer alması yerel hizmetlerin niteliğinin daha

iyi olmasını sağlamaktadır. Kadınların yerel siyasete katılmaları ilk olarak, yerel yönetimlerde söz sahibi olmaları şeklindedir. İkinci olarak ise, kentsel hizmet ihtiyaçları konusunda yerel yönetimin almış olduğu kararlardan etkilenenler şeklindedir. Türkiye’de her iki şekilde de kadınların temsili iyi derecede sağlanamamıştır. Kadınların yerel siyasetteki katılımlarına bakıldığında az sayıda olan ulusal siyasetten de daha azdır (Cerit ve Mazlum, 2008’den alıntılan Şahin, 2011: 24).

Türkiye’de kadınların yerel yönetimlere katılımları üç dönemde incelenmektedir. İlk dönem, kadınların yerel seçimlere katılma hakkını kazandıkları 1930’da başlamaktadır. Bu dönem 1980’e kadar sürmektedir. İkinci dönem, 1980 ile 2000 arasını kapsamaktadır. Üçüncü dönem de 2000’den günümüze kadar olan dönemdir. Cumhuriyetin modernleşme düşüncesinde kadınlar önemli bir yer tutmaktadır (Aydemir, 2013: 78-79). Türkiye’de 1930’lu yıllarda kadınlar siyaset içerisinde yer almaya başlamışlardır. Kadınlara 3 Nisan 1930’daki Belediye Kanunu ile belediye seçimleri için hem seçme hem seçilme hakkı verilmiştir. Köy Kanunu’nda 1933’deki değişiklikle de kadınlara muhtar olma ve ihtiyar heyetine seçilebilme hakkı tanınmıştır (Üçer, 2011: 56). Türkiye’nin ilk kadın ilçe belediye başkanı Artvin’in Yusufeli ilçesine bağlı olan Kılıçkaya Beldesi’nden 1930’da seçilen Sadiye Hanım’dır. Türkiye’nin ilk kadın il belediye başkanı ise, 1950 yılında Demokrat Parti’den Mersin belediye meclis üyesi olarak aday olmuş ve meclis üyeleri tarafından seçilmiş olan Müfide İlhan’dır (Bozkurtve Bozkurt, 2014: 53).

1960 sonrasında kadınlar erkekler için siyaset yapmaya başlamışlardır. Kadınlar bu dönemde CHP’nin uyguladığı kotalarla eşlerini ve babalarını temsil etmek adına il ve ilçe yönetimlerine katılmışlardır. Bu durum CHP kökenli olan belediyelerin kadın temsilcilerinin daha fazla olmasında etkili olmuştur. Sağ ve sol partilerin kadınların temsillerine yönelik çalışmalar incelendiğinde, sol partilerin bu anlamda daha etkin olduğu ortaya çıkmıştır. Sağ partiler yerel yönetimdeki temsilde kadınlara fazla yer vermemiştir. 1980 sonrasında yerel siyasetten kadınları dışlama durumu artmıştır. Özellikle büyükşehirlerdeki hemşeri bağları ve hizipçilik bu durumda etkili olmuştur. Yine bu dönemde ortaya çıkan mezhepçilik ve tarikatçılıkta kadınların yerel yönetimden uzaklaşmasına neden olmuştur. Sivil toplum örgütlerinin

de etkin olmamasından dolayı kadınlar yerel siyasetten ziyade ulusal siyasete yönelmişlerdir. Küçük yerlerde ise ataerkil yapının olması ve kadınların yerel yönetimler hakkında bilgi eksikliğinin olması katılımlarında sorun oluşturmaktadır (Aydemir, 2013: 80-81).

Kadının siyasette varlığı 1990'larda muhafazakâr bir sağ (Refah Partisi) partinin kadın kollarıyla artmaya başlamıştır. Kadın kollarının kurulması bu partinin iktidar olmasında önemli etkiye sahiptir. Ancak 2000'li yıllara kadar siyaset içerisinde kadın hareketi yerel siyaseti etkilememiştir. Çünkü uzun yıllar kadının siyasete girmesinin ulusal düzeyde daha iyi olacağı düşünülmüştür (Aydemir, 2013: 83). Türkiye'de yerel siyasetteki kadın katılımı ulusal düzeyden daha az olduğu söylenmektedir. Yerel siyasette kadın daha geri planda kalmıştır. Bu duruma yerelde aile yapılarının ve toplumsal cinsiyet rollerinin baskın olduğu söylenilir. 1989 ile 2014 yerel seçimlerinde kadın temsil oranına bakılacak olursa;

Tablo 7: 1989-2014 yılları arası yerel siyasette kadın temsili

	1989	1994	1999	2004	2009 ³⁰	2014 ³¹
Belediye Başkanı	0,2	0,5	0,6	0,5	0,9	2,8
Belediye Meclis Üyesi	0,7	0,9	1,6	2,3	4,2	10,7
İl Genel Meclis Üyesi	0,8	0,9	1,4	1,7	3,3	4,8

Belediye Başkanı, Belediye Meclis Üyesi ve İl Genel Meclis Üyesi oranları böyleyken; Büyükşehir Belediye Başkanı kadın olan 2014 yılı itibari ile üç il bulunmaktadır. 30 büyükşehir belediyesi içinde %10 orana sahiptir. Eş başkanlarla birlikte bakıldığında bu sayı beşe; oran olarak ise %16,6'ya çıkmaktadır. İl ve ilçe belediye başkanlarında eş başkanlar da ele alınınca 2014 yılındaki %2,8'lik oran %7,7'ye çıkmaktadır.³² Daha önceki yıllarda Büyükşehir olan illerde kadın belediye başkanı olmamıştır. Yerel yönetimlerin belediye birimlerinde kadın temsilinin az

³⁰ (Negiz ve Üçer, 2012: 7)

http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/5229e28e5a15ba8_ek.pdf?dergi=Cagdas%20Yerel%20Yonetimler%20DerGISI (03.03.2017)

³¹

http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/BELED%C4%B0YELER/2014_yili_mahalli_idarelerin_cinsiyet_dagilimi.pdf (03.03.2017)

³² <http://ka-der.org.tr/kadin-istatistikleri/> (05.03.2017)

olduğu oranlarla görülmektedir. 1989 ve 2014 arası yıllara ait bu verilerde yıllara göre değişimler yaşanmış olsa da erkek egemen bir yerel yönetimin hüküm sürdüğü söylenebilir. Yerel yönetimde belediye yönetiminde 1930'dan günümüze sadece 9 kadın il belediye başkanı olmuştur.

Tablo 8: 1930-2017 yılları kadın il belediye başkanları³³

Yıl	Belediye Başkanı	Şehir
1950	Müfide İlhan	Mersin
1968	Leyla Atakan	İzmit
1999	İris Şentürk	Hatay
2004	Songül Erol Abdil	Tunceli
2009-2014	Özlem Çerçioğlu	Aydın
2009	Edibe Şahin	Tunceli
2014	Fatma Şahin	Gaziantep
2014	Gülten Kışanak	Diyarbakır
2014	Dilek Hatipoğlu	Hakkari

Daha önce belirtildiği gibi, kadınlar için yerel siyasetteki temsilleri oldukça önemlidir. Bu anlamda sadece belediye seçimleri değil muhtarlık seçimlerine de bakılmalıdır. Bu yüzden 2009 ve 2014 yerel seçimlerinde muhtar ve ihtiyar heyeti oranlarına bakılacak olursa;

Tablo 9: 2009-2014 yılları kadın muhtar ve kadın ihtiyar heyeti oranları³⁴

	2009	2014
Köy Muhtarı	0,2	0,3
Köy İhtiyar Heyeti	0,2	1,2
Mahalle Muhtarı	2,3	2,0
Mahalle İhtiyar Heyeti	1,9	2,5

Belediye yönetiminde olduğu gibi köy ve mahalle yönetiminde de kadın temsiline az olduğu görülmektedir. Bu düşük oranların sebebi şimdiye kadar bahsedilen

³³ <http://ka-der.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/ka-der-2013-kadin-istatistikleri.pdf> (05.03.2017)

<http://bianet.org/bianet/siyaset/154631-secimin-kazanan-kadinlari> (05.03.2017)

³⁴ www.turkstat.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1165 (05.03.2017)

toplumsal cinsiyet rolleridir. Özellikle küçük yerleşimlerde erkek egemenliği daha fazla hissedilmektedir.

Yerel yönetimlerde kadınların temsiline yönelik bu oranlar kadınların siyasi yaşamdaki yokluğunu ve yerel yönetimlerde kadınların ihtiyaçlarının göz önüne alınmadığını göstermektedir. Eğer kadınlar yerel yönetimlere katılımı daha fazla sağlasalar, yerel yönetimlerde geçerli olan hizmetler ve politikalar da değişecektir. Ayrıca kadın sorunlarına karşı daha duyarlı olunacaktır. Kadınlar için yerel yönetimlere katıldıklarında özel alanda gerçekleştirmiş oldukları bakım, sağlık, eğitim gibi konularda daha aktif oldukları söylenmektedir. Ancak kadına yüklenmiş olan bu toplumsal cinsiyet rolleri aynı zamanda kamusal alanında sorunlarını oluşturmaktadır (Cerit ve Mazlum, 2008'den alıntılan Şahin, 2011: 26). Hem yerel siyasete hem ulusal siyasete bakıldığı zaman Türkiye'de siyasi alandaki kadınlara verilen görevlerin özel alanla ilişkili olduğu ortadır. Yerel yönetimlerin kadınlara yönelik yapmış oldukları hizmetler de özel alanla aynı doğrultudadır. Yani kadınlara verilmiş olan toplumsal cinsiyet rolleri hem hizmet yapma anlamında hem de hizmet görme anlamında etkili olmaktadır. Türkiye'de kadınların yerel yönetimlere katılımı belediye başkanlığı, belediye meclisleri ve muhtarlıklar dışında partilerin il kadın kollarıyla da gerçekleşmektedir. Kadınlar siyasi partilerin yardımcı bir rol üstelenen kadın kollarında daha fazla yer almaktadır.

Siyasi parti içerisinde kadınların yer aldığı kadın kolları daha çok yardımcı bir konumdadır. Parti tüzüklerinde de yardımcı konumunda görünmektedir. Kadın kolları faaliyetlerini gerçekleştirirken il başkanlığına bağlı olarak yürütmektedir. Sosyal yardımlarda ve seçim çalışmalarında kadın kolları daha aktif çalışmaktadır. Kadın kollarında bulunan üyeler karar alma aşamasında değil de; kampanya yürütme aşamasında daha etkindir (Minibaş, 1996'dan alıntılan Pnarıcıoğlu, 2011: 90). Çünkü kadınlar genelde aile konularında görevlendirilmektedir. Aile içindeki kadınlarla iletişime geçmeleri daha kolay olmaktadır. Bu açılarından bakıldığında kadın kolları kadınların siyasi katılımında, özellikle de yerel katılımında oldukça etkilidir. Kadın kollarındaki sıkıntı bir yardımcı örgütlenme olarak görülmesidir. Bunun yanında da kadın kollarının ayrı bir şekilde olması da aslında bir problemdir.

Ancak Türkiye’de kadınların siyasi katılımları düşük olduğu için ve bunu artırabilmek için gereklidir.

Kadın kolları ile ilgili parti tüzüklerinde şöyle bahsedilmektedir: AK PARTİ tüzüğünde kadın kollarının köy ve mahalle ölçeğinde parti çalışmaları yaptığı belirtilmiştir. Kadın kolları partinin teşkilat kademesiyle birlikte uyumlu bir şekilde çalışmalıdır (AK PARTİ Tüzük, 2016: 73). CHP tüzüğünde kadın kollarının toplantılara katılma, görüş bildirme gibi hakları varken; oy kullanma hakları yoktur. Ayrıca kadın kolları, il, ilçe ve belde başkanlarını ve sekreterlerini seçmektedirler (CHP Tüzük, 2014: 42-56). HDP tüzüğünde ise kadın kollarından değil kadın meclislerinden bahsedilmiştir. Demokratik yerel yönetim düşüncesiyle; yerelde kadınların oluşturduğu kadın meclisleriyle kadınların yönetimde söz sahibi olacağı belirtilmiştir. Kadın meclislerinde alınan kararları yönetim organlarının uygulayacağı, uygulama sürecini yine kadın meclislerinin denetleyeceği üzerinde durulmuştur (HDP Tüzük, 2014: 16). MHP tüzüğü incelendiğinde ise sadece nasıl kurulacağından bahsedilmiştir. Mecliste bulunan dört siyasi partinin kadınların yönetimdeki söz haklarının olmasını tüzüklerinde bu şekilde belirtmişlerdir. Kadın kollarına çok fazla görev ve sorumluluk verilmemiştir. Kadın kolları yerine kadın meclisi adını kullanan HDP, kadına en çok görevin ve hakkın tanındığı bir tüzüğe sahiptir. Daha öncede bahsedildiği gibi kadınlar yan kuruluş olarak oluşturulmuş gruplarda yer almaktadır.

2009 seçimlerinde Türkiye’de yerel siyasette kadın katılımı açısından farklı bir gelişme yaşanmıştır. İstanbul Beyoğlu belediye başkanlığına ilk kez feminist bir aday bağımsız olarak aday olmuştur. Bu aday feminizmin politika olduğunu göstermek için farklı feminist grupların almış oldukları kararlar olmuştur. Feminist bir adayın çıkmasında erkek egemenliğinin olmadığı ve kadınların ezilmediği bir dünya düşüncesi etkili olmuştur (Pınarcıoğlu, 2011: 98). Feminist aday olarak gösterilen Ülfet Yaylı, 80’ler sonunda feminist harekete üye olmuş, Mor Çatı gönüllüsüdür. Radikal Gazetesi’nde yayınlanan haberde Yaylı; Beyoğlu’nun çok kültürlü bir yer olduğunu ve kadın örgütlerinin burada çok olduğunu söylemiştir. Ayrıca bu durumun onlar için bir avantaj olabileceğini vurgulamıştır. Beyoğlu’nda da cinsiyet körü bir hizmet anlayışı olduğunu belirtmiştir. Amaçlarının cinsiyet eşitsizliğini kaldırmak

olduğunu, kadına yönelik belediye çalışmalarının cinsiyetçiliği yeniden ürettiğini ve kadınların yardım alan konumunda gösterildiği üzerinde durmuştur.³⁵ Feminist aday Taylı, aileye değil kadına öncelik verilerek sığınma evleri yapılacağını, erkeklere çocuk bakımına yönelik eğitim verileceğini, tacize uğramadan gezilecek bir Beyoğlu yaratacağını, farklı kentsel grupların yaşam haklarının savunulacağını ve toplumsal cinsiyete dayalı bir belediye oluşturmak istediklerini belirtmiştir (Aydemir, 2013: 93). Bağımsız Feminist Aday Ülfet Yaylı'nın aday olarak çıkması kadınlar için iyi bir örnektir. Yerel siyasette bulunmak için illa ki bir siyasi parti egemenliğinde olmak gerekmediğini göstermektedir. Toplumdaki erkek egemenliğini kaldırabilmek, siyasi yansımalarını kırabilmek için Ülfet Yaylı gibi adaylar sayıca artırılmalıdır.

2.4.1. Kadınların Yerel Siyasete Katılımına Yönelik Yapılan Çalışmalar

Türkiye’de yerel siyasette kadınların temsili yeterince gerçekleşmemektedir. Bunun için siyasi partiler kota uygulamaları yapmıştır. Ancak bunun yanında kadınların yerel siyasetteki varlıklarını artırmak için farklı çalışmalar yapılmıştır.

2.4.1.1. “Yarın İçin Bugünden” Kampanyası

KA-DER’in Ankara şubesinin başlattığı bir kampanyadır. Bu kampanyayı akademisyenler, kadın aktivistler ile uzmanlar ortaya çıkarmıştır. İlk önce altı kişilik olan bu ekip, projenin gelişmesi ile 10 kişi olmuştur (Aydemir, 2013: 90). Yerel siyaset çalışma tarafından 2003 yılında başlatılmış bir kampanyadır. Kadını harekete geçirebilmek, desteklemek, bilinçlendirmek kampanyanın ilk iki yılında gerçekleşmiştir. Bu süre içerisinde hem siyasi partilerdeki hem de sivil toplum kuruluşlarındaki kadınlar için eğitimler yapılmıştır. Yerel yönetimlerde kadınların birbirleriyle iletişime geçmeleri sağlanmıştır. Broşür ve kitap yayınlanmış, yerel seçim bildirgesi hazırlanılarak dağıtılmıştır. Kadın yerel temsiliğini artırmak için büyükşehirlerin bazılarında toplantılar düzenlenmiştir.

“Yarın İçin Bugünden” kampanyasının; yerel siyasete katılım için kadın örgütlerini harekete geçirmek, kadınların adaylıklarını desteklemek, yerel yönetimleri cinsiyet eşitliği konusunda bilinçlendirmek, kadın katılımını artırmak için örnek olacak modelleri artırmak, seçmen olan kadınları bilinçlendirmek, kadın örgütleri ve

³⁵ <http://www.radikal.com.tr/politika/feministlerden-beyogluna-bagimsiz-aday-920576/> (28.03.2017)

belediyeler arasında iletişimi sağlamak gibi amaçları bulunmaktadır (Cinsiyet Eşitliği Yolunda Yerel Siyaset Raporu, 2006: 14-15). Bu kampanyanın kadınların yerel siyasetteki görünürlüğünü artırmaya yönelik ve yerel siyasette aktif olan kadınlara destek vermek amacıyla olduğu görülmektedir. Kadınların yerel yönetimlere katılım oranlarına bakıldığında kampanyanın çok da etkili olmadığı görülmektedir. Kampanya kapsamında kitaplar yazılmasına, broşürler hazırlanmasına, eğitimler verilmesine rağmen amaca ulaşamadığı söylenebilir.

2.4.1.2. Birleşmiş Milletler Ortak Programı (BMOP) “Kadın Dostu Kentler” Projesi

Kadınların yerel yönetimlerine katılmalarını desteklemek için geliştirilmiş bir projedir. Kadın örgütleri ve kamu kuruluşları iş birliği ile her kentin kendine özgü Yerel Eşitlik Eylem Planı (YEEP)’nin hazırlanması amaçlanmıştır. 2005-2009 yılları arasında İzmir, Kars, Nevşehir, Trabzon, Şanlıurfa ve Van’da öncelikle uygulanmıştır (Sancar-Üşür, 2008 ve Alkan 2009’dan alıntılanan Pnarçioğlu, 2011: 96). YEEP, kadınların yerel katılımı, kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi, kadınların eğitim ve sağlık hizmetlerinden orantılı faydalanması, ekonomik destek ve istihdam sağlama, kentsel hizmet ve eşitlik algısını yayabilmek amacıyla oluşturulmuştur (Aydemir, 2013: 87). YEEP sadece kadınların katılımlarına yönelik çalışmalarda değil, kadının her alanda görünürlüğü için hazırlanmış bir projedir. Aslında tüm konular birbirini tamamlar niteliktedir.

YEEP’in kadınların yerel siyasete katılımları konusundaki önerileri şu şekildedir:

- 1) Yerel kadın kuruluşlarının yerel meclis içerisinde yer alması ve takip etmesi.
- 2) Kent konseylerine katılım gösterip kadın meclisleri oluşturmak.
- 3) Yapılacak planlamaların hem oluşturulmasında hem de uygulanmasında kadın örgütlerinin desteğini sağlamak.
- 4) Yerel yönetim ve kadın sivil toplum kuruluşları arasında bir bağ oluşturmak.
- 5) Yerel yönetimler bünyesinde kadın erkek eşitliğine yönelik birim oluşturmak.
- 6) Yerel yönetimde bulunan kadınların karar verici bir konuma gelmesi için eğitim ve destek sağlanması.

- 7) YEPP'i uygulamak ve geliştirmek için YEPP Komitesi'nin kurulması (Aydemir, 2013: 87-88).

YEPP, kadınların yerel yönetimlerde söz sahibi olabilmeleri için çalışmalarında bulunmuştur. Kadını yerel yönetimlerin birçok alanına girmesini sağlayarak varlığını hissettirmesini ve erkeklerle eşit konumda olduklarını göstermeyi amaçlamıştır.

Program sayesinde yerelde çok sayıda kadınlar için örgütlenmeler ortaya çıkmıştır. Bunun yanında pilot illerde Türkiye'deki yerel yönetimlerle ilgili bilgiler elde edilebilmiştir. Bu hazırlanan planın devam edebilmesi biraz da proje dâhilindeki kamu kurum ve kuruluşlarının desteğine bağlıdır. Projenin pilot iller dışında yayılması ve kamu kurumlarının destek vermesi kadın örgütlerinin teşvik edebilmesine bağlıdır (Pınarcıoğlu, 2011: 97-98).

2.4.1.3. Yerel Gündem 21

Gündem 21, 1992 Rio Çevre ve Kalkınma Konferans'ında kabul edilmiştir. 21. yüzyılın gündemine yönelik 40 bölümlük bir eylem planıdır. Çevre ve kalkınma sorunları ile sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi yönünde oluşturulmuştur (Deniz, 2013: 394). Yerel Gündem 21 ise, Gündem 21'in amaçlarına ulaşmasında katılımcı bir süreç olarak görülmektedir. Yerel Gündem 21'in uygulanabilmesi kentte bulunan yerel birimlerin katkılarına bağlıdır. Türkiye'de ise bu uygulama kentin en üst idare amiri ile belediye başkanının İçişleri Bakanlığına başvurmasıyla olmaktadır (Sağır, 2003: 32). Türkiye'de Yerel Gündem 21 1997 yılında başlamıştır. Ortak çalışmalar ise Mart 2004'ten itibaren içinde Büyükşehir Belediyeleri ve İl Özel İdarelerinin olduğu yerel yönetimlerle sürmüştür (Emrealp, 2005: 31).

Yerel Gündem 21'in hedefleri şu şekildedir:

- 1) Yerel yönetimlerdeki yöre halkının katılımını sağlayarak ortak görüşleri öğrenmek
- 2) Uluslararası düzeyde yerel yönetimler arasındaki iş birliğini sağlamak
- 3) Deneyimleri ve bilgi birikimini artırmak için yerel yönetimler arasında bağ oluşturmak

- 4) Her ülkenin yerel yönetimlerinin karar alma süreçlerine kadınları ve gençleri dâhil edebilmek (Sağır, 2003: 32).

Yerel Gündem 21 ile kadınların yerel yönetimlere katılabilmeleri kent konseyleri, kadın meclisleri gibi birimler oluşturulmuştur. Bu anlamda Türkiye’de 62 yerel yönetim birimi program içerisinde yer almaktadır. Kadın meclisi gibi birimlerin sayısı ise 36’dır (Aydemir, 2013: 86). Yerel Gündem 21 Kadın Meclislerinde çok amaçlı kadın merkezleri açılmış, kadınların karar alma süreçlerine katılımlarını artırmak amaçlı politikalar oluşturulmuştur. Kadın meclisleri arasındaki bilgi ve deneyimlerin aktarımını sağlamak için “Yerel Gündem 21 Kadın Etkinlikleri Festivali” düzenlenmektedir. İlk etkinlik Ekim 2002’de İzmir’de olmuştur (Emrealp, 2005: 32). Yerel Gündem 21 de daha önceki projeler gibi kadınların yerel siyasetteki katılımlarını artırmaya yönelik çalışmalar yapmıştır. Kadınları bilinçlendirmeye yönelik festivaller düzenlemiştir. Bu festivaller kadınların bir araya gelerek yerel anlamda bilinçlenmesine katkı sağlaması açısından önemlidir. Yerel anlamda yapılan kadınların katılımlarına yönelik her çalışma aslında ulusal anlamda da bilinçlenmeyi beraberinde getirecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA VERİLERİNİN SUNULMASI VE ANALİZİ

3.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Türkiye’de kadınların siyasete katılımlarında birçok sorun bulunmaktadır. Kadınlar aktif olarak siyasi yaşam içerisinde çok fazla yer almamakta siyasete katılımları daha çok seçmen düzeyinde kalmaktadır. Sorunların en başında kadınların siyaseti erkeklerin yapması gereken iş, erkeklerin ise kadınların yapmaması gereken iş olarak görmeleri gelmektedir. Ev merkezli bir toplumsal cinsiyet rolü yüklenen kadınlar çalışma yaşamında ve sosyal yaşam dışında siyasal alanda da benzer sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Kadının yeri evidir, kocasının yanındır şeklinde özetlenen bu toplumsal yaklaşım, kadının siyasal alandan uzaklaşmasında büyük role sahiptir. Bunların dışında, eğitim sorunları, ekonomik sorunlar, kadın örgütlülüğünün zayıflığı gibi sorunlar kadınları siyasal yaşamdan uzak tutan sorunlardır.

En son yapılan 1 Kasım 2015 genel seçimlerine bakıldığında 550 milletvekilinin sadece %14.7 (81)’sini kadınlar oluşturmaktadır. Ayrıca 81 ilin 43 tanesinden kadın milletvekili çıkmamıştır. Geçmiş yıllara göre bakıldığında kadın milletvekili sayısında artış gözlenmiştir. 1935 yılında kadın milletvekili oranı %4.6 iken bugün %14.7’ye yükselmiştir. Ne kadar yükselmiş olsa da bu oranlar kadınların siyasete yeteri kadar olmadıklarını göstermektedir. Ayrıca Türkiye dünya sıralamasında kadının siyasete katılımında 96 ülke içerisinde 90. sıradadır.³⁶

Yerel seçimlere bakıldığında yine aynı durumla karşılaşmaktadır. 30 Mart 2014’te yapılan yerel seçimlere bakıldığında 30 büyükşehir belediye başkanından sadece 3 tanesi kadındır. 2014’teki diğer belediyelere bakıldığında 1,364 belediyenin sadece %2.7’sini kadınlar oluşturmaktadır. Belediye meclis üyelerinde de aynı durum vardır. 20,538 belediye meclis üyesinin sadece 2,206’sı kadındır. Bir kadın vali, 16 kadın kaymakam bulunmaktadır. Türkiye’de köy ve mahalle muhtarı olarak toplam 49,777 muhtar bulunmaktadır ve bunların sadece 622’si kadındır.³⁷

³⁶ <https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/menusecim.zul>

³⁷ <https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/menusecim.zul>

Türkiye'ye genel olarak bakıldığında kadınlara karşı ciddi anlamda siyasi bir ayrımcılık uygulandığı görülmektedir. Siyaset toplum içerisinde daha çok erkek işi olarak görülmektedir. Kadınların siyasete katıl(a)mamasının temelinde geleneklerin, toplumsal önyargıların ve toplumsal cinsiyete dayalı görev ve sorumlulukların yattığı söylenebilir. Siyasetin erkek işi olarak algılanmasının da etkisiyle kadınlar oy kullanırken bile eşlerinin etkisi altında kalarak onların verdikleri partilere oy vermektedirler. Siyasi anlamda kadının söz hakkını eşleri ya da babaları yönlendirebilmektedir.

Kadınların siyasi yaşama katılımlarını toplumsal cinsiyet rolleri oldukça etkilemektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine göre erkekler daha güçlü yaratılmışlardır. Buna bağlı olarak da egemen olmak yaradılışlarında bulunmaktadır. Bu da erkeklerin siyasal alanda daha etkili olmasını sağlamaktadır. Kadınlar ise, daha zayıf ve duygusaldır. Bu sebeple siyasi açıdan kadınlar elverişli kabul edilmemektedir. Bu yüzden kadınlar kamusal alanın dışında kalmaktadırlar (Doruk, 2005: 162). Kadınların siyasi yaşamda geri kalmaları aslında doğumdan itibaren başlamaktadır. Erkek ve kadına biçilen roller doğumdan yetişkinliğe öğretilmektedir. Bu durumda bir zaman sonra güç ve liderlik olarak kabul edilen siyasette kadının geri planda kalmasına neden olmaktadır.

Carroll, bu konuda kadınların ekonomik olarak bağımsızlaşmasıyla bir özerklik elde ettiklerini ve psikolojik olarak da bir bağımsızlığa ulaştıklarını belirtmiştir. Kadınların eğitim, meslek, maddi ve sosyal açıdan bir üstünlük elde etmeleriyle siyasi fikirlerinde de bir yol ayrımına gelindiğini belirtmiştir (Güldü ve Kart, 2009: 109). Ekonomik bağımsızlık elde eden kadınlar her ne kadar siyasi açıdan bağımsızlık elde etmiş olsalar da bu yeterli değildir. Kamusal alana açılabilen kadınların yanında ev içi alanda olan kadınların da siyasi açıdan bağımsızlık elde etmeleri ve aktif olarak katılım sağlamaları sağlanmalıdır. Aslında ekonomik bağımsızlığı olan düşünce olarak farklılık elde etmiş olsalar da aktif siyasette onlarda çok fazla bulunmamaktadır. Bu açılardan kadının siyasetteki yeri bir problem haline gelmiştir.

Araştırmanın temelinde yer alan Aydın iline bakıldığında TBMM'nde sadece bir tane kadın milletvekili bulunmaktadır. Büyükşehir belediye başkanı kadın olan Aydın'ın

17 belediyesinin hepsi de erkek belediye başkanıdır. Büyükşehir olmadan önceki 2009 yerel seçimlerinde Büyükşehir belediye başkanı yine kadındır. 55 belediyesinin sadece bir tanesinde kadın başkan bulunmaktadır. Aydın ilinin belediye meclis üyelerine baktığımızda 323 üyenin sadece 42'si kadındır. Aydın'ın kadın muhtar sayısı ise 8'dir.³⁸

Yukarıdaki sayılara bakıldığında hem Türkiye genelinde hem de Aydın ilinde siyasette kadınlar çok fazla görünür olamamaktadırlar. Araştırma da bunların nedenleri üzerinde durarak, kadınların siyasete katıl(a)mamalarının temelinde ne gibi sorunlar yatmaktadır ve bunlara ne gibi çözümler getirilebilir bunlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca ekonomik özgürlüğün kadınlarda siyasi katılıma etkisi, kadınların aktif olarak siyasette yer aldıklarında çevreden aldıkları tepkiler, yereldeki siyasi partilerin erkek üyeleriyle olan etkileşimleri ve onlardan aldıkları tepkilere değinilmiştir. Yerel siyasette aktif olarak yer alan kadınları siyasete yönelten nedenler, eğitim durumunun kadınların siyasete katılımına etkisi ve kadınların yerel siyasette ne gibi etkilerde bulunduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.2. KONUNUN ALANI VE KAPSAMI

Araştırma, Aydın Büyükşehir Belediyesi'ni ve Aydın'ın merkez ilçesi olan Efeler İlçesi'ni kapsamaktadır. Efeler, TBMM'de 12 Kasım 2012 tarihinde 6360 sayılı kanunun 2. maddesinin 1. fıkrası ile kurulmuştur.³⁹ Merkez ilçe olan Efelere bağlı 83 mahalle bulunmaktadır. 2014 TÜİK verilerine göre Efeler ilçesinin nüfusu 270.835 kişidir.

Siyasi alanda kadınların temsiliyeti sorunu Aydın ili üzerinden ele alınmıştır. Araştırma için Aydın ilinin seçilme nedeni, başarılı bir büyükşehir kadın belediye başkanının olmasıdır. Kadınlar için siyasi alanda iyi bir temsil örneği olma özelliğini taşımaktadır. Ayrıca kadınların siyasi alandaki temsiliyeti sorununun sosyolojik olarak araştırılmasında daha etkili olacaktır.

Bu çalışma seçimle gelen kadın belediye başkanlarını, kadın belediye meclis üyelerini, partilerin kadın kolları başkanları ve kadın muhtarları kapsamıştır. Meslek, din, eğitim gibi faktörler çalışmaya girecek olan kişilerde bir ölçüt olmamıştır.

³⁸ <https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/menusecim.zul>

³⁹ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360-20121112.pdf>

Çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır:

- Yerel siyasette “kadın” nasıl konumlandırılmıştır?
- Kadınların siyasi özgürlüklerine engel olan sebepler nelerdir?
- Toplumdaki ataerkillik kadının siyasi yaşamını etkiler nitelikte midir?
- Kadının siyasette daha fazla yer alması, yaşamın bir alanında da olsa toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayabilir mi?
- Meslek, eğitim, medeni durum, gelir durumu gibi faktörler kadının yereldeki siyasi yaşamına nasıl bir etki bırakmaktadır?
- Kadınların siyasi yaşama katılımlarındaki sorunların çözüm yolları neler olabilir?
- Kadınlar sadece seçmen olarak siyasi katılımlarında hangi oranda özgürce davranabilmektedirler?
- Yerel halk kadının siyasi yaşama katılımına nasıl bakmaktadır?

Araştırmada genel anlamda katılım, siyasal katılım gibi kavramlara da değinilmiş, ancak daha çok yerel siyasal katılım üzerinden kadınların kent yönetimine katılımlarına bakılmıştır.

Araştırmanın yapıldığı Aydın ilinin kesin tarihi bilinmiyor olsa da taşınmış olduğu prehistorik izler yerleşik düzene geçildiği dönemlerde kurulduğunu göstermektedir. Aydın’a ilk yerleşim M.Ö. 7000 yıllarında Hititler tarafından gerçekleştirilmiştir. Trakyalı Kavimler, Tralles adı verilen yerleşimi M.Ö.4000 yıllarında kurmuşlardır. Aydın iline Roma döneminde Andropolis, Selçuklular döneminde Güzelhisar, Osmanlı döneminde Nefs-i Güzel Hisar der Liva-i Aydın isimleri verilmişti. Cumhuriyet dönemiyle birlikte şuan ki ismini almıştır (Aydın İli Çevre Durum Raporu, 2012: 15).

Aydın ilinin kuzeyinde İzmir ve Manisa, doğusunda Denizli, güneyinde Muğla ve batısında Ege Denizi bulunmaktadır. Yüzölçümü 8.007 km²'dir. Genç bir çöküntü ovası olan Büyük Menderes ovası üzerinde yer almaktadır. Deprem kuşağında bulunan bir ildir. Bu yüzden sıcak su kaynakları mevcuttur. Aydın ilinde tarım, sanayi, turizm faaliyetleri bir arada bulunmaktadır. ilk çağlardan beri verimli

topraklara sahip olması ve iklimin elverişli olması önemli bir yerleşim merkezi olmasında etkili olmuştur.⁴⁰

Aydın ilinin %46'sında tarım yapılmaktadır. Sanayisi ise, genel olarak tarımsal ürünler üzerinedir. Tarım ürünü olarak en çok incir, zeytin, kestane, pamuk, enginar, çilek ve yer fıstığı yetiştirilmektedir. İncir üretiminde birinci sırada yer almaktadır.⁴¹ Ayrıca Aydın ili, deniz turizmi ve sağlık turizmi açısından da önem taşımaktadır.

Aydın ilinin belediyesi 1881 yılında kurulmuştur. İlk belediye başkanı Hüseyin Tevfik Efendi'dir. 12 Kasım 2012'de 6360 sayılı kanunla Büyükşehir Belediyesi olmuştur. 2009 yılına kadar başa gelen tüm belediye başkanları erkektir. 2009'dan bu döneme kadar belediye başkanlığını Özlem Çerçioğlu yürütmektedir.⁴² Ayrıca Aydın ilinin ilk ve tek kadın belediye başkanıdır.

3.3. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çalışma şu amaçları taşımaktadır:

- Yerel siyasete katılan kadınların karşılaştıkları sorunların neler olduğunu açıklamaktır.
- Erkek işi olarak kabul edilen siyasette kadınların kendilerini nasıl konumlandıklarını öğrenmektir.
- Yerel siyaset içerisinde kadınların daha aktif yer alabilmesi için neler yapılabileceğini ortaya koymaktır.
- Kadınlara siyasi açıdan konulan engellerin kaldırılması için neler yapılabileceğine dair çözümler üretmektir.

Araştırma şu açılardan önemlidir:

- Kadınların yerel siyasette katılımları ve temsiliyetleri ele alınarak çözümler üretilmesine katkı sağlayacaktır.
- Kadınların sadece seçmen olarak değil de seçilen konumunda siyasetteki yerlerini daha da artırmalarında etken olacaktır.

⁴⁰ <http://aydin.bel.tr/detail/4377/kentin-cografyasi>

⁴¹ <http://aydin.bel.tr/detail/4380/kentte-tarim>

⁴² <http://aydin.bel.tr/detail/4522/belediye-tarihcesi>

- Çalışmanın yeni büyükşehir olmuş ve büyükşehir belediye başkanının kadın olan bir kentte yapılması çalışmayı bir başka açıdan önemli kılmaktadır.
- Bir kadın tarafından yönetilen bir kentte kadının siyasete katılımına nasıl bakıldığına öğrenilmesine yardımcı olacaktır.
- Çalışma, kentte yerel yönetimde söz sahibi olan kadınların, yerel siyasette kadınlara karşı bakış açılarını ortaya koyacaktır.
- Çalışmanın kadınların siyasete ve yerel siyasete katılım düzeylerini ölçerek toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı yapabileceği düşünülmektedir.

3.4. ÇALIŞMANIN YÖNTEMSEL MODELİ

Araştırma feminist kurama bağlı olarak Weber'in yorumlayıcı açıklayıcı sosyoloji yöntemi ile yapılmıştır. Weber, kültür bilimlerinde ve sosyal bilimlerde yorumun önemli bir yer tuttuğunu vurgulamıştır. Weber'in yönteminde yorumlayıcı anlama, yorumlama ve empatik anlama özel bir yere sahiptir. Sosyolojiyi nedensel bir açıklamaya ulaşmak için bir araç olarak görmüş ve toplumsal eylemi yorumlayarak anlamaya çalışan bir bilim olarak kabul etmektedir. Bu nedenle yorumlamayı nedensel analizdeki bir öge olarak görmüştür. Buna bağlı olarak yorumlayıcı sosyolojiyi savunmuştur (Bal, 2016: 20-21). Weber için önemli olan sosyolojinin nedensel bağlamlarda yorumlayarak toplumsal eylemleri anlaması gerektiğini vurgulamaktadır.

Weber, sosyal bilimlerin kendilerine özgü araştırma nesnelere olduğunda, özel metodolojilere de sahip olacağını belirtmiştir. Weber, bunu yorumlayıcı anlama olarak betimlemektedir. Weber, çalışılan aktörlerle duygusal bir özdeşim kurmayı anlatan ve empati olarak çevrilen Almanca *verstehen* kavramını kullanmaktadır (Benton ve Craib, 2012: 105-106). Weber, aktörlerle özdeşim kurmanın *verstehene* ulaşmanın bir yolu olduğunu; ancak aynı şeyler olduğunun söylenemeyeceğini dile getirmiştir. *Verstehen* bir yöntem değil, farklı yöntemlerle ulaşılabilecek özel bir bilgi olarak ele alınmıştır (Benton, 2013: 157-158). Empatik anlama üzerinde duran Weber, bu anlamada halk psikolojisinin etkili olduğunu söylemektedir. Gözlemlenmiş davranışların ve rasyonel eylemlerin insanlar arası iletişimde yeterli nedensellik yargılarını güçlendireceğini düşünmektedir (Ringer, 2014: 114).

Weber, yorumlayıcı anlamının sosyal bilimciler için nesnelere araştırmada bir yöntem olduğunu ifade etmektedir. Araştırmada kullanılan aracın ise ideal tip olduğunu söylemiştir. Weber için rasyonel dűřünme bilgi üretmek içindir. İdeal tip ise, araştırılan nesnenin rasyonel olarak nasıl olacağına dair bir açıklama olduğunu belirtmektedir (Benton ve Craib, 2012: 107).

Araştırmada önceden hazırlanan ve yapılandırılan kapalı uçlu sorulardan oluşan nicel araştırma tekniği olan soru formu ve nitel araştırma tekniği olan mülakat tekniği ile elde edilen veriler açıklayıcı-yorumlayıcı yöntem ve feminist kurama bağlı olarak analiz edilmiştir. Araştırma da iki farklı tekniğin kullanılma sebebi araştırma alanından daha fazla veri elde etmek ve her iki tekniğin sunduğu imkânlardan yararlanmaktır. Çünkü sadece nicel bir çalışma yapıldığında birçok insan hakkında çok az bilgiye ulaşılırken; sadece görüşme tekniği kullanıldığında ise çok az insan hakkında birçok bilgiye ulaşılmaktadır. Bu yüzden iki teknik birlikte kullanılmıştır (Böke, 2014: 412-413).

Araştırmada nicel ve nitel veriler birlikte kullanılarak karma yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemde araştırma sorularına bağlı olarak nitel ve nicel veriler toplanmaktadır. Nitel ve nicel verileri birbiriyle harmanlayarak bir bütün oluşturulmaktadır. Bu yöntem araştırma problemlerini çözme anlamında araştırmacı için pratiktir. Hem sayıları hem kelimeleri kullanarak problem çözmesi, insanları gözlemleyerek davranışları kaydetmesi pratik olmasında etkilidir (Creswell ve Clark, 2015: 6-15).

Araştırma da öncelikle “Aydın kent içi yaşam koşullarında kadınların yerel siyasete katılımlarındaki sorunlar nelerdir?” sorusundan yola çıkılarak görüşme tekniğiyle bir sonuca varmak amaçlanmıştır. Görüşme tekniğinin kullanılma sebebi, konu hakkında daha detaylı verilere ulaşmaktır.

Nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniği, daha önceden hazırlanmış olan soruların bir düzen içerisinde görüşülen kişiye sorulmasıdır (Böke, 2014: 291). Bu teknikte amaç, görüşülen kişiye araştırma konusuyla ilgili sorular yöneltmek ve kişinin öznel dűřüncelerini sistematik bir şekilde öğrenmektir. Görüřme tekniği bir hipotezi test etmek yerine, insanların deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarını anlamaya çalışmaktadır (Türnüklü, 2000: 544).

Kadınların yerel siyasete katılımlarına ilişkin görüşme tekniğiyle nitel veriler elde edilmiştir. Nitel araştırmada önemli olan çalışılan durumdur. Değişkenler oldukça karmaşıktır ve bunlar arasındaki ilişkileri ölçmek zordur. Nitel araştırmada olay yakından izlenir, derinlemesine betimleme, yorumlama yapılmaktadır (Şimşek, Yıldırım, 2008: 49). Nitel araştırmanın bu özellikleri araştırmada aranan cevaba ulaşılmasına yardımcı olmuştur. Araştırmada görüşme tekniğiyle elde edilen nitel veriler feminist kurama dayanarak yorumlanmıştır.

Araştırma da görüşme tekniğinin yanında “Aydın kent içi yaşam koşullarının kadınların yerel siyasete katılımlarına etkisi nasıldır?” sorusuna dayanarak soru formu tekniği kullanılmıştır. Soru formu tekniğinin kullanılma sebebi, sayısal verilere ulaşılarak genellemeler yapılabilmesine olanak sağlamasıdır.

Nitel araştırmalarda kullanılan soru formu tekniği, araştırmaya katılan kişilerin kendilerine yöneltilen yazılı ya da sözlü soruları cevaplaması yoluyla bilgi elde edilmesini içermektedir. Geniş örneklem gruplarına uygulanan bir tekniktir. Az bir maliyetle fazla bilgi elde etmek için kullanılan bir tekniktir. Çok fazla tercih edilmesinde genele uygulanabilme özelliği etkilidir (Sevinç, 2014: 245-246).

Aydın kent içi yaşam koşullarının kadınların yerel siyasete katılımına etkisi araştırıldığında nicel veriler elde edilmiştir. Nicel verilerde araştırmacı olay ve olgulara dışardan bakar, değişkenler belirli sınırlar çerçevesinde saptanabilir, genelleme ve tahmin yapılabilir. Nicel araştırmada yöntem önemlidir (Şimşek, Yıldırım, 2008: 49). Buradan yola çıkarak soruya ait nicel sonuçlara ulaşılmıştır. Soru formu tekniğiyle elde edilen veriler SPSS programıyla sayısal verilere çevrilerek yorumlanmıştır.

İki teknik birlikte kullanılarak araştırmanın genellenebilirliğini en üst düzeye ulaştırabilmek amaçlanmaktadır. Bu şekilde yöntemsel ve bireysel yanlılıklar en aza indirilmiştir. Çalışılan olguya veya olaya daha farklı bakış açıları geliştirilerek bakılmıştır. İki teknik kullanılarak araştırmanın güvenilirlik ve geçerliliğini artırmak istenmiştir (Böke, 2014: 412-414). Soru formu ve görüşme tekniğiyle hem daha geniş kitleye hem de daha çok bilgiye ulaşmak istenilmektedir. Her iki teknikte sorular farklı gibi görünse de aynı konu çerçevesinde şekillenmiştir ve birbirini destekler niteliktedir. Bu açıdan iki farklı teknik kullanılmaktadır.

Araştırma da Aydın kent içi yaşam koşulları araştırmanın bağımsız değişkenini oluşturmaktadır. Kadınların yerel siyasete katılımları ise bağımlı değişkeni oluşturmaktadır. Aydın kent içi yaşam koşulları; eğitim koşulları, çalışma koşulları, sosyo-ekonomik koşullar, kültürel koşullar, coğrafi koşullar, toplumsal cinsiyete bakış açıları çerçevesinde ele alınmıştır. Kadınların yerel siyasete katılımları da belediye başkanı, meclis üyesi, muhtar, seçmen olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışma da erkek seçmen de yer almıştır.

Yapılan saha çalışmasında soru formuyla veri toplanması kadın ve erkek seçmenlerden olmuştur. Anket çalışmasında yaş, cinsiyet, eğitim, gelir, medeni durum, doğum yeri, meslek, dernek ve sivil toplum örgütlerine üyelik, seçilecek aday profili kategorileri dikkate alınmıştır.

Araştırmanın kuramsal dayanağını feminizm oluşturmaktadır. Feminizm, kadın hareketlerini açıklamak ve kadın haklarının artırılmasını sağlamak için ortaya çıkmış bir kuramdır. Feminizm hareketleri ilk olarak Avrupa'da başlamıştır. 1890'larda kadınlar ve erkekler tarafından yürütülen bu toplumsal harekette amaç, kadınlara oy hakkı tanınması ve kadınların eğitim ile çalışma imkânlarına sahip olmasıdır. Kadınların kamusal alanda erkeklerle eşit haklara sahip olmasını hedefleyen bir kuramdır (Öztürk, 2011: 20). Feminizmin ilk dalga temsilcisi kabul edilen John Stuart Mill, İngiliz Parlamentosu'na erkeklere verilen oy kullanma hakkının, hiçbir gerekçeyle kadınlara verilmemesinin açıklanamayacağını belirtmiştir. Mill, bu söylemiyle toplumsal cinsiyete karşı tavır sergilemiştir (Mackinnon, 2015: 24-25). Feminist teorinin ilk önemli çalışmalarından biri Mary Wollstonecraft'ın *Vindication of the Rights of Woman* (Kadın Haklarının Savunusu) adlı çalışmasıdır. Bu çalışmayı Amerika Birleşik Devletlerinde yayınlanan Temel Haklar Bildirgesinden esinlenerek hazırlamıştır. Wollstonecraft bu çalışmasında kadınların eğitim hakkından yoksun olmalarından ve ekonomik bağımsızlıklarının olmamasından dolayı ezilen durumda olduklarını belirtmektedir (Bensadon, 1994'den alıntılan Göl, 2010: 11). Wollstonecraft, kadınların eğitim hakkına sahip olduklarında sosyal ve siyasi alandaki eşitsizliğinde yok olacağını savunmaktadır (Dikme ve Ertan, 2016: 78).

Feminizm de birinci dalga feministler, genel de oy kullanma hakkı, eğitim ve yasal konularda yoğunlaşmıştır. Özgürlük ve her alanda eşitlik konularıyla ise siyasi yaşamdan daha sonra ilgilenilmiştir. İkinci dalga feministler ise daha geniş olana yayılmıştır. Her alandaki eşitlikle yetinmeyerek erkek egemen toplumdan tamamen sıyrılmayı amaçlamışlardır. İkinci dalga feministler kadının hukuki ve siyasi yaşamı dışında toplumsal yaşamını da değiştirmeye çalışmışlardır (Altınbaş, 2006: 22-23).

Feminizme bakıldığında kadınlara her alanda eşitliği savunmuştur. Kadınlara oy kullanma hakkı tanınması için girişimde bulunan toplumsal bir hareket olması yönüyle çalışmaya önemli bir katkı sağlayacaktır. Bu nedenle feminizmden araştırma verilerinin yorumlanması aşamasında yararlanılmıştır. Feminizmin kadının kamusal alandaki konumu açısından etkili olması oldukça önemlidir. Kadının ev içindeki özel alanından kamusal alana çıkışını çalışmada feminizm kuramından yararlanarak açıklanmıştır.

Çalışmada kadının siyasal katılımına ilişkin oy kullanma hakkını elde etmesi ve siyasi yaşama aktif katılımında etkili olan feminist kuramın kadının kamusal alana çıkması üzerine olan boyutuyla ele alınmıştır. Kadın özel alandan kamusal alana çıkmasıyla siyasi anlamda birçok hakkı elde etmiştir.

Feminist kurama bağlı olarak farklı alanlarda çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan biri Şengül'ün Türk Romanında Feminizm (Kadın Romancılar, 1960-80) adlı 2015'te hazırladığı doktora tezidir. Şengül, tezinde feminist kurama bağlı romanlarda incelemeler yapmıştır. Romanlardaki kadın figürünü şiddet, cinsellik, annelik, aldatma, bakirelik, siyaset, ataerkillik gibi kavramları ele alarak feminist kurama bağlı olarak açıklamıştır.

Şengül, tezi için incelemiş olduğu romanlarda feminizm açısından kadınların genel olarak annelik rolünde, farklı yaşayan kadın rolünde ve erkeklerle kamusal alanda aynı olan kadın rolünde olduklarında belirtmektedir. Feminizm temasında, eril söylemlerin romanlarda çok sık geçtiği söylemektedir (Şengül, 2015: 425-427).

Bir başka çalışma da Göl'ün Türkiye'de Kadın Hareketine KA-DER Bağlamında Bakış adlı 2010 yılında hazırladığı yüksek lisans tezidir. Göl, tez çalışmasında KA-DER bağlamında kadın hareketlerine bakışı feminist kuram çerçevesinde kurmuştur. Feminist teorinin siyasette kadın erkek eşitliğinin sadece nicel olarak değil, eril

değerlerle de nitel bir eşitsizlik getirdiğini savunduğunu belirtmiştir. KA-DER'in kurulmasında feminist anlayışın etkisi olduğunu söylemektedir. KA-DER'in kamusal alandaki toplumsal cinsiyet farklılıkları da dikkate alınarak feminist bir hareketin içinde önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir (Göl, 2010: 6-121). Feminist kuram birçok alanda çözümlenmeler yapılmasında etkili olmuştur. Bu çalışmada da feminist kuram elde edilen verileri çözümlenmede etkili olması amaçlanmıştır.

3.5. EVREN/ÖRNEKLEM

Araştırma evreni Aydın merkez ilçesi Efeler'dir. Görüşme yapmak için evrenden siyaset ile ilgilenen en az 12 kadın siyasetçi alınmıştır. Bu kişiler, Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı, Efeler ilçesindeki meclis üyeleri, muhtarlar, partilerin kadın yöneticileri içerisinden seçilmiştir. Seçilen kişilerin yerel siyasette ve yönetimde etkin rol almasına dikkat edilmiştir.

Soru formunu uygulamak için evrenden basit tesadüfi örnekleme ile 18 yaşından büyük, gelir durumu, eğitim durumu gibi belirli ölçütü olmayan toplam 180 kadın ve erkek arasından seçilmiştir. Basit tesadüfi örnekleme de evrendeki tüm kişiler çalışma için eşit oranda seçilme olanağına sahiptirler (Böke, 2014: 111). Cinsiyet, meslek, yaş, eğitim gibi ölçütler belirlenmediği için basit tesadüfi örnekleme kullanılmıştır. Soru formuna bağlı olarak yapılan araştırma Aydın Efeler ilçesinin Güzelhisar mahallesi, Cumhuriyet mahallesi, Cuma mahallesi, İstiklal mahallesi ve Adnan Menderes mahallesinde yapılmıştır.

3.6. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmanın ana hipotezi:

Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan kadınların siyasete katılımları da yüksektir. Kadın seçmenlerin eğitim düzeyleri ve yaşam koşulları ile kadınların yerel siyasete katılımları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Alt hipotezler:

Kadınların eğitim seviyesi erkeklere oranla düşük olduğundan yerel siyasete aktif olarak katılımları da düşüktür.

Siyaset erkek işi olarak görüldüğü için yerel siyasette kadınlar daha çok seçmen olarak yer almaktadırlar.

Gelir düzeyi yüksek olan kadınlar, ekonomik özgürlüğün verdiği güven ve olanaklarla yerel siyasette aktif katılım göstermektedirler.

Eğitim seviyesi düşük olan erkekler, kadınların kendileri üzerinde bir üstünlük kuracağını düşündüklerinden kadınların siyasete katılımlarını istememektedirler.

Entelektüel seviyesi yüksek olan kadınlar, siyaset bilgi ve bilinç gerektirdiğinden siyasi yaşamda daha çok yer almaktadırlar.

Eğitim seviyesi ve gelir durumu düşük olan kadınlar oy kullanırken eşlerine daha çok bağımlıdırlar.

3.7. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmada zaman sınırlılığından ve bütçe yetersizliğinden dolayı Aydın ilinin tüm ilçelerinde çalışma yapılamamıştır. Çalışma sadece merkez ve en büyük ilçe olan Efeler kapsamıştır. Araştırmada görüşme yapılan kişiler sadece kadınlar olmuştur. Bunun için de siyasette aktif olarak yer alan kadınlar tercih edilmiştir; çünkü sadece seçmen olan kadınlarla görüşme yapılabilecek zaman bulunamamıştır. Ayrıca aktif olarak katılan kadınlarla yapılan görüşmeler kadınların siyasete katılımlarında yaşadıklarını daha net ortaya koymaya yardımcı olmuştur.

Araştırmanın anket ile elde edilen verilerin toplanması zaman kısıtlılığı ve bütçe yetersizliğinden dolayı Efeler ilçesinde yaşayanlardan seçilen belli sayıdaki kişilerle yapılmıştır. Burada erkek seçmenlere de anket uygulanmıştır. Araştırma 18 yaşından büyük olan kadın ve erkekleri kapsamıştır. Oy kullanma hakkına sahip olmayan bireylerle anket yapılmamıştır. Anket yapılan kişiler eğitim seviyesi, gelir düzeyi, kültürel özellikleri gibi standartlar dikkate alınmamıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ

4.1. Kadının Yerel Siyasetteki Konumu Açısından Görüşmelerin Demografik Özellikleri

Yerel yönetimin kadın temsilcileri eşlerinden, ailelerinden ve çevrelerinden destek görmüş kişilerdir. Tüm görüşmeciler kadının siyaset içerisinde kesinlikle olması gerektiğini ve özellikle yerel yönetimlerde kadının önemli rol oynadığını belirtmişlerdir. Genel olarak görüşmecilerin siyaset içerisinde yer almalarında geçmişe yönelik duyuları ve izlenimleri etkili olmuştur. Ancak sadece mesleki açıdan yerel siyaset içerisinde yer alan görüşmeci de bulunmaktadır. Görüşmeciler, yerel siyaset içerisinde oldukça aktif çalışmaktadırlar. Siyasetle iç içe olmayı sevdikleri ve bu alanda daha fazlasını yapmaya çalıştıkları söylenebilir. Görüşme yapılan yerel yönetimin kadın temsilcileri alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Görüşmecilerin tüm kişisel bilgileri burada onların izni ile paylaşılmıştır.

4.1.1. Afet ER

- 36 yaşında.
- Aydın Büyükşehir Belediyesi CHP Söke Meclis Üyesidir.
- Üniversite mezunudur. Mimarlık yapmaktadır.
- Bekârdır.
- 2009 yılından beri siyasette aktiftir. Meclis üyesi olarak siyasette yer almıştır.
- Aile çevresinde siyasetle ilgilenen kimse yoktur. Siyasette mesleki açıdan yer almaktadır.

4.1.2. Ayşe ÖZDEMİR

- 50'li yaşlarında.
- CHP Aydın İl Kadın Kolları Başkanı.
- Üniversite terk. Ticaretle uğraşmıştır ve emeklidir.

- Evli ve iki çocuğu var.
- 1999 yılından beri siyasi parti üyeliği bulunmaktadır. Üye olduktan sonra ilk olarak eğitimden sorumlu başkan yardımcılığı yapmış.
- Ailesinde ve çevresinde siyasetle ilgilenen yoktur. Siyasete girerken örnek aldığı birileri olmamıştır.

4.1.3. Emine HAYIRSEVER

- 50 yaşında.
- Aydın Büyükşehir Belediyesi CHP Sultanhisar Meclis Üyesi.
- Üniversite mezunu. Mali müşavirlik yapıyor.
- Evlidir.
- 1994 yılında parti üyeliği başlamıştır. Bu dönemden itibaren aktif olarak yer almıştır. İlk olarak gençlik kollarında görev almıştır.
- Eşi siyasetle ilgilenmektedir. Eşi CHP’de ilçe yöneticiliği yapmıştır. Siyasete girerken örnek aldığı kişinin Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk olduğunu belirtmiştir.

4.1.4. Gülşah AYDIN

- 30 yaşında.
- Aydın Büyükşehir Belediyesi CHP Koçarlı Meclis Üyesi.
- Üniversite mezunu ancak çalışmıyor.
- Evlidir.
- 2014 yılında siyasi parti üyeliği başlamıştır. Üye olduktan sonra ilk olarak meclis üyeliği yapmıştır.
- Ailesinde ve çevresinde siyasetle ilgilenen kimse bulunmamaktadır. Siyasete girerken Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı Özlem Çerçioğlu’nu örnek almıştır.

4.1.5. Nurcan AVŞAR

- 52 yaşında.
- HDP Aydın İl Yönetiminde görev yapıyor.
- Lise mezunu. Yöneticilik yapıyor.
- Bekârdır (Daha önce evlenmiş). İki çocuğu vardır.
- Son 10 yıldır siyasette aktif olarak yer almaktadır. Siyasi parti üyeliği ise 90'lardan beri vardır. Siyasi parti içerisinde yönetimde yer almıştır.
- Aile içerisinde abisi siyasetle ilgilenmiştir. Siyasete girerken abisini örnek almış ve abisinden etkilenmiştir.

4.1.6. ÖZLEM ÇERÇİOĞLU

- 49 yaşında.
- Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı ve başka bir işle ilgilenmiyor.
- Üniversite mezunu.
- Evli ve iki çocuğu var.
- 2002 yılından beri siyasi parti üyeliği bulunmaktadır. Üye olduktan sonraki ilk görevi milletvekilliği olmuştur.
- Ailesinde ve çevresinde siyasetle ilgilenen kimsenin olmadığını söylemiştir. Siyasete girerken Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü örnek aldığını belirtmiştir.

4.1.7. Seda SARIBAŞ

- 33 yaşında.
- AK PARTİ Aydın İl Kadın Kolları Başkanı. Aynı zamanda Aydın Büyükşehir Belediyesi AK PARTİ Didim meclis üyesidir.
- Yüksek lisans mezunu. Akaryakıt işletmeciliği yapmaktadır.
- Evli ve iki çocuğu var.
- 2007 yılından beri siyasi parti üyeliği bulunmaktadır. 2009'dan bu yana siyasette aktif olarak yer almaktadır.

- Annesi, babası ve eşi siyasetle ilgilenmektedir. Siyasete girerken üye olduğu dönem Milli Eğitim Bakanı olan Nimet Çubukçu'yu örnek aldığını belirtmiştir.

4.1.8. Selma ÜNER

- 58 yaşında.
- Aydın Efeler Belediyesi AK PARTİ Meclis Üyesi.
- Lise mezunu ve sürücü kursu işletmeciliği yapıyor.
- Eşi vefat etmiş. Üç çocuğu vardır.
- 6 sene önce siyasi parti üyeliği başlamıştır. Üye olduktan sonra ilk olarak meclis üyeliği yapmıştır.
- Babası ve amcası siyasetle ilgilenmiştir. Oğlu AK PARTİ gençlik kolları başkanlığı yapmıştır. Örnek aldığı kimse yoktur.

4.1.9. Sema ÇOŞKUN YAYLA

- 40 yaşında.
- AK PARTİ Aydın/Efeler İlçe Kadın Kolları Başkanı.
- Yüksekokul mezunu. İnşaat teknikeridir.
- Evli ve bir çocuğu var.
- 2007 yılından beri siyasette aktif olarak yer almaktadır. Üye olduktan sonra kadın kollarında görev almıştır.
- Dedesi dört dönem belediye meclis üyeliği yapmıştır. Siyasete girerken Recep Tayyip Erdoğan'ı örnek aldığını belirtmiştir.

4.1.10. Sıdıka FAHLİOĞULLARI

- 62 yaşında.
- Aydın Efeler Belediyesi CHP Meclis Üyesi.
- Lise mezunu. Emeklidir.
- Evli ve iki çocuğu var.

- 20’li yaşlarından beri siyasete ilgi duymaktadır. Bu yaşlardan beri siyasette aktif olduğunu belirtmiştir.
- Aile ve çevresinde siyasetle ilgilenen kimse yoktur. Birilerini örnek alarak siyasete girmediğini belirtmiştir.

4.1.11. Sümran ÜNAL

- 67 yaşında.
- Aydın Büyükşehir Belediyesi Efeler CHP meclis üyesi.
- Lise mezunu. Ev hanımıdır.
- Eşinden ayrılmıştır.
- 1995 yılında siyasi parti üyeliği başlamıştır. Üye olduktan sonra ilk olarak kadın kolları başkanlığı yapmıştır.
- Aile içerisinde siyasetle ilgilenenler olmuştur. Örnek aldığı birileri olmamıştır.

4.1.12. Yıldız KARADAŞ TAŞCIOĞLU

- 54 yaşında.
- Aydın/Efeler Fatih mahalle muhtarı.
- Üniversite mezunu. Yerel bir kanalda Ana haber spikerliği yapmıştır.
- Evlidir. İki çocuğu vardır.
- İlk 2009 seçimlerinde muhtar adayı olmuş ve seçilmiştir. Muhtarlığında ikinci dönemindedir. Üç erkek aday arasından seçilmiştir.
- Aile ve çevrede siyasetle ilgilenen kimse yoktur. Aileden destek ilk zamanlar almamıştır. İstanbul’da yaşadığı dönemde mahalle muhtarı olan bir kadına imrenerek baktığını belirtmiştir.

4.2. Kadının Siyasetteki Konumu ve Siyasal ve Toplumsal Yaşama Etkisi

Bilindiği üzere Türkiye’de kadınlar siyaset içerisinde fazla yer almamaktadır. Buna sebep toplum yapısının ataerkil olması ve siyasetin erkek işi olarak görülmesi etkilidir. Toplumda kadının siyaset içinde yer alması tam olarak kabul görmüş bir

durum değildir. Çoğu zaman sadece kadın olduğu için seçilemeyen birçok kadın siyasetçi bulunmaktadır. Kadınlar daha çok siyasi partilerde kadın kollarında çalışmaktadırlar. Milletvekili olmak isteyen kadın siyasetçiler ise daha çok arka sıralardan aday gösterilmektedir. Aslında kadın özel alana hâkim olduğu için toplumu daha iyi anlayabilecek bir siyasi tavrı kendisinde vardır. Özel alana hâkim olduğu için insanların isteklerine daha çok aşınadır. Özellikle de yerel yönetimler de kadın oldukça önemlidir. Belediye başkanı, belediye meclis üyesi, muhtarlık gibi konumlarda kadınların daha fazla yer alması gerekmektedir. Yapılan görüşmelerde ve saha çalışmasında da düşünceler kadının siyaset içerisinde yer almasına yönelik olmasına rağmen, toplum bu durumu sadece söylem olarak ifade etmektedir. Fiziki olarak kadın hala siyasi anlamda geri plandadır.

Tablo 10. Kadınların siyasetle ilgilenmelerinin cinsiyet göre dağılımı

Cinsiyet	Kadınların siyasetle ilgilenmeleri		
	Evet	Kararsızım	Hayır
Kadın	77,7	19,1	3,2
Erkek	60,5	34,9	4,7

Tablo 11. Kadınların siyasetle ilgilenmelerine yönelik tutumun cinsiyet ve eğitim durumuna göre dağılımı

Kadınların siyasetle ilgilenmeleri	Cinsiyet	Eğitim				
		Okur-yazar	İlkokul	Lise	Üniversite	Y. Lisans
Evet	Kadın	0	9,6	45,2	41,1	4,1
	Erkek	0	7,7	38,5	51,9	1,9
Kararsızım	Kadın	5,6	11,1	66,7	16,7	0
	Erkek	3,3	33,3	30	30	3,3
Hayır	Kadın	0	66,7	0	33,3	0
	Erkek	0	75	25	0	0

Büyükşehir belediye başkanı kadın olan Aydın'da yapılan araştırmalara bağlı olarak tablo 10'a ve tablo 11'e bakıldığında kadınların siyasetle ilgilenmelerinin doğru

bulunduğu görülmektedir. Tablo 10'a ve tablo 11'e bakıldığında eğitim seviyesinin bu görüşün ortaya çıkmasında etkili olduğu gözlenmektedir. Çünkü kadınların siyasetle aktif olarak ilgilenmelerini doğru bulmayanların geneli ilkokul mezunudur. Kadınların siyasetle aktif olarak ilgilenmelerini doğru bulanların geneli de lise ve üniversite mezunudur. Bu durumda eğitimin artmasına paralel olarak kadının siyasete katılımına bakışın pozitif yönde arttığı söylenebilir.

Daha önce de bahsedildiği gibi anaerkil düzenden ataerkil düzene geçiş kadınların siyasi alanda geri planda kalmalarına neden olmuştur. Kadınların siyasi yaşamdaki yerleriyle ilgili düşünceler zamanla yeniden gündeme gelmeye başlamıştır. Bununla ilgili olarak Aydın Efeler Belediyesi CHP meclis üyesi Sıdıka Fahlioğlulları "... *Bu son dönemlerde yeni yeni kadın kendini kabul ettirmeye başlıyor. Kadının siyasette yerinin olması gerçekten çok çaba ve de zaman isteyen bir şey*" demiştir. Araştırma verileri de hem erkeklerin hem kadınların bu yöndeki düşüncelerinin olumlu hale geldiğini göstermektedir. Feminist çalışmalar ve bu konuyla ilgili yapılan projeler, kampanyalar da bu düşüncelerin değişmesinde etkili olmuştur.

Aydın Büyükşehir Belediyesi CHP meclis üyesi Gülşah Aydın kadınların siyasi katılımına yönelik "*Biraz kırılmaya başladı, eskiye nazaran. Ben şunlarla karşılaştım bizde mesela bazı muhtarlar var, hala daha hani kadın meclis üyesinden ondan sonra ne bileyim kadın belediye başkanından ya ben bundan nasıl ne isteyeceğim. Bu, hani bak biraz kırılmaya başladı Özlem hanıma beraber.*" demiştir. Burada da karşımıza ataerkil düzen çıkmaktadır. Erkeklerin siyasette karşılarında kadın olduğunda daha çekingen davrandıkları dile getirilmiştir. Çünkü toplumsal yaşam içerisinde erkekler kadınların kendilerinden bir şeyler istemesine alışmışlardır. Bu durumda ister istemez siyasi yaşama yansımıştır ve halen bu durum devam etmektedir. Aydın ilinde kadınların siyasi katılımında eğitim düzeyi etkili olmuş ancak; büyükşehir belediye başkanının kadın olması da kadınların siyasi katılımı konusunda fikir değişikliğinde etkili olmuştur.

Tablo 12. Adayın cinsiyetine göre oy verenlerin genel dağılımı

Oy verme kararında cinsiyet etkili mi?	Oran
Evet	12,8
Bazen	3,9
Hayır	83,3

Tablo 13. Cinsiyete göre oy verenlerin kime oy verdiklerini cinsiyete bağlı olarak dağılımı

Oy verme kararında cinsiyet etkili mi?	Cinsiyet	Kadın ya da erkek adaya oy verme	
		Kadın	Erkek
Evet	Kadın	45,5	54,5
	Erkek	8,3	91,7
Bazen	Kadın	0	100
	Erkek	0	0
Hayır	Kadın	0	0
	Erkek	0	0

Cinsiyete göre oy verenlerin oranları az olsa da; erkeğe ve kadına oy veren kadınların oranları birbirine yakındır. Ancak cinsiyete göre oy veren erkeklerin çoğunluğu erkeğe oy verdiklerini söylemişlerdir. Bu duruma ataerkil düzenin neden olduğu söylenebilir. Çünkü toplumun birçok kesiminde siyaset erkek işi olarak görülmektedir. Ancak tablo 11'e bakıldığında üniversite mezunu olan erkek katılımcılar kadınların siyasetle ilgilenmelerinin doğru olduğunu belirtmişlerdir. Tablo 11 ve tablo 13 karşılaştırıldığında erkekler söylemde ne kadar kadının siyasette olmasının doğru olduğunu belirtse de uygulama da yine erkek adaya oy verdikleri görülmektedir. Erkek adaya oy vermek aslında biraz da öğrenilmiş çaresizlik gibi olmuştur. Tablo 13'e bakıldığında erkeklere oy veren kadınların da oranı azımsanmayacak kadar fazladır. Ataerkil düzenle özel alana sıkışan kadın, kamusal alan için hem cinsinden çok erkeğe güvenmektedir.

Yukarıdaki tablonun ortaya çıkmasında siyasette çoğunlukla erkeklerin ön plana çıkarılmasının etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Erkekler siyasi anlamda her zaman

bir adım önde gitmektedirler. Bununla ilgili Aydın/Efeler Fatih mahallesi muhtarı Yıldız Karadaş Taşcıoğlu şunu söylemiştir: *“Eşitlik, gerçekten eşitlik sağlıyor mu kadınlara. Yoksa kadınları mutfağında çalıştırıp da siyasi partilerin il başkanları, ilçe başkanları daha sonra adaylıklarda hep erkekleri mi tercih ediyor.”* Ulusal siyasette de yerel siyasette de durum aynıdır. Adaylıklar gösterilirken genelde erkekler çoğunluktadır ve hep seçilebilecek sıralardan aday gösterilmektedirler. Böyle olunca zaten verilen oylar ilk sıralardaki adayların seçilmesinde etkili olmaktadır. Seçilebilecek sıradan aday gösterilme durumuyla ilgili AK PARTİ Aydın/Efeler ilçe kadın kolları başkanı Sema Coşkun Yayla, dört erkek adaydan sonra bir kadının aday gösterildiğini ancak bu durumda yeterli olmadığını söylemiştir.

Erkek adaylara daha çok oy verilmesinin sebebi yaratılan algıdır. Siyasetin erkek işi olarak sunulması ve erkek adayların ilk sıralardan aday gösterilmesi erkek adaylara oy verenlerin oranlarını artırmıştır. Ataerkil yapıyla gelen bu düzen günümüzde halen erkeklerin siyasetteki görünürlüğünün kadınların siyasi görünürlüğünden fazla olmasında etkili olmaktadır.

Şirin Tekeli, yapılan çalışmalarda kadınların kamusal alana katılmalarının hoş karşılanmadığı, kadının evini, çocuklarını yetiştirmesi gerektiği yönünde sonuçlara ulaşıldığını söylemektedir (Tekeli, 2017:29). Araştırmada elde edilen sonuçların temelinde Şirin Tekeli'nin belirtmiş olduğu durumun söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü toplumda kadının öncelikle ev ve aile içindeki üstlenmiş olduğu görevleri yerine getirmesinin beklentisi bulunmaktadır. Bu durum bireylerin oy verirken erkek adaya oy vermelerinde etkili olduğunu söyleyebiliriz

Tablo 14. Siyasetle aktif olarak ilgilenme durumunun yaşa ve cinsiyete bağlı olarak dağılımı

Aktif olarak siyasetle ilgilenme	Cinsiyet	Yaş					
		18-25	26-35	36-45	46-55	56-65	66 ve üstü
Evet	Kadın	0	12,5	25	25	12,5	25
	Erkek	10	40	10	10	30	0
Hayır	Kadın	27,9	29,1	23,3	7	8,1	4,7
	Erkek	26,3	31,6	17,1	10,5	5,3	9,2

Tablo 15. Cinsiyete ve yaşa göre siyasi parti üyeliği dağılımı

Siyasi parti üyeliği	Cinsiyet	Yaş					
		18-25	26-35	36-45	46-55	56-65	66 ve üstü
Evet	Kadın	6,3	43,8	18,8	12,5	6,3	12,5
	Erkek	13,3	40	20	6,7	20	0
Hayır	Kadın	29,5	24,4	24,4	7,7	9	5,1
	Erkek	26,8	31	15,5	11,3	5,6	9,9

Tablo 14'e bakıldığında siyasetle ilgilenen kadınlar genellikle 36 yaş ve üstü kadınlardır. Bu durumda hayata yönelik soru işaretlerinin gençlere göre daha az olması etken olabilir. Bakıldığında genç yaş grubu kadınlar daha az siyasette aktif katılım sağlamaktadır. Görüşmecilere bakıldığında genç yaş grubu kadınların daha az olduğu görülmektedir. Ancak genç yaş grubu kadınların siyasi üyeliği oranı az değildir. Sadece siyasi parti üyeliği bulunan ancak siyasette aktif olmayan kadınların olduğu söylenebilir. Bu durumda yaşa bağlı olarak sorumluluklar etkili olabilir.

Tablo 16. Siyasetle aktif olarak ilgilenme durumunun cinsiyete ve eğitim durumuna göre dağılımı

Aktif olarak siyasetle ilgilenme	Cinsiyet	Eğitim				
		Okur-yazar	İlkokul	Lise	Üniversite	Y. lisans
Evet	Kadın	0	12,5	37,5	50	0
	Erkek	0	10	60	30	0
Hayır	Kadın	1,2	11,6	48,8	34,9	3,5
	Erkek	1,3	21,1	31,6	43,4	2,6

Tablo 17. Cinsiyete ve eğitim durumuna göre siyasi parti üyeliği dağılımı

Siyasi parti üyeliği	Cinsiyet	Eğitim				
		Okur-yazar	İlkokul	Lise	Üniversite	Y. Lisans
Evet	Kadın	0	6,3	62,5	31,3	0
	Erkek	0	13,3	60,0	26,7	0
Hayır	Kadın	1,3	12,8	44,9	37,2	3,8
	Erkek	1,4	21,1	29,6	45,1	2,8

Tablo 16'ya bakıldığında siyasetle ilgilenmede eğitimin çok belirleyici olmadığı görülmektedir. Yukarıdaki tablolar incelendiğinde siyasetle aktif ilgilenen, ilgilenmeyen kadın ve erkeklerin eğitim düzeylerinin birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı Özlem Çerçioğlu bu konuda “kadın isterse her şeyi yapar, yeter ki azmetsin” demiştir. Bir başka görüşmeci AK PARTİ Aydın İl Kadın Kolları Başkanı Seda Sarıbaş ise bu konuda “eğitim durumundan ziyade istek” demiştir. Aslında burada eğitimden çok isteğin önemine dikkat çekmişlerdir. Ataerkil bir siyasal sistem içerisinde önce bu alanda istekli olmanın gerekli olduğunu vurgulamışlardır. Eğitim her alanda gereklidir ancak siyaset sadece eğitimle yürütülebilecek bir alan değildir. Siyasete ilgi duymak ve istekli olmak bu alanda başarıyı getirecektir. Ancak eğitim siyasal alanda eleştirel bir mantığın yer edinebilmesi için önemlidir. Eğitim konusunda da özellikle siyasal eğitim önem arz etmektedir. Siyasette eğitimin etkisi ve siyasal eğitimin gerekliliği konusunda AK PARTİ Efeler Kadın Kolları Başkanı Sema Coşkun Yayla şöyle bir

görüş belirlemiştir: “Evet, bu çok etkili. Çünkü kadının önce bu noktaya gelebilmesi için eğitim manasında bir noktaya gelmesi bekleniyor. Eğitim insana sadece iş verir. Siyasette önemli olan siyaset eğitiminden geçip geçmediği...”

Kadının siyasette aktif katılımı ve eğitim durumu hakkında tam tersi görüşte olan görüşmecilerde bulunmaktadır. Aydın Büyükşehir Belediyesi CHP meclis üyesi Afet Er, “hem erkek hem kadın hiç ayırım düşünmeksizin eğitim durumu çok önemli” demiştir.

Kadınların siyasi katılımı ve eğitim konusunda HDP Aydın İl Yönetim kurulu üyesi Nurcan Avşar ise şöyle demiştir: “...tahsil durumu olan da çok faydalı olacağını düşünüyoruz ama olmayan sesler de çok önemlidir hiç fark etmez.” Görüşmeciler için de eğitim düzeyinin çok önemli olmadığı gözlenmektedir. Siyasetle ilgilenmek isteyen kadınların siyaseti olan ilgileri daha önemli denebilir. Eğitim seviyesi yüksek olan kadınlar da bu alana meraklı kadınlarda siyaset içerisinde yer almalıdır. Çünkü siyasette hem alanda hem de işin mutfağında akıllı hamleler yapacak insanlar gerekmektedir.

Tablo 17’ye bakıldığında ise siyasi partiye üyeliği olan kadınların çoğunluğu lise mezunudur. Bunun nedeni olarak üniversite mezunu kadınların daha çok kariyer odaklı olmaları gösterilebilir. Siyasetin zaman isteyen bir alan olduğunu düşünüldüğünde çalışan kadın için zor bir alandır. Bu konuyla ilgili Aydın/Efeler belediyesi CHP meclis üyesi Sümran Ünal bu konuda şöyle demiştir: “Genelde çalışan kadınlar çok fazla katılamıyorlar. Ya da zaman ayıramıyorlar hatta ayırmıyorlar. İstendiğinde ayrılabilir belki. Genelde çalışan kadınlar emekli olduktan sonra geliyorlar. Daha çok ev hanımı, çalışmayan kadınlar.” Siyasi parti üyeliği konusunda üniversite mezunu kadınların daha az olmasını bu görüşün desteklediğini söyleyebiliriz. Görüşmecinin bu yanıtında dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta özel alanda konumlanmış ev hanımlarının siyasi alanda daha çok yer almasıdır. Demek ki ev hanımları özel alandaki rollerinden sıyrılıp kamusal alanda söz sahibi olmaya çalışmaktadırlar.

Yukarıdaki görüşün tam tersini Aydın CHP il kadın kolları başkanı Ayşe Özdemir şöyle dile getirmiştir: “Genelde çalışan kesim. Ev hanımı çok az. O da yani yerel yönetimde gönüllü bazında oluyor. Eğer işte başında söyledim kadının ekonomik

özgürlüğü var ise bu büyükte olur, küçükte olur, emekli de olur. Yani herhangi bir maddi olarak ekonomik özgürlüğü olan kadınların katılımı daha rahat oluyor.” Bu durumda siyasi anlamda önemi olan bir durumdur. Siyaset için ekonomik durumda önemlidir. Eğer ki kadın eşinden destek görmüyorsa siyaset için kendi ekonomik gücünü elinde bulundurmalıdır. Bakıldığında birbirine zıt olan her iki durumda kadının siyasi varlığı için önem taşımaktadır. Ancak görüşme yapılan kişiler de genelde çalışan kadınlar ve çoğunluğu üniversite mezunudur. Ama birine bağlı olarak değil, kendilerine ait işlerde çalışmaktadırlar. Belki de siyasette var olmalarında etken bu durumdur.

Tablo 18. Siyasetle aktif olarak ilgilenme durumunun cinsiyete ve gelir durumuna göre dağılımı

Aktif olarak siyasetle ilgilenme	Cinsiyet	Maddi durum					
		Çalışmıyor	0-1500	1501-3000	3001-5000	5001-7500	10001 ve üstü
Evet	Kadın	25	12,5	62,5	0	0	0
	Erkek	10	30	50	0	0	10
Hayır	Kadın	52,3	15,1	23,3	9,3	0	0
	Erkek	27,6	22,4	39,5	3,9	5,3	1,3

Tablo 19. Cinsiyete ve gelir durumuna göre siyasi parti üyeliği dağılımı

Cinsiyet	Siyasi parti üyeliği	Gelir durumu					
		Çalışmıyor	0-1500	1501-3000	3001-5000	5001-7500	10001 ve üstü
Kadın	Evet	19,1	7,1	24	0	0	0
	Hayır	80,9	92,9	76	100	0	0
Erkek	Evet	13,6	15	20	33,3	0	50
	Hayır	86,4	85	80	66,7	100	50

Aydın ili kapsamında yapılan çalışmadan elde edilen, yukarıdaki tabloda yer alan verilere bakıldığında kadınların siyasi katılımlarında gelir durumunun etkili olduğu görülmektedir. Kadın odaklı bakıldığında gelir durumu iyi olanlar oran olarak daha fazladır. Bu konuda Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı Özlem Çerçioğlu, “*Siyaset yapmak istiyorsanız ekonomik özgürlüğünüzün bir parça olması gerekiyor.*” demiştir. Aslında burada aynı zamanda kadının kendi parasını kazanıyor olması gerektiğini vurgulamıştır. İyi bir gelir durumu ve ekonomik özgürlüğü olan kadın daha kolay siyasi katılım sağlayabilecektir.

Aydın Büyükşehir Belediyesi CHP meclis üyesi Emine Hayırsever, “*Kadınların gelir durumu tabii siyasi durumda etkili. ... ama bunu sadece kadınlar olarak değerlendirmeyin. ...herkes açısından gelir durumu önemli...*” Araştırma verilerine bakıldığında erkekler içinde gelir durumunun önemli olduğu zaten görülmektedir. Görüşmeciler çoğunlukla ekonomik gücün siyasi alanda etkili olduğu üzerinde durmuştur. Hem erkek hem kadın için siyasi alanda aktif olabilmek biraz da ekonomik güce sahiptir. Ancak burada ataerkil bir toplum olması engelinin de ortaya çıkma ihtimali vardır. Ekonomik özgürlüğü siyasi özgürlüğünü tam olarak sağlayamayabilir. Yani ekonomik gücü elinde olup eril bir engelle karşılaşılabilme durumu da vardır.

Ekonomik gücü olan kadınların siyasi alanda yer almasıyla yönelik Rosa Luxemburg, kadınların siyasi katılımında sınıfsal eşitsizliklerin etkili olduğunu dile getirmiştir. Burjuva kadınların oy hakkı istemeleri durumunda kabul edilebileceğini dile söylemiştir (Elçik ve Öztürk, 2011:137). Ekonomik güç her zaman siyasi gücü etkileyecektir. Çünkü siyaset bir açıdan kendinden bir şeyler verebilmektir. Özellikle ekonomik özgürlüğü olan kadın için bu durum çok önemlidir.

Tablo 20. Siyasetle aktif olarak ilgilenme durumunun cinsiyete ve medeni duruma göre dağılımı

Aktif olarak siyasetle ilgilenme	Cinsiyet	Medeni durum		
		Evli	Bekâr	Boşanmış
Evet	Kadın	87,5	12,5	0
	Erkek	60	40	0
Hayır	Kadın	64	32,6	3,4
	Erkek	46,1	52,6	1,3

Tablo 21. Cinsiyete ve medeni duruma göre siyasi parti üyeliği dağılımı

Siyasi parti üyeliği	Cinsiyet	Medeni durum		
		Evli	Bekâr	Boşanmış
Evet	Kadın	87,5	12,5	0
	Erkek	60	40	0
Hayır	Kadın	61,5	34,6	3,8
	Erkek	45,1	53,5	1,4

Yukarıdaki tablolara bakıldığında Aydın ilinde evli kadınların siyasi parti üyelikleri ve siyasete aktif katılımlarının evli olmayanlara oranla daha fazla görülmektedir. Evli kadınların oranının yüksek olması, onların eşlerinin desteklerini aldıklarını gösterir. Aydın Efeler Belediyesi AK PARTİ meclis üyesi Selma Üner, “...bu göreve, davaya gönül verdiyseniz evli olmanız, bekâr olmanız hiçbir şey fark etmiyor” demiştir. Bir başka görüşmeci Aydın Efeler Belediyesi CHP meclis üyesi Sümran Ünal, “O konuda bilemiyorum, o konuda ayırım yapamayacağım. ...evli kadınlardan da çok çalışan var, bekâr da var” diye belirtmiştir.

Bekâr kadınlar da aile desteğinin daha az olması onların siyasi katılımlarını etkilemiş olabilir. Siyaset erkek içinde kadın içinde destek gerektiren bir alandır. Ancak ataerkil yapının etkisinden dolayı kadın için destek önemlidir. Toplum içerisinde kadının siyasetle ilgilenmesini hoş karşılamayanlar bulunmaktadır. Siyasette çevreden destek bulan kadınlar daha rahat adım atabilmektedirler. Bu konuda

Aydın/Efeler fatih mahallesi muhtarı Yıldız Karadaş Taşçıoğlu “...yakin çevrenizin sizi desteklemesi gerekiyor. Ben muhtar adayı olmak istiyorum dediğim zaman eşim kabul etmedi. Kendi aile büyüklerim annem, babamda kabul etmediler. Eş kabul etmeyince, anne-baba kabul etmeyince evlatlarınızda zaten çekimser davranıyor.” demiştir. Bakıldığında yerel yönetimlerin en küçük birimi olan mahalle muhtarlığında dahi kadınların karşısına engeller çıkmaktadır. Çünkü toplumda siyaset erkek işi olarak kabul görmüştür. Aydın/Efeler fatih mahallesi muhtarı Yıldız Karadaş Taşçıoğlu’nun “Eşim kabul ettikten sonra anladım ki önümdeki en büyük engeli aşmış oldum.” sözü kadının siyasi alanda eş ya da aile desteğinin olması gerektiğini göstermektedir. Tablo 20 ve 21’de evli kadınların daha aktif olmasında bunun etkisi olabilir. Özellikle küçük çevrelerde anne ve baba bu konularda daha katı olabilmektedir.

Kadınların siyasi katılımında desteğın sadece eş ve aile açısından değil parti içerisinde de olması gerekmektedir. Bu konuda AK PARTİ Aydın il kadın kolları başkanı Seda Sarıbaş şöyle demiştir: “Oluyor, tabi tabi mutlaka oluyor. Yani 22 tane meclis üyesi içerisinde tek kadınsınız ve ben kendimi asla yalnız hissetmedim. Her zaman destekleri vardı. Bir işte abi bir kardeş olabiliyorlar. Bir baba olabiliyorlar.” Hem çevrede hem parti içerisinde kadınlara özellikle erkeklerden destek olduğunda, siyasi alandaki kadın bu konuda daha istekli olacaktır. Bu konuda Aydın büyükşehir belediyesi CHP meclis üyesi Gülşah Aydın’da “Oldular, sağ olsunlar. Ne dersek yaptılar. Hani bir eksliğimizde hep yardımcı oldular.” demiştir.

Tablo 22. Cinsiyet ve kota uygulaması dağılımı

Cinsiyet	Kota uygulaması	
	Evet	Hayır
Kadın	28,7	71,3
Erkek	35,3	64,7

Yukarıdaki tabloya bakıldığında partilerde uygulanan cinsiyet kotasını duyanların oranları oldukça azdır. Aslında parti tüzüklerinde kota uygulamasına yer verilmiştir. Duyulmamasında etken siyasette cinsiyet meselesinin çok açık şekilde dile

getirilmemesi olabilir. Çünkü erkek işi olarak görülen siyasette kadının var olmaması çok dikkat çekmemektedir. Buna bağlı olarak da kota uygulamasının duyulmaması anormal bir durum değildir.

Tablo 23. Kota uygulamasını bilenlere ve cinsiyete göre kota uygulamasının doğruluğunun dağılımı

	Cinsiyet	
	Kadın	Erkek
Kota uygulamasının doğru bulunması		
Doğru buluyorum	6,2	6,8
Kota her iki cinsiyet için de varsa doğru buluyorum	6,7	7,3
Kadınların katılımlarını artırmak açısından doğru buluyorum	8,1	8,9
Yanlış buluyorum	7,6	8,4
Doğru ya da yanlış olduğu konusunda kararsızım	1,4	1,6

Tablo 22'e bakıldığında kota uygulamasından haberdar olmayanların oranları çok olsa da kota uygulaması hakkında bilgi sahibi olanlarda bulunmaktadır. Kota uygulaması hakkında bilgi sahibi olanlarsa kadınların katılımını artırmak için gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı Özlem Çerçioğlu da kota uygulamasının doğru olduğunu belirtmiştir ve bunu kadın katılımlarını artırmaya yönelik bir çalışma olduğunu dile getirmiştir. CHP Aydın İl Kadın Kolları Başkanı Ayşe Özdemir %33'lük kotanın yeterli olmadığını %50 kota olması gerektiğini söylemiştir. Tablo incelendiğinde de kota uygulamasının her iki cinsiyet içinde geçerli olması gerektiğini söyleyenlerin oranı az değildir. Aydın Büyükşehir Belediyesi CHP meclis üyesi Gülşah Aydın kota uygulaması için "...%33'lük kotada olmasa hiç yer vermeyecekler" demiştir. HDP Aydın il yönetim kurulu üyesi Nurcan Avşar, kotanın yapılmaması gerektiğini ve siyasette daha çok kadının olması

gerektiğini belirtmiştir. Bir başka görüşmeci AK PARTİ Efeler Kadın Kolları Başkanı Sema Coşkun Yayla ise; erkeğin kuvvetli etki alanı olacağı için kotada ‘dörde bir’ şeklinde bir uygulama yapıldığını belirtmiştir. Aslında kadın adayın çok olduğunu ancak seçilemeyecek sıralarda bulunduğunu dile getirmiştir.

Tablo 23’deki veriler ve görüşmecilerin düşünceleri karşılaştırıldığında kotanın gerekli olduğu söylenebilir. Bu ataerkil düzenin getirmiş olduğu bir uygulamadır. Kadının her alanda eşitliğinin resmiyette kabul edilmesi siyasi alanda kota uygulamasının çıkmasında etkili olmuştur. Aslında kota uygulamasına gerek kalmadan kadının siyasetteki görünürlüğü artırılmalıdır.

Daha öncede değinildiği gibi kota uygulaması dünya da 1990’larda başlamıştır. Anayasal kota, seçim yasası kotası ve siyasi parti kotasını dünya da toplam 131 ülke uygulamıştır. Kota uygulaması uygulanan ülkelerde kadının temsil oranında artış gözlenmiştir. Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı (UCLG – MEWA) toplumsal cinsiyet eşitliği komitesini kurmuştur. Bu komite kadınların siyasi katılımı için kota uygulamasına önem vermektedir. UCLG-MEWA teşkilatı içerisinde Türkiye’de bulunmaktadır. Bu şekilde çalışmalar olmasına rağmen hala kadınların siyasi anlamda katılımları yeterli derecede değildir. Türkiye’de kota uygulaması sadece söylem olarak yer almıştır. Birçok dünya ülkesi kota uygulamasını başlattıktan sonra kadınların siyasi katılımlarında artış gözlenmiştir. Türkiye’de uygulanan %33’lük bir kadın kotası vardır; ancak bu tam anlamıyla uygulanmamaktadır. Türkiye dünyada kadın milletvekili sayısı olarak 127. sıradadır. Kadın belediye başkanı sıralamasında %0,56 oranla son sıralarda yer almaktadır.

Siyasi parti seçim beyannamelerinde de kadınların siyasi yaşamlarına ilişkin kota uygulamalarından bahsedilmektedir. Aslında kota uygulamasının da ayrımcı bir uygulama olduğunu bir kenara koyarsak parti beyannamelerinde kadın-erkek siyasi eşitliğine dair söylemler son yıllarda yer almaya başlamıştır. Cinsiyet kotalarına benzer “kadın kolları” gibi bir uygulamada bulunmaktadır. Aslında kadını siyasete teşvik ederken dahi bir ayrımcılık yapılan siyasi bir birimdir. Cinsiyet kotası gibi görüşmecilere “erkek kolları yok, kadın kolları var bunu nasıl değerlendirirsiniz” diye bir soru sorulmuştur. Bu konu hakkındaki görüşünü Aydın Büyükşehir Belediye

Başkanı Özlem Çerçioğlu şöyle açıklamıştır: “*Valla bence gayet iyi. Çünkü Türkiye’de ciddi anlamda kadınların sorunları var. Bu sorunları giderinceye kadar mutlaka kadın kollarının olması gerektiğini düşünüyorum. Eğer bu konuda yeterli noktaya ulaşabilirsek o zaman kaldırılabilir.*” AK PARTİ Aydın İl Kadın Kolları Başkanı Seda Sarıbaş, kadın kolları diye bir ayırım yapılmaması gerektiğini; çünkü ana kademe, kadın kolları ve gençlik kolları olarak üç başlı bir sistem olmasının gerekli olmadığını söylemiştir. Tüm bu veriler ışığında cinsiyet kotasının ve kadın kollarının kadının siyasi katılımı için bir basamak olduğu söylenebilir. Kadının bu anlamda teşvik edilmesinde önemli rol oynamaktadırlar. Ne kadar cinsiyetçi bir tarafı olsa da kadını siyasete çekmek için etkili bir yöntem olduğu görülmektedir. Bir yandan da başarılı bir belediye başkanı olan Aydın büyükşehir belediye başkanı Özlem Çerçioğlu, kadın olarak zoru başarmışken hala kadın kollarının ve cinsiyet kotasının var olması gerektiğini söylüyorsa kadın için Türkiye’de siyasal sistemde büyük bir sıkıntı olduğu açıktır. Cinsiyet kotası ve kadın kolları ayrımcılığı kaldırmaya çalışırken, aslında en büyük ayrımcılığın yapıldığı uygulamalardır.

Uygulanan cinsiyet kotasına bağlı olarak son yapılan seçimlere bakıldığında sadece 81 kadın milletvekili bulunmaktadır. Cinsiyet kotası doğru veya yanlış uygulanmış ancak olması gerektiği gibi uygulanmadığı görülmektedir. Çünkü kadınlar seçilebilecek sıralardan değil, daha arka sıralardan aday gösterilmiştir. Hem demokrasi hem de kadının siyasi katılımı açısından siyasi partilerin beyannameleriyle uyguladıkları sistem arasında uyumsuzluk bulunmaktadır. Bu duruma sebep olarak Türkiye’de ataerkil yapıyı gösterebiliriz. Toplumsal yaşamdaki eril düzen siyasi yaşamada yansımıştır. Nasıl ki kadın özel alanda, iş alanında erkeğin gerisinde tutulmuşsa siyasi alanda da gerisinde tutulmuştur. Çünkü toplumun geçmişten gelen yargıları vardır. Erkek baskın karakter olarak görülmektedir. Siyasi alandaki ataerkilliğin baskın olduğunu 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan genel seçimlere bakarak açık bir şekilde görebiliriz. Altı cumhurbaşkanı adayından sadece bir tanesi kadındır. Ayrıca milletvekili adayları da seçilebilecek sıralardan çoğunlukla erkektir. Eril sistemin getirmiş olduğu bu düzenin değişmesi için ‘kadın kolları’ ve ‘cinsiyet kotası’ bir anlamda zorunluluk olmuştur.

Tablo 24. Yerel siyasette kadın erkek eşitliğinin cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Yerel siyasette kadın-erkek eşitliği var mı?		
	Evet	Kararsızım	Hayır
Kadın	14,9	53,2	31,9
Erkek	17,4	44,2	38,4

Yerel yönetimlerde kadın ve erkek eşitliğinin olmadığına daha önce değinilmişti. Bazı dünya ülkelerinin parlamentolarında bile yerel yönetimlerinden daha çok kadın olduğu dile getirilmişti. Tablo 24'e bakıldığında kadınlar ve erkekler çoğunlukta kararsız kalmışlar. Ancak hayır diyenlerin sayısı da az değildir. Dünya verilerine bakıldığında da yerel yönetimlerde kadınların oran olarak az oldukları görülmektedir. Örneğin; Fransa yerel meclisinde kadın oranı %33'tür. Bir başka Avrupa ülkesi İsveç'te ise %29,4'tür. Türkiye yerel meclisteki kadın oranlarına göre %2,32 ile alt sıralarda yer almaktadır. Dünyada yerel meclisinde en çok kadın bulunan ülke ise %38 ile Hindistan'dır. Yapılan yüz yüze görüşmelerde de genelde bir cinsiyet eşitsizliğinden bahsediliyor. Ancak bir eşitsizlik olmadığını belirtenlerde bulunmaktadır. Eşitsizliğin olmadığıyla ilgili görüşü AK PARTİ Aydın il kadın kolları başkanı Seda Sarıbaş şöyle ifade etmiştir: *“Bir cinsiyet ayrımı yok aslında. Ama işte kadın az ve biz 22 tane meclis üyesiyiz. Oradan baktığımızda 22 meclis üyesinin içerisinde tek kadın ben varım. ...fakat cinsiyet anlamında da bir eşitsizliğin olduğuna inanmıyorum. Bir ayırım yapılmıyor.”*

Sırf kadın olduğu için siyasette yer edinmenin doğru olmadığını dile getirenlerde olmuştur. Bununla ilgili düşüncesini Aydın büyükşehir belediyesi CHP meclis üyesi Sümran Ünal şöyle dile getirmiştir: *“...cinsiyet eşitsizliği derken sırf kadın olduğu için bir yerlerde bulunması gerektiğine inanmıyorum. Yani biz kadın olarak da kendimize siyasette yer edineceksek eğer, mücadele vererek olması gerektiğine inanıyorum.”* Bakıldığında bir bakıma doğru bir söylem. Kadın siyasette gerçekten istediği için olmalıdır. Sadece olmak için yerelde ya da ulusal siyasette olmamalı, kadın olmasının, anne olmasının, erkekten farklı bir bakış açısına sahip olmasının getirdiği fikirleri, düşünceleri kullanabilmelidir.

Dünyada ve Türkiye’de durum böyleyse bunun nedeni ne olabilir? Özel alan ve kamusal alan burada ön plana çıkmaktadır. Ataerkil bir yapılanmanın olması, kadınların özel alana konumlandırılıp erkeklerin kamusal alanda konumlandırılması kadınların yerel yönetimlerde geri planda kalmasına neden olmaktadır. Kadınları da özel alana sıkıştıran toplumsal cinsiyet rolleridir. Özel alana hâkim olan kadının yerel yönetimle yakın olması gerekir. Çünkü yerel yönetimler özel alana en yakın birimlerdir. Kadınların yerel siyasette neden olması gerektiğini Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı Özlem Çerçioğlu şöyle açıklamıştır: “*Nüfusun %50’si kadınlardan oluşmaktadır. Baktığınız zaman parkları daha çok kadınlar kullanıyor. Ananeler, babaanneler kullanıyor. Anne çocuğunu getiriyor. Babaanne, anane torununu getiriyor. Pazarlara baktığınız zaman yine kadınlar daha fazla. Erkekler daha fazla iş gücünde. ...Kenti aslında daha çok kadınlar kullanıyor baktığımız zaman.*” Ayrıca kadınlarla ilişkilerinin üst düzeyde olduğunu, kente bakarken bazen belediye başkanı bazen kadın bazen de anne gözüyle baktığını ifade etmiştir. Özlem Çerçioğlu’nun dediğinden yola çıkarsak; evet kadın daha fazla kentle iç içe zaman geçiriyor. Kentin dilini daha iyi biliyor ve yukarıda bahsedilen yerel siyasette anne ve kadının olmanın önemini bu ifadesinde açıkça dile getiriyor. Bu konuyla ilgili Aydın büyükşehir belediyesi CHP meclis üyesi Emine Hayırsever düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir: “*...en iyi ekonomistler kadınlardır. Özellikle ev kadınları en iyi ekonomistlerdir. Neden? Çok küçük aile bütçeleriyle bile ev kadınları evini, çocuğunu, kocasını doyurup, sofrayı kurup o evi yöneten kişilerdir.*” Bakıldığında tüm görüşler aynı yere çıkmaktadır. Yerel yönetimde bir kadın aslında erkek bir yöneticiden daha başarılı olabilecek özel alanda bulunma gibi bir özelliğe sahiptir. Özel alanda olmak tek başına yerel bir yönetim için tek başına yeterli olmayabilir; ancak büyük ölçüde etkisi bulunmaktadır.

Kentin ve kadının birbirini tamamlayıcı unsur olduğunu gösteren sahneler Sermiyan Midyat’ın yönettiği *Hükümet Kadın* (2013) filminde işlenmiştir. Mardin’de geçen hikâyede eşinin vefatı üzerine belediye başkanı olan Xate Hanım’ın yaşadığı zorluklar ve bu zorlukların arkasından gelen başarı anlatılmaktadır. Xate Hanım ilçeye su getirmek için tüm imkânları zorlamaktadır. Su olmamasının zorluğunu özel alanda olan kadın daha fazla çekmektedir. Çünkü kadınlar temizlik, yemek, bulaşık gibi ev işlerinde suya ihtiyaç duymaktadırlar. Özel alanda suyun kullanımı daha

fazladır. Özel alanı çoğunlukla kadının temsil ettiği göz önüne alındığında, filmde Xate Hanım'ın belediye başkanı olduğunda su getirmek için her yolu denemesinde toplumsal cinsiyet rollerinin etkili olduğu görülmektedir. Ayrıca küçük yaşta evlendirilmeye çalışılan kızları bir kadın olarak daha iyi anladığı için bu duruma engel olmaktadır. Xate Hanım'ın öyküsü aslında yerel siyasette kadının gerekliliğini ve kadının başarılı olabileceğini göstermektedir.

Toplumun kadına yüklemiş olduğu roller, kadınların siyasi anlamda yerel yönetimlerde üretken ve başarılı olmasında etkili olacaktır. Çünkü kadın özel alanda konumlanmıştır ve yerel yönetimlerde daha çok özel alana yönelik hizmet etmektedir. Araştırmanın konusu olan Aydın ilinin kadın belediye başkanının yapmış olduğu çalışmalarda toplumsal cinsiyet rollerine uygun hizmetlerin oldukça çok yapıldığını göstermektedir. Daha öncede değinilen sıcak yemek, gıda, kömür, eşya gibi özel alanda gerekli olan yardımlar yapılmaktadır. Ayrıca evinde oturan kadınlar el işi ve mesleki kurslarla desteklenmektedir. Buradan yola çıkarak yerel yönetimlerde daha çok kadına yer verilmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Daha çok özel alana yönelik hizmet olan yerel yönetimler, özel alanı en iyi bilen kadınlar tarafından daha iyi yönetilebilme potansiyeline sahiptir.

Tablo 25. Cinsiyete göre yerel yönetimde kadın bir yöneticinin yaşadığı yere etkisi

Cinsiyet	Kadın yöneticinin yaşanılan yere olumlu etkisi	
	Evet	Hayır
Kadın	83	17
Erkek	77,9	22,1

Tablo 26. Cinsiyete göre yerel yönetimde kadının olumlu etkisinin olacağı alanlar

Cinsiyet	Kadın yöneticinin olumlu etkisi				
	Çevre düzenlemesi	Sosyal bir hizmet anlayışı	Kültürel çalışmalar	Eğitim çalışmaları	Diğer
Kadın	23,8	16,3	3,8	2,5	53,8
Erkek	40,3	23,9	0	3	32,8

Aydın ilinde yapılan araştırma sonuçlarına göre yukarıdaki tabloya bakıldığında yerel yönetimlerde kadının toplum için olumlu bir etkisi olacağı yönünde düşünceler daha fazladır. Hem kadın katılımcılar hem de erkek katılımcılar bu yönde düşünmektedir. Yerel yönetimlerde olumlu etkisi olacağını düşününler “nasıl bir olumlu etki” sorusuna ise “diğer” cevabını vermişlerdir. “Diğer” cevabı verenler aslında çevre düzenlemesi, sosyal bir hizmet anlayışı, kültürel çalışmalar, eğitim çalışmalarının tümü açısından olumlu bir etkisi olacağını dile getirmişlerdir. Çevre düzenlemesi cevabını verenlerin de oranı oldukça fazladır. Bu cevapların daha fazla verilmesinde Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı Özlem Çerçioğlu’nun etkisi olabilir. Çünkü çevre düzenlemesi, sosyal belediyecilik, kültürel çalışmalar ve eğitim alanında çalışmalar yapmaktadır. Bu konu hakkında Sözcü Gazetesi yazarı Yılmaz Özdil *Teflon Millet* adlı yazısında şöyle belirtmiştir: “...hava kirliliğini çözdü, Aydın’ı daha yeşil yaptı, tek örnek vereyim, kamulaştırdığı 177 dönüm araziye mis gibi alışveriş merkezi dikmek yerine, park yaptı!”⁴³ Görüldüğü gibi Aydın ilinde çevre düzenlemesi yapıldığı için halkın yerel yönetimde bulunan kadın yöneticiden beklentisi bu yönde olmaktadır. Aydın Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulan “Aydın Büyükşehir Belediyesi Hizmet Ağı (AYBA)” ile vatandaşlara gıda, kömür, sıcak yemek, eşya, kıyafet, hasta bezi, tekerlekli sandalye, havalı yatak gibi yardımlar yapılmaktadır. Bunların yanında evde sağlık hizmeti, berber ve kuaför hizmeti, kadın konuk evi, huzur evi, kültür merkezleri, veterinerlik hizmetleri gibi çalışmaları bulunmaktadır. İşte tüm bu çalışmaların kadın belediye başkanı

⁴³ <http://www.sozcu.com.tr/2017/yazarlar/yilmaz-ozdil/teflon-millet-2057615/> (15.01.2018)

tarafından yapılması Aydın halkının kadın yöneticiden beklentisinin bu alanlarda olmasını etkilemiştir.

Yerel yönetimlere kadın yöneticinin etkisinin yanında hem meclis üyeleri hem de siyasi partiler açısından yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Kadın olarak yerel yönetimlerde yapılan çalışmalara yönelik soru sorulduğunda Aydın büyükşehir belediyesi CHP meclis üyesi Emine Hayırsever; “*Ya aslında bu soru bile cinsiyet ayrımcılığı yapan bir soru. Neden diyorsunuz ki, kadın olarak neler yapıyorsunuz. Ben insan olarak oradayım. Evet, seçilmiş 81 tane meclis üyesi var, biz olaylara kadın-erkek olarak bakmıyoruz. Meclis toplantısındaki alınan kararlarla Aydın ilinin yönetilmesini sağlıyoruz.*” demiştir. Bakıldığında görüşmecii yerel yönetimlerde çalışmaların cinsiyet temalı yapılmadığını ifade etmiştir.

Aydın/Efeler Fatih Mahallesi muhtarı Yıldız Karadaş Taşçıoğlu mahallesinde; kadınlar için bilgisayar kursu açtığını ve bunu bir annenin bilinçlenmesini, çocuğuyla daha yakın olabilmesini sağlamayı amaçladıklarını söylemiştir. Ayrıca kadınların sosyalleşmesi için geziler düzenlediklerini, ‘Kadının insan hakları eğitim programı’(KİEB), eğitimini ve aile içi iletişim eğitimini aldıklarını ifade etmiştir. Görüldüğü gibi büyük ya da küçük yerel yönetimde fark etmeden bir kadının yönetici olarak iyi çalışmalarda bulunabilecektir. Burada yönetici olan kadının istekli olması önemlidir.

Tablo 27. Cinsiyete göre yerel yönetimde kadının olumsuz etkisinin olacağı düşüncesinin nedenleri

	Kadın yöneticinin olumsuz etkisi			
Cinsiyet	Siyaset erkek işi	Yönetim kadın için zor	Kadın disiplin sağlayamaz	Diğer
Kadın	21,4	28,6	35,7	14,3
Erkek	47,4	31,6	15,8	5,3

Tablo 27’de görüldüğü gibi yerel siyasette kadının olmasının olumsuz etkiye sahip olacağını düşününler çoğunlukla ‘siyaset erkek işidir’ ve ‘kadın disiplini sağlayamaz’

cevaplarını vermişlerdir. Siyaset için erkek işidir diyenlerin çoğunluğu erkektir. Bunun temelinde toplumun ataerkil yapıda olması etkilidir. Hatta siyasetin erkek işi olduğu cevabını veren kadınların sayısının azımsanmayacak kadar az olduğu görülmektedir. Toplumda öğretilmiş olan toplumsal cinsiyet rolleri ve siyasette öne çıkanların hep erkek olması bu algıyı yaratmaktadır. Tabloya bakıldığında işin ilginç olan tarafı kadının disiplini sağlayamayacağı yönünde cevap veren katılımcılarda kadınların oranı daha fazladır.

Sermiyan Midyat'ın yönettiği *Hükümet Kadın* (2013) filminde siyasetin erkek işi olduğuna yönelik tabirler kullanılmıştır. Bir erkek tarafından “*Kadından belediye reisi mi olur?*” söylemi kullanılmıştır. Filmde bir başka erkek tarafından da toplumda erkeğin yerine getirmesi gereken görev olan askerlik üzerinden Xate Hanım'ın askerlik yapmaması vurgulanmıştır. Ayrıca filmde Xate Hanım'ın hemcinsleri olan kadınlar da politikadan anlamadığını ifade etmişlerdir. Filminde göz önüne koyduğu gibi siyaset toplumda erkeğe has bir iş olarak görülmektedir.

Bu konuda yerel yönetimde görüşülen kadınlarda siyasetin erkek işi olduğu görüşünü kabul etmemektedir. Aydın Efeler Fatih Mahallesi muhtarı Yıldız Karadaş Taşçıoğlu bu rahatsızlığını şöyle dile getirmiştir: “... *Ediyor, ama ne kadar rahatsız ederse etsin çoğunluğa baktığınız zaman zaten erkek. Hani evet rahatsız oluyoruz, biz bu zinciri kırmak isteyen kadınlarız. Kadınlarında yerel yönetimlerde, muhtarlık olsun başka belediye başkanlığı, büyükşehir belediye başkanı...*” Bir başka görüşmeci Aydın Büyükşehir Belediyesi CHP meclis üyesi Emine Hayırsever ise şu şekilde ifade etmiştir: “*Ediyor, hani derler ya elinin hamuruyla erkek işine karışma diye, gerçi o eskiden çok eskiden kalmış. Aslında yani Atatürk'ün cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarında kadınların siyasete katılımı ve sosyal hayattaki, kültürel hayattaki yer almaları çok daha fazlaydı. Ama şimdi hani sanki kadına bakış açısı biraz değişmiş gibi. Bunu yok etmek için kadınların daha çok siyasette yer alması gerekiyor.*” Siyasetin erkek işi olarak tabir edilmesinin çok önemli olmadığını söyleyen AK PARTİ Aydın İl Kadın Kolları Başkanı Seda Sarıbaş düşüncelerini şöyle dile getirmiştir: “*Bazen ediyor, evet. Ben buna inanmıyorum. Bence ne kadın ne erkek olarak değerlendirilmemeli. Siyaset dediğiniz şey gönüllülükle ve önemsenerek yapılması gerekir. ...Bir ayrım yapılması gerektiğine inanmıyorum ben.*”

Siyasetin erkek işi olarak görülmesi aslında büyük bir sorundur. Örneğin siyasi parti liderleri çoğunlukta erkektir. Aydın/Efeler belediyesi CHP meclis üyesi Sıdika Fahliogulları düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir: *“Daha önce bir bayan liderde oldu. Yani Türkiye aslında erkek egemenliğine hâkim bir devlet. Yani sanki siyasetin erkeklere mahsus olduğunu veya liderlerin sadece erkeklerden olabileceği gibi bir şey yerleşmiş. Ama bu yıkılacaktır.”* Burada yine eril düzenin getirmiş olduğu bir durum bulunmaktadır. Geçmişten günümüze gelen yönetici vasfının erkekte olduğu düşüncesi toplumun düşünce biçimine yerleşmiştir.

Siyasi partilerdeki eril yönetime bir alternatif HDP tarafından uygulanmıştır. HDP Aydın il yönetim kurulu üyesi Nurcan Avşar siyasi parti liderlerinin erkek olmasını ve bu duruma getirdikleri alternatifi şöyle anlatmıştır: *“Biz çok çok ilerisindeyiz bu düşüncenin, bu sistemin, bu var olan siyasetlerin. Burada yine erkek egemenliğinin önde gittiği bir sistemin devamıdır. Ama HDP de bunu kırdı, kıracaktır ve eş başkanlıklarla ve eş başkanlığı eşit bir şekilde erkeklerle birlikte yürüteceğiz. Demokrasi de inşa edeceğimize inaniyorum.”* Kadın ve erkek eşitliğini siyasette sağlayabilmek için iyi bir alternatif yol. Ancak parti içerisinde çift başlılığı ortaya çıkarabilecek bir durumdur. Bununla ilgili de şunu dile getirmiştir: *“Öyle erkek-kadın çatışması hiç şahit olmadım ama şöyle bir şey olabiliyor; hani daha çok bilmek, çok daha başarıya çatışması olabiliyor bazen.”*

Yerel yönetim açısından Aydın iline bakarsak büyükşehir belediye seçimlerinde Aydın büyükşehir belediyesi başkanı Özlem Çerçioğlu dışındaki adaylar erkekti. Erkek adaylar arasından nasıl seçildiniz sorusuna şu şekilde cevap vermiştir: *“Yani bunu vatandaşa sormak lazım, en önemlisi o. Elbette Aydın’da yaşayan vatandaşlar yaptığımız hizmetlere karşılık bizi seçiyorlar.”* Toplumda aslında yerel yönetimde illa ki erkek olacak algısı olmadığı söylenebilir. Tablo 27’de siyasetin erkek işi olduğu cevabı fazla olsa da bir kadının başarılı bulunduğu için adaylar arasından sıyrıldığı görülmektedir. Yani yerel yönetimde bir kadının olumsuz etkisinden çok olumlu etkisinin olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 28. Kadınların siyasi kararlarındaki özgürlüklerinin cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Kadınların siyasi kararlarında özgürlüğü		
	Özgür olduklarını düşünüyorum	Kısmen	Özgür olduklarını düşünmüyorum
Kadın	42,6	48,9	8,5
Erkek	51,2	39,5	9,3

Kadınların siyasi katılımına yönelik önemli bir konuda oy kullanırken özgür karar alıp alamadıklarıdır. Karar alma aşamasında özgürce karar veremeyen kadınlara ataerkil yapı izin vermemektedir. Tablo 28'e bakıldığında karar vermede kadınların özgür olduğunu düşünenlerin oranı oldukça fazladır. Ancak kısmen cevabını verenler de fazladır. Kısmen cevabını vererek de aslında kadının karar alma şamasında özgür olmadığını dile getiriyorlar. Tablodaki diğer bir durum ise, erkeklere göre kadınlar siyasi anlamda karar almada özgür durumdadır. Kadınlarda da özgür olduğunu ifade edenlerin oranı fazla ama erkekler kadar değil.

Yüz yüze yapılan görüşmelerde görüşmecilere sorulan bu soruya Aydın Büyükşehir Belediyesi CHP Meclis üyesi Emine Hayırsever şu şekilde yanıt vermiştir: *“Hani ben bilmem eşim bilir diyen kadınlar oluyor. Ne yazık ki oluyor. Neden oluyor? Çünkü öyle görmüş öyle bilmiş. Kocam bana ne derse desin ben gidip de istediğim yere hani çaktırmadan oy veriyorum diyende olabiliyor. Ama genelde gelenekselleşmiş yapıdan kaynaklanan erkeğim bilir, kocam bilir diyen bir seçmen var.”* HDP Aydın il yönetim kurulu üyesi Nurcan Avşar ise *“Mutlaka, tabi ki vardır. Henüz kendini aşmamış, erkek egemenliğini aşmamış kadınlar illa ki etkisinde kalıyordur. Özellikle de eşlerini etkisinde kalanlar vardır.”* demiştir.

AK PARTİ Aydın Efeler İlçesi Kadın Kolları Başkanı Sema Coşkun Yayla ise bu konuda tam tersi bir görüşe sahiptir ve şöyle belirtmiştir: *“Hiç alakası yok. Biz bakın yapmış olduğumuz seçimlerde şunu gördük. Bir evin oyunu belirleyen kadın. Siyasi erkle uğraşan erkeklerin kaçırılmış olduğu en büyük detay budur Aydın'da. Neden? 102 bin seçmenden bahsediyorum. Siz 102 bin seçmene nasıl hitap edeceksiniz. Şimdi 102 bin kadına bakarsan 44 binde erkeğe bakarsan hadi 52 bini de yay ikiye böl, gene rakam iki katı. Aydında böyle bir problem yok. Belki doğu illerinde şey var,*

yani orada bir aşiret olayı var. Onlar farklı bakıyor olaya. Bizim Osman Yozgatlı Mahallesi de mesela öyle çalışıyor. Orda belirli bir aşiret vardır ve aşiret gelir, benim işte 20 tane, 50 tane oyum var diye sizinle oturur pazarlığa örnek.” Görüldüğü görüşmeci, kadının siyasi kararındaki özgürlüğünün bölgesel olarak değişebileceğini belirtmiştir. Yaşanılan bölgenin gelenek, görenek, yaşam standartlarının etkili olabileceğine ulaşılmaktadır.

Aydın büyükşehir belediye başkanı Özlem Çerçioğlu da kadınların özgür karar alabilmelerine bölgesel olarak bakmıştır. Aydın’da kadınların siyasi kararlarında özgür olduklarını, özgürce oy kullanabildiklerini söylemiştir. Bu durumun yaşanılan bölgenin yapısına göre değişiklik gösterdiği ifade edilmektedir.

Tablo 29. Kadınların siyasi kararlarındaki özgürlüklerinin cinsiyete ve eğitim durumuna göre dağılımı

Cinsiyet	Eğitim durumu	Kadınların siyasi kararlarında özgürlüğü		
		Özgür olduklarını düşünüyorum	Kısmen	Özgür olduklarını düşünmüyorum
Kadın	Okur-yazar	0	0	100
	İlkokul	63,6	36,4	0
	Lise	44,4	53,3	2,2
	Üniversite	38,2	50	11,8
	Yüksek lisans	0	33,3	66,7
Erkek	Okur-yazar	0	100	0
	İlkokul	70,6	17,6	11,8
	Lise	50	46,7	3,3
	Üniversite	44,4	41,7	13,9
	Yüksek lisans	50	50	0

Kadınların siyasi kararlarındaki özgür olmaları konusunda tablo 29’da görüldüğü gibi katılımcılar, genelde özgür olduğu cevabını vermişlerdir. Eğitim durumlarına bakıldığında ilkokul mezunu olan kadınlar ve erkeklerin ‘özgür olduklarını düşünüyorum’ cevabını verenlerde en yüksek orana sahiptir. Kadınların seçim kararlarında özgür olmadığını düşünen kadınlar ve erkekler genelde eğitim seviyesi yüksek olanlardır. Bununla ilgili yüz yüze yapılan görüşmelerde CHP Aydın

Büyükşehir Belediyesi il meclis üyesi Afet Er şöyle belirtmiştir: “*Kalıyor olabilirler, evet. Eğitim durumları düşük olanlar ya da bu konuyla ilgisi çok olmayan kadınlarımız olabilir. Öyle olunca etkisi altında kalan çok kadın olduğunu ülkemiz açısından evet düşünüyorum.*” Yüz yüze görüşmeden elde edilen bilgiyle katılımcılardan elde edilen oranlar birbirini çok fazla desteklememektedir. Çünkü kadınların siyasi kararlarında özgür olduğunu düşünenler çoğunlukla eğitim seviyesi düşük olanlardır.

Bir başka görüşmeci CHP Aydın Büyükşehir Belediyesi il meclis üyesi Gülşah Aydın ise görüşünü şu şekilde dile getirmiştir: “... *Ya eğitilmiş kadınların, ondan sonra ben eşlerinin ya da kendi kararlarını verebilen kadınlardan bahsediyorum. Eşlerinin babalarının baskısı altında kaldıklarına inanmıyorum. Kaldı ki zaten tutup da hani eşi de ben buraya verdim sende vereceksin yani eğitilmiş adam bunu demez. Ha! Tabii, bu altta kalanlar var mı? Var tabii. Ondan sonra köy kesimlerinde hala var. Ondan sonra işte ben nereye veriyorsam şu kadar oyum var işte benim eşimde şuraya verecek. Nerden bileceksin. Kapalı kutu.*” Eğer hala erkek fikrine göre oy kullanan kadın varsa, görüşmecinin dediği ‘kapalı kutu’ sözünü anlatmak gerekir. Siyasi kararını verirken verilen oyu kimse görmezken bu konuda birine bağımlı kalınmamalıdır. Şu bir gerçektir; okuma-yazma bilmeyen kadınları eşleri ya da babaları daha kolay yönlendirebilmektedir. Parti amblemlerini göstererek kendi istedikleri yere oy vermesi konusunda kadına diktaları bulunmaktadır. Çünkü ataerkil yapı ağır basmaktadır.

Tablo 30. Aydın/Efeler de kadınların siyasi aktif katılımlarının cinsiyete ve eğitime göre değerlendirilmesi

Cinsiyet	Eğitim durumu	Aydın/Efeler de kadınların siyasete aktif katılımı				
		Çok iyi	İyi	Kısmen iyi	Kötü	Çok kötü
Kadın	Okur-yazar	0	100	0	0	0
	İlkokul	9,1	54,5	27,3	9,1	0
	Lise	17,8	42,2	35,6	2,2	2,2
	Üniversite	2,9	47,1	41,2	2,9	5,9
	Yüksek lisans	0	33,3	33,3	33,3	0
Erkek	Okur-yazar	0	0	100	0	0
	İlkokul	0	64,7	17,6	5,9	11,8
	Lise	16,7	53,3	26,7	3,3	0
	Üniversite	16,7	41,7	27,8	5,6	8,3
	Yüksek lisans	50	0	50	0	0

Yapılan yüz yüze görüşmelerde yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi çoğunlukla Aydın'da kadınların siyasi katılımlarının iyi olduğu yönünde cevaplar verilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında da iyi olduğunu söyleyenlerin oranlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Aydın büyükşehir belediye başkanı Özlem Çerçioğlu; Aydın/Efeler de kadınların katılımının iyi olduğunu belirtmiştir. Bu konu hakkında Aydın/Efeler Fatih Mahallesi muhtarı Yıldız Karadaş Taşçıoğlu bu konu hakkındaki görüşünü şöyle dile getirmiştir: “Seçmen olarak katılım anlamında kadınlar oylarını kullanıyorlar. Aydın Belediye Başkanımız Sayın Özlem Çerçioğlu'nun seçimi kazanmasıyla ilk kadın belediye başkanımız Aydın ilinin. Ve daha sonra da büyükşehir belediye başkanlığını kazanmasıyla hani Aydın bu anlamda ilkleri yaşadı 2009 ve 2014 seçimlerinde. Yerel yönetimin en üst basamağında bir kadının olması diğer kadınları da cesaretlendirdi. Hem siyasi, tercih ettikleri siyasi partilerin yönetimlerinde yer almak adına, etkinliklerine katılım anlamında daha bir katılımcı oldular. Bizim muhtarlığımıza bile kadınlar geldiği zaman burada bir kadının olduğunu bilmek, kadın muhtarın olduğunu bilmek onların muhtarlığa geliş gidişlerini de çok rahatlatıyor. Birbirimizden kadınlar arası güç ve sinerji oluyor. Bu da hepimizi yüreklendiriyor açıkçası.” Aslında tam bu nokta da

kadınları siyasi katılım açısından cesaretlendirenin, siyaset içerisindeki kadınların olduğunu söylenebilir. Siyasi anlamda daha çekingen olan kadınlar, hemcinsleriyle daha rahat iletişim kuracağından kadın katılımını artırmada olumlu bir etki yaratacaktır. Aydın/Efeler Fatih Mahallesi muhtarı Yıldız Karadaş Taşcıoğlu Aydın'daki katılımın kadın bir belediye başkanının seçilmesiyle daha çok arttığını dile getirmiştir. Duruma daha farklı bir yönden yaklaşmıştır.

Aydın/Efeler de kadınların siyasi katılımlarının yeterli olmadığını dile getiren Aydın Efeler Belediyesi AK PARTİ meclis üyesi Selma Üner düşüncelerini şu şekilde açıklamıştır: *“Yeterince yok, sağlanmıyor. Sadece seçim arifelerinde kadınları harıl harıl çalıştırıyorlar, seçim bitiyor, iyiyse erkekler biz yaptık, kötüyse de kadınlar çalışmadı, hiçbir kapıyı çalmadı, işte gitmedi, etmedi. Bu çok üzücü bir şey aslında.”* Buradan şuna varabiliriz: Kadınların seçim zamanı iletişim kurma açısından ön planda olup, seçimden sonra arka planda kaldığı söylenebilir. Çünkü kadınların evlere girmesi ve iletişim kurması daha kolaydır. Tam burada siyaset için özel alanın ne kadar gerekli olduğu görülmektedir. Çünkü oy istemek için özel alan günümüzde en çok önemsenen yerdir. Daha önce de belirtildiği gibi; kamusal alan ve özel alan etkileşim halinde olacağından kadın kamusal alandan zaten uzak durmayacaktır. Kadın özel alandaki yaşamı için yerel yönetimlerde olmalıdır.

Aydın/Efeler belediyesi CHP meclis üyesi Sıdıka Fahliogulları da Aydın'da kadınların siyasi katılımın yeterli olmadığını söylemiştir. Sadece yeterli gibi görüldüğünü dile getirmiştir. Seçimlerde milletvekili adayları ya da belediye başkanı adayları çoğunlukla erkeklerdir. Meclis üyeleri içerisinde erkek meclis üyelerinin çoğunlukta olduğu göz önünde bulundurulduğunda aslında Aydın'da kadınların siyasi katılımlarının yeterli olmadığı görülmektedir. Ya da kadınlar geri planda tutuluyor olabilir.

Tablo 31. Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı'nın kadın olmasının cinsiyete göre değerlendirilmesi

	Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı'nın kadın olması				
Cinsiyet	Çok iyi	İyi	Kısmen iyi	Kötü	Çok kötü
Kadın	31,9	44,7	16	5,3	2,1
Erkek	32,6	27,9	26,7	9,3	3,5

Tablo 31'e bakıldığında Aydın büyükşehir belediye başkanı hem kadınlar tarafından hem erkekler tarafından başarılı bulunmaktadır. Toplumda kadının siyasetle ilgilenmesi tam kabul görmüş olmadığı düşünüldüğünde araştırmadan elde edilen sonuç bu anlamda sevindiricidir. Aydın halkının büyükşehir belediye başkanı Özlem Çerçioğlu'nu benimsemiş olmasında etkili olan nedenler nelerdir? Bir belediye başkanını sevmek, genelde yapılan çalışmalara bağlıdır. Çünkü yerel yönetimler halka doğrudan hizmeti amaç edinmiştir. Özlem Çerçioğlu'nun belediye başkanı olarak başarılı bulunmasında yaptığı çalışmaların etkisi olmuştur. Sözcü Gazetesi yazarı Yılmaz Özdil 21.10.2017 tarihinde yazdığı *Teflon Millet* yazısında Aydın büyükşehir belediye başkanı Özlem Çerçioğlu'nun çalışmalarından şu şekilde bahsetmiştir: “*Aydın büyükşehir belediye başkanı Özlem Çerçioğlu, belediye başkanı olmadan önce nasıl yaşıyorsa, yine öyle yaşıyor. Görevi dışında makam otomobili kullanmıyor, hafta sonları kendi otomobilini kendisi kullanıyor, alışverişini kendisi yapıyor, hava kirliliğini çözdü, Aydın'ı daha yeşil yaptı. Tek örnek vereyim, kamulaştırdığı 177 dönüm araziye mis gibi alışveriş merkezi dikmek yerine, park yaptı! Rantçılar değil halk kazandı.*”⁴⁴ Aslında sihirli cümle ‘halk kazandı’ cümlesidir. Aydın halkının kadın bir belediye başkanını benimsemesinde ve başarılı bulmasında yapılan çalışmaların etkili olduğu söylenebilir.

Özlem Çerçioğlu başarılı olmasını ve kadın olmasının çalışmalarına olumlu etkisini görüşmede şöyle açıklamıştır: “*Seçmenin %50'si kadın olduğu için kadınlarla olan ilişkilerimiz en üst noktada oluyor. Kadınlar birebir sorunlarını hiç çekinmeden bana*

⁴⁴ <http://www.sozcu.com.tr/2017/yazarlar/yilmaz-ozdil/teflon-millet-2057615/> (26.02.2018)

aktarabiliyorlar. Ben bazen kente belediye başkanı gözüyle bakarım, bazen kadın gözüyle bazen anne gözüyle bakıyorum. Bu da benim için pozitif bir yön oluyor.” Burada karşımıza yine özel alan ve kamusal alan etkileşimi ortaya çıkmaktadır ve Özlem Çerçioğlu da yaptığı çalışmaların olumlu etkilerini buna bağlamaktadır. Aydın ilinde siyasi anlamda kadına karşı olan önyargının kırıldığı görülmektedir. *Hükümet Kadın* filminde de Xate Hanım belediye başkanı olarak yargılanmış ve yaptığı çalışmalarla daha sonrasında benimsenmiştir.

Tablo 32. Kadınların yerel yönetimlere katılımında eğitim faktörünün etkili olmasının cinsiyete göre dağılımı

	Cinsiyet	
	Kadın	Erkek
Kadınların yerel yönetimlere katılımında eğitim faktörü		
Eğitim seviyesi yüksek olanlar aktif katılım sağlıyor	20,9	19,1
Eğitim seviyesi etkili ama siyasete ilgi duymak da etkili	37,6	34,4
Eğitim seviyesi etkili değil, siyasete ilgi duymak etkili	20,9	19,1
Diğer	14,6	13,4

Kadınların yerel yönetimlerine katılımında eğitim faktörünün etkisine yönelik tablo 32'ye bakıldığında hem kadınlar hem erkekler çoğunlukla eğitim seviyesinin de siyasete ilgi duymanın da etkili olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan görüşmelerde bu sonuca en yakın cevabı Aydın/Efeler Fatih Mahallesi muhtarı Yıldız Karadaş Taşcıoğlu vermiştir: *“Eğitim siyasete katılmakta önemli ama bu eğitimi olmayan insan siyasete katılamayacak anlamında kesin bir çizgi değil. Öz güveni olan, ben bu işi yaparım diyen insan güzel yerlere gelebilir.”* Diğer görüşmecilerin verdiği cevaplar ise ya eğitim seviyesinin etkili olduğuna yönelik ya da siyasi ilginin etkili olduğuna yönelik olmuştur.

Eğitim seviyesinin etkili olduğuna yönelik cevap veren Aydın büyükşehir belediyesi CHP il meclis yesi Gülşah Aydın şöyle demiştir: *“Bence etkili oluyor. Yani senin fikirlerini önemsiyorlar. Ondan farkın olması lazım. Ona akıl verebilmen için, yardımcı olabilmen için bir tık daha üstte olman lazım. Fikirlerini nemsesin. Bence eğitim önemli.”* Eğitimin siyasi katılımı etkilemesi yönünde Baykal “Eğitim düzeyi bireyin siyasi tercihlerini daha bilinçli olarak yapmasında önemli rol oynar ve diğer çevresel değişkenlerin belirleme gücünü azaltır; siyasi içeriklerin kavranmasını, yorumlanmasını ve iletilmesini sağlar” demiştir (Baykal, 1970’den alıntılıyan Orhan, 2009: 132).

Siyasi katılımı eğitim seviyesinin etkisi konusunda Aydın büyükşehir belediye başkanı zlem erioğlu *“Eğer isterse Türk kadını, her şeyi yapar. Yeter ki azmetsin.”* demiştir. Burada aslında eğitimden çok kadının siyasi ilgisine vurgu yapmıştır. HDP Aydın İl Yönetim Kurulu yesi Nurcan Avşar da eğitimin etkili olmadığını söylemiş ve şöyle dile getirmiştir: *“Tahsil durumu olanın çok faydalı olacağını düşünüyoruz ama olmayan sesler de önemlidir.”* Bir başka görüşmeci AK PARTİ Aydın il kadın kolları başkanı Seda Sarıbaş da eğitimin önemli olmadığı yönündeki görüşünü ř şekilde belirtmiştir: *“Eğitim durumundan ziyade burada istek. Eğitim burada çok önemli olmuyor, daha çok zveriniz önemli oluyor. Çalışma şartlarınız, saatleriniz... Sonuçta bu gönüllülükle yapılan bir iş. Parayla yapılan bir iş değil. Burada tamamen özveri ortaya çıkıyor.”*

Bu konuya tüm bu görüşlerden farklı bir şekilde yaklaşanlarda bulunmaktadır. Aydın/Efeler AK PARTİ ilçe kadın kolları başkanı Sema Coşkun Yayla eğitim önemli olduğunu; ancak bu eğitimi tahsil durumu olarak değil siyasi eğitim olarak vurgulamaktadır: *“Kadın önce bu noktaya gelebilmesi için eğitim manasında bir noktaya gelmesi bekleniyor. Diyor ki bu sıralarda olmanız için ř eğitimleri görmüş olmanız lazım. Bence eğitim insana sadece iş verir. Siyasette siyaset eğitiminden geçip geçmediğine bakılmalıdır. Mesela ř an mimarlarımız, mühendislerimiz, bir eczacıysanız girebilmeniz kolay oluyor.”* Burada hem siyasi eğitime vurgu yapıyor hem de evre edinilebilen ve saygın meslek gruplarına dikkat çekiyor. Yani yapılan mesleğinde kadınların siyasi katılımında etkili olduğunu vurguluyor.

Kadınların siyasi katılımında eğitiminde siyasi ilginin de etkisi bulunmaktadır. Eğitim farklı bakış açıları kazanmada önemlidir. Tabii ki bu durum siyasete ilgi olmadığında hiçbir şekilde etkili olmamaktadır. Eğitim ve siyasi ilgi birbirini tanımlar niteliktedirler.

Tablo 33. Kadınların yerel yönetimlere katılımında ekonomik faktörlerin etkili olmasının cinsiyete göre dağılımı

Kadınların yerel yönetimlere katılımında ekonomik faktör	Cinsiyet	
	Kadın	Erkek
Evet, ekonomik faktörler etkilidir	52,2	47,8
Hayır, ekonomik faktörler etkili değildi	6,3	5,7
Bu konuda fikrim yok	21,9	20,1
Ekonomik durum tek başına etkili değildir	11,5	10,5
Diğer	2,1	1,9

Kadınların yerel yönetimlere katılımında ekonomik faktörlerinin etkisine yönelik tablo 33'e bakıldığında hem kadın hem erkek katılımcılar siyasi katılım için ekonomik faktörlerin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Yüz yüze yapılan görüşmeler de bu sonucu destekler niteliktedir. Ekonomik durumun etkili olduğunu söyleyen Aydın büyükşehir belediye başkanı Özlem Çerçioğlu şöyle demiştir: *“Siyaset yapmak istiyorsanız ekonomik özgürlüğünüzün bir parça olması gerekiyor.”* Burada eğer kadın ekonomik anlamda başkasına bağımlıysa siyaset yapmasının daha zor olduğu görülmektedir. Bir başka görüşmeci AK PARTİ Aydın/Efeler ilçe kadın kolları başkanı Sema Coşkun Yayla görüşünü şu şekilde dile getirmiştir: *“Yaptığımız işler tamamen sosyal işler. Sosyal işler yaparken de bir maddiyata dayanılır. Örnek, bugün mesela ihtiyarlar yurduna gittik. Giderken elimiz boş gidilmez, bayanlara bir*

örtü erkeklere çorap yaptık. Fakat bunun maliyetini nasıl karşılayacaksın? Bunun maliyetini sen ben derlenip toplanıp koyuyoruz ve yapıyoruz.”

Görüşmelerde genel kanı ekonomik durumunun etkili olduğu yönündedir. Bazı görüşmeciler ise ekonomik durumunun etkili olduğunu ancak sadece ekonomik durumla siyasi katılımın olmayacağını belirtmiştir. Aydın büyükşehir belediyesi CHP il meclis üyesi Emine Hayırsever konuyla ilgili şöyle demiştir: *“Kadınların gelir durumu tabii ki siyasi durumla etkili. Siyasette tabii ki para harcamanız gereken yerler oluyor ama bunu sadece kadınlar olarak değerlendirmeyin. Gelir durumunun iyi olması önemli ama ben olaya para olarak, gelir durumu olarak bakmıyorum. Hep söylüyorum benim bakış açım göre siyaset yapan insanın söyleyecek sözünün olması, projelerinin olması onun dışında gelirinin çok iyi olup olmaması önemli değil yani.”* Burada çok iyi bir noktaya vurgu yapılmıştır. Gelir durumundan önce söyleyecek bir sözün olmasının önemli olduğu vurgulanmıştır. Toplumda kadınların söyleyecek çok sözünün olmasına rağmen geçmişten gelen ataerkil durum engel olmaktadır. Çünkü toplumda kadını ikinci planda bırakma eğilimi oldukça fazladır.

Tablo 34. Kadınların yerel yönetimlere katılımında medeni durumlarının etkili olmasının cinsiyete göre dağılımı

	Cinsiyet	
	Kadın	Erkek
Kadınların yerel siyasete katılımında medeni durum		
Evet, bekâr olanların katılımı daha fazladır	11,5	10,5
Evet, evli olanların katılımı daha fazladır	6,8	6,2
Bu konuda fikrim yok	37,1	33,9
Medeni durum etkili değildir	36	33
Diğer	2,6	2,4

Kadınların yerel yönetimlere katılımında medeni durumlarının etkisine yönelik tablo 34'e bakıldığında; 'medeni durum etkili değildir' cevabını verenler kadınların oranı daha fazladır. Bu konuda fikir sahibi olmayan kadınların oranı da yüksektir. Erkek katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında; bu konuda fikri olmayan erkeklerin oranı daha fazladır. 'medeni durum etkili değildir' diyen erkeklerin oranı yüksektir. Yapılan yüz yüze görüşmelerde Aydın büyükşehir belediye başkanı Özlem Çerçioğlu bu konudaki görüşü medeni durumun etkili olmadığı yönündedir. AK PARTİ Aydın il kadın kolları başkanı Seda Sarıbaş bu konudaki görüşünü şöyle dile getirmiştir: *"Hiç öyle şey ayırt etmedik ama dediğim gibi eş desteği ya da baba desteği bu noktada çok önemli oluyor. Destekliyorsa bence bir ayrım yok."* burada medeni durumun yanında göze çarpan eş ya da baba desteği olmasının ve olmamasının etkili olduğu görülmektedir. Yani kadının siyasette yer almasında medeni durumunun etkisi değil eş ya da baba desteğinin etkisinin olmasının daha önemli olduğu söylenebilir.

Aydın/Efeler ilçesi Fatih Mahallesi muhtarı Yıldız Karadaş Taşçıoğlu bu konuda şöyle söylemiştir: *"İnsanın evli olması ya da bekâr olmasıyla ilgili olduğunu düşünmüyorum. Kendinde özgüveni olan istekli olan kadınlar başarılı oluyorlar. Ama evli kadının kendi aile içerisinde sorumluluğu oluyor, eşine karşı çocuklarına karşı. Dolayısıyla hani ayıracağı zaman dilimini düşünürseniz bekâr insan kadar çok zaman ayıramayabilir. Ama yine de isteğe bağlı. ... Yeter ki evliyseniz sizi destekleyen kocanız olsun."* Burada da aynı durum var eş desteği. Evet, öncesinde istek ve özgüven üzerinde durulmuş ancak yine eş desteği karşımıza çıkmıştır. Toplumsal yaşamda eş desteği önemlidir. Ancak siyasette kadın eşinden destek görmedi mi kendini geri çekecek konumdadır. Aynı durum erkek için daha farklı olacaktır. Eşi istedi diye kendisini siyasi alandan geri çekmeyecektir.

Tablo 35. Cinsiyete göre kadınların siyasetle ilgilenmelerinin doğruluğunun dağılımı

Cinsiyet	Kadınların siyasetle ilgilenmelerini doğru buluyor musunuz?		
	Evet	Kararsızım	Hayır
Kadın	77,7	19,1	3,2
Erkek	60,5	34,9	4,7

Tablo 36. Cinsiyete ve eğitim durumuna göre kadınların siyasetle ilgilenmelerinin doğruluğu

Cinsiyet	Eğitim	Kadınların siyasetle ilgilenmelerini doğru buluyor musunuz?		
		Evet	Kararsızım	Hayır
Kadın	Okur-yazar	0	100	0
	İlkokul	63,6	18,2	18,2
	Lise	73,3	26,7	0
	Üniversite	88,2	8,8	2,9
	Yüksek lisans	100	0	0
Erkek	Okur-yazar	0	100	0
	İlkokul	23,5	58,8	17,6
	Lise	66,7	30	3,3
	Üniversite	75	25	0
	Yüksek lisans	50	50	0

Tablo 37. Cinsiyete göre kadınların siyasetle ilgilenmelerini doğru bulanların nedenlerinin dağılımı

Kadınların siyasetle ilgilenmelerini doğru bulanların nedenleri	Cinsiyet	
	Kadın	Erkek
Demokratik nedenler	17,8	12,2
Kadınlar her şeyi yapar	17,8	12,2
Gerekli olan bir durum	10,7	7,3
Bilmiyorum	16,0	11,0
Türk kadınının yapısında var	1,8	1,2
Başkanımız kadın olarak iyi yönetiyor	1,8	1,2
Sadece erkeğe özel olmamalı	7,1	4,9
Gelişim açısından önemli	2,0	0

Yukarıda tablo görüldüğü gibi kadınların siyasetle ilgilenmelerini doğru bulan kadın katılımcılar ‘kadınlar her şeyi yapar’ cevabını vermişlerdir. Hemcinslerinin her alanda başarılı olabileceğini dile getirmişlerdir. Erkek katılımcılar ise bu soruya ‘demokratik nedenler’ cevabını vermişlerdir. Erkek katılımcılar bu soruya siyasi açıdan bir cevap vermişlerdir. Kadın katılımcılar, ataerkil yapının getirdiği kamusal alandan uzaklıklarının yavaş yavaş azalmasından ve kadınların kamusal alanda başarılı oldukları için bu cevabı verdikleri söylenebilir. Çünkü kadın güçsüz, saç uzun aklı kısa gibi söylemler tam olarak olmasa da yıkılmaya başlamıştır. Tablo 36’ya bakıldığında eğitim seviyesi arttıkça kadınların siyasetle ilgilenmesinin olumlu yönde olacağını belirtenlerin oranı artmıştır. Eğitim seviyesi düşük olan bireylerinde çoğunluğu kadının siyasetle ilgilenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Aydın büyükşehir belediye başkanı Özlem Çerçioğlu kadınların yerel siyasette neden bulunmaları gerektiği yönündeki soruya; “Nüfusun %50’si kadınlardan oluşmaktadır. Baktığınız zaman parkları daha çok kadınlar kullanıyor. Anneler

çocuğunu getiriyor. Pazarlara baktığınız zaman yine kadınlar daha fazla. Erkekler daha fazla iş gücünde. Kenti aslında kadınlar daha çok kullanıyor. Onun için kadın yöneticilerin mutlaka sayısının daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum.” Burada günlük yaşamda kentte kadınlar daha aktif olduğu için, kentin sorunlarına kadınlar daha hâkim olduğundan kadınların daha iyi bir yönetim sağlayacağına değinilmiştir. Çünkü kadın kentteki sorunlar için daha kolay çözüm yolu üretecektir.

Aydın/Efeler AK PARTİ ilçe kadın kolları başkanı Sema Coşkun Yayla ise bu konuda şunları söylemiştir: *“Bir kere kadın zarafeti kesinlikle siyasete işlenmeli, yani kadının var olduğu yerlerde işler biraz daha değişiyor. Kadın her şeyden önce bir kere temel nokta, ülkenin idari noktasını yapan kişi. Ülkeyi idare etme noktasında niye geri kaldığını anlamış değiliz. Aslında bu konuda daha güçlü olmalılar. Çünkü daha bilgililer. Erkek gelir maaşı kadının eline verir, o evin idaresiyle sorumludur. Evin idaresini yapabilen bir kadın, çekirdekte bunu yapabilen alışan bir kadının siyasette ülke idaresinde hayli hayli olması gerek.”* Görüldüğü sorun yine özel alana çıkmaktadır. Çünkü toplumsal cinsiyet rollerinin yüklediği roller bunu gerektirmektedir. Erkek dışarda çalışır, kadın evde çalışır. Bu yüzden de kadın yerel yönetimle daha yakındır. Yerel yönetimdeki sorunları da çözümleri de daha iyi bilir ve alternatif fikirleri daha çoktur.

Aydın büyükşehir belediyesi CHP meclis üyesi Sümran Ünal’a göre; *“Bir kere siyasetin demokratikleşmesi için olmalı, kibarlaşması için olmalı ve de sorunlara daha pratik çözümler bulunacağına inanıyorum ben kadınlar çoğalır.”* Burada erkek katılımcıların da çoğunlukta belirttiği ‘demokrasi’ kavramı önem arz etmektedir. Demokratik bir anlayışın siyasette olması için kadın-erkek eşitliği oldukça önemlidir. Yerel yönetim kadın-erkek eşitliğinin kolay sağlanabileceği bir yönetim olduğu için kadınların daha çok aktif olmaları gerekmektedir.

Tablodaki verilere ve görüşmecilerin söylemlerine bakıldığında benzerlik göstermektedir. Özel alan bir şekilde kamusal alana yansır, bu da özel alana hâkim olan kadının kamusal alanın özellikle yerel yönetimler kısmında olmasının gerekliliğini gösterir. Ulusal anlamda yönetimde de kadının olması önemlidir. Çünkü kadının özel alana hâkimiyeti kente yansıdığı gibi ülkeye de yansıyacaktır. Ayrıca

ataerkil yapının kırılması için ve siyasetteki eril söylemlerin değişmesi için kadın hem yerel de hem ulusal siyasette kesinlikle olmalıdır.

Kadınların siyasi katılımının az olduğu bilinen bir durumdur. Siyasi katılım sağlamak isteyen kadınların karşısına engeller de çıkmıştır. Bu durumu Aydın büyükşehir belediyesi CHP meclis üyesi Sümran Ünal şu şekilde aktarmıştır: *“Siyasette engellerle sadece kadınlar değil, erkekler de karşılaşılıyor. Yani siyaset zor bir iş ve kimse kimsenin yolunu açmıyor. Yani herkes ben olayım, ben bir yerlere geleyim düşüncesinde. Hani bu benden daha iyidir, bu gitsin de sonra ben giderim düşüncesi ne yazık ki siyasette gelişmiş bir düşünce değil. Onun için sadece bana değil, herkese engel olunur.”* Siyasetteki gücü elde tutmak isteği birilerinin birilerine engel olma durumunu ortaya çıkardığını söyleyebiliriz. Aslında demokratik bir tutum değildir. Etik olmayan yollardan yapılamaya çalışılan her engel siyasette demokrasiyi hiçe saymaktır.

Siyasi parti liderlerinin çoğunlukla erkek olmasının dışında bakanlarda çoğunlukla erkektir. Siyasetteki eril hâkimiyet yerel de genel de bariz bir şekilde görülmektedir. Kadınlara verilen bakanlık ise genellikle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’dır. Kadının özel alandaki durumu burada da karşımıza çıkmaktadır. Görüşmecilerden Aydın/Efeler AK PARTİ ilçe meclis üyesi Selma Üner bununla ilgili şöyle demiştir: *“Erkekler, yapılması gereken şeylerin erkeklerle daha çabuk çözüme ulaştırılabileceğini düşünüyorlar. Çünkü bayanlar daha detaycıdır. Her şey mesela bizim önümüze geliyor, ben okumadan imza atmam. Ama erkek tak tak imzasını atıyor.”* AK PARTİ Aydın /Efeler kadın kolları başkanı Sema Coşkun Yayla ise, kadınların yükünün ağır olduğundan ve siyasetle ilgilenme durumunun az olacağından verilmemiş olabileceğini söylemiştir. Aslında burada da kadının geri planda kalmasında toplumsal cinsiyet rollerinin etkisini görmekteyiz. Kadının yükünün ağır olması hem evde hem işte çalışıyor olması demektir. Kadının uzman olduğu alandaki bakanlığa getirilmesi, kadının hem özel alanı hem kamusal alanı bilmesinden dolayı daha kolay çözümler üretmesinde etkili olacaktır.

SONUÇ

Türkiye’de kadın-erkek eşitliği en çok tartışılan konulardır. İş hayatında, evde, sokakta, siyasette vb. birçok alanda kadın-erkek eşitliğine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu tezde kadının yerel yönetimlere katılımını ele almıştır. Toplumsal cinsiyet rollerinin ve ataerkil yapının getirmiş olduğu erk üstünlüğü kadının siyasi alanda geri planda kalmış olduğunu göstermektedir.

Bu tez çalışmasında kadının temsil durumu tartışıldığı için, uzun yıllardır kadın-erkek eşitliğini savunan, kadının her alanda olması çözümler üreten feminist kuramdan yararlanılmıştır. Özellikle feminist kuramın siyasi alandaki çalışmalarına ve söylemlerine dikkat çekerek çözümler yapılmıştır. Feminist kuramdan yararlanılarak hazırlanan bu çalışmada Weber’in anlayıcı-açıklayıcı yöntemi kullanılmıştır. Çünkü görüşme ve soru formu tekniğiyle elde edilen veriler, birbirleriyle bağdaştırılarak açıklamalar ve yorumlamalar yapılarak analiz edilmiştir.

Bu tez için yapılan görüşmeler, yerel yönetimlerde siyasi anlamda temsil gücü olan kadınlardan 12 kişi seçilerek yapılmıştır. Çünkü siyasi katılımın zorluklarını, avantajlarını ve dezavantajlarını siyaset içerisinde aktif olan kadınlar daha iyi bilmektedir. Soru formu tekniğinde kapalı uçlu sorular hazırlanarak hiçbir özellik gözetilmeden Aydın’ın Efeler ilçesinde yaşayan vatandaşlarla yapılmıştır.

Yapılan bu çalışmada tezin “sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan kadınların siyasete katılımları da yüksektir. Kadın seçmenlerin eğitim düzeyleri ve yaşam koşulları ile kadınları yerel siyasete katılımları arasında anlamlı bir ilişki vardır” şeklindeki hipotez doğrulanmıştır.

Bu çalışmadaki “kadınların eğitim seviyesi erkeklere oranla düşük olduğundan yerel siyasete aktif olarak katılımları da düşüktür” ,

“Siyaset erkek işi olarak görüldüğü için yerel siyasette kadınlar daha çok seçmen olarak yer almaktadır”,

“Gelir düzeyi yüksek olan kadınlar, ekonomik özgürlüğün verdiği güven ve olanaklarla yerel siyasette aktif katılım göstermektedirler”,

“Entelektüel seviyesi yüksek olan kadınlar, siyaset bilgi ve bilinç gerektirdiğinden siyasi yaşamda daha çok yer almaktadır” alt hipotezleri doğrulanmıştır.

“Eđitim seviyesi dűşűk olan erkekler, kadınların kendileri űzerinde bir űstűnlűk kuracađını dűşűndűklerinden kadınların katılımlarını istememektedirler”,

“Eđitim seviyesi ve gelir durumu dűşűk olan kadınlar oy kullanırken eşlerine daha çok bağımlıdır” çalışmanın bu al hipotezi doğrulanmamıştır.

Bu tez çalıřmasında demokrasinin űnemli bir kavram olduđu, toplumun her alanında eřitliđin olması gerektiđine ulařılmıřtır. Demokrasi sayesinde siyasi katılımın arttıđı űzerinde durulmuřtur. Geçmiřten gűnűműze deđiřiklik gűstererek gelen demokrasi kavramı toplumlarda siyasi anlamlarda deđiřimler olmasında etkili olmuřtur. Daha eřitlikçi ve űzgűrlűkű bir yapının ortaya çıkması, insanların kamusal alana daha kolay çıkması demokrasi ile olmuřtur.

Siyasi katılım, hem toplumsal hem de siyasi bir durum űzelliđi taşımaktadır. Demokratik bir dűzende kendini gűsterir. Siyasi katılımıla ilgili çalışmada yapılmış olan tanımlamalar ve açıklamalar bu doğrultudadır. Siyasi katılım demokratik sistem içerisinde her bireyin hakkıdır. Siyasi katılımın engellenmesi demokrasinin hiçe sayılması demektir. Siyasi katılım kadınlarda ve erkeklerde farklılık gűstermektedir. Kadınlar daha çok seçmen olarak katılırlar. Erkeklerde aktif siyasi katılım daha fazladır. Siyasi ilgi, vatandaşlık gűrevi, yař, eğitim, aile gibi etkenlerde siyasi katılımı etkilemektedir.

Çalışmada elde edilen bilgilerden yola çıkarak, Tűrkiye’de siyasi katılımın Osmanlının son zamanlarında başladığını sűyleyebiliriz. Tam anlamıyla bir demokrasi olmasa da siyasi katılımın temelleri atılmıştır. Bu şekilde olmasının nedeni seçimlere katılım için erkek olmak, devlet memuru olmak gibi şartların bulunmasıdır. Cumhuriyetin kurulması, kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi ve tek partili dűnemden çok partili sisteme geçişle siyasi katılım daha demokratik bir temelde olmuştur.

Çalıřmanın temel konusu olan kadının siyasi katılımı dűnya űlkelerinde de yeterli olmadığı ortaya çıkmıřtır. Demokrasinin olması için siyasette kadının varlıđının erkeklere denk olması gerekmektedir. Toplumların yařam biçimi ataerkil bir yapıda olduđundan ve çocuklar belirli rol kalıpları çerçevesinde bűyűtűldűđű için bu durum siyasi alana da yansımaktadır. Kadın-erkek eřitliđinin sađlanamaması feminizm hareketini ortaya çıkarmıřtır. Kadınların hapsedikleri űzel alandan kamusal alana

çıkışta feminizmin etkisi oldukça büyüktür. Feminizm devletinde erkekten yana olduğunu savunmuş ve devleti eril kabul etmiştir.

Çalışmada kadınların siyasi katılımlarına yönelik sayısal verilerden yararlanılmıştır. 1 Eylül 2016 verilerine göre dünyada Ruanda (%63,8) ve Bolivya (%53,1) dışındaki ülkelerde kadınların meclislerde sahip oldukları koltuk sayısı %50'lerin altında olduğu görülmüştür.

Kadınların siyasi katılımı Türkiye'de daha kötü durumdadır. Seçmen olarak kadınların katılımı olsa da aktif katılım oldukça azdır. Yukarıda dediğimiz dünya ülkelerindeki sayısal verilerde Türkiye'de %14,9 oranla 127. sırada yer almaktadır. Eski Türklerde kadınlar devlet yönetiminde etkiliyken İslamiyet'in ve başka güçlerin etkisiyle kadın özel alana çekilmiştir. Osmanlı'da geri planda kalan kadın cumhuriyetin ilanı ile yeniden siyasi alanda yer almaya başlamıştır. Çalışmada da görüldüğü üzere günümüzde dahi kadının siyasi katılımı yeterli değildir. Son dönemlerde cinsiyet kotası uygulanmaya başlamıştır. Parti tüzüklerinde yer alan cinsiyet kotası elde edilen veriler incelendiğinde etkili olmadığı görülmektedir. Yüz yüze yapılmış olan görüşmelerde kadının seçilemeyecek sıralardan aday gösterildiği ifade edilmişti. Yani yine siyasi anlamda seçilmiş kadın daha az olmaktadır. Siyasi partilerin söylemlerinde her zaman kadın olmasına rağmen durum hala değişmemiştir.

Çalışmanın ana konusunu ikinci bölüm olan yerel yönetimler oluşturmaktadır. Yerel yönetimler, bireylerin kamuya ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. Kentleşmenin artmasıyla merkezi yapıya doğrudan ulaşım zorlaşmış ve yerel yönetimler ortaya çıkmıştır. Türkiye'de yerel yönetim tazminat döneminde batıdan örnek alarak yapılmıştır. Yerel yönetimlerde demokratik hareketler çok partili dönem zamanında yaşanmıştır. Türkiye'de farklı yerel yönetim türleri vardır ve her birinin farklı görevleri vardır.

Dünya ülkelerinde yerel meclislerde de kadın oranları oldukça düşüktür. AB ülkeleri yerel kotaları çok iyi uygulamaktadır. Adayların bir kadın bir erkek olarak sıralandığı fermuar sistemi kadınların %50 oranında katılım sağlamasında etkili olmuştur. İsviçre bu kotayı en iyi uygulayan ülkedir.

Türkiye’de yerel meclislerde kadın oranları çok düşüktür. Dünya sıralamasında son sıralarda yer almaktadır. Kadın il belediye başkanları sayısı oldukça azdır. 1930-2017 yılları arasında sadece dokuz kadın il belediye başkanı olmuştur. Kadın muhtar oranında oranı oldukça düşüktür.

Çalışmanın yapıldığı Aydın ili bir büyükşehir yerel yönetimidir. 2012 yılında büyükşehir olmuştur. Büyükşehir belediye başkanının kadın olması çalışmanın Aydın ilinde yapılmasında etkili oldu. Aydın Büyükşehir belediyesi başkanı Özlem Çerçioğlu’nun çalışmalarına bakıldığında yerel yönetimde kadınların iyi çalışmalar yapabileceği ortadadır. Özlem Çerçioğlu’yla yapılan görüşmede, kente hem kadın gözüyle hem anne gözüyle hem de belediye başkanı gözüyle baktığını söylemişti. Özel alanın kamusal alana yansması olumlu olmaktadır. Özel alana konumlandırılan kadın kentle ev arasındaki düzeni sağlamaktadır. Bu yüzden bir kentin ne isteyebileceğini en iyi kentte yaşayan kadınlar bilir.

Yapılan araştırmada kadınların siyasetle ilgilenmelerini doğru olduğunu söyleyen kadınların oranı erkeklerden daha fazladır. Hatta bu konuda kararsız olan erkeklerin oranı da yüksektir. Çünkü ataerkil geleneğin etkisi hala vardır. Bu durumun eğitimle alakalı olduğu ortaya çıkmıştır. Böyle düşünen erkeklerin oranı oldukça fazladır. Eğitim seviyesi kadınların siyasi katılımını etkilemektedir. Bu durum tek taraflı değildir. Siyaset konusunda istekli olan kadına eşi ya da babası destek olmazsa kadın geri atmaktadır. Kadın eğitim seviyesi yüksekse kendi kararını rahatça verebilmektedir.

Çalışmada, erkek adaya mı yoksa kadın adaya mı oy veriyorsunuz sorusuna kadın adaylarında çoğunluğu erkek adaya demiştir. Çünkü siyasetin erkek işi olduğu algısı yerleşmiştir. Kadınlarda da erkeklerde de bu algı vardır. Türkiye’nin kuruluşundan bu yana olan zamana bakıldığında sadece bir kez kadın başbakanı olmuştur. Çünkü her seçimde çoğunlukla erkekler aday gösterilmektedir. Aslında burada erkeğe oy zorunlu hale gelmektedir. Çalışmada bahsedilen kadınların seçilemeyecek yerlerden aday gösterilmesi erkek adayın seçimini zorunu kılmaktadır. Parti tüzüklerinde ve söylemlerde bahsedilen cinsiyet kotası, hem ayrımcı bir durum hem de sadece gösteriş amaçlı uygulanmaktadır. Uygulanan cinsiyet kotasının oranı da düşüktür.

Kadının siyasi yaşamını iyileştirme çabası olmadan kendiliğinden bu durumun tatmin edecek oranlarda olması gerekmektedir.

Bilindiği üzere kadınların siyasi katılımını artırmak için siyasi partilerin kadın kolları diye kademeleri bulunmaktadır. Cinsiyet kotası gibi ayrımcılığı kaldırmak için kurulmuş olmasına rağmen ayrımcı bir yanı vardır. Alan çalışmasında görüşmeciler çok doğru bulmasa da şu an için olması gerektiğini söylemişlerdir. Çünkü katılımı artırmak için gerekli olduğu düşünülmektedir. Kesin bir şekilde kadın kollarının olmaması gerektiğini savunanlar da bulunmaktadır.

Bu tez çalışmasının hipotezlerinde eğitim ve gelir durumuna dikkat çekilmiştir. Eğitim durumu ve gelir durumu iyi kadınlar biraz daha kolaylıkla siyaset içerisinde yer almaktadır. Yapılan görüşmelerden ve soru formu tekniğinden elde verilerde özellikle gelir durumunun kadının siyasi katılımında etkili olduğunu söylemişlerdir. Ekonomik özgürlük kadını her alanda aktif kılabilmektedir. Özellikle de eğitim durumu iyi ve kendini geliştirmiş olan kadınlar siyasete daha sıcak bakmaktadır. Eğitim durumu beraberinde bilinçlenmeyi getirdiği için kadınlar atacakları adımları daha iyi bilmektedir.

Bu tez çalışmasında yüz yüze görüşme yapılan kadınların çoğunluğu evlidir. Ancak görüşme yapılan kadınlar medeni durumun etkili olmadığını belirtmişlerdir. Soru formu tekniğiyle elde verilerde de siyasette aktif katılım sağlayan katılımcı kadınların çoğunluğu evli kadınlardır. Evli kadınların oranının fazla olmasında eş desteğinin etkisi olabilir. Çalışmada da görüldüğü gibi kadın için destek gerekmektedir. Siyasette eril bir düzen olduğunu için erkek istediği gibi siyasette yer alabilmektedir.

Bu çalışmada elde edilen verilere göre yerel siyasette kadın ve erkek katılımcıların çoğunluğu kadın-erkek eşitliğinin olmadığını söylemiştir. Yüz yüze yapılan görüşmelerde de genel olarak aynı sonuca ulaşılmıştır. Çalışma boyunca bahsedilen özel alan ve kamusal alan bağlamı gerçekleşmemektedir. Yani özel alana hâkim olan kadın kamusal alanda da aktif olması gerekirken, kamusal alanın çözümlerini daha iyi görebilecekken uzak kalmaktadır. Burada özel alandaki kadını cesaretlendirmesi gereken erkeklerdir. Çalışmada katılımcı olan erkekler bu eşitsizliğin farkında olduklarına göre kadını siyasi katılım anlamında desteklemelidirler.

Çalışmada kadın yöneticinin yaşanılan yere olumlu etkisi olacağı belirtilmiştir. Çevre düzenlemesi, kültürel çalışmalar, sosyal çalışmalar, eğitim çalışmaları gibi çalışmalar kadın yönetici tarafından iyi yapabileceği sonucuna ulaşılmıştır. İşte bunların temelinde özel alan bulunmaktadır. Kadının özel alandaki konumu gereği kentin isteklerini daha iyi bilmesi, Aydın büyükşehir belediye başkanı Özlem Çerçioğlu'nun dediği gibi kenti daha çok kadınların kullanması yerel yönetime olumlu yansıtacaktır.

Kadın yöneticilerin olumsuz etkisi olacağını söyleyenlerin oranları azdır. Kadınlar hemcinslerinin disiplini sağlayamayacağını, erkekler ise siyasetin erkek işi olduğunu belirtmişlerdir. Burada erkeğin güçlü, kadının daha zayıf olarak görülmesi etkilidir. Görüşme yapılan kadınlar siyasetin erkek işi olarak görülmesini kabul etmemektedirler.

Kadınların siyasete aktif katılımlarının yanında seçmen olarak katılımlarında kararları ne derece özgürdür, bu çalışmada sorgulanan bir durumdur. Elde verilerden çıkan sonuç, kadınların özgür karar verebildikleri yönündedir. Ancak özgür karar verdiklerine yönelik kararsız olanlar da oldukça fazladır. Görüşmeciler de kadının özgür karar veremediğini söyleyen de olmuştur, tam tersi kadının erkeği etkilediğini söyleyen de olmuştur.

Çalışmanın yapıldığı Aydın'ın Efeler ilçesinde kadınların siyasete aktif katılımları açısından olumlu bir tablo çıkmaktadır. Ancak görüşmeciler seçmen olarak yeterli olduğuna, aktif katılım anlamında yetersiz olduğuna değinmişlerdir. Aydın'da büyükşehir belediyesi başkanının kadın olması, burada kadının siyasete katılımına olumlu bakıldığını göstermektedir. Aydın'da yapılan çalışmalar incelendiğinde kadının özel alandaki durumunun kamusal alana yansımalarının iyi olduğu görülmektedir.

Bu çalışma kapsamında görüşme yapılan Aydın/Efeler Fatih Mahallesi muhtarı Yıldız Karadaş Taşcıoğlu, mahallede yaptığını çalışmalarında başarılı sonuçlar aldığını dile getirmiştir. Özellikle kadının toplumsal alanda daha aktif daha farkında olabilmesi için kadınlara yönelik kurslar, geziler düzenlemiştir. Yani Aydın'da yerel yönetimde kadın temsiliye olumlu bakılmaktadır. Yapılan çalışmalarda desteklenmektedir.

Bu tezde ulaşılmak istenen amaca ulaşılmıştır. Kadının siyasete katılmasının önemli olduğuna, başarılı olabileceğini dikkat çekilmiştir. Çalışmanın geneline bakarak demokratik bir toplumda kadınların siyasi katılımının erkeklerle eşit oranda sağlanabilmesi için çözüm yollarına ulaşılmıştır. Öncelikle siyasetin erkek işi olduğu düşüncesinden uzaklaşılması gerekmektedir. Kadınların siyasi anlamda bilinçlendirilmesi ve siyasi katılım için teşvik edilmesi önemlidir. Uygulanan %33'lük cinsiyet kotası daha eşit oranlara getirilmelidir. İsviçre'deki gibi bir kadın bir erkek aday uygulaması uygulanmalıdır. Siyasi partilerdeki cinsiyetçi bir kademe olan kadın kolları yerine partilerin il yönetimlerinde, ilçe yönetimlerinde ve genel yönetimlerinde kadınlara daha çok yer verilmelidir.

KAYNAKLAR

Aktaş, E. ve Özdemir, Y. (2011). *Halkevleri (1932'den 1951'e)*. A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. http://www.turkiyatjournal.com/Makaleler/17645386_YAVUZ%20%C3%96ZDEM%20%C4%B0R-EL%20AKTA%20C5%9E.pdf, Son Erişim Tarihi: 02.04.2018

Altın, Muharrem. (2010). *1950-2007 Genel Seçimler Bağlamında Siyasal Temsil: Diyarbakır Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altınbaş, Deniz. (2006). "Feminist Tartışmalarda Liberal Feminizm", <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iukad/article/viewFile/1023000315/1023000325>, Son Erişim Tarihi: 10 Şubat 2016.

Altındal, Yonca. (2009). *Erkeksi Siyasetin "ERK"siz Dublörleri*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c12s21/makale/c12s21m22.pdf>, Son Erişim Tarihi: 20.10.2016.

Arat, Necla. (2017). *Feminizmin ABC'si*. Say Yayınları. İstanbul.

Arslan, Ahmet (2007). *Felsefeye Giriş*. Adres Yayınları. Ankara.

Arslan, F. Jale. (2012). *Siyasal Katılım Sürecinde Kadınlar: İsveç ve Türkiye Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ayata, A. Güneş. Gölgelioglu, Özlem. (2010). 'Fırsat Eşitliği mi Sonuçta Eşitlik mi?: 2000'li Yıllarda Kadın Kotası Tartışmaları', Hülya Durudoğan, Fatoş Gökşen, Bertil Emrah Oder ve Deniz Yüksekler (der.), *Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 137-158.

Aydemir, Gökşen. (2013). *Yerel Yönetimlerde Kadın ve Temsil: İstanbul İlçe Belediyeleri Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi.

Aydın İli Çevre Durum Raporu, 2012.

Bal, Hüseyin. (2016). *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Sentez Yayınları. İstanbul.

Baran, Sarya. (2003). *Demokrasi Mücadelesinde Yerel Yönetimler*. Aram Yayıncılık. İstanbul.

Barber, Benjamin. (1995). *Güçlü Demokrasi*. Ayrıntı Yayınları. İstanbul.

Bekcan, Umut. (2005). *Demokrasi Kuramları Açısından Türk Demokrasisine İlişkin Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Benton, Ted. (2013). *Sosyolojinin Felsefi Kökenleri*, Çev.: Ümit Tatlıcan. Küre Yayınları. İstanbul.

Benton, T. ve Craib, L. (2012). *Sosyal Bilim Felsefesi*, Çev.: Ümit Tatlıcan, Berivan Binay. Sentez Yayınları. Bursa.

Berktaş, Fatmagül (2004). *Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi. https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/02/01/berktay_std_7.pdf, Son Erişim Tarihi: 15.11.2016.

Bilge, Muhittin. (2011). *Türkiye’de Demokrasi Kültürü: Siyaset ve Toplum*. TSA Dergisi. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/200473>, Son Erişim Tarihi: 09.09.2016

Bozkurt, B. ve Bozkurt, İ. (2014). *Türkiye’nin İlk Kadın İl Belediye Başkanı Müfide İlhan ve Mersindeki Çalışmaları*, Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi. http://www.ctad.hacettepe.edu.tr/10_19/3.pdf, Son Erişim Tarihi: 05.05.2017

Böke, Kaan. (2014). “Çoklu Metot Kullanımı”, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Ed.: Kaan Böke. Alfa Yayınları. İstanbul.

Böke, Kaan. (2014). “Örnekleme”, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Ed.: Kaan Böke. Alfa Yayınları. İstanbul.

Böke, Kaan. (2014). “Sosyal Bilimlerde Araştırma”, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Ed.: Kaan Böke. Alfa Yayınları. İstanbul.

Cansun, Şebnem. (2012). *Siyasette Cinsiyet Kotası: AKP ve CHP Örnekleri*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. <https://www.izu.edu.tr/Assets/Content/file/20130201-sc.pdf>, Son Erişim Tarihi: 21.12.2016.

Creswell, John W. ve Clark, Vicki L. P. (2015). *Karma Yöntem Araştırmaları*, Ed.: Yüksel Dede, Selçuk Beşir Demir. Anı Yayıncılık. Ankara.

Çelik, Özlem. (2008). *Ataerkil Sistem Bağlamında Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Benimsenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çiçek, Yeter. (2014). *Geçmişten Günümüze Türkiye’de Yerel Yönetimler*. KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/107774>, Son Erişim Tarihi: 21.12.2016.

Coşkun, Ebru. (2013). *Türkiye’de Kamusal Bir Özne Olarak Kadının Siyasetteki Görünürlüğü (Görünmezliği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çağlar, Nedret. (2011). *Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları*. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/213982>, Son Erişim Tarihi: 08.11.2016.

Çakır, Serpil. (1994). *Osmanlı Kadın Hareketi*. Metis Yayınları. İstanbul.

Çukurçayır, M. Akif. (2012). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*. Çizgi Kitabevi. Konya.

Deniz, Taşkın. (2013). *Kentleşme, Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri*. Turkish Studies. Ankara. 391-402.

Dikme, R. ve Ertan, Senem. (2016). *Arap Baharı’nın Kadın Haklarına Etkisi*. TESAM Akademi Dergisi. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/227939>, Son Erişim Tarihi: 08.03.2017

Dilber, Fadime. (2013). *Siyasal Katılıma Etki Eden Psikolojik Faktörler ve Seçmen Tercihine Etkisi; Karaman Seçmenleri Üzerinde Bir Alan Araştırması*.

Akademik Bakış Dergisi. <https://www.akademikbakis.org/eskisite/32/23.pdf>,
01.10.2015

Dolu, Turan. (2014). “Katılımcı Yerel Yönetimler ve Kent Konseyleri”,
Katılımcı Yerel Yönetim, Der.: İnan İzci. Kalkedon Yayınları. İstanbul.

Donovan, Josephine. (1997). *Feminist Teori*, Çev.: Aksu Bora, Fevziye
Sayılan, Meltem Ağduk Gevrek. İletişim Yayıncılık. İstanbul.

Doruk, K. Ece. (2005). “Toplumsal Cinsiyet İdeolojisi’nin Türk Kadınlarının
Siyasal ve Toplumsal Yaşamına Etkisi”, *İletişim Fakültesi Dergisi*. 21, 161-167.

Elçik, G. ve Öztürk, M. Y. (2011). ‘Rosa Luxemburg, Clara Zetkin,
Aleksandra Kollontay’. *İstanbul Amargi Feminizm Araştırmaları*. Amargi Yayınevi.
https://tr.boell.org/sites/default/files/amargi_feminizm_tartismalari_2011.pdf, Son
Erişim Tarihi: 10.02.2018

Emrealp, Sadun. (2005). *Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik
Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı*.
<https://kentkonseyi.umraniye.bel.tr/userfiles/files/kentkonseyi/YG21-el-kitabi.pdf>,
Son Erişim Tarihi: 05.03.2017

Erdemil, C. ve Turgut, İ. E. (20016). *1980’li Yıllarda Yapılan Genel
Seçimlerin Türkiye’de ve Denizli Genelindeki Seçim Sonuçları ve Buldan İlçesi
Seçim Sonuçları ile Karşılaştırılması*.
<http://buldansenpozyumu.pau.edu.tr/kitap/8.oturum/3.pdf>, Son Erişim Tarihi:
30.03.2017

Eroğlu, Cem. (1999). *Devlet Yönetimine Katılma Hakkı*. İmge Kitabevi
Yayınları. Ankara.

Erten, Metin. (1999). *Nasıl Bir Yerel Yönetim?.* Anahtar Kitaplar Yayınevi.
İstanbul.

Gökçe, A. Fuat. (2013). “Siyasi Partilerde Parti İçi Demokrasi ve Disiplin
Algısı: Türkiye”. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi.
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/180488>, Son Erişim Tarihi: 09.09.2016

Gökçimen, Semra. (2008). *Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi*. Yasama Dergisi. <https://turkcetarih.com/wp-content/uploads/2015/07/%C3%9C%C3%9Ckumuzde-Kad%C4%B1nlar%C4%B1n-Siyasal-Hayata-Kat%C4%B1m-M%C3%BCcadelesi.pdf>, Son Erişim Tarihi: 10.11.2016.

Göl, Nuray. (2010). *Türkiye'de Kadın Hareketlerine KA-DER (Kadın Adayları Destekle ve Eğitim Derneği) Bağlamında Bakış*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Görgülü, Ülfet. (2014). *Kadın ve Siyaset*. İz Yayıncılık. İstanbul.

Görmez, Kemal. (1997). *Yerel Demokrasi ve Türkiye*. Vadi Yayınları. Ankara.

Göymen, Korel. (1997). *Türkiye'de Kent Yönetimi*. Boyut Kitapları. İstanbul.

Gül, H., Kiriş, H.M., Negiz, N. ve Gökdayı, İ. (2014). *Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Siyaset*. Detay Yayıncılık. Ankara.

Güldiken, Nevzat. Kaya, Gazanfer. (2004). *Türk Siyasal Katılımında Bir Parametre: 12 Eylül 1980*. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/984.pdf>, Son Erişim Tarihi: 21.09.2016

Güldü, Özgür. Kart, Müge. (2009). *Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme*, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/998/12144.pdf>, Son Erişim Tarihi: 27.04.2016.

Güllüce, İdris. (2004). *Yerel Yönetimlerin Sorunları ve Çözüm Önerileri*. Alfa Yayınları. İstanbul.

Heywood, Andrew. (1992). *Demokrasi*. <http://www.libertedownload.com/LD/arsiv/08/10-andrew-heywood-demokrasi.pdf>, Son Erişim Tarihi: 08.09.2016

Holmstorm, Nancy. (2012). *Sosyolist Feminist Proje: Teori ve Politikanın Günümüz Okuması Cilt I*. Çev: Özge Kelekçi. Kalkedon Yayınları. İstanbul.

İzci, İnan. (2014). “Katılımcı Yerel Yönetime Genel bir Bakış”, *Katılımcı Yerel Yönetim*, Der.: İnan İzci. Kalkedon Yayınları. İstanbul.

KA-DER. (2006). *Cinsiyet Eşitliği Yolunda Yerel Politikalar Raporu*. http://www.ktu.edu.tr/dosyalar/kadinarastirmalari_b0b68.pdf, Son Erişim Tarihi: 10.02.2017

KAGİDER-TÜSİAD. (2008). *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Srunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri*. <http://akgul.bilkent.edu.tr/Tusiad/KADINRAPOR.pdf>, Son Erişim Tarihi: 26.02.2017

Kahraman, A. Burak. (2011). *Siyasal Katılımın Sosyolojik Analizi*. Çizgi Kitabevi. Konya.

Kahraman, Tayfun. (2014). “Gezi Parkı’nın Hatırlattığı Kent Hakkı ve Katılımcı Yönetim”, *Katılımcı Yerel Yönetim*, Der.: İnan İzci. Kalkedon Yayınları. İstanbul.

Kalko, Ümit. (2010). *Avrupa Birliğine Uyum Sürecinin Türkiye’de Yerel Yönetimlere Yansımaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Keleş, Ruşen. (1994). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. Cem Yayınevi. İstanbul.

Kırkpınar, Leyla. (2001). *Türkiye’de Toplumsal Değişme ve Kadın*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara.

Kışlalı, A. Taner. (2005). *Siyaset Bilimi*. İmge Kitabevi. Ankara.

Kiriş, Hakan. (2011). *Aydın İlinde Siyasal Gelenekler Doğrultusunda 12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimlerinin Analizi*. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/117882>, Son Erişim Tarihi: 01.02.2017

Kocaoğlu, Mustafa. (2015). *Yerel Yönetimlerde Katılım ve Kültür*. Çizgi Kitabevi. Konya.

Küçükıylmaz, M. Mücahit. (2011). *Türkiye’de Siyasal Katılım*. Yarı Yayınları. İstanbul.

Mackinnon, Catharine A.. (2015). *Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru*. Çev.: Sabir Yücesoy, Türkan Yöney. Metis Yayınları. İstanbul.

Milburn, Michael A. (1998). *Sosyal Psikolojik Açıdan Kamuoyu ve Siyaset*. Çev: Ali Dönmez, Veli Duyan. İmge Kitabevi. Ankara.

Negiz, N. ve Üçer, N. (2012). *Yerel Siyasette Seçil(e)meyen Kadın: 2004-2009 Mart Seçimleri Düzleminde Analitik Bir İnceleme*. Çağdaş Yerel Yönetimler. http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/5229e28e5a15ba8_ek.pdf?dergi=Cagdas%20Yerel%20Yonetimler%20Dergisi, Son Erişim Tarihi: 03.03.2017

Obuz, Ömer. (2015). *Halk Evlerinin Kapatılmasının Türk Basınına Yansımaları*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt8/sayi41_pdf/2tarih_siyaset_uluslararasiiliskiler/obuz_omer.pdf, Son Erişim Tarihi: 02.04.2018

Onuncu Kalkınma Planı, (2014). Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu. http://www.cka.org.tr/dosyalar/Ozel%20Ihtisas%20Komisyonu%20Raporlar%C4%B1/Spor_%C3%B6ik.pdf, Son Erişim Tarihi: 22.01.2017

Orhan, Esra A. (2009). *Toplumsal, Kültürel ve Katılımsal Boyutuyla Siyasal Davranışın Sosyo-Politik Analizi*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.

Ortaylı, İlber. (1974). *Tanzimat'tan Sonra Mahalli İdareler (1840-1878)*. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdare Enstitüsü. Ankara.

Oruç, Tülay. (2013). *Yerel Siyasette Temsil ve Katılım: Kadın Aktörler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ökmen, Mustafa. Özer, Buğra. (2013). 'Türkiye'de Yerel Yönetimler: Yapısal-İşlevsel Görünüm, Sorunlar ve Arayışlar'. Mustafa Ökmen ve Fikret Elma (der.). *Türk Dünyasında Yerel Yönetimler*. Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayını. <http://www.tdbb.org.tr/tdbb/wp-content/uploads/2016/01/T%C3%BCrk-D%C3%BCnyas%C4%B1nda-Yerel-Y%C3%B6netimler.pdf>, Son Erişim Tarihi: 21.12.2016.

Özbek, Müge. (2015). *Türkiye’de Yerel Yönetimlerle Demokrasi İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özel, Mehmet. (2014). *Yerel Yönetim Bilimi ve Ayrı Bir Disiplin Olarak Gelişme Sorunu*. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi. <http://www.mulkiyederigi.org/uaifd/article/view/5000182295/5000161398>, Son Erişim Tarihi: 08.01.2017.

Özer, İsmail. (2010). *Türk Modernleşmesinde Halkevleri ve Diyarbakır Halkevi Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özgişi, Tunca. (2014). *Türkiye’de Toplumsal Değişimin Siyasal Katılıma Etkisi*. Tesam Akademi Dergisi. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/137988>, Son Erişim Tarihi: 22.09.2016.

Özkan, Abdullah. (2016). *7 Haziran ve 1 Kasım Seçimlerinde Siyasal İletişim*. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı. http://file.setav.org/Files/Pdf/20160126153913_7-haziran-ve-1-kasim-secimlerinde-siyasal-iletisim-pdf.pdf, Son Erişim Tarihi: 29.09.2016.

Öztürk, Emine. (2011). *Feminist Teori ve Tarihsel Süreçte Türk Kadını*. Rağbet Yayınları. İstanbul.

Pınarcıoğlu, N. Şirin. (2011). *Yerel Siyaset ve Kadın Katılımı: İstanbul ve Kocaeli’nde Niteliksel Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pustu, Yusuf. (2005). *Yerel Yönetimler ve Demokrasi*. Sayıştay Dergisi. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423911665.pdf>, Son Erişim Tarihi: 09.09.2016

Ringer, Fritz. (2014). *Weber’in Metodolojisi*, Çev.: Mehmet Küçük. Doğu Batı Yayınları. Ankara.

Rousseau, J. Jacques. (2015). *Toplum Sözleşmesi*. Çev. Kenan Cemil Güven. Yason Yayınları. Ankara.

Sağ, Vahap. (2001). *Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kadını ve Atatürk*. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/89.pdf>, Son Erişim Tarihi: 12.11.2016.

Sağır, Meral. (2003). *Küreselleşme Süreci ve Siyasal Katılımda Yeni Arayışlar: Yerel Gündem 21 Antalya Kent Konseyi*. TODAİE. http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/cad56536b2d33e7_ek.pdf?dergi=Cagdas%20Yerel%20Yonetimler%20Dergisi, Son Erişim Tarihi: 30.08.2016

Sevinç, Bilal. (2014). “Survey Araştırması Yöntemi”, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Ed. Kaan Böke. Alfa Yayınları. İstanbul.

Sezen, Saim. (2000). *Seçim ve Demokrasi*. Gündoğan Yayınları. İstanbul.

Şahin, Funda. (2011). *Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri ve Üye Profilleri*. Uzmanlık Tezi. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

Şengül, Mehmet Bakır. (2015), *Türk Romanında Feminizm (Kadın Romancılar, 1960-80)*.Yayımlanmamış Doktora Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şimşek, Hasan. Yıldırım, Ali. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.

Tekeli, İlhan. (1983). *Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi*. Amme İdare Dergisi. http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/71d2169e06d86c6_ek.pdf?dergi=Amme%20Idaresi%20Dergisi, Son Erişim Tarihi: 22.12.2016.

Tekeli, İlhan. (2014). “Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Katılımcı Demokrasi Pratiğinin Geliştirilmesi Üzerine Yorumlar”, *Katılımcı Yerel Yönetim*, Der.: İnan İzci. Kalkedon Yayınları. İstanbul.

Tekeli, Şirin. (2004). BİA Haber Merkezi, <https://bianet.org/bianet/kadin/43145-on-maddede-turkiyede-kadin-hareketi>, Son Erişim Tarihi: 08.07.2018

Tekeli, Şirin. (2006). BİA Haber Merkezi,
<https://bianet.org/bianet/kadin/75723-erkek-demokrasiden-gercek-demokrasiye>, Son
Erişim Tarihi: 08.07.2018

Tekel, Şirin. (2017). *Feminizmi Düşünmek*. İstanbul Bilgi Üniversitesi
Yayınları. İstanbul.

Tokgöz, Oya (1994). *Kadın Seçmen İmgesi: Türkiye’de Kadının Bireysel
Siyasal Katılımı Üzerine Bir Deneme*. Amme İdare Dergisi.
[http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/c57598056993844_ek.pdf?dergi=Amme%20
Idaresi%20Dergisi](http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/c57598056993844_ek.pdf?dergi=Amme%20Idaresi%20Dergisi), Son Erişim Tarihi: 30.08.2016

Tokgöz, Oya. (1996). ‘Siyasal Reklamlarda Kadın Söylemi ve Kadın
İmgeleri’. Necla Arat (der.), *Türkiye’de Kadın Olmak*, İstanbul: Say Yayınları, 55-
72.

Toksöz, Fikret. (2009). *Yerel Yönetim Sistemleri*. Tesev Yayınları. İstanbul.
http://tese.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Yerel_Yonetim_Sistemleri.pdf, Son
Erişim Tarihi: 12.01.2017

Tokuroğlu, Belma. (2004). *Özgürleşmeyen Kadın*. Odak Yayınları. Ankara.

Türk, H. Sami. (2015). *Demokratik Rejim ve Seçim Sistemleri*. TBB Dergisi.
<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2015-117-1471>, Son Erişim Tarihi: 28.09.2016.

Türnüklü, Abbas. (2000). *Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak
Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme*,
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/kuery/article/viewFile/5000050855/5000048098>, Son
Erişim Tarihi: 8 Şubat 2016.

Usal, Z. Oya. (2010). ‘Uluslararası İnsan Hakları Hukuku Merceğinde
Kadının Siyasal Hayata Katılımı ve Kota Uygulamaları’, Hülya Durudoğan, Fatoş
Gökşen, Bertil Emrah Oder ve Deniz Yüksek (der.), *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet
Çalışmaları*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 159-177.

Uysal, Birkan. (1984). *Siyasal Katılma ve Katılma Davranışı Üzerinde
Ailenin Etkisi*. Amme İdare Dergisi.
[http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/1e8a53df7db2f95_ek.pdf?dergi=Amme%20I
daresi%20Dergisi](http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/1e8a53df7db2f95_ek.pdf?dergi=Amme%20Idaresi%20Dergisi), Son Erişim Tarihi: 24.01.2017

Üçer, Nilay. (2011). *Yerel Yönetimlerde Kadın: Temsil ve Katılım Düzleminde Cinsiyet Sorunsalı (2009 Mart Seçimleri Sonrası Analitik Bir İnceleme)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Wedel, Heidi. (2013). *Siyaset ve Cinsiyet: İstanbul Gecekonduklarında Kadınların Siyasal Katılımı*. Çev: Can Kurultay. Metis Yayınları. İstanbul.

Yamaç, Müzehher. (2014). “İngiltere’de Yerel Yönetimler ve Sosyal Bilimler”. *Sosyal Bilimler Metinleri*, Namık Kemal Üniversitesi Süreli Hakemli Dergi. <http://www.kaynakindir.com/wp-content/uploads/2017/11/%C4%B0ngiltere%E2%80%99de-Yerel-Y%C3%B6netimler.pdf>, Son Erişim Tarihi: 14.01.2017.

Yalçın, İsmail. (2015). *Belediyelerde Yerel Demokrasi ve Katılım: Beylikdüzü Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yerel yönetim yapıları: Yerel Yönetimin Geliştirilmesi Programı Raporlar Dizisi (1993), TC Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Kent Basımevi, İstanbul.

Yiğit, Talip. (2015). *Feminist Sosyal Hizmet Yaklaşımı Bağlamında Ataerkil İdeoloji ve Erken Evlilikler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yücel, Bülent. (2013). *Seçimlere Katılma Oranının Siyasi Sisteme Etkisi Üzerine Gözlemler*. Yasama Dergisi. http://www.yasader.org/web/yasama_dergisi/2013/sayi24/7-36.pdf, Son Erişim Tarihi: 29.09.2016.

Midyat, S. (Yönetmen/Senaryo Yazarı) (2013), *Hükümet Kadın* (Film), Türkiye: İstanbul.

AK PARTİ SEÇİM BEYANNAMESİ, (2002). <http://www.akparti.org.tr/site/dosya/59647>, Son Erişim Tarihi: 16.11.2016.

AK PARTİ SEÇİM BEYANNAMESİ, (2007). <http://www.akparti.org.tr/site/dosya/59647>, Son Erişim Tarihi: 16.11.2016.

- AK PARTİ SEÇİM BEYANNAMESİ, (2011).
<http://www.akparti.org.tr/site/dosya/59647>, Son Erişim Tarihi: 16.11.2016.
- AK PARTİ SEÇİM BEYANNAMESİ, (2015).
<http://www.akparti.org.tr/site/dosya/59647>, Son Erişim Tarihi: 16.11.2016.
- AK PARTİ TÜZÜĞÜ, (2016). Son Erişim Tarihi: 24.03.2017
- CHP SEÇİM BEYANNAMESİ, (2002).
<https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/KUTUPHANEDE%20BULUNAN%20DIJITAL%20KAYNAKLAR/KITAPLAR/SIYASI%20PARTI%20YAYINLARI/200304232%20CHP%20SECIM%20BILDIRGESI%202002/200304232%20CHP%20SECIM%20BILDIRGESI%202002.pdf>, Son Erişim Tarihi: 16.11.2016
- CHP SEÇİM BEYANNAMESİ, (2007).
<https://cdn.chp.org.tr/cms/0/Folder//52608.pdf>, Son Erişim Tarihi: 16.11.2016
- CHP SEÇİM BEYANNAMESİ, (2011). Son Erişim Tarihi: 16.11.2016
- CHP SEÇİM BEYANNAMESİ, (2015). Son Erişim Tarihi: 16.11.2016
- CHP PARTİ TÜZÜĞÜ, (2014).
<http://partiiciegitim.chp.org.tr/dosyalar/mevzuat/CHP-Tuzuk.pdf>, Son Erişim Tarihi: 24.03.2017
- HDP SEÇİM BEYANNAMESİ, (2015).
<http://www.hdp.org.tr/images/UserFiles/Documents/Editor/HDP%20Se%C3%A7im%20Bildirgesi%20Tam%20Metin.pdf>, Son Erişim Tarihi: 16.11.2016
- HDP PARTİ TÜZÜĞÜ, (2014). <http://www.hdp.org.tr/tr/parti/parti-tuzugu/10>, Son Erişim Tarihi: 24.03.2017
- MHP SEÇİM BEYANNAMESİ, (2002).
<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/bitstream/handle/11543/938/200300790.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, Son Erişim Tarihi: 16.11.2016
- MHP SEÇİM BEYANNAMESİ, (2007).
http://acikerisim.tbmm.gov.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11543/919/200902631_2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y, Son Erişim Tarihi: 16.11.2016

MHP SEÇİM BEYANNAMESİ, (2011).
https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhp2007/kitaplar/MHP_2011_SecimBeyannamesi.pdf, Son Erişim Tarihi: 16.11.2016

MHP SEÇİM BEYANNAMESİ, (2015).
https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhpweb/1kasimsecimleri/beyanname_1kasim2015.pdf, Son Erişim Tarihi: 16.11.2016

<http://rapory.tuik.gov.tr/28-02-2017-20:19:45-14227066667479952631171547129.html>? (28.02.2017)

<http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> (30.10.2016)

www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=152 (15.11.2016)

<http://rapory.tuik.gov.tr/15-11-2016-23:52:02-6730365102113897963205777153.html>? (15.11.2016)

<http://rapory.tuik.gov.tr/15-11-2016-23:57:59-8353224372984003691748921831.html>? (15.11.2016)

<http://bianet.org/bianet/siyaset/168890-kadin-vekil-orani-dustu-43-ilden-sadece-erkek-vekil-cikti> (16.11.2016)

http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/YAYINLAR/FAAL%C4%B0YET%20RAPORLARI/2015_MAHALLI_IDARELER_GENEL_FAALİYET_RAPORU.pdf (25.01.2017)

<http://aydin.bel.tr/detail/4376/kent-tarihi> (31.01.2017)

<http://aydin.bel.tr/detail/4377/kentin-cografyasi> (31.01.2017)

http://aydin.bel.tr/Content/files/2015-2019_stratej%C4%B1k_plan.pdf
(31.01.2017)

<http://aydin.bel.tr/detail/4379/sosyo-ekonomik-yapi> (31.01.2017)

<http://aydin.bel.tr/detail/4381/kentte-turizm> (31.01.2017)

<http://www.tuik.gov.tr> (01.02.2017)

<http://aydin.bel.tr/detail/6657/sosyal-yardimlar> (01.02.2017)

<http://aydin.bel.tr/detail/4374/merkezlerimiz> (01.02.2017)

<http://uclg-mewa.org/uclg-mewa-sunum/> (25.02.2017)

<http://uclg-mewa.org/uclg-mewa-cinsiyet-esitligi-komitesi/> (25.02.2017)

<http://uclg-mewa.org/uploads/file/a0d3b9bba21c4c5b93e4bcf7691a89ad/6.%20UCLG%20Cinsiyet%20E%C5%9Fitli%C4%9Fi%20%C3%9Cye%20Listesi.pdf> (25.02.2017)

<http://akademikperspektif.com/2013/03/08/kadinin-siyasi-temsil-yetersizligi/> (25.02.2017)

http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/BELED%C4%B0YELER/2014_yili_mahalli_idarelerin_cinsiyet_dagilimi.pdf (03.03.2017)

<http://ka-der.org.tr/kadin-istatistikleri/> (05.03.2017)

<http://ka-der.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/ka-der-2013-kadin-istatistikleri.pdf> (05.03.2017)

<http://bianet.org/bianet/siyaset/154631-secimin-kazanan-kadinlari> (05.03.2017)

www.turkstat.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1165 (05.03.2017)

<http://www.radikal.com.tr/politika/feministlerden-beyogluna-bagimsiz-aday-920576/> (28.03.2017)

<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/menusecim.zul>

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360-20121112.pdf>

<http://www.sozcu.com.tr/2017/yazarlar/yilmaz-ozdil/teflon-millet-2057615/> (15.01.2018)

SORU FORMU

Bu anket, Siyasi Katılım Bağlamında Kadınların Kent Yönetimindeki Temsiliyeti: Aydın İli Örneği çalışması için Aykut Kaya tarafından yapılmaktadır. Vereceğiniz cevaplar üçüncü şahıslarla paylaşılmayacak ve anonim olarak değerlendirilecektir. Sizden kimliğinizi açık edecek kişisel verileriniz asla istenmeyecektir. Bu doğrultuda sorulara verdiğiniz cevaplarla çalışmaya katkı sağlamış olacaksınız. Katılımınızdan dolayı teşekkür ederim.

Aykut KAYA

MSKÜ Sosyoloji Bölümü

Sosyoloji Bölümü YL Öğrencisi

1. Kaç yaşındasınız?

a) 18-25	c) 36-45	e) 56-65
b) 26-35	d) 46-55	f) 66 ve üstü

2. Cinsiyetiniz?

- a) Kadın b) Erkek

3. Doğum yeriniz?

4. (Aydın değil ise) Kaç yıldır Aydın'da yaşıyorsunuz)

- a) 1-5 b) 6-12 c) 13-20 d) 21 ve üstü

5. Eğitim durumunuz?

- a) İlkokul b) Lise c) Üniversite d) Yüksek Lisans e) Doktora

6. Mesleğiniz?

a) Memur	c) Esnaf	f) Emekli
b) İşçi	d) Akademik	g) İşsiz
a) Çiftçi	personel	h) Ev Hanımı
b) Öğrenci	e) Serbest	i) Diğer _____

7. Gelir durumunuz?

- a) Çalışmıyor d) 3001-5000 g) 10001 ve üst
b) 0-1500 e) 5001-7500
c) 1501-3000 f) 7501-10000

8. Medeni durumunuz?

- a) Evli b) Bekar c) Boşanmış

9. Kaç çocuğunuz var? (Evli ise)

- a) 0-1 b) 2-3 c) 4-5 d) 6 ve üstü

10. Siyasete ilginiz ne düzeydedir?

- a) Sadece oy veririm ve siyaseti takip etmem
b) Sadece oy veririm ve siyaseti takip ederim
c) Bir siyasi partinin üyesiyim ve çalışmalara aktif katılıyorum
d) Bir siyasi partinin üyesiyim ancak çalışmalara katılmam
e) Bir siyasi partinin yöneticisiyim
f) Siyaseti sevmem ve oy bile vermem
g) Diğer

11. Siyasi gelişmeleri hangi yollardan takip ediyorsunuz?

- a) Televizyon b) Radyo c) Gazete d) İnternet e) Çevre (Aile, arkadaş vb.)

12. Aktif olarak siyaset içerisinde yer aldınız mı ya da almakta mısınız?

- a) Evet b) Hayır

13. (Cevabınız evet ise) Siyasi katılımınız kaç yıl sürdü veya kaç yıldır sürmektedir?

- a) 0-2 yıl b) 3-5 yıl c) 6-10 yıl d) 11 yıl ve üstü

14. Siyasi parti üyeliğiniz var mı?

- a) Evet b) Hayır

15. Ailenizde aktif olarak siyasetle ilgilenen var mı?

- a) Evet b) Hayır

16. (Cevabınız evet ise) Kim/kimler?

17. Oy kullanma konusunda başkalarının etkisinde kalıyor musunuz?

- a) Evet b) Bazen c) Hayır

18. (Cevabınız evet ise) Kimin/Kimlerin etkisinde kalıyorsunuz?

.....

19. Oy kullanma konusunda başkalarını etkilediğinizi düşünüyor musunuz?

- a) Evet b) Bazen c) Hayır

20. (Cevabınız evet ise) Kimin/Kimleri etkiliyorsunuz?

21. Oy verme kararınızda aday olan kişinin cinsiyeti etkili oluyor mu?

- a) Evet b) Bazen c) Hayır

22. (Cevabı evet ise) Kadın adaya mı yoksa erkek adaya mı oy veriyorsunuz?

- a) Kadın b) Erkek

23. (Cevap kadın ise) Neden kadın aday?

24. (Cevap erkek ise) Neden erkek aday?

25. Ülkemizde demokratik bir yerel yönetim olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Demokratik bir yerel yönetim var
b) Tam anlamıyla demokratik yerel yönetim yok
c) Emin değilim
d) Var ama uygulama açısından iyi değil
e) Demokratik bir yerel yönetim yok
f) Diğer

26. Kadınların siyasetle ilgilenmelerini doğru buluyor musunuz?

- a) Evet b) Kararsızım c) Hayır

27. (Cevabı hayır ise) Neden?

28. (Cevabı evet ise) Neden?

29. Kadınların siyasi katılımlarını yeterli buluyor musunuz?

- a) Yeterli buluyorum
- b) Sadece seçmen katılımı olarak yeterli buluyorum
- c) Bu konuda fikrim yok
- d) Bölgesel olarak yeterli katılımın olduğunu düşünüyorum
- e) Yetersiz buluyorum

30. Siyasette kota uygulamasını duydunuz mu?

- a) Evet
- b) Hayır

31. (Cevabı evet ise) Siyaset içerisinde cinsiyet kotası uygulamasını doğru buluyor musunuz?

- a) Doğru buluyorum
- b) Kota her iki cinsiyet içinde varsa doğru buluyorum
- c) Kadınların katılımını artırmak açısından doğru buluyorum
- d) Yanlış buluyorum
- e) Doğru ya da yanlış olduğu konusunda kararsızım

32. Yerel siyasette kadın-erkek eşitliği var mıdır?

- a) Evet
- b) Kararsızım
- c) Hayır

33. Kadınların yerel yönetimlere katılımlarını yeterli buluyor musunuz?

- a) Yeterli buluyorum
- b) Merkezi yönetime göre yeterli buluyorum
- c) Seçmen olarak yeterli buluyorum
- d) Yetersiz buluyorum
- e) Bu konuda fikrim yok

34. Kadınların yerel yönetimlere aktif katılımlarında eğitim faktörünün etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Eğitim seviyesi yüksek kadınlar aktif katılım sağlamaktadır
- b) Eğitim seviyesi etkili ama siyasete ilgi duymak da etkili
- c) Eğitim seviyesi etkili değil, siyasete ilgi duymak etkili
- d) Diğer

35. Kadınların yerel yönetimlere aktif katılımlarında ekonomik faktörlerin etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Evet, ekonomik faktörler etkilidir
- b) Hayır, ekonomik faktörler etkili değildir
- c) Bu konuda fikrim yok
- d) Ekonomik durum tek başına etkili değildir
- e) Diğer

36. Kadınların yerel siyasete aktif katılımlarında medeni durumlarının etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Evet, bekâr olanların katılımı daha fazladır
- b) Evet, evli olanların katılımı daha fazladır
- c) Bu konuda fikrim yok
- d) Medeni durum etkili değildir
- e) Diğer

37. Kadınların yerel siyasette katılımını etkileyen faktörleri en etkili olandan başlayarak sıralar mısınız? (1 ile 7 arasında puanlayınız.)

a) Aile ()	d) Medeni	f) Toplumun
b) Eğitim ()	durum ()	bakışı ()
c) Ekonomik	e) Yaş ()	g) Siyasi ilgi ()
durum ()		

38. Yerel siyasette kadınları hangi konumda görmek istersiniz?

a) Muhtar	c) Kadın kolları	e) Belediye
b) İhtiyar heyeti	d) Belediye	başkanı
	meclis üyesi	f) Diğer.....

39. Yerel yönetimde kadın bir yönetici yaşadığınız yer için olumlu bir etkiye sahip olabilir mi?

- a) Evet b) Hayır

40. (Cevabınız evet ise) Bu olumlu etki neler olabilir?

- a) Çevre düzenlemesi (Park, bahçe vb.)
b) Sosyal bir hizmet anlayışı
c) Kültürel çalışmalar
d) Turizm faaliyetleri
e) Eğitim çalışmaları
f) Diğer

41. (Cevabınız hayır ise) Neden olumsuz etkiye sahip olacağını düşünüyorsunuz?

- a) Siyaset daha çok 'erkek işi'dir
b) Yönetim kadın için zor bir alandır
c) Kadın disiplini sağlayamaz
d) Diğer

42. Yerel siyasette aktif rol alan kadınlar hangi alan daha etkin yer almalıdır?

(Sizin düşündüğünüz önem sırasına göre puanlayınız.)Aile ()

- a) Ekonomi () c) Sağlık ()
b) Kültür () d) Çevre ()

43. Yerel siyasette kadınların çalışma alanlarının kısıtlandığını düşünüyor musunuz?

- a) Evet, kadınlar sadece aile konularında aktif
b) Hayır, her alanda çalışabiliyorlar
c) Olması gereken bir durum
d) Bu konuda fikrim yok
e) Diğer

44. Kadınların siyasi kararlarında özgür olduklarını düşünüyor musunuz?

a) Özgür olduklarını düşünüyorum b) Kısmen c) Özgür olduklarını düşünmüyorum

45. Aydın/Efeler’de demokratik bir yerel yönetim mevcut mu?

a)Evet b) Kararsızım c) Hayır

46. Aydın/Efeler kadınların siyasete aktif katılımlarını nasıl değerlendirirsiniz?

a) Çok iyi b) İyi c) Kısmen iyi d) Kötü e) Çok kötü

47. Aydın büyükşehir belediye başkanının kadın olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

a) Çok iyi b) İyi c) Kısmen iyi d) Kötü e) Çok kötü

48. Toplumda kadınların siyasete aktif katılım konusunda bilinçlendirilmeye ihtiyacı olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Katılımlarının artırılabilmesi için bilinçlendirilmeliler
- b) Gerek yok, kadınlar zaten bilinçli
- c) Kadınlar bilinçlenirse çatışma yaşanır
- d) Bu konuda emin değilim
- e) Kadınlar bilinçlendirilmeli ama sadece oy kullanma konusunda
- f) Kadınlar bilinçlendirilmeli ama aktif katılım sağlamamalılar
- g) Diğer

49. Sizce siyaset ne demektir?

.....

50. Siz belediye başkanı olsaydınız neler yapar, Aydın’ı nasıl yönetirdiniz?

.....

GÖRÜŞME FORMU

Ben, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi yüksek lisans öğrencisi Aykut Kaya. Kadınların kent yönetimlerine katılımları konusunda bir çalışma yapıyorum. Bu araştırma Aydın ilini kapsamaktadır. Sorulara vermiş olduğunuz cevaplar sadece bu araştırmada kullanılacaktır.

Temel sorular

- Adınız soyadınız?
- Doğum yeriniz?
- Yaşınız?
- Eğitim durumunuz?
- Medeni durumunuz?
- Mesleğiniz?
- Eşinizin mesleği?
- Çocuklarınız var mı?

Görüşme soruları

- Sizce siyaset nedir?
- Sizce yerel siyaset nedir?
- Yerel siyasetin ulusal siyasetten farkı nedir?
- Yerel siyaset mi yoksa ulusal siyaset mi daha zordur? Nedenleri nelerdir?
- Yerel siyaset önemli midir? Önemliyse hangi açılardan olduğunu açıklar mısınız?
- Sizce ülkemizde demokratik bir yerel yönetim mevcut mudur?
- Siyasete ne zaman ilgi duymaya başladınız?
- Siyasette ne zamandır aktifsiniz?
- Siyasi parti üyeliğiniz ilk ne zaman ve ne nasıl başladı?
- Üye olduktan sonraki ilk göreviniz nedir?
- Aile içinde ya da çevrenizde siyasetle aktif olarak ilgilenenler var mı? Varsa bu kişiler siyasete girmenizde etkili oldu mu?
- Siyasete girerken örnek aldığınız birileri oldu mu?
- Sizi yerel yönetime katılmaya teşvik eden nedenler nedir?

- Siyasi yaşamda yer almak istediğinizde engellerle karşılaştınız mı? Karşılaştıysanız bu engeller nelerdir?
- Siyasi katılımı sizce cinsiyet eşitsizliği var mı?
- Kadın siyasi katılımında ne derece özgürdür?
- Yerel siyasette kadını nasıl konumlandırırsınız? (Bulunduğu konum)
- Çevrenizde siyasete girmenizi kimler destekledi? Kadınlar destek konusunun neresindeler?
- Kadınların katılımında yaşadıkları çevre etkili oluyor mu?
- Kadınlar yerel siyasette hangi nedenlerden dolayı olmalıdır?
- Kadın olarak yerel yönetimlerde nasıl çalışmalar yapıyorsunuz?
- Yerel anlamda parti içerisinde kadınlar olarak ne derece söz sahibi olabiliyorsunuz?
- Parti içerisindeki erkeklerin size desteği oluyor mu?
- Kadınların eğitim durumları yerel yönetimlere katılmada etkili oluyor mu?
- Yerel siyasette aktif katılım sağlayan kadınlar çalışıyorlar mı?
- Evli kadınlar mı yoksa bekâr kadınlar mı yerel siyasette daha aktif?
- Kadınların gelir durumu siyasi katılımı etkiliyor mu?
- Siyasetin erkek işi olarak tabir edilmesi sizi rahatsız ediyor mu?
- Üyesi olduğunuz siyasi partinin kadınların siyasi katılımına yönelik çalışmaları var mı? Varsa siz bu çalışmaları yeterli buluyor musunuz?
- Siyasi partiler içerisinde erkek kolları yokken kadın kollarının ayrı bir şekilde olması gerekli mi? Siz bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Kadınların katılımını artırmak için siyasi partilerde kota uygulaması yapılmalı mıdır? Yoksa kadın katılımı yeterli mi?
- Oy kullanan kadınlar seçim tercihlerinde sizce ne kadar özgürler? Eşlerinin ya da babalarının etkisinde kalıyorlar mı?
- Tüm siyasi parti liderleri erkek, siz bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Kadın sivil toplum kuruluşlarıyla ortak faaliyetlerde bulunuyor musunuz?
- Ulusal siyasette olduğu gibi yerel siyasette de erkekler daha ön planda bunun nedenleri neler olabilir?
- Yerel siyasette kadın katılımını artırabilmek için neler yapılabilir?
- Aydın ili kadınların siyasi katılımı açısından sizce ne derece iyi? Yeterince katılım sağlıyorlar mı?

- Sizce Aydın’da yaşayan kadınlar siyasi açıdan bilinçli bir yapıdalar mı? Özgürce karar alabiliyorlar mı?

Büyükşehir Belediye Başkanına Sorulan Ek Sorular

- Bir kadın olarak büyükşehir olan bir ilin yönetimi sizi zorluyor mu?
- Yerel seçimlerde sizin dışınızdaki adaylar erkekti ve onların arasından seçildiniz. Bu durumda hangi nedenler etkili olmuş olabilir?
- Belediye başkanlığınız süresinde kadın olmanızın çalışmalarınıza olumlu-olumsuz nasıl etkileri oldu?
- Yaptığınız ve yapmakta olduğunuz çalışmaların kadınların siyaset içerisinde oy kullanmanın dışında yönetici olarak aktif katılımlarının artmasında etkili olabileceğini düşünüyor musunuz?
- Belediye başkanı seçildikten sonra kadın olmanız üzerinden eleştiri aldınız mı?

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: AYKUT KAYA

Doğum Yeri: AYDIN

Doğum Tarihi: 30.09.1987

Medeni Hali: BEKÂR

EĞİTİM BİLGİLERİ

AYDIN İNCİRLİOVA ÇOK PROGRAMLI LİSESİ

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

MESLEKİ BİLGİLER

İZMİR ALİAĞA FİNAL DERGİSİ DERSHANELERİ-UZMAN ÖĞRETİCİ

AYDIN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SOSYAL HİZMETLER DAİRE BAŞKANLIĞI